

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

66ο έτος
21 Απριλίου 2023

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

575η σύνοδος ολομέλειας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, 14.12.2022 - 15.12.2022

2023/C 140/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιώσιμη ανακύκλωση, χρήση δευτερογενών πρώτων υλών και δίκαιη μετάβαση στην ευρωπαϊκή βιομηχανία σιδηρούχων και μη σιδηρούχων μετάλλων» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	1
2023/C 140/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η διόρθωση των δομικών ελλείψεων και η ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας του οικοσυστήματος ημιαγωγών» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	8
2023/C 140/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «COVID-19: Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην ανασυγκρότηση και την ανθεκτικότητα της Ευρωμεσογειακής περιοχής» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	14
2023/C 140/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο στρατηγικός προσανατολισμός της ΕΕ» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	20

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

575η σύνοδος ολομέλειας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, 14.12.2022 - 15.12.2022

2023/C 140/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσαρμογή των κανόνων περί εξωσυμβατικής αστικής ευθύνης στην τεχνητή νοημοσύνη (οδηγία για την ευθύνη για την ΤΝ)» [COM(2022) 496 final — 2022/0303 (COD)]	28
2023/C 140/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων» [COM(2022) 495 final — 2022/0302 (COD)]	34

2023/C 140/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα» [COM(2022) 440 final]	39
2023/C 140/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την αποκατάσταση της φύσης» [COM(2022) 304 final — 2022/0195 (COD)]	46
2023/C 140/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επισημάνση των βιολογικών τροφών για ζώα συντροφιάς» [COM(2022) 659 final — 2022/0390 (COD)]	55
2023/C 140/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ» [COM(2022) 782 final]	58
2023/C 140/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Καθορισμός της πορείας για έναν βιώσιμο γαλάζιο πλανήτη — Κοινή ανακοίνωση σχετικά με το θεματολόγιο της ΕΕ για τη διεθνή διακυβέρνηση των ωκεανών» [JOIN(2022) 28 final]	61
2023/C 140/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η ισχύς των εμπορικών εταιρικών σχέσεων: μαζί για μια πράσινη και δίκαιη οικονομική ανάπτυξη» [COM(2022) 409 final]	69
2023/C 140/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απαγόρευση των προϊόντων καταναγκαστικής εργασίας στην αγορά της Ένωσης» [COM(2022) 453 final]	75
2023/C 140/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2017/745 και (ΕΕ) 2017/746 όσον αφορά τις μεταβατικές διατάξεις για ορισμένα ιατροτεχνολογικά προϊόντα και in vitro διαγνωστικά ιατροτεχνολογικά προϊόντα» [COM(2023) 10 final — 2023/0005 (COD)]	84
2023/C 140/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα τέλη και τις επιβαρύνσεις που καταβάλλονται στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/745 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 297/95 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 658/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» [COM(2022) 721 final — 2022/0417 (COD)]	85

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

575Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ,
14.12.2022 - 15.12.2022

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιώσιμη ανακύκλωση, χρήση δευτερογενών πρώτων υλών και δίκαιη μετάβαση στην ευρωπαϊκή βιομηχανία σιδηρούχων και μη σιδηρούχων μετάλλων»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2023/C 140/01)

Εισηγητής: ο κ. **Αναστάσης ΓΙΑΠΑΝΗΣ**Συνεισηγητής: ο κ. **Michal PINTÉR**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας:	20.1.2022
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	9.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	183/0/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επισημαίνει ότι η έλλειψη υψηλής ποιότητας δευτερογενών πρώτων υλών και οι μη ανταγωνιστικές τιμές παρεμποδίζουν τη μεγαλύτερη χρήση δευτερογενών πρώτων υλών και ζητεί τη θέσπιση κατάλληλων πολιτικών και την παροχή ευκαιριών χρηματοδότησης για την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων ανακύκλωσης και για την τεχνολογική αναβάθμιση των υφιστάμενων. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να θεσπιστούν φορολογικές διευκολύνσεις και φορολογικά κίνητρα κατά μήκος της αξιακής αλυσίδας ανακύκλωσης και για νέα κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα, με ιδιαίτερη έμφαση στον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και οι νεοφυείς επιχειρήσεις στην πορεία μετάβασης.

1.2. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη θέσπιση πρόσθετων πολιτικών για τη στήριξη και τη χρηματοδότηση της Ε & Α στο πλαίσιο της διαδικασίας αντικατάστασης των πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας, της μείωσης της κατανάλωσης πόρων, της βελτίωσης της αποδοτικότητας των προϊόντων, καθώς και της ενίσχυσης της παρακολούθησης, της διαχείρισης κινδύνων και της διακυβέρνησης στην ΕΕ στον τομέα των πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας.

1.3. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη δρομολόγηση της Παγκόσμιας Συμμαχίας για την Κυκλική Οικονομία και την Αποδοτική Χρήση των Πόρων⁽¹⁾ (GACERE), τον Φεβρουάριο του 2021, και πιστεύει ότι θα πρέπει να διευρυνθεί η σύνθεσή της.

1.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω στοχευμένες πολιτικές και δημόσιες επενδύσεις σε όλα τα κράτη μέλη, προκειμένου να προωθηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη και η δίκαιη μετάβαση.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι υπάρχει αυξημένη ανάγκη για εργαζομένους που ειδικεύονται στην ανακύκλωση, τον σχεδιασμό και την κατασκευή προϊόντων μεγαλύτερης διάρκειας ζωής, τη διαχείριση αποβλήτων και την προηγμένη διαλογή. Οι κοινωνική εταιρείες και οι βιομηχανικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν να διαδραματίσουν εξέχοντα ρόλο στην υλοποίηση και την παρακολούθηση του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (ΜΔΜ) και η ΕΟΚΕ ζητεί εντατικότερο διάλογο και πιο στενή συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών και εθνικών αρχών και των βιομηχανικών φορέων.

1.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να καθοριστούν και, στη συνέχεια, να εναρμονιστούν εντός της ΕΕ τα σχετικά κριτήρια της οδηγίας για τα απόβλητα ώστε να επιτευχθούν οι φιλόδοξοι στόχοι της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία.

1.7. Οι εξαγωγές αποβλήτων θα πρέπει να επιτρέπονται μόνον εφόσον τηρούνται πλήρως τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπα στη χώρα προορισμού, με αξιόπιστες και αποτελεσματικές διαδικασίες ελέγχου στις οποίες συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταιρείες και οι σχετικές ΜΚΟ. Η ΕΟΚΕ ζητεί την αυστηρή παρακολούθηση των ζητημάτων ταξινόμησης και τη θέσπιση ενδεδειγμένων και αποτελεσματικών διαδικασιών διασφάλισης ώστε να αναστέλλονται οι εξαγωγές σε περίπτωση που δεν πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να εφαρμόσουν τα ίδια αυστηρά κριτήρια όσον αφορά τις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις για τα εξαγόμενα απόβλητα τόσο σε χώρες του ΟΟΣΑ όσο και σε χώρες εκτός ΟΟΣΑ.

1.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει το πρόβλημα των παράνομων εξαγωγών απομετάλλων από την Ευρώπη και τις ύποπτες επανεισαγωγές προϊόντων που κατασκευάζονται εκτός της ΕΕ και ζητεί πιο αυστηρούς διασυνοριακούς ελέγχους.

1.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι ταχύτερες διαδικασίες για τη μεταφορά αποβλήτων εντός των συνόρων θα οδηγήσουν σε βελτίωση της κυκλικότητας των σιδηρούχων και μη σιδηρούχων υλικών, θα τα καταστήσουν ανταγωνιστικότερα και θα συμβάλουν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

1.10. Καθώς ο σχεδιασμός της ανακυκλωσιμότητας των προϊόντων είναι κείρας σημασίας για την αύξηση της κυκλικότητας και της διαθεσιμότητας δευτερογενών πρώτων υλών υψηλής ποιότητας, η ΕΟΚΕ ζητεί να αναγνωριστεί η χρήση ανακυκλώσιμων πρώτων υλών και υποπροϊόντων στο πλαίσιο του κανονισμού για τον οικολογικό σχεδιασμό για βιώσιμα προϊόντα. Η παράταση της διάρκειας ζωής των προϊόντων θα αποκτήσει ολόένα και μεγαλύτερη σημασία για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

1.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και κοινωνικών απαιτήσεων στον κανονισμό για τα δομικά προϊόντα, σε συνδυασμό με την επισημάνση και τα κίνητρα της αγοράς, θα δημιουργήσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού για βιώσιμα προϊόντα.

1.12. Η συμμετοχή εμπειρογνομών του κλάδου και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων είναι κείρας σημασίας προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή των αρχών της κυκλικότητας σε όλα τα επίπεδα του σχεδιασμού προϊόντων και η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι επενδύσεις στην E & A και οι συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να ενισχυθούν και να λαμβάνουν χρηματοδότηση.

1.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι οικολογικές δημόσιες συμβάσεις διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην επιτάχυνση της εφαρμογής των μοντέλων κυκλικής οικονομίας και στην προώθηση της βιωσιμότητας και είναι πεπεισμένη ότι η εναρμονισμένη τυποποίηση των δομικών προϊόντων σε επίπεδο ΕΕ θα παράσχει ένα συνεκτικό πλαίσιο και θα μειώσει τον κατακερματισμό στα κράτη μέλη.

1.14. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να προωθήσει σειρά νομοθετικών προτάσεων για τη βελτίωση της δυνατότητας επισκευής και ανακύκλωσης των προϊόντων, την παράταση του κύκλου ζωής των προϊόντων, την καθιέρωση ενεργειακής επισημάνσης και την παροχή διαθέσιμων υπηρεσιών επισκευής στους καταναλωτές.

1.15. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανακυκλωσιμότητα των υλικών συσκευασίας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στα συστήματα διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού με τη χρήση οικολογικά προσαρμοσμένων τελών.

⁽¹⁾ Παγκόσμια συμμαχία για την κυκλική οικονομία και την αποδοτική χρήση των πόρων.

2. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

2.1. Στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Επικαιροποίηση της νέας βιομηχανικής στρατηγικής του 2020: προς μια ισχυρότερη ενιαία αγορά για την ανάκαμψη της Ευρώπης»⁽²⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόνισε ότι οι ενεργοβόρες βιομηχανίες είναι απαραίτητες για την οικονομία της Ευρώπης και πρέπει να υποστηριχθούν προκειμένου να δημιουργηθούν νέες αγορές για κλιματικά ουδέτερα και κυκλικά προϊόντα, όπως ο χάλυβας. Δήλωσε επίσης ότι η μετάβαση της ΕΕ στην κλιματική ουδετερότητα θα μπορούσε να μετατρέψει την τρέχουσα εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα σε εξάρτηση από τις πρώτες ύλες, οι οποίες προέρχονται από το εξωτερικό.

2.2. Η πανδημία COVID-19 κατέδειξε σαφώς την αστάθεια των ευρωπαϊκών αλυσίδων εφοδιασμού και την εξάρτηση από ξένες χώρες για πρώτες ύλες στρατηγικής σημασίας. Εξακολουθούν να υπάρχουν ελλείψεις και η ΕΕ φαίνεται να μην είναι σε θέση να καταστήσει τις αλυσίδες αξίας πιο ανθεκτικές και καλύτερα προετοιμασμένες για πιθανούς μελλοντικούς κλυδωνισμούς κατά τη διττή μετάβαση.

2.3. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας, η ζήτηση για εισροές ορυκτών θα εξαπλασιαστεί έως το 2050. Δεδομένου ότι οι πρωτογενείς πρώτες ύλες είναι περιορισμένες και συχνά μη διαθέσιμες στην ΕΕ, πρέπει να δοθεί έμφαση στη βελτίωση των μονάδων και των δυνατοτήτων ανακύκλωσης και στη δημιουργία μιας πραγματικής αγοράς δευτερογενών πρώτων υλών.

2.4. Παράλληλα με τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την επίτευξη των στόχων που ορίζονται στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (ΕΠΣ), η ΕΕ, τα κράτη μέλη και οι ενδιαφερόμενοι βιομηχανικοί φορείς πρέπει να διασφαλίσουν ότι δεν απειλείται η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, των αλυσίδων αξίας της, των εργαζομένων και της κοινωνίας στο σύνολό της. Ως εκ τούτου, η ευρωπαϊκή αλυσίδα ανακύκλωσης από τα απόβλητα έως τα νέα τελικά προϊόντα πρέπει να επικαιροποιηθεί και να επικεντρωθεί στην αποδοτική και βιώσιμη ανακύκλωση, μεταξύ άλλων με την προώθηση της μεθοδολογίας της βιομηχανικής συμβίωσης.

3. Κυκλικότητα, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση, διαθεσιμότητα δευτερογενών πρώτων υλών

3.1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πιέζει προς την κατεύθυνση του μετασχηματισμού της οικονομίας σε μια οικονομία πιο βιώσιμη και κυκλική, που έχει τη δυνατότητα δημιουργίας 700 000 επιπλέον θέσεων εργασίας⁽³⁾. Μολονότι τα αποτελέσματα φτάνουν στα όριά τους για ορισμένα υλικά όπως ο σίδηρος, ο ψευδάργυρος ή ο λευκόχρυσος, για τις σπάνιες γαίες, όπως το γάλλιο ή το ιρίδιο, η συμβολή των πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας είναι μάλλον ασημαντή. Εκτιμάται ότι κάθε τόνος ανακυκλωμένου χάλυβα εμποδίζει τη διοχέτευση στην ατμόσφαιρα 1,5 τόνου εκπομπών CO₂. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι αυτό που εμποδίζει την αύξηση της χρήσης δευτερογενών πρώτων υλών είναι η έλλειψη δευτερογενών πρώτων υλών υψηλής ποιότητας και ανταγωνιστικών τιμών, καθώς και η γενικότερη έλλειψη διαθεσιμότητας.

3.2. Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία ενέτεινε τις πιέσεις που ασκούνται στον εφοδιασμό της βιομηχανίας της ΕΕ με πρώτες ύλες. Η προώθηση της ανακύκλωσης δεν θα επαρκέσει για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών σε πρώτες ύλες. Η ΕΟΚΕ ζητεί, ως εκ τούτου, να ληφθούν πρόσθετα επείγοντα μέτρα για τη στήριξη και τη χρηματοδότηση της E & A για την αντικατάσταση των πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας, για τη μείωση της κατανάλωσης πόρων, για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των προϊόντων κ.λπ. Η ΕΟΚΕ χαίρει της ολοκληρωμένη προσέγγιση που περιλαμβάνεται στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ευρωπαϊκή πράξη για τις πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας και πιστεύει ότι είναι αναγκαίο να βελτιωθεί η παρακολούθηση, η διαχείριση κινδύνων και η διακυβέρνηση της ΕΕ στον τομέα των πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι εξωτερικές δράσεις της ΕΕ για τις πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας θα πρέπει να ενισχυθούν μέσω στοχευμένων στρατηγικών εταιρικών σχέσεων με τρίτες χώρες, διμερών/περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών και διαπραγματεύσεων, τομεακών συμφωνιών, αναπτυξιακής συνεργασίας και πολυμερών πρωτοβουλιών.

3.3. Η ΕΕ, ως πρωτοπόρος στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, θα πρέπει να μπορεί να διαχειρίζεται τα απόβλητα που παράγονται στο έδαφός της, αντί να τα εξάγει. Ωστόσο, οι εξαγωγές απορριμμάτων σιδηρούχων μετάλλων (απομετάλλα σιδήρου και χάλυβα) αυξήθηκαν κατά 113 % το 2021 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2015, φθάνοντας τα 19,5 εκατομμύρια τόνους, ενώ αντιπροσωπεύουν το πάνω από το ήμισυ (59 %) του συνόλου των εξαγωγών αποβλήτων από την ΕΕ. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει το πρόβλημα των παράνομων εξαγωγών απομετάλλων από την Ευρώπη και των ύποπτων επανεισαγωγών προϊόντων που κατασκευάζονται εκτός της ΕΕ.

3.4. Στο πλαίσιο της αύξησης των τιμών της ενέργειας και των πρώτων υλών, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, σε σύγκριση με τη διαδικασία εξόρυξης πρώτων υλών, η ανακύκλωση συνεπάγεται σημαντική μείωση της ενέργειας και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί την έγκριση πολιτικών για την κατασκευή νέων μονάδων ανακύκλωσης και για την τεχνολογική αναβάθμιση των υφιστάμενων, μεταξύ άλλων μέσω των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να θεοπιστούν φορολογικά και δημοσιονομικά κίνητρα για νέα κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα σε όλες τις αλυσίδες αξίας, ενώ ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και οι νεοφυείς επιχειρήσεις στην πορεία μετάβασης.

⁽²⁾ EUR-Lex, Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM/2021/350 final σχετικά με την επικαιροποίηση της νέας βιομηχανικής στρατηγικής του 2020.

⁽³⁾ EUR-Lex: Ένα νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία — Για μια πιο καθαρή και πιο ανταγωνιστική Ευρώπη.

3.5. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη δρομολόγηση της Παγκόσμιας Συμμαχίας για την Κυκλική Οικονομία και την Αποδοτική Χρήση των Πόρων (GACERE), τον Φεβρουάριο του 2021, ως συμμαχίας κυβερνήσεων που θα συνεργαστούν για τη βελτίωση της κυκλικότητας και τη διασφάλιση της δίκαιης μετάβασης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να διευρυνθεί η σύνδεση του οργανισμού, καθώς απαιτούνται αυξημένες προσπάθειες σε παγκόσμιο επίπεδο για τη διασφάλιση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων.

4. Δίκαιη μετάβαση

4.1. Παράλληλα με τον μετασχηματισμό των οικονομιών μας σε πράσινες και ψηφιακές, υπάρχουν και ειδικές κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες για ορισμένες περιφέρειες και ορισμένους τομείς, καθώς και προκλήσεις όσον αφορά την απασχόληση και τις δεξιότητες στον κλάδο της μεταλλουργίας. Οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι της ΕΕ χρειάζονται ενισχυμένη στήριξη για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των νέων επιχειρηματικών μοντέλων, να προετοιμαστούν καλύτερα για τις μελλοντικές προκλήσεις και ευκαιρίες. Επιπλέον, η κυκλική μετάβαση πρέπει να αποτρέψει οποιαδήποτε στρέβλωση των συνθηκών εργασίας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω στοχευμένες πολιτικές και δημόσιες επενδύσεις σε όλα τα κράτη μέλη, προκειμένου να προωθηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη και η δίκαιη μετάβαση.

4.2. Η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει την έγκριση του ΜΔΜ, στο πλαίσιο του επενδυτικού σχεδίου της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, και θεωρεί ότι αποτελεί ζωτικής σημασίας εργαλείο για να διασφαλιστεί ότι κανένας άνθρωπος δεν θα μείνει στο περιθώριο κατά τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Η έγκριση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (πρώτος πυλώνας του ΜΔΜ) αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου.

4.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι κοινωνικοί εταίροι, η κοινωνία των πολιτών και οι βιομηχανικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα διαδραματίσουν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή και την παρακολούθηση του ΜΔΜ, και στην ευαισθητοποίηση των δημόσιων αρχών σχετικά με τις ειδικές ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εντατικοποιηθεί ο διάλογος και η συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών και των εθνικών δημόσιων αρχών και των βιομηχανικών φορέων και των σχετικών βιομηχανικών ΜΚΟ.

4.4. Οι κοινωνικοί εταίροι σε όλα τα επίπεδα θα διαδραματίσουν πολύ σημαντικό ρόλο στη διαπραγμάτευση των στρατηγικών δίκαιης μετάβασης, στο πλαίσιο των συμβουλίων εργαζομένων ή άλλων σχετικών φορέων κοινωνικού διαλόγου. Είναι στην καλύτερη θέση για να χαρτογραφήσουν τη δημιουργία και την εξαφάνιση θέσεων εργασίας, καθώς και για να αναλύσουν και να προβλέψουν τις μελλοντικές ανάγκες κατάρτισης και αναβάθμισης δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού. Επί του παρόντος, οι πιο επιτακτικές ανάγκες που υπάρχουν είναι για εργαζομένους που ειδικεύονται στην ανακύκλωση, τον σχεδιασμό και την κατασκευή προϊόντων μεγαλύτερης διάρκειας ζωής, τη διαχείριση αποβλήτων και την προηγμένη διαλογή.

5. Απόβλητα, οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα και κανονισμός για τις μεταφορές αποβλήτων (ΚΜΑ)

5.1. Τα απόβλητα έχουν σημαντική αξία όσον αφορά την ανάκτηση δευτερογενών πρώτων υλών, καθώς συμβάλλουν στην κυκλική οικονομία της ΕΕ και στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, μειώνουν την εξάρτηση από εισαγόμενες πρωτογενείς πρώτες ύλες και εξοικονομούν φυσικούς πόρους, περιορίζοντας παράλληλα την κατανάλωση ενέργειας που απαιτείται για την εξόρυξη και την επεξεργασία πρωτογενών πρώτων υλών στην Ευρώπη και μειώνοντας τις εκπομπές CO₂ στις βιομηχανίες σιδηρούχων και μη σιδηρούχων μετάλλων.

5.2. Η επικείμενη αναθεώρηση της οδηγίας-πλαίσιο της ΕΕ για τα απόβλητα με στόχο την ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας από τις επιπτώσεις της διαχείρισης αποβλήτων, τη μείωση του όγκου των αποβλήτων, την αύξηση της επαναχρησιμοποίησης και τη βελτίωση της χωριστής συλλογής για την ενθάρρυνση της προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και της ανακύκλωσης υψηλής ποιότητας είναι σημαντική τόσο για τα νοικοκυριά όσο και για τη βιομηχανία.

5.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να καθοριστούν και, στη συνέχεια, να εναρμονιστούν εντός της ΕΕ τα σχετικά κριτήρια της οδηγίας για τα απόβλητα ώστε να επιτευχθούν οι φιλόδοξοι στόχοι της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι απαιτείται συνοχή με άλλες νομοθετικές πράξεις, ιδίως με τον κανονισμό για τον οικολογικό σχεδιασμό για βιώσιμα προϊόντα και τη νομοθεσία των κρατών μελών της ΕΕ, προκειμένου να αποφευχθούν ασάφειες, επαναλήψεις και αλληλοεπικαλύψεις.

5.4. Η αύξηση του όγκου των αποβλήτων που μεταφέρονται εντός των συνόρων και η επιτάχυνση των διαδικασιών θα οδηγήσουν σε αύξηση της εγχώριας ανακύκλωσης των σιδηρούχων και μη σιδηρούχων υλικών, θα τα καταστήσουν ανταγωνιστικότερα και θα συμβάλουν στο να μειωθούν οι εκπομπές τους σε αέρια του θερμοκηπίου. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτίμησε ότι θα δημιουργηθούν από 9 000 έως 23 000 νέες θέσεις εργασίας στους τομείς της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης.

5.5. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη καταλήξει στο συμπέρασμα ότι «οι εξαγωγές ανακυκλώσιμων αποβλήτων υψηλής ποιότητας [...] αποβαίνουν σε βάρος της βιωσιμότητας της ΕΕ και υπονομεύουν την ανταγωνιστικότητά της σε παγκόσμιο επίπεδο, παρέχοντας πολύτιμους πόρους σε εξωτερικούς ανταγωνιστές»⁽⁴⁾. Προκειμένου να αξιοποιηθούν πλήρως οι αυξημένοι όγκοι των εσωτερικών αποβλήτων, η ΕΟΚΕ ζητεί ευκαιρίες χρηματοδότησης E & A για την ανακάλυψη τεχνολογιών αιχμής για την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση, καθώς και για την ανάπτυξη προηγμένων μονάδων επεξεργασίας και ανακύκλωσης αποβλήτων.

5.6. Οι εξαγωγές αποβλήτων από την ΕΕ θα πρέπει να επιτρέπονται μόνον όταν τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπα είναι ισοδύναμα με εκείνα στην ΕΕ και τηρούνται πλήρως στη χώρα προορισμού. Η διαρροή απομετάλλων πρέπει να προλαμβάνεται μέσω της αυστηροποίησης των ελέγχων στα σύνορα της ΕΕ, ενώ τα εξαγόμενα απόβλητα θα πρέπει να υπόκεινται σε αυστηρότερους κανόνες διαφάνειας και οι πληροφορίες σχετικά με τη διαχείρισή τους και την τήρηση των προτύπων θα πρέπει να δημοσιοποιούνται. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής για τη διενέργεια ελέγχων από τρίτα μέρη στις μονάδες αποβλήτων εξωτερικού και σε επίπεδο χώρας, και έχει ήδη δηλώσει ότι «οι κοινωνικοί εταίροι και οι σχετικές ΜΚΟ θα πρέπει να συμμετέχουν στις διαδικασίες ελέγχου»⁽⁵⁾.

5.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να υπάρχει ιδιαίτερα αυστηρός έλεγχος των ζητημάτων χαρακτηρισμού σε περίπτωση που οι εξαγωγείς αποβλήτων επιχειρήσουν να επαναχαρακτηρίσουν τις τρέχουσες εξαγωγές αποβλήτων τους ως εξαγωγές αποχαρακτηρισμένων αποβλήτων. Ένας τέτοιος κίνδυνος θα μπορούσε να υπονομεύσει πλήρως ολόκληρη τη μεταρρύθμιση που προτείνει η Επιτροπή για την εξαγωγή αποβλήτων.

5.8. Θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα και να διενεργείται εκ των προτέρων παρακολούθηση ή αποτελεσματικός εκ των υστέρων έλεγχος των τοπικών συνθηκών και κανονισμών επεξεργασίας αποβλήτων. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη θέσπιση ενδεδειγμένων και αποτελεσματικών διαδικασιών διασφάλισης ώστε να αναστέλλονται οι εξαγωγές σε περίπτωση που δεν πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις.

5.9. Η ΕΟΚΕ ζητεί να μειωθεί η μεταβατική περίοδος εφαρμογής του αναθεωρημένου ΚΜΑ κατά δύο έτη. Η προτεινόμενη προθεσμία των 30 ημερών για την υποβολή έγκυρων ενστάσεων από τις αρμόδιες αρχές διαμετακόμισης για προγραμματισμένη μεταφορά αποβλήτων προς αξιοποίηση θα πρέπει να μειωθεί σε δέκα ημέρες, προκειμένου να διασφαλιστεί η λειτουργικότητα και να αποφευχθούν περιττές καθυστερήσεις. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ζητεί να επιβληθεί σαφής περιορισμός ώστε οι εν λόγω αρχές να μην μπορούν να υποβάλλουν ένσταση για την ίδια μεταφορά πάνω από μία φορά.

5.10. Για να διασφαλιστεί η περιβαλλοντική ακεραιότητα, η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να εφαρμόσουν τα ίδια αυστηρά κριτήρια όσον αφορά τις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις για τα εξαγόμενα απόβλητα τόσο σε χώρες του ΟΟΣΑ όσο και σε χώρες εκτός ΟΟΣΑ.

5.11. Τα κενά στις υφιστάμενες διαδικασίες επιβολής του ΚΜΑ έχουν οδηγήσει σε αύξηση των μεταφορών παράνομων αποβλήτων από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, η οποία εκτιμάται στο 30 % του συνόλου των μεταφορών αποβλήτων στην Ευρώπη⁽⁶⁾. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την επιβολή διαδικασιών επιθεώρησης και έρευνας, και ζητεί πλήρη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και της ΕΕ, σύμφωνα με τη νέα στρατηγική της ΕΕ για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος 2021-2025⁽⁷⁾.

5.12. Οι βιομηχανικοί φορείς και οι ΜΚΟ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των παράνομων μεταφορών αποβλήτων. Τα μη εμπιστευτικά δεδομένα θα πρέπει να διατίθενται σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς η αυξημένη διαφάνεια θα συμβάλει στη μείωση των παράνομων μεταφορών αποβλήτων.

6. Οικολογικός σχεδιασμός

6.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ενίσχυση της νομοθεσίας όσον αφορά τον οικολογικό σχεδιασμό για βιώσιμα προϊόντα είναι απαραίτητη για την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων της ΕΕ που ορίζονται στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και στο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία. Ο κανονισμός για τον οικολογικό σχεδιασμό για βιώσιμα προϊόντα αποτελεί ευκαιρία για τους παραγωγούς της ΕΕ ώστε να διαφοροποιήσουν τα προϊόντα τους από εκείνα που έχουν λιγότερο καλές επιδόσεις με τη χρήση μιας κοινής μεθόδου αξιολόγησης. Η συμμετοχή εμπειρογνομών του βιομηχανικού κλάδου και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών της αξιακής αλυσίδας είναι ουσιαστικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι η κυκλικότητα εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού των προϊόντων, προκειμένου να συμπεριληφθούν απαιτήσεις πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων και ελάχιστου ανακυκλώσιμου περιεχομένου.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις μεταφορές αποβλήτων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1257/2013 και (ΕΕ) 2020/1056» [COM (2021) 709 final — 2021/0367 (COD)] (ΕΕ C 275 της 18.7.2022, σ. 95).

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις μεταφορές αποβλήτων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1257/2013 και (ΕΕ) 2020/1056» [COM (2021) 709 final — 2021/0367 (COD)] (ΕΕ C 275 της 18.7.2022, σ. 95).

⁽⁶⁾ Ερωτήσεις και απαντήσεις σχετικά με τους νέους κανόνες για τις μεταφορές αποβλήτων.

⁽⁷⁾ Στρατηγική της ΕΕ για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος 2021-2025.

6.2. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη συμπερίληψη κοινωνικών πτυχών στον ορισμό της βιωσιμότητας, και όχι μόνον περιβαλλοντικών απαιτήσεων όπως ισχύει σήμερα. Οι κοινωνικές πτυχές θα πρέπει να συμμορφώνονται με τα διεθνή πρότυπα εργασίας, όπως ο σεβασμός του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών συμβάσεων.

6.3. Η χρήση δευτερογενών πρώτων υλών και υποπροϊόντων θα πρέπει να αναγνωριστεί στο πλαίσιο του κανονισμού για τον οικολογικό σχεδιασμό για βιώσιμα προϊόντα, καθώς μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων της πολιτικής της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή. Ομοίως, ο σχεδιασμός της ανακυκλωσιμότητας των προϊόντων και των συστατικών υλικών τους είναι καίριας σημασίας για την αύξηση της κυκλικότητας και της διαθεσιμότητας δευτερογενών πρώτων υλών υψηλής ποιότητας.

6.4. Το ψηφιακό διαβατήριο προϊόντος αποτελεί σημαντικό εργαλείο τόσο για την παροχή πληροφοριών στους πελάτες σχετικά με τη βιωσιμότητα των προϊόντων, όσο και για την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας των παραγωγών, την πρόληψη κάθε κατάχρησης δεδομένων και την αποφυγή της προβολής ψευδοοικολογικής ταυτότητας. Μια ισχυρή, αξιόπιστη και ολοκληρωμένη βάση δεδομένων είναι απαραίτητη για την παροχή τέτοιων πληροφοριών τόσο στην παραδοσιακή όσο και στην ηλεκτρονική αγορά.

6.5. Επιπλέον, η παράταση της διάρκειας ζωής των προϊόντων θα αποκτήσει όλο και μεγαλύτερη σημασία για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, ιδίως επειδή η ΕΕ συχνά εξαρτάται από τρίτες χώρες. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι επενδύσεις στην E & A και οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα πρέπει να ενισχυθούν και να έχουν χρηματοδοτική στήριξη.

7. Κανονισμός για τα δομικά προϊόντα (ΚΠΔ)

7.1. Σε συνδυασμό με την πρόταση κανονισμού για τον οικολογικό σχεδιασμό για βιώσιμα προϊόντα, η αναθεώρηση του ΚΠΔ δίνει την ευκαιρία να ευθυγραμμιστεί η βιωσιμότητα των προϊόντων με το ίδιο επίπεδο φιλοδοξίας σε διάφορους τομείς της αγοράς στον κατασκευαστικό τομέα. Μολονότι η πρόταση ΚΠΔ αναγνώρισε τη σημασία της χρήσης ανακυκλωμένων υλικών, η χρήση υποπροϊόντων μπορεί επίσης να συμβάλει στη μείωση της εξάρτησης από πρωτογενείς φυσικούς πόρους και, ως εκ τούτου, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στα κριτήρια επιδόσεων των προϊόντων.

7.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και κοινωνικών απαιτήσεων, σε συνδυασμό με την επισήμανση και τα κίνητρα της αγοράς, θα δημιουργήσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού για τα βιώσιμα προϊόντα και θα διασφαλίσει τη δέουσα αναγνώρισή τους.

7.3. Τα κριτήρια για τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις (ΠΔΣ) θα πρέπει να χρησιμοποιούν τα κατώτατα όρια επιδόσεων που καθορίζονται στο πλαίσιο του ΚΠΔ. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ΠΔΣ διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην επιτάχυνση των μοντέλων της κυκλικής οικονομίας, στην προώθηση της βιωσιμότητας και στη δημιουργία μιας αγοράς της ΕΕ για βιώσιμα προϊόντα. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η εναρμονισμένη τυποποίηση των δομικών προϊόντων σε επίπεδο ΕΕ θα παράσχει ένα συνεκτικό πλαίσιο στα κράτη μέλη, βελτιώνοντας παράλληλα τη διαφάνεια όσον αφορά την ανθεκτικότητα, τη δυνατότητα επισκευής, την ασφάλεια κ.λπ.

7.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι μέθοδοι αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται επί του παρόντος στον κατασκευαστικό τομέα δεν είναι πλήρως εναρμονισμένες και ενδέχεται να οδηγήσουν σε διαφορετικά αποτελέσματα ανά την ΕΕ και, ως εκ τούτου, σε αδυναμία συγκρίσεων. Προϋπόθεση αποτελεί η βελτίωση της συνέπειας και της συγκρισιμότητας των αξιολογήσεων των περιβαλλοντικών επιδόσεων των δομικών προϊόντων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι εξελίξεις στη μεθοδολογία περιβαλλοντικού αποτυπώματος⁽⁸⁾ είναι θετικές, γεγονός που μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη αυτών των στόχων.

7.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να προωθήσει ορισμένες νομοθετικές προτάσεις για τη βελτίωση της δυνατότητας επισκευής των προϊόντων, την παράταση του κύκλου ζωής των προϊόντων, την καθιέρωση ενεργειακής επισήμανσης και την παροχή διαθέσιμων υπηρεσιών επισκευής στους καταναλωτές.

8. Οδηγία για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας

8.1. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η ανακυκλωσιμότητα ή η δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης όλων των υλικών συσκευασίας που διατίθενται στην αγορά. Ο σχεδιασμός της ανακυκλωσιμότητας των συσκευασιών θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο το ποσοστό ανακύκλωσης, αλλά επίσης τη δυνατότητα ανακύκλωσης των υλικών χωρίς απώλεια των εγγενών ιδιοτήτων τους και τον βαθμό υποκατάστασης των πρωτογενών υλικών. Αυτό θα συμβάλει στη διασφάλιση υψηλής ποιότητας ανακύκλωσης στο τέλος του κύκλου ζωής. Η ανακυκλωσιμότητα των υλικών συσκευασίας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στα συστήματα διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού με τη χρήση οικολογικά προσαρμοσμένων τελών.

⁽⁸⁾ Σύσταση (ΕΕ) 2021/2279 της Επιτροπής, της 15ης Δεκεμβρίου 2021, σχετικά με τη χρήση των μεθόδων περιβαλλοντικού αποτυπώματος για τη μέτρηση και τη γνωστοποίηση των περιβαλλοντικών επιδόσεων κατά τον κύκλο ζωής των προϊόντων και των οργανισμών (ΕΕ L 471 της 30.12.2021, σ. 1).

8.2. Ενώ το ανακυκλωμένο περιεχόμενο μπορεί να διαδραματίσει ρόλο στην τόνωση της ζήτησης για ανακυκλωμένα υλικά, στην περίπτωση των συσκευασιών από χάλυβα υφίσταται ήδη εύρυθμη λειτουργούσα αγορά δευτερογενών υλικών, με το ποσοστό ανακύκλωσης για τις συσκευασίες από χάλυβα να υπερβαίνει ήδη το 84 %. Ως εκ τούτου, η υποχρέωση αύξησης του ανακυκλωμένου περιεχομένου μπορεί πράγματι να οδηγήσει σε αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου εάν τα απομέταλλα πρέπει να μεταφέρονται για μεγάλες αποστάσεις και να διαχωρίζονται από άλλες ροές πηγής.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η διόρθωση των δομικών ελλείψεων και η ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας του οικοσυστήματος ημιαγωγών»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2023/C 140/02)

Εισηγητής: ο κ. **Αναστάσης ΓΙΑΠΙΑΝΗΣ**

Συνεισηγητής: ο κ. **Guido NELISSEN**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	20.1.2022
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	9.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	179/0/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) ζητεί μεγαλύτερη διαφάνεια και πιο στρατηγική εποπτεία και διαχείριση σε όλες τις αλυσίδες εφοδιασμού των μικροκυκλωμάτων, καλύτερη πρόβλεψη της διαθεσιμότητας των μικροκυκλωμάτων και στενότερες εταιρικές σχέσεις, σε συντονισμό με τις δημόσιες αρχές σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ευρωπαϊκή στρατηγική για τους ημιαγωγούς θα πρέπει να προωθεί όλα τα στάδια της αξιακής αλυσίδας των ημιαγωγών, με έμφαση στον σχεδιασμό και την κατασκευή μικροκυκλωμάτων και στην παραγωγή οπίσθιου άκρου (back-end). Η εφαρμογή της πράξης για τα μικροκυκλώματα πρέπει να αξιολογείται προσεκτικά και να παρακολουθείται μέσω σαφών δεικτών (βασικοί δείκτες επιδόσεων) που θα θεσπιστούν από κοινού με τα ενδιαφερόμενα μέρη του κλάδου και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Ημιαγωγούς (ESB).

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ιδιαίτερη ανησυχία της για την τρέχουσα εξάρτηση της ΕΕ ως προς την παραγωγή οπίσθιου άκρου, ιδίως από την Κίνα. Η διεθνής συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων, των συνεργατικών σχηματισμών ημιαγωγών και των ιδρυμάτων έρευνας και ανάπτυξης είναι ζωτικής σημασίας για τη διόρθωση των υφιστάμενων ελλείψεων, τη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού και την ικανοποίηση των αναγκών της κοινωνίας γενικότερα.

1.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τα 43 δισεκατ. ευρώ που εξαγγέλθηκαν στην ευρωπαϊκή πράξη για τα μικροκυκλώματα και για τη μελλοντική δημιουργία του Ταμείου για τα Μικροκυκλώματα, και ζητεί να αξιοποιηθούν πλήρως τα Ευρωπαϊκά σχέδια Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

1.5. Σημειώνει, ωστόσο, ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δώσει ελάχιστη έμφαση στη σημασία των πρώτων υλών, στην κυκλικότητα των διαδικασιών παραγωγής και στην υφιστάμενη εξάρτηση από τρίτες χώρες, και ζητεί μεγαλύτερη προσοχή στη διασφάλιση της πρόσβασης στις βασικές πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ημιαγωγών.

1.6. Η ΕΟΚΕ ζητεί προσεκτική επανεξέταση των υφιστάμενων συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών και των διεθνών εταιρικών σχέσεων, με σαφή στόχο την επίτευξη ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας και την αύξηση της ανθεκτικότητας της Ευρώπης.

1.7. Οι επενδύσεις θα πρέπει να στοχεύουν σε τομείς όπου η ευρωπαϊκή εξάρτηση από ξένους παρόχους τεχνολογίας είναι πολύ υψηλή. Η παροχή δημόσιας υποστήριξης (με την αποφυγή παράλληλα των υπερβολικών επιδοτήσεων) σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών για επενδύσεις σε ρηθικελευθές τεχνολογίες, εικονικές πλατφόρμες σχεδιασμού, προηγμένες ικανότητες σχεδιασμού μικροκυκλωμάτων και πρωτοποριακές στο είδος τους εγκαταστάσεις (με έμφαση στα μικροκυκλώματα αιχμής) είναι απαραίτητη για να μειωθούν οι κίνδυνοι και να βελτιωθούν οι αποδόσεις των επενδύσεων.

1.8. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί την οικονομικά αποδοτική αλλά ισορροπημένη κατανομή των κονδυλίων της ΕΕ μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών, καθώς και μεταξύ των μεγάλων επιχειρήσεων, των νεοφυών επιχειρήσεων και των ΜΜΕ. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης ένα ισχυρό σχέδιο δράσης για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων από κορυφαίες διεθνείς εταιρείες ημιαγωγών.

1.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πως κάθε πολιτική δεξιοτήτων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον αντίκτυπο της επιτάχυνσης της καινοτομίας στον ρυθμό της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της κατάργησης θέσεων εργασίας, και να επιδιώκει τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων από το οικοσύστημα ημιαγωγών, της ακαδημαϊκής κοινότητας και των σχετικών ερευνητικών κέντρων. Απαιτούνται σημαντικές προσπάθειες για την αναβάθμιση και την επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού, ενώ τα προγράμματα διά βίου μάθησης, επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να βοηθήσουν την αγορά εργασίας της ΕΕ να αποκτήσει βασικές ειδικές δεξιότητες, ιδίως για τους εργαζομένους στους τομείς της τεχνολογίας, της μηχανικής, των μαθηματικών και των λοιπών θετικών επιστημών.

1.10. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι πολλές από τις καινοτομίες που έχουν αναπτυχθεί από τους ερευνητικούς και τεχνολογικούς οργανισμούς της ΕΕ υιοθετούνται σε άλλα μέρη του κόσμου και θεωρεί ότι οι τομείς των τελικών χρηστών πρέπει να προσεγγίσουν την ευρωπαϊκή ερευνητική βάση στον τομέα των ημιαγωγών.

1.11. Η ΕΟΚΕ ζητεί να αυξηθεί η στήριξη των συνεργατικών σχηματισμών στον τομέα των ψηφιακών τεχνολογιών και να αξιοποιηθεί καλύτερα το δυναμικό καινοτομίας των ΜΜΕ υψηλής τεχνολογίας. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ζητεί τη θέσπιση συνεκτικής νομοθεσίας όσον αφορά τα φορολογικά κίνητρα που τονώνουν τις επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη, με ιδιαίτερη έμφαση στην έρευνα και ανάπτυξη στον σχεδιασμό των μικροκυκλωμάτων.

1.12. Η ΕΟΚΕ ζητεί περαιτέρω καινοτομία και προστασία από κυβερνοεπιθέσεις και καλύτερη προετοιμασία ενόψει περαιτέρω καινοτόμων απειλών στον κυβερνοχώρο.

2. Προκλήσεις για τη στρατηγική της ΕΕ για τους ημιαγωγούς

2.1. Η ψηφιακή επανάσταση και η συνεχής αναζήτηση ρηξικέλευθων τεχνολογιών έχουν προκαλέσει σημαντική αύξηση της ζήτησης σε ημιαγωγούς. Η πανδημία COVID-19 και οι περίοδοι μεταπανδημικής ανάκαμψης χαρακτηρίζονται από εκτεταμένες ελλείψεις στην αλυσίδα εφοδιασμού, οι οποίες, σε συνδυασμό με τις αυξημένες τιμές της ενέργειας και τα σημεία συμφόρησης του εφοδιασμού σε κρίσιμες πρώτες ύλες, παρεμποδίζουν την οικονομική ανάκαμψη και μειώνουν τη βιομηχανική παραγωγή στην ΕΕ.

2.2. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία μικροηλεκτρονικής (με 455 000 άμεσες θέσεις εργασίας στον κλάδο) κατέχει ηγετική θέση παγκοσμίως σε ειδικούς επεξεργαστές για ενσωματωμένα συστήματα, αισθητήρες, μικροκυκλώματα ραδιοσυχνότητας, ηλεκτρονικά συστήματα ισχύος, πλακίδια πυριτίου, χημικές ουσίες και προηγμένο εξοπλισμό κατασκευής μικροκυκλωμάτων. Η ΕΕ διαθέτει επίσης ισχυρή ερευνητική βάση λόγω των ερευνητικών κέντρων της και των φιλόδοξων πρωτοβουλιών της στην έρευνα και την ανάπτυξη.

2.3. Η ζήτηση σε ημιαγωγούς στην αυτοκινητοβιομηχανία προβλέπεται να αυξηθεί κατά 300 % έως το 2030, ενώ οι ανάγκες του βιομηχανικού ηλεκτρονικού τομέα σε μικροκυκλώματα αναμένεται να διπλασιαστούν έως το 2030, τροφοδοτούμενες από ορισμένες μείζονες τάσεις, όπως οι τεχνολογίες παραγωγής υψηλών προδιαγραφών της Βιομηχανίας 4.0. Ο τομέας των επικοινωνιών αποτελεί το 15 % της ζήτησης μικροκυκλωμάτων στην ΕΕ, ενώ τα κρίσιμα συστατικά στοιχεία μικροκυκλωμάτων για εξοπλισμό επικοινωνίας πέμπτης γενιάς (5G) σχεδιάζονται και παράγονται κυρίως εκτός της ΕΕ. Οι τομείς της ιατροφαρμακευτικής περιθάλψης, της ενέργειας, της αεροδιαστημικής, της αμυντικής βιομηχανίας, των τυχερών παιχνιδιών κ.λπ. εξελίσσονται από τεχνολογική άποψη και χαρακτηρίζονται από αυξημένη ζήτηση τόσο σε ώριμα όσο και σε προηγμένα μικροκυκλώματα για τις διαδικασίες παραγωγής και τα προϊόντα τους. Τα μικροκυκλώματα είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη αναδυόμενων βιομηχανικών εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης και Διαδικτύου των Αντικειμένων, μιας αγοράς που αναπτύσσεται κατά 50 % ετησίως. Η χάραξη στρατηγικής για τα μικροκυκλώματα σε αυτές τις υφιστάμενες και αναδυόμενες ισχυρές τελικές αγορές θα δημιουργήσει έναν ενάρετο κύκλο, ήτοι ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των βασικών μεταποιητικών βιομηχανιών στην ΕΕ με παράλληλη αναβάθμιση των ικανοτήτων ημιαγωγών εντός της ΕΕ.

2.4. Από την άλλη πλευρά, ο τομέας παραγωγής της ΕΕ έχει μικρότερη παρουσία σε ορισμένες σημαντικές τελικές αγορές για ημιαγωγούς, όπως το υπολογιστικό νέφος και η αποθήκευση δεδομένων, η προσωπική υπολογιστική, οι ασύρματες επικοινωνίες (έξυπνα τηλέφωνα) και οι καταναλωτικές συσκευές (παιχνίδια). Εξάλλου, με μόνο 50 μονάδες παραγωγής ημιαγωγών (fabs) στο έδαφος της, η κατασκευαστική βάση της ΕΕ είναι μάλλον περιορισμένη, ενώ η ΕΕ δεν μπορεί να παράγει μικροκυκλώματα με χαρακτηριστικά μεγέθους κάτω των 22 nm και έχει χαμηλή θέση στην κατηγορία των εργαλείων σχεδιασμού και αυτοματισμού σχεδιασμού. Ως αποτέλεσμα, η ΕΕ είχε εμπορικό έλλειμμα 19,5 δισεκατ. ευρώ στους ημιαγωγούς το 2021 (51 δισεκατ. ευρώ εισαγωγών έναντι 31,5 δισεκατ. ευρώ εξαγωγών) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής — Μια ευρωπαϊκή πράξη για τα μικροκυκλώματα.

2.5. Δεδομένου ότι η ζήτηση και η χρήση μικροκυκλωμάτων δεν μπορεί παρά να αυξηθεί στο μέλλον, η ΕΟΚΕ ζητεί να εκπονηθούν φιλόδοξα προγράμματα για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μέσω της ενεργειακής απόδοσης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των ρηξικέλευθων τεχνολογιών.

3. Ανταγωνιστικότητα και στρατηγική αυτονομία

3.1. Οι πολλοί κίνδυνοι που επηρεάζουν τον τομέα των ημιαγωγών (δομικές ελλείψεις, κίνδυνοι στην αλυσίδα εφοδιασμού, μονοπωλιακό καθεστώς σε βασικά τμήματα της αλυσίδας αξίας, γεωπολιτικοί κίνδυνοι) και ο αντίκτυπός τους σε ευρύ φάσμα βιομηχανιών έχουν αυξήσει την ευαισθητοποίηση ως προς την ανάγκη ενίσχυσης της τεχνολογικής αυτοδυναμίας της Ευρώπης σε αυτόν τον τομέα.

3.2. Οι διαταραχές στον εφοδιασμό με ημιαγωγούς έχουν πολύ αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία της Ευρώπης. Η πολυπλοκότητα της αλυσίδας εφοδιασμού ημιαγωγών δυσχεραίνει τόσο τον εντοπισμό και την εκτίμηση των κινδύνων που συνδέονται με διαταραχές όσο και τη λήψη των κατάλληλων μέτρων μετριασμού τους. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η αξιακή αλυσίδα των μικροκυκλωμάτων μπορεί να ενισχυθεί με την αύξηση της διαφάνειας και της προβολής, με τη διασφάλιση πιο στρατηγικής εποπτείας και διαχείρισης της αλυσίδας εφοδιασμού, με την καλύτερη πρόβλεψη της διαθεσιμότητας των μικροκυκλωμάτων, καθώς και με τη σύναψη στενότερων εταιρικών σχέσεων σε όλα τα επίπεδα της αλυσίδας εφοδιασμού, σε συντονισμό με τις δημόσιες αρχές σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.3. Για να διασκεδαστούν οι μακροπρόθεσμες ανησυχίες σχετικά με τον εφοδιασμό και να υπάρξει παγκόσμιος ανταγωνισμός στον σχεδιασμό και την παραγωγή ολοένα και πιο σύνθετων εξαρτημάτων ημιαγωγών τελευταίας τεχνολογίας, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ευρωπαϊκή στρατηγική για τους ημιαγωγούς θα πρέπει να προωθεί όλα τα στάδια της αξιακής αλυσίδας των ημιαγωγών, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας για τους ημιαγωγούς, του σχεδιασμού, της κατασκευής μικροκυκλωμάτων, της συναρμολόγησης, των δοκιμών και της συσκευασίας.

3.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ειδικότερα ότι η ΕΕ πρέπει να επενδύσει σε τομείς στους οποίους η εξάρτηση της Ευρώπης από ξένους παρόχους τεχνολογίας είναι πολύ υψηλή, όπως ο αυτοματισμός του σχεδιασμού και του ηλεκτρονικού σχεδιασμού, η ικανότητα παραγωγής και η προηγμένη συσκευασία.

3.5. Καθώς οι ημιαγωγοί έχουν καταστεί σαφώς στρατηγικός τεχνολογικός τομέας και η ΕΕ δεν διαθέτει κατασκευαστικές ικανότητες τόσο στα προηγμένα όσο και στα μη προηγμένα μικροκυκλώματα, η ΕΕ πρέπει να υποστηρίξει τις επενδύσεις στην παραγωγή μικροκυκλωμάτων, καθότι αυτό είναι απαραίτητο για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της μεταποίησης σε βασικούς τομείς. Πράγματι, η ήδη υψηλή ζήτηση σε ώριμα μικροκυκλώματα (τεχνολογία 12-40 nm) από τους βιομηχανικούς τομείς της Ευρώπης εξακολουθεί να αυξάνεται. Ταυτόχρονα, η ζήτηση σε μικροκυκλώματα αιχμής (κόμβοι κάτω των 10 nm) προβλέπεται να αυξηθεί πολύ ταχύτερα λόγω της μεταστροφής προς την υπολογιστική παρυφών και την κβαντική υπολογιστική, το Διαδίκτυο των Αντικειμένων, τη συνδεσιμότητα, την αυτοματοποιημένη οδήγηση και την τεχνητή νοημοσύνη. Οι τεχνολογίες αυτές επιφέρουν ριζικές αλλαγές σε πολλούς βιομηχανικούς τομείς, όπως η μηχανική, η αυτοκινητοβιομηχανία, η ηλεκτρονική, η υγεία, η άμυνα και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Οι τομείς αυτοί έχουν σίγουρα τη δυνατότητα να δημιουργήσουν μια ευρωπαϊκή αγορά για την υποστήριξη της ευρωπαϊκής παραγωγής κόμβων αιχμής μακροπρόθεσμα.

3.6. Ωστόσο, για να δοθεί προτεραιότητα στις επενδύσεις, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, καταρχάς, οι επενδύσεις θα πρέπει να στοχεύουν σε ικανότητες σχεδιασμού μικροκυκλωμάτων τελευταίας τεχνολογίας, έχοντας κατά νου ότι η Ευρώπη δεν διαθέτει ικανότητες σχεδιασμού μικροκυκλωμάτων για προηγμένους λογικούς ημιαγωγούς.

3.7. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί στην κατασκευή οπίσθιου άκρου —συμπεριλαμβανομένης της συναρμολόγησης, των δοκιμών και της συσκευασίας—, η οποία χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ένταση εργασίας και θα μπορούσε να είναι στρατηγικά συγκεντρωμένη στη νοτιοανατολική Ευρώπη, όπου το εργατικό κόστος είναι πιο ανταγωνιστικό. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τους διάφορους κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένη η ΕΕ λόγω της τρέχουσας εξάρτησής της ως προς την κατασκευή οπίσθιου άκρου, ιδίως απέναντι στην Κίνα.

3.8. Η διασφάλιση της πρόσβασης στις βασικές πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ημιαγωγών, όπως οι χημικές ουσίες υψηλής καθαρότητας (γερμάνιο, βόριο, ίνδιο), τα ειδικά αέρια (νέον, ήλιο, αργό), τα υποκατάστατα του πυριτίου (π. χ. καρβίδιο του πυριτίου για καλύτερη διαχείριση της ισχύος) είναι υψίστης σημασίας. Η ζήτηση για τα υλικά αυτά δεν μπορεί παρά να αυξηθεί καθώς αυξάνεται η ζήτηση για μικροκυκλώματα λόγω της αυξανόμενης πολυπλοκότητάς τους.

3.9. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δώσει ελάχιστη έμφαση στη σημασία των πρώτων υλών, στην κυκλικότητα των διαδικασιών παραγωγής και στην υφιστάμενη εξάρτηση από τρίτες χώρες. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει «ότι η Επιτροπή, τα κράτη μέλη και οι φορείς της βιομηχανίας θα πρέπει να συζητήσουν από κοινού τον τρόπο διαφοροποίησης των πηγών εφοδιασμού και, ειδικότερα, τον τρόπο καλύτερης ανακύκλωσης κρίσιμων πρώτων υλών στο πλαίσιο μιας βιομηχανοποιημένης κυκλικής οικονομίας στον τομέα της μικροηλεκτρονικής»⁽²⁾.

3.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η εφαρμογή της πράξης για τα μικροκυκλώματα πρέπει να αξιολογείται προσεκτικά και να παρακολουθείται και ζητεί σαφείς βασικούς δείκτες επιδόσεων για την αξιολόγηση της προόδου. Οι δείκτες πρέπει να καθοριστούν από κοινού με τους συναρμοδίους της βιομηχανίας και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Ημιαγωγούς.

4. Συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών της ΕΕ, διεθνής συνεργασία και στρατηγικές εταιρικές σχέσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Ευρωπαϊκή συμμαχία για τους επεξεργαστές και τις τεχνολογίες ημιαγωγών, η οποία συγκροτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο του 2021, θα διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο στον εντοπισμό των υφιστάμενων κενών στη διαδικασία παραγωγής και στην υιοθέτηση τεχνολογιών στην ΕΕ. Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ΕΕ και η εγγύηση της ασφάλειας των αλυσίδων εφοδιασμού θα πρέπει να συζητηθούν διεξοδικά στο πλαίσιο της συμμαχίας, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων από το οικοσύστημα ημιαγωγών, της πανεπιστημιακής κοινότητας και των σχετικών ερευνητικών κέντρων.

4.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διεθνής συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων, των συνεργατικών σχηματισμών ημιαγωγών και των ιδρυμάτων έρευνας και ανάπτυξης είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων ελλείψεων και τη διασφάλιση αμοιβαίας εμπιστοσύνης για να επιτευχθούν ίσοι όροι ανταγωνισμού. Επιπλέον, η ενίσχυση του οικοσυστήματος ημιαγωγών της Ευρώπης θα οδηγήσει σε αμοιβαίες εξαρτήσεις σε όλες τις παγκόσμιες αξιακές αλυσίδες, γεγονός που με τη σειρά του θα δημιουργήσει μόχλευση στις διεθνείς διαπραγματεύσεις και θα ενισχύσει τη γενική ανθεκτικότητα ολόκληρου του τομέα. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τη σαφή της θέση ότι «πρέπει να αποφευχθεί ένας αγώνας δρόμου για επιδοτήσεις και τα κονδύλια πρέπει να δαπανηθούν αποδοτικά χωρίς να προκληθούν καταστάσεις πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας και στρεβλώσεις της αγοράς»⁽³⁾.

4.3. Η ΕΟΚΕ ζητεί προσεκτική επανεξέταση των υφιστάμενων συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών και των διεθνών βιομηχανικών εταιρικών σχέσεων, με σαφή στόχο την επίτευξη ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας και την αύξηση της ανθεκτικότητας της Ευρώπης, σε ένα ολοένα πιο περίπλοκο γεωπολιτικό πλαίσιο. Θα πρέπει να εντατικοποιηθούν οι συζητήσεις εντός του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους Ημιαγωγούς, το οποίο θα πρέπει να αυξήσει τα μέλη του προσκαλώντας ενδιαφερόμενους φορείς του κλάδου και τους αντιπροσωπευτικούς κοινωνικούς εταίρους της ΕΕ, καθώς και τα σημαντικότερα ερευνητικά κέντρα.

4.4. Οι συζητήσεις στα ευρωπαϊκά φόρουμ πρέπει επίσης να επικεντρωθούν στην υλοποίηση της προτεινόμενης επιτάχυνσης των διαδικασιών αδειοδότησης για νέες εγκαταστάσεις, η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό κίνητρο για τη διαπραγμάτευση σημαντικών ξένων επενδύσεων⁽⁴⁾, οι οποίες, με τη σειρά τους, θα δημιουργήσουν άμεση ζήτηση. Το σημαντικότερο είναι ότι η μείωση του διοικητικού φόρτου και η εφαρμογή ρυθμιστικών μηχανισμών σε όλα τα κράτη μέλη θα μειώσουν τον κατακερματισμό και θα εξασφαλίσουν προβλεψιμότητα για μελλοντικές επενδύσεις.

5. Χρηματοδότηση

5.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τα 43 δισεκατ. ευρώ που εξαγγέλθηκαν στην ευρωπαϊκή πράξη για τα μικροκυκλώματα και για τη μελλοντική δημιουργία του Ταμείου για τα Μικροκυκλώματα, αλλά ζητεί να διευκρινιστεί λεπτομερώς ο τρόπος με τον οποίο θα συγκεντρωθούν και θα διατεθούν αυτοί οι δημόσιοι και ιδιωτικοί πόροι. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι θα πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως τα ευρωπαϊκά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, τα οποία αποσκοπούν στη διάθεση του 20 % του προϋπολογισμού τους στον ψηφιακό μετασχηματισμό των κρατών μελών.

5.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δημόσια υποστήριξη σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών για επενδύσεις σε ρηξικέλευθες τεχνολογίες, σε πλατφόρμες εικονικού σχεδιασμού και σε πρωτοποριακές εγκαταστάσεις (με έμφαση στα μικροκυκλώματα αιχμής) είναι απαραίτητη για να μειωθούν οι κίνδυνοι και να βελτιωθούν οι αποδόσεις των επενδύσεων σε εγκαταστάσεις που πρέπει να κατασκευαστούν από το μηδέν.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου μέτρων για την ενίσχυση του οικοσυστήματος ημιαγωγών της Ευρώπης (πράξη για τα μικροκυκλώματα)» [COM(2022) 46 final — 2022/0032 (COD)] (ΕΕ C 365 της 23.9.2022, σ. 34).

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Μια πράξη για τα μικροκυκλώματα για την Ευρώπη» [COM(2022) 45 final] (ΕΕ C 365 της 23.9.2022, σ. 23).

⁽⁴⁾ Όπως οι εν εξελίξει διαπραγματεύσεις με την Intel από τις ΗΠΑ, τη Samsung από τη Νότια Κορέα και την TSMC από την Ταϊβάν.

5.3. Δεδομένου ότι το προτεινόμενο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Ημιαγωγούς θα απαρτίζεται από εκπροσώπους των κρατών μελών, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της ότι τα κράτη μέλη θα είναι αυτά που θα ανταγωνίζονται το ένα το άλλο για μεγαλύτερο μερίδιο των κονδυλίων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επιθυμεί την οικονομικά αποδοτική αλλά ισορροπημένη κατανομή των κονδυλίων της ΕΕ μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών, καθώς και μεταξύ των μεγάλων επιχειρήσεων, των νεοφυών επιχειρήσεων και των ΜΜΕ, ώστε να μην μείνει κανείς στο περιθώριο. Επιπλέον, όσον αφορά την κοινή επιχείρηση «Μικροκυκλώματα», η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει ότι θα πρέπει να τεθούν ειδικά κριτήρια και ότι κριτήρια «κοινωνικής πολιτικής, όπως η στάση της ενδιαφερόμενης επιχείρησης έναντι του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών διαπραγματεύσεων, η κατά προτεραιότητα συνεργασία με προμηθευτές που είναι εγκατεστημένοι στην Ένωση, αλλά και ο αριθμός των πρόσθετων βιώσιμων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται από τις επενδύσεις όπως και η ποιότητα των συνθηκών εργασίας, θα πρέπει να προκειμένου να διαδραματίσουν έναν ρόλο»⁽⁷⁾.

5.4. Το προτεινόμενο Ταμείο για τα Μικροκυκλώματα θα αυξήσει τη διαθεσιμότητα δανείων και χρηματοδότησης από επιχειρηματικά κεφάλαια και θα διευκολύνει την περαιτέρω ανάπτυξη μικρών καινοτόμων εταιρειών ημιαγωγών. Ωστόσο, απαιτείται μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή αγορά επιχειρηματικών κεφαλαίων για να βοηθηθούν οι εταιρείες αυτές να διασχίσουν την «κοιλιάδα του θανάτου» που οδηγεί από την επίδειξη έως την εισαγωγή στην αγορά. Η ΕΟΚΕ ζητεί πρακτική καθοδήγηση, ιδίως για τις νεοφυείς επιχειρήσεις και τις ΜΜΕ, σχετικά με τον τρόπο πρόσβασης σε αυτά τα κονδύλια.

5.5. Τέλος, η ΕΟΚΕ επιθυμεί ένα ισχυρό σχέδιο δράσης για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, ιδίως από διεθνείς εταιρείες ημιαγωγών, με στόχο την προσέλκυση κεφαλαίων και τεχνογνωσίας στο έδαφος της ΕΕ.

6. Δεξιότητες

6.1. Οι ψηφιακές δεξιότητες έχουν καταστεί βασικό άυλο στοιχείο της ψηφιακής βιομηχανικής επανάστασης και η διαθεσιμότητα ειδικευμένου εργατικού δυναμικού έχει καταστεί σημαντικό στοιχείο για τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων, ενώ η έλλειψη δεξιοτήτων επιβραδύνει σοβαρά την ανάπτυξη ψηφιακών ικανοτήτων. Η ψηφιακή εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας ως προς τον κοινωνικό αντίκτυπο των ψηφιακών εφαρμογών (τόσο αναφορικά με τα οφέλη όσο και τους κινδύνους που σχετίζονται με τη συγκέντρωση ισχύος ή τον σεβασμό της προσωπικής ζωής) αποτελούν ζωτικής σημασίας μέσα για τους καταναλωτές και την κοινωνία των πολιτών, ώστε να συμβάλουν υπεύθυνα στις μελλοντικές εξελίξεις στο οικοσύστημα των μικροκυκλωμάτων και για την προσέλκυση της νεότερης γενιάς. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ανάγκη προστασίας της υγείας των εργαζομένων στην κατασκευή μικροκυκλωμάτων που εκτίθενται σε επικίνδυνες ουσίες.

6.2. Επί του παρόντος, ο αριθμός των ακάλυπτων θέσεων μηχανικών, ειδικών σχεδιασμού και τεχνικών αυξάνεται με ανησυχητικό ρυθμό. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόσφατα συσταθείσα σύμπραξη δεξιοτήτων για το ψηφιακό οικοσύστημα. Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού θεματολογίου δεξιοτήτων, θα πρέπει να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος «Ψηφιακή δεκαετία» (εξοπλισμός του 80 % των ατόμων με βασικές ψηφιακές δεξιότητες, μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων και 20 εκατομμύρια ειδικοί στις ΤΠΕ έως το 2030), των στόχων του θεματολογίου δεξιοτήτων της ΕΕ και των στόχων του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (60 % των ενηλίκων σε μαθήματα κατάρτισης).

6.3. Σε κάθε πολιτική δεξιοτήτων θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο αντίκτυπος της επιτάχυνσης της καινοτομίας στον ρυθμό της δημιουργίας, αλλά και της κατάρτισης θέσεων εργασίας θέσεων εργασίας, συμπεριλαμβανομένου του μετασχηματισμού της αγοράς εργασίας που προκαλούν οι τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης. Οι θέσεις εργασίας χαμηλής και μεσαίας ειδίκευσης διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο να εξαφανιστούν (αντικαθίσταται από ψηφιακά εργαλεία και αυτοματοποίηση), ενώ η ζήτηση για προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες θα αυξάνεται συνεχώς. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων θα απαιτήσει σημαντικές προσπάθειες για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού, ιδίως των εργαζομένων που πλήττονται από την απαξίωση των τεχνολογικών δεξιοτήτων. Επιπλέον, τα προγράμματα διά βίου μάθησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να βοηθήσουν την αγορά εργασίας της ΕΕ να εξειδικευτεί μέσω της απόκτησης βασικών ειδικών δεξιοτήτων. Ως εκ τούτου, θα είναι καίριας σημασίας να παρέχεται στους σπουδαστές πρόσβαση σε εξοπλισμό σχεδιασμού και κατασκευής τελευταίας τεχνολογίας και σε πραγματική εμπειρία κατάρτισης.

6.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι η ΕΕ χρειάζεται ένα συνεκτικό νομοθετικό πλαίσιο για την προσέλκυση ξένου εργατικού δυναμικού εξειδικευμένου στους ημιαγωγούς. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την προσέλκυση δεξιοτήτων και ταλέντων στην ΕΕ⁽⁸⁾ και θεωρεί ότι αυτή πρέπει να συμπληρωθεί από προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανειδίκευσης, μεταξύ άλλων και για τους εργαζομένους από τους κλάδους της τεχνολογίας, της μηχανικής, των μαθηματικών και των λοιπών θετικών επιστημών.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου μέτρων για την ενίσχυση του οικοσυστήματος ημιαγωγών της Ευρώπης (πράξη για τα μικροκυκλώματα)» [COM(2022) 46 final — 2022/0032 (COD)] (ΕΕ C 365 της 23.9.2022, σ. 34).

⁽⁸⁾ COM (2022) 657 final — Ανακοίνωση της Επιτροπής — Προσέλκυση δεξιοτήτων και ταλέντων στην ΕΕ.

6.5. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της ότι η έλλειψη δεξιοτήτων σε ολόκληρο τον κόσμο θα οδηγήσει σε ανταγωνισμό για την προσέλκυση ταλέντων, με αποτέλεσμα την εσωτερική (εντός της ΕΕ) ή διεθνή φυγή ταλέντων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προσβλέπει στην επικείμενη ανακοίνωση με θέμα τη φυγή ταλέντων και το μετριασμό των προκλήσεων που συνδέονται με τη μείωση του πληθυσμού.

7. Έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία

7.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, δυστυχώς, πολλές από τις καινοτομίες που αναπτύχθηκαν από τους ΕΤΟ της ΕΕ υιοθετούνται σε άλλα μέρη του κόσμου και δεν έχουν οδηγήσει σε ισχυρότερη βιομηχανική βάση της ΕΕ. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι ΕΤΟ της ΕΕ πρέπει να συγκεντρώσουν ολόκληρη τη βιομηχανική βάση και την υφιστάμενη τεχνογνωσία για τους ημιαγωγούς, να αναβαθμίσουν και να κατασκευάσουν πιλοτικές γραμμές ημιαγωγών και να διερευνήσουν και να αξιοποιήσουν ευκαιρίες για το μέλλον σε βασικούς τομείς όπως η υπολογιστική παρυφάν, η τεχνητή νοημοσύνη και η κυβερνοασφάλεια. Από την άποψη αυτή, η προσέγγιση των τομέων τελικών χρηστών στην ευρωπαϊκή ερευνητική βάση θα είναι καίριας σημασίας.

7.2. Η ΕΟΚΕ ζητεί μακροπρόθεσμους χάρτες πορείας για την καινοτομία για τη στήριξη της ψηφιακής μετάβασης, καθώς επιτρέπουν μια προορατική προσέγγιση για την προώθηση των επενδύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη σε πιο μακροπρόθεσμους στρατηγικούς στόχους και για την αντιμετώπιση των κενών στο οικοσύστημα των ημιαγωγών. Επιπλέον, η ΕτΠ ζητεί την καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού καινοτομίας των ΜΜΕ υψηλής τεχνολογίας: οι εταιρείες αυτές είναι συχνά εξαιρετικά εξειδικευμένες, ευέλικτες και δραστηριοποιούνται σε εξειδικευμένες αγορές υψηλής αξίας.

7.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πρέπει να διασφαλιστεί η καλύτερη προστασία της πολύτιμης διανοητικής ιδιοκτησίας των εταιρειών που ενσωματώνεται στα μικροκυκλώματα και επικροτεί τους σαφείς κανόνες που εξαγγέλλονται στην πράξη για τα μικροκυκλώματα. Η μελλοντική δραστηριότητα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους Ημιαγωγούς πρέπει να περιλαμβάνει έγκαιρες διαβουλεύσεις με τους συναρμοδίους του κλάδου ως προς την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της ΕΕ.

7.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να διατίθενται ειδικές επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη στον σχεδιασμό μικροκυκλωμάτων, δεδομένου ότι αυτό αποτελεί τη μερίδα του λέοντος στην προστιθέμενη αξία και μπορεί επίσης να ενισχύσει την επιχειρηματική σκοπιμότητα της ενίσχυσης της προηγμένης παραγωγικής ικανότητας. Εν προκειμένω, θα πρέπει επίσης να συνεκτιμηθεί επίσης η ταχέως αναπτυσσόμενη βιοοικονομία, η οποία έχει τεράστιες μελλοντικές εφαρμογές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να αναλύσει τις δυνατότητες θέσπισης συνεπούς νομοθεσίας όσον αφορά τα φορολογικά κίνητρα που ενθαρρύνουν τις επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη, ιδίως όσον αφορά μελλοντικές κοινοπραξίες που περιλαμβάνουν μεγάλες εταιρείες, ΜΜΕ, νεοφυείς επιχειρήσεις και τεχνολογικούς ερευνητικούς οργανισμούς.

7.5. Η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο έχει καταστεί μείζον θέμα για πολλούς βιομηχανικούς κλάδους, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, η μηχανική, οι επικοινωνίες, η υγειονομική περίθαλψη, η αεροδιαστημική και η άμυνα. Η ΕΟΚΕ ζητεί περαιτέρω καινοτομία και προστασία από κυβερνοεπιθέσεις και τονίζει την ανάγκη προετοιμασίας ενόψει περαιτέρω καινοτόμων απειλών στον κυβερνοχώρο. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση για μια Πράξη της ΕΕ για την κυβερνοανθεκτικότητα, η οποία θα εισαγάγει νέες απαιτήσεις κυβερνοασφάλειας και θα βελτιώσει την κατανόηση των κυβερνοαπειλών από τους παραγωγούς και τους καταναλωτές. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης την περαιτέρω ενίσχυση του ρόλου του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κυβερνοασφάλεια.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «COVID-19: Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην ανασυγκρότηση και την ανθεκτικότητα της Ευρωμεσογειακής περιοχής»**(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)**

(2023/C 140/03)

Εισηγητής: ο κ. **Angelo PAGLIARA**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	183/0/5

1. Εισαγωγή

1.1. Η κρίση της πανδημίας έχει πλήξει σοβαρά την ευρωμεσογειακή περιοχή, επιδεινώνοντας τα υφιστάμενα προβλήματα και εγείροντας νέα ζητήματα επιπλέον των προηγούμενων. Οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις είναι πιθανό να οξύνουν τις ανισότητες, ιδίως στις χώρες με αδύναμα οικονομικά και παραγωγικά συστήματα.

1.2. Η επιτροπή παρακολούθησης «Euromed» της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ) αποφάσισε να επικεντρωθεί στον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στην ανασυγκρότηση και την ανθεκτικότητα στην ευρωμεσογειακή περιοχή.

1.3. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της ευρωμεσογειακής περιοχής και οι οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές διαφόρων χωρών συμμετείχαν στην εκπόνηση της έκθεσης. Αναπτύχθηκε ειδική και στενή συνεργασία με το Οικονομικό, Κοινωνικό και Περιβαλλοντικό Συμβούλιο του Μαρόκου, το οποίο συνδιοργάνωσε την Ευρωμεσογειακή διάσκεψη κορυφής του 2021.

1.4. Ως εκ τούτου, η ενημερωτική έκθεση έχει σημαντικά πρόσθετα οφέλη λόγω της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών εκατέρωθεν της Μεσογείου.

1.5. Η παρούσα έκθεση συμπληρώνει προηγούμενες ενημερωτικές εκδόσεις με τίτλο «Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση στην ευρωμεσογειακή περιοχή», «Ψηφιοποίηση και μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) στην περιοχή της Μεσογείου», καθώς και «Βιώσιμη ανάπτυξη στην περιοχή της Μεσογείου»⁽¹⁾.

2. Συμπεράσματα

2.1. Η κοινωνία των πολιτών, σε παγκόσμιο επίπεδο, αντέδρασε αμέσως στην πανδημία δρώντας στην πρώτη γραμμή, παρέχοντας υποστήριξη και αρωγή στον πληθυσμό. Στον ευρωμεσογειακό χώρο επίσης, η συμβολή της κοινωνίας των πολιτών ήταν ζωτικής σημασίας για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων της COVID-19.

2.2. Στην ευρωμεσογειακή περιοχή, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν υποστηρίξει το κυβερνητικό έργο, παρέχοντας βασικές υπηρεσίες και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, έχουν διανείμει μέσα ατομικής προστασίας και έχουν συμβάλει στη διάδοση βασικών πληροφοριών, ιδίως σε απομακρυσμένες περιοχές. Η δράση τους ήταν επίσης υψίστης σημασίας για τον μετριασμό των συνεπειών της πανδημίας στα πλέον ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού, όπως οι γυναίκες, οι νέοι, οι μετανάστες και τα άτομα με αναπηρία.

⁽¹⁾ Η παρούσα ενημερωτική έκθεση συμπληρώνεται επίσης από πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για το θέμα αυτό, και συγκεκριμένα τις: Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας» [COM (2020) 408 final — 2020/0104 (COD)] και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μέσου τεχνικής υποστήριξης» [COM (2020) 409 final — 2020/0103 (COD)] (ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 132), ΕCO/515 Κανονισμός σχετικά με την πρωτοβουλία επενδύσεων για την αντιμετώπιση του κορονοϊού (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα), Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μια επιτακτική ανάγκη για την περίοδο μετά την κρίση COVID-19: ο σχεδιασμός νέου μοντέλου πολυμερών σχέσεων (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)», (ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 53).

2.3. Η ενεργός δράση της κοινωνίας των πολιτών κατέστησε δυνατή την ενίσχυση της αλληλεγγύης στην ευρωμεσογειακή περιοχή. Πολλές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στη Νότια Γειτονία έχουν συμμετάσχει στη δημιουργία ομάδων αλληλεγγύης των πολιτών, πειραματιζόμενες με καινοτόμες μεθοδολογίες και εντατικοποιώντας τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες ενημέρωσης και συντονισμού.

2.4. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η δίκαιη και ισότιμη οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη είναι δυνατή μόνο μέσω της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, του ιδιωτικού τομέα και ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Η ανάκαμψη της περιοχής της Μεσογείου και η ανάπτυξη βιώσιμων και ανθεκτικών κοινωνικοοικονομικών υποδειγμάτων πρέπει να καθοδηγούνται από αρχές όπως ο σεβασμός του κράτους δικαίου, η προστασία των δημοκρατικών αξιών και των κοινωνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η κοινή προσήλωση στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και της κλιματικής ουδετερότητας.

2.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έγκριση του νέου Θεματολογίου για τη Μεσόγειο και τονίζει την ανάγκη όλα τα μέτρα υποστήριξης της ανάκαμψης να βασίζονται στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής.

2.6. Σήμερα, ορισμένα κοινωνικά, πολιτικά, περιβαλλοντικά, γεωπολιτικά και μεταναστευτικά ζητούμενα συγκεντρώνονται στη Μεσόγειο και αποτελούν βασικά ζητούμενα, όχι μόνο για την Ευρώπη, αλλά και για ολόκληρο τον πλανήτη. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα αυξανόμενα πολυδιάστατα ζητούμενα της περιοχής είναι δυνατόν να απαντηθούν μόνο εάν ακολουθηθεί ανανεωμένη και αποτελεσματική πολυμερής προσέγγιση που θα υποστηρίζεται από την ΕΕ.

2.7. Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής επηρεάζουν επίσης την περιοχή της Μεσογείου μέσω της απερίμωσης, της λειψυδρίας και της αύξησης των θερμοκρασιών. Η τρέχουσα κρίση ανέδειξε την ανάγκη ενίσχυσης της κοινής ανθεκτικότητας και εξεύρεσης λύσεων στα νέα ζητήματα συνεργασίας στα του περιβάλλοντος και της ψηφιοποίησης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί χρήσιμο —ιδίως ενόψει της ενίσχυσης της ευαισθητοποίησης της κοινωνίας των πολιτών και της μεγαλύτερης συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων— να επεκταθούν και να ενισχυθούν πρωτοβουλίες όπως η WestMED, με σκοπό την υποβοήθηση της επίτευξης των κλιματικών και περιβαλλοντικών στόχων μέσω υποδειγμάτων γαλαζίας οικονομίας με στόχο τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την προστασία του οικοσυστήματος και της ποικιλομορφίας.

2.8. Δέκα χρόνια μετά την Αραβική Άνοιξη, η ΕΕ ανανέωσε τη στρατηγική συνεργασίας της με τις γειτονικές χώρες της Μεσογείου. Μέσα σε αυτό το περίγραμμα, η ΕΟΚΕ θεωρεί το νέο Θεματολόγιο για τη Μεσόγειο βασικό μέσο κοινωνικής και οικονομικής ανάκαμψης της περιοχής από την κρίση της COVID-19. Η ανανεωμένη δέσμευση εταιρικής σχέσης πρέπει να συνδέεται στενά όχι μόνο με τα οικονομικά και κοινωνικά ζητούμενα, αλλά και με τα αντίστοιχα περιβαλλοντικά, δημογραφικά και μεταναστευτικά, χωρίς να τίθενται επ' ουδενί εν αμφιβόλω η πρόοδος και οι θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ. Η κατάσταση των δομών υγείας έχει αποδειχθεί εύθραυστη σε πολλά μέρη της περιοχής, και η κρίση της πανδημίας αποτελεί σημαντική δοκιμασία που θα μπορούσε επίσης να επηρεάσει την πολιτική σταθερότητα.

2.9. Στα προγράμματα ανάκαμψης και ανασυγκρότησης της περιοχής της Μεσογείου θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην ταχεία ανάκαμψη του τουριστικού τομέα και δη των ΜΜΕ, οι οποίες απασχολούν περισσότερους από τους μισούς εργαζομένους στην ΕΕ. Ο παρατεταμένος αντίκτυπος της κρίσης σε αυτούς τους κλάδους —συμπεριλαμβανομένης της διαρθρωτικής ανεργίας, ιδίως των νέων— θα έχει σοβαρές κοινωνικές συνέπειες.

2.10. Η ανάπτυξη του κεφαλαίου του εργατικού δυναμικού είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη βιώσιμη ανάπτυξη των μεσογειακών εταίρων της ΕΕ. Ιδίως στον κλάδο του τουρισμού, θα πρέπει να ενισχυθεί η κατάρτιση του προσωπικού. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το πρόβλημα της αποδημίας επιστημόνων από τις χώρες-εταίρους του Νότου προς τις ιδιαίτερα ανεπτυγμένες εκβιομηχανισμένες χώρες αποτελεί σοβαρό εμπόδιο, ιδίως για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των οικονομιών τους. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διευκολύνουν τη χορήγηση βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων αδειών εργασίας στην ΕΕ τόσο στους αυτοαπασχολούμενους όσο και στους μισθωτούς, ιδίως στον κλάδο της πληροφορικής. Συν τοις άλλοις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να υποστηρίξει την εκτέλεση ψηφιακών έργων στις χώρες-εταίρους, ώστε ιδίως οι τεχνικοί πληροφορικής να έχουν καλές ευκαιρίες απασχόλησης στις χώρες καταγωγής τους.

2.11. Επιδιώκοντας να ενισχύσει τον διάλογο της με τη Νότια Γειτονία, η ΕΕ θα κάνει χρήση των υφιστάμενων μέσων και προγραμμάτων συνεργασίας. Η ΕΟΚΕ συνιστά την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μέσω της διεξαγωγής κοινωνικού διαλόγου χωρίς αποκλεισμούς σε όλα τα επίπεδα. Σε αυτόν θα λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες και ο ρόλος των διαφόρων συναρμοδίων και θα τονίζεται η συμβολή τους στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των μέτρων που απαιτούνται για τη διαχείριση του αντικτύπου των συντελούμενων αλλαγών και κρίσεων, αρχής γενομένης από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

2.12. Εκτιμάται ότι πολλές χώρες της Νότιας Γειτονίας θα υποστούν μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ τους και θα πρέπει να δώσουν σημαντικές απαντήσεις για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων κοινωνικών και οικονομικών κινδύνων, καθώς και των κινδύνων φτώχειας. Για τον λόγο αυτό, απαιτούνται σχέδια οικονομικής και χρηματοπιστωτικής ανασυγκρότησης, που θα περιέχουν μέτρα για την επίλυση προβλημάτων που προκαλούν την οξυνόμενη κοινωνική επισφάλεια.

2.13. Η οικονομική ανάκαμψη πολλών γειτονικών χωρών της Μεσογείου συνδέεται στενά με την αποτελεσματικότητα μιας κατάλληλης εκστρατείας εμβολιασμού και, ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά στα θεσμικά όργανα της ΕΕ να μεριμνήσουν για την ενίσχυση μηχανισμών παρότρυνσης σε εμβόλιο κατά της COVID-19 (COVAX) και την παροχή της μέγιστης δυνατής υλικοτεχνικής υποστήριξης και εφοδιασμού τους — μέσω και διμερών συμφωνιών. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υποστηριχθούν οι χώρες-εταίροι νοτίως της Μεσογείου να αποκτήσουν στην επικράτειά τους εγκαταστάσεις αυτοκαθοριζόμενης παραγωγής εμβολίων και ιατρικών προϊόντων. Εν προκειμένω, επαναλαμβάνει το αίτημά της να συζητηθεί σοβαρά η περίπτωση άρσης της προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τα εμβόλια και τα ιατρικά προϊόντα καταπολέμησης των πανδημιών.

2.14. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, κατά την ανάκαμψη από την COVID-19, η ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών είναι καταλυτική για την επίτευξη στόχων όπως η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων και η ανάπτυξη ενός νέου υποδείγματος βιώσιμης ανάπτυξης. Καλεί, ως εκ τούτου, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να ενισχύσουν περαιτέρω, στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης με τη Νότια Γειτονία, όλα τα μέσα για τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

2.15. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν πρωτοστατήσει στην ιατροφαρμακευτική και κοινωνική αντιμετώπιση της πανδημίας, και η ενεργός δράση τους συνέβαλε στον μετριασμό των κοινωνικών και υγειονομικών επιπτώσεων στον πληθυσμό. Ωστόσο, όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, η ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινωνίας εξαρτάται από το γεγονός ότι οι πόροι είναι συχνά περιορισμένοι και υπόκεινται σε διακυμάνσεις. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη για την ανάγκη ενίσχυσης των μηχανισμών υποστήριξης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ άλλων για την καλύτερη προστασία των πλέον εύάλωτων ομάδων που πλήττονται ιδιαίτερα από την πανδημία, όπως οι νέοι, οι γυναίκες, οι μετανάστες και τα άτομα με αναπηρία.

2.16. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να αναλάβουν περαιτέρω δράση για την προαγωγή της ειρήνης, των δημοκρατικών καθεστώτων και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις περιοχές συγκρούσεων στις γειτονικές χώρες της Μεσογείου. Οι συνθήκες διαβίωσης των πληθυσμών σε περιοχές συγκρούσεων επιδεινώθηκαν περαιτέρω ως αποτέλεσμα της πανδημίας και απαιτείται σύντομη προσπάθεια για να εξασφαλιστεί ένα άρτιο ειρηνευτικό σχέδιο.

2.17. Ενόψει της πύθινης δύσκολης ανάκαμψης από την πανδημία, οι εν εξελίξει εμπορικές διαπραγματεύσεις μεταξύ της ΕΕ και του Μαρόκου και της Τυνησίας, καθώς και οι επικείμενες διαπραγματεύσεις με την Ιορδανία, αποκτούν ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Η ΕΕ θα πρέπει να λάβει περισσότερο υπόψη τις υφιστάμενες ασυμμετρίες και να συντρέξει επαρκώς τους νότιους εμπορικούς εταίρους της. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη διεύρυνση της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων στις διαδικασίες διαπραγμάτευσης, καθώς και τη ρητή κατοχύρωσή της στις Συνθήκες, ώστε να μπορέσουν να συμβάλουν στις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των χωρών-εταίρων, ιδίως με μέλημα την εφαρμογή των υποχρεωτικών κεφαλαίων για τη βιωσιμότητα των μελλοντικών εμπορικών συμφωνιών.

2.18. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ προτείνει να ανατεθεί στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και στους κοινωνικούς εταίρους η ευθύνη όχι μόνο για τα κεφάλαια για τη βιωσιμότητα, αλλά και για ολόκληρο το πεδίο εφαρμογής των εμπορικών και επενδυτικών συμφωνιών βάσει της επίσημα δομημένης συμμετοχής τους.

2.19. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την άποψή της ότι η ΕΕ θα πρέπει να διοχετεύσει μέρος των κονδυλίων της βοήθειας για το εμπόριο στην υποβοήθηση της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και της ανάπτυξης ικανοτήτων στις προσπάθειες για βιώσιμο εμπόριο και επενδύσεις.

2.20. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη ζητήσει στο παρελθόν την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων και στις δύο πλευρές της Μεσογείου. Μετά την έγκριση της νέας στρατηγικής για τη Μεσόγειο και ενόψει της ανασυγκρότησης μετά την πανδημία, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει την ανάγκη να ενισχυθούν οι επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές και να υποστηριχθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός των ΜΜΕ ως κινητήριων δυνάμεων για την απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο — μεταξύ άλλων μέσω της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων, με την αναγνώριση του δυναμικού των συλλογικών διαπραγματεύσεων και του κοινωνικού διαλόγου στα διάφορα επίπεδα.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η πανδημία έχει επιδεινώσει τις κρίσεις στις γειτονικές χώρες της Μεσογείου. Εικοσιπέντε χρόνια μετά τη Διακήρυξη της Βαρκελώνης και 10 χρόνια μετά την Αραβική Άνοιξη, τα ζητούμενα στη Μεσόγειο παραμένουν τεράστια. Η ΕΕ και οι εταίροι της στην περιοχή της Μεσογείου αποφάσισαν πρόσφατα να ενισχύσουν τη συνεργασία και να της δώσουν νέα ώθηση μέσω του φιλόδοξου νέου Θεματολογίου για τη Μεσόγειο.

3.2. Το νέο θεματολόγιο βασίζεται στην πεποίθηση ότι μόνο με τη συνεργασία και σε πνεύμα εταιρικής σχέσης μπορούν να απαντηθούν επιτυχώς τα στρατηγικά ζητήματα του μέλλοντος προς το αμοιβαίο συμφέρον. Το θεματολόγιο περιλαμβάνει ειδικό σχέδιο οικονομικών επενδύσεων υπέρ της κοινωνικοοικονομικής ανάκαμψης των γειτονικών χωρών της Μεσογείου κατά την περίοδο 2021-2027. Κοινός στόχος, όπως δήλωσε ο Ύπατος Εκπρόσωπος κ. Josep Borrell, είναι η οικοδόμηση μιας ειρηνικής, ασφαλούς, πιο δημοκρατικής, φιλικής προς το περιβάλλον, ευημερούσας και χωρίς αποκλεισμούς Νότιας Γειτονίας.

3.3. Σε πρόσφατη μελέτη που δημοσιεύτηκε από τον «Ευρωμεσογειακό διάλογο για τα δικαιώματα και την ισότητα» (Med Dialogue for Rights and Equality), με τίτλο «*Bridging the Sea* (?)», διαπιστώθηκε ότι σχεδόν το 63 % των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στη Νότια Γειτονία ασχολούνται με ζητήματα όπως η εμπέδωση της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων, ενώ πάνω από το 53 % ασχολείται, μεταξύ άλλων, με τη διόρθωση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων. Η ευαισθησία και η προσοχή τους σε οικολογικά και περιβαλλοντικά ζητήματα αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν ότι υπάρχει στέρεη βάση, αλλά και ανάγκη να ενισχυθεί η συνδρομή της κοινωνίας των πολιτών για την καλύτερη αντιμετώπιση των ζητημάτων του μέλλοντος.

3.4. Η κοινωνία των πολιτών στις χώρες της Νότιας Γειτονίας ενίσχυσε την παρουσία της κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Η ενεργός δράση της κατέστησε δυνατό τον μετριασμό των κοινωνικών και υγειονομικών επιπτώσεων για τον πληθυσμό, αλλά ταυτόχρονα ανέδειξε την ανάγκη παρέμβασης για την ενίσχυση της ικανότητας και των δεξιοτήτων της κοινωνίας των πολιτών ώστε να λειτουργεί καλύτερα.

3.5. Η περιοχή της Μεσογείου, όπως και ο υπόλοιπος κόσμος, έχει υποστεί σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό πλήγμα εξαιτίας της πανδημίας COVID-19. Οι επιπτώσεις στην κοινωνία και την υγεία επιδεινώθηκαν λόγω της έλλειψης επαρκών υποδομών υγείας, ιδίως στις πιο ευάλωτες χώρες. Η πανδημία έχει επιτείνει τις κρίσεις που υφίστανται ήδη σε ορισμένες χώρες, λόγω διαφόρων παραγόντων, όπως οι ήδη επισφαλείς οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας και οι συνέπειες των συγκρούσεων σε ορισμένες περιοχές όπως η Λιβύη και η Συρία.

3.6. Οι κυβερνήσεις στην περιοχή της Μεσογείου, αν και με σημαντικές διαφορές, αντέδρασαν αμέσως για να αναχαιτίσουν την εξάπλωση της πανδημίας, θέτοντας σε εφαρμογή μέτρα αρωγής των εργαζομένων και των επιχειρήσεων — μεταξύ άλλων σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, αν και η συμμετοχή τους ήταν συχνά ανεπαρκής και σε ορισμένες περιπτώσεις σχεδόν μηδαμινή. Για να περιοριστούν οι επιπτώσεις της πανδημίας, όλα σχεδόν τα κράτη της περιοχής της Μεσογείου έχουν λάβει μέτρα περιορισμού και απαγόρευσης της κυκλοφορίας, καθώς περιορισμού των μετακινήσεων.

3.7. Λόγω της πανδημίας, πολλές κυβερνήσεις της ευρωζώνης έχουν θέσει σε εφαρμογή πολιτικές μεγάλης εμβέλειας για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης και την υποστήριξη συγκεκριμένων τομέων, ενθαρρύνοντας την παραγωγή και εισάγοντας φορολογικές και οικονομικές διευκολύνσεις και μέτρα για την προσέλκυση επενδύσεων.

3.8. Η πανδημία έχει αρνητικές οικονομικές συνέπειες σε ολόκληρη την περιοχή της Μεσογείου, όχι μόνο λόγω παραγόντων όπως η μειωμένη εσωτερική και εξωτερική ζήτηση και η καταβαράθρωση της κατανάλωσης, αλλά και εξαιτίας της επιδείνωσης του χρηματοπιστωτικού τομέα και του δημόσιου χρέους. Από τότε που ξέσπασε η πανδημία, οι κυβερνήσεις της περιοχής διέθεσαν πρόσθετους πόρους στο σύστημα υγείας και στην οικονομία τους για την υποστήριξη ορισμένων κλάδων. Για τον λόγο αυτό, το δημόσιο έλλειμμα σχεδόν όλων των χωρών της περιοχής της Μεσογείου θα αυξηθεί σημαντικά.

3.9. Ο τομέας των μεταφορών έχει πληγεί σοβαρά εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων που εμπόδισαν και περιέστειλαν τις διεθνείς μετακινήσεις, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να είναι ένας από τους τομείς που επλήγησαν περισσότερο από την πανδημία. Ο ΟΟΣΑ υπολόγισε τη συρρίκνωση του τομέα μεταξύ 45 και 70 % και τη μείωση του διεθνούς τουρισμού μεταξύ 60 και 80 % (?). Ο τουρισμός είναι ένας από τους κύριους τομείς της οικονομίας των μεσογειακών χωρών και, σύμφωνα με τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Unctad), η Αίγυπτος και το Μαρόκο θα είναι μεταξύ των χωρών που θα πληγούν περισσότερο παγκοσμίως (?).

3.10. Οι πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και οι αυτοαπασχολούμενοι αποτελούν μια ακόμη σημαντική συνιστώσα της οικονομίας των χωρών της νότιας ακτής της Μεσογείου. Ο κύκλος εργασιών τους έχει ελαττωθεί σε μεγάλο βαθμό και οι περισσότερες εξ αυτών αναγκάστηκαν να μειώσουν τον αριθμό των εργαζομένων τους. Εν προκειμένω, θα χρειαστούν διαρθρωτικά μέτρα για να βοηθηθούν οι ΜΜΕ να εξέλθουν από την κρίση, να αναπτυχθούν και να καινοτομήσουν, απαντώντας στο διττό ζητούμενο της ψηφιοποίησης και της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές.

(?) <https://meddialogue.eu/wp-content/uploads/2021/02/Publication-Bridging-the-sea.pdf>

(?) https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=124_124984-7uf8nm95se&title=Covid-19_Tourism_Policy_Responses&_ga=2.143901749.1647750476.1622806508-1692148678.1622806341

(?) https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2020d3_en.pdf

3.11. Η κρίση της πανδημίας στην περιοχή της Μεσογείου επηρέασε όλες τις κοινωνικές ομάδες, αλλά ιδίως τις εξής: τους νέους, εξαιτίας της επιδείνωσης της αγοράς εργασίας και του κλεισίματος των σχολείων και των πανεπιστημίων· τις γυναίκες, οι οποίες —σε ορισμένες περιοχές όπως οι χώρες της Νότιας Γειτονίας— απασχολούνται κυρίως στους κλάδους της άτυπης οικονομίας, της γεωργίας και του τουρισμού που επλήγη σοβαρά από τα περιοριστικά μέτρα· τις ευάλωτες ομάδες, όπως οι άτυποι εργαζόμενοι και οι πρόσφυγες, οι οποίοι συχνά δεν έχουν υπάγονται στα μέτρα κοινωνικής προστασίας, καθώς και τα άτομα με αναπηρία εξαιτίας των συχνά ανεπαρκών υπηρεσιών.

3.12. Σε ορισμένες περιοχές της Νότιας Γειτονίας, παράγοντες όπως η λειψυδρία και η ανεπαρκής πρόσβαση σε αποχετευτικά δίκτυα έχουν επιδεινώσει τον αντίκτυπο της πανδημίας, ιδίως στα πλέον κοινωνικά απομονωμένα στρώματα, στις περιοχές συγκρούσεων και στους καταυλισμούς προσφύγων.

4. Ζητούμενα και ευκαιρίες

4.1. Όπως τόνισε ο γενικός γραμματέας της Ένωσης για τη Μεσόγειο ⁽⁵⁾, η τρέχουσα κρίση στον τομέα της υγείας θέτει σε κίνδυνο την κοινωνικοοικονομική πρόοδο που είχε συντελεστεί στην περιοχή τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, η κρίση αποτελεί ευκαιρία ενίσχυσης της ολοκλήρωσης και της ανθεκτικότητας των οικονομιών.

4.2. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην ευρωμεσογειακή περιοχή είναι υψίστης σημασίας για την οικοδόμηση μιας πιο δίκαιης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίας μετά την πανδημία. Ομοίως, όπως επισημάνθηκε κατά τη διάρκεια της Κοινωνικής συνόδου κορυφής του Πόρτο ⁽⁶⁾, η ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι ζωτικής σημασίας για να μην μείνει κανείς πίσω και για την αποτελεσματική εφαρμογή του Ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

4.3. Η νόσος COVID-19 και τα μέτρα αντιμετώπισής της θέτουν σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα της κοινωνίας των πολιτών. κυβερνήσεις και πολλοί χορηγοί έχουν αναστείλει τις επιχορηγήσεις τους και τη χρηματοδότηση, ανακατευθύνοντας κεφάλαια στις προσπάθειες ανακούφισης από τη νόσο COVID-19. Συνέπεια αυτών είναι η απειλή της ήδη εύθραυστης βιωσιμότητας των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, της δυνατότητας να συνεχίσουν να υπηρετούν τις κοινότητες και της δουλειάς πολλών εργαζομένων της κοινωνίας των πολιτών, αν και υπάρχουν μεγάλες προσδοκίες από τις εν λόγω οργανώσεις. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι επιχορηγήσεις για την οργανωτική βιωσιμότητα και η βασική υποστηρικτική χρηματοδότηση είναι ζωτικής σημασίας έτσι ώστε οι οργανώσεις αυτές να προσαρμοστούν στις ταχέως μεταβαλλόμενες καταστάσεις και να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια των εκάστοτε κρίσεων.

4.4. Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει ότι η Μεσόγειος είναι ένα από τα πλέον ευάλωτα μέρη του κόσμου όσον αφορά τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η COVID-19 έχει επηρεάσει αρνητικά την κοινωνική κατάσταση και πρόοδο, καθιστώντας επείγουσα την εφαρμογή στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης και πράσινης οικονομίας.

4.5. Η έγκριση σχεδίων ανάκαμψης στην περιοχή της Μεσογείου θα μπορούσε να αποτελεί ευκαιρία οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής αναβάθμισης της περιοχής. Είναι σημαντικό να συνδεθούν οι αναπτυξιακές ευκαιρίες με τον σεβασμό αρχών όπως η αλληλεγγύη, η καταπολέμηση των ανισοτήτων, η προστασία και ο σεβασμός του κράτους δικαίου. Η ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών είναι απαραίτητη για την επίτευξη όλων των στόχων.

4.6. Στη Νότια Γειτονία, τα μελλοντικά σχέδια ανασυγκρότησης μετά τη COVID-19, παράλληλα με την οικονομική ανάπτυξη, θα πρέπει να έχουν πρωταρχική σημασία σε δράσεις που αποσκοπούν στον περιορισμό των περιβαλλοντικών προβλημάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, τη λειψυδρία και τη ρύπανση. Τα μέτρα διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος θα μπορούσαν να έχουν θετική επίδραση στην περιοχή της Μεσογείου με την ενίσχυση της πολυσυλλεκτικότητας της οικονομίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Επ' αυτού, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στις πολύ υψηλές δυνατότητες των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ιδίως της ηλιακής και της αιολικής) στις νότιες χώρες-εταίρους και καλεί την ΕΕ και τα κράτη μέλη της να επιδιώξουν περισσότερες βιώσιμες κοινές επενδύσεις στον τομέα αυτό.

4.7. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει την ανάγκη προώθησης μιας δίκαιης μετάβασης στην περιοχή της Μεσογείου, μεταξύ άλλων για να υπάρξουν οφέλη όσον αφορά την υγεία, την εκπαίδευση και το φύλο. Εφόσον το ζητούμενο είναι η ανάκαμψη που θα βασίζεται πραγματικά στις αρχές της μετάβασης και της ψηφιοποίησης, θα είναι ζωτικής σημασίας να προαχθούν η ευαισθητοποίηση, συγκεκριμένες μορφές επιχειρηματικής στάσης και οι ψηφιακές δεξιότητες. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το αίτημα των νότιων χωρών-εταίρων της ΕΕ και τα κράτη μέλη της να επιδείξουν μεγαλύτερη προσηλωση στα της συνεργασίας όσον αφορά την έρευνα και την ανάπτυξη στη Μεσόγειο.

⁽⁵⁾ UfM Foreign Affairs Ministers set priority areas for stronger cooperation and integration in the Euro-Mediterranean region [Οι υπουργοί Εξωτερικών της ΕγΜ θέτουν τομείς προτεραιότητας για την ενίσχυση της συνεργασίας και της διασύνδεσης στην ευρωμεσογειακή περιοχή] — Union for the Mediterranean (ufmsecretariat.org)

⁽⁶⁾ <https://www.2021portugal.eu/en/porto-social-summit/porto-social-commitment/>

4.8. Η ανάκαμψη των οικονομιών της Νότιας Γειτονίας —όπου η άτυπη απασχόληση και η αντίστοιχη οικονομία έχουν σημαντικό μερίδιο— συνδέεται επίσης στενά με την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού υποδείγματος επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την ανάγκη ενίσχυσης των επαγγελματικών δεξιοτήτων, ιδίως των νέων και των γυναικών, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούνται σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο μέσω της επανιδέκλεισης των εργαζομένων. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των δεξιοτήτων μέσω της μη τυπικής εκπαίδευσης, στη διοργάνωση εργαστηρίων και κατάρτισης και στην προώθηση της κοινωνικής οικονομίας. Επίσης, επαναλαμβάνει την ανάγκη, που έχει ήδη επισημανθεί στον περιφερειακό διάλογο της Ένωσης για τη Μεσόγειο με τους κοινωνικούς εταίρους, να συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι, μεταξύ άλλων με σκοπό την αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εντός της αγοράς εργασίας.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο στρατηγικός προσανατολισμός της ΕΕ»**(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)**

(2023/C 140/04)

Εισηγητής: ο κ. **Christian MOOS**Συνεισηγητής: ο κ. **Peter CLEVER**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας:	14.7.2022
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	163/1/5

1. Σύνοψη και συστάσεις

1.1. Ο στρατηγικός προσανατολισμός αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου. Πρόκειται για έναν κατάλογο πολύ σημαντικών συγκεκριμένων σχεδίων και μέτρων που ενισχύουν την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) πιστεύει ότι ο προσανατολισμός πρέπει να διευρυνθεί ώστε να αποτελέσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας και ότι η κοινωνία των πολιτών πρέπει να συμμετέχει στη διαδικασία αυτή.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ασφάλεια υπερβαίνει κατά πολύ την άμυνα και ότι μια ολοκληρωμένη στρατηγική ασφάλειας της ΕΕ θα πρέπει επίσης να επικεντρωθεί σε μη στρατιωτικές και προληπτικές πτυχές, προκειμένου να στηρίξει και να συμπληρώσει τα επιμέρους συγκεκριμένα αμυντικά μέτρα.

1.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία που έχει η πρόληψη για την κοινωνική δικαιοσύνη, τις οικονομικές προοπτικές και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η κοινωνική ειρήνη και η οικονομική σταθερότητα αποτελούν σημαντικές προϋποθέσεις για τη μη άσκηση βίας. Ο περιορισμός της υπερθέρμανσης του πλανήτη και η διαχείριση των επιπτώσεών της είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διατήρηση της κοινωνικής τάξης και της ειρήνης παγκοσμίως.

1.4. Στον στρατηγικό προσανατολισμό δεν λαμβάνεται επαρκώς υπόψη ο ρόλος τον οποίο μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει η ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών για την επίτευξη μεγαλύτερης ανθεκτικότητας έναντι των υβριδικών επιθέσεων και της συστηματικής υπονόμευσης της συνοχής και της αλληλεγγύης, εντός και μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, από εχθρικές δυνάμεις.

1.5. Η πολιτική μη στρατιωτικής και προληπτικής ασφάλειας συμβαδίζει με τις στρατιωτικές αμυντικές ικανότητες. Οι τελευταίες πρέπει να θεωρούνται προαπαιτούμενο για την ασφάλεια και, όσον αφορά το αποτρεπτικό τους αποτέλεσμα, ως προληπτικής φύσης επίσης.

1.6. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι ο στρατηγικός προσανατολισμός παρουσιάζει μια υπερβολικά θετική εικόνα της ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας.

1.7. Το NATO δεν είναι μόνο στρατηγικός εταίρος της ΕΕ, αλλά και ο βασικός της εγγυητής ασφάλειας. Οι Ευρωπαίοι πρέπει να προσφέρουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στο NATO μέσω μέτρων που ενισχύουν τη δική τους ικανότητα στρατηγικής δράσης. Η ΕΕ και το NATO δεν έχουν μέχρι στιγμής αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό της συνεργασίας τους. Η ενίσχυση του ευρωπαϊκού πυλώνα ασφάλειας και άμυνας συνεπάγεται ενίσχυση του NATO.

1.8. Τέλος, η ΕΕ πρέπει να αναλάβει περισσότερες ευθύνες και να δημιουργήσει μια Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση ως τον ευρωπαϊκό πυλώνα του NATO, διασφαλίζοντας ότι αυτή σέβεται πλήρως και συνάδει με την ουδετερότητα ορισμένων κρατών μελών της.

1.9. Η ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξει μια καλύτερη κατανόηση της κρίσιμης σημασίας της διατλαντικής εταιρικής σχέσης για το ΝΑΤΟ και, ως εκ τούτου, για την ευρωπαϊκή ασφάλεια.

1.10. Πάρα πολλά μέλη της ΕΕ παραμελούν εδώ και πολύ καιρό τις αμυντικές τους δεσμεύσεις και ικανότητες, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα οι ένοπλες δυνάμεις τους να έχουν καταλήξει να είναι άκρως υποεξοπλισμένες, απροετοίμαστες και χωρίς διαλειτουργικότητα,

1.11. Τα μέλη της ΕΕ θα πρέπει να συντονίζουν καλύτερα την ανάπτυξη των εθνικών ικανοτήτων και τον αμυντικό σχεδιασμό και να βασίζονται πολύ περισσότερο σε κοινές προμήθειες. Πρέπει να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των ευρωπαϊκών αμυντικών ικανοτήτων μέσω πολύ καλύτερου συντονισμού των εθνικών βιομηχανικών πολιτικών.

1.12. Η ευρωπαϊκή ικανότητα δράσης πρέπει να ενισχυθεί με την καθιέρωση συστήματος λήψης αποφάσεων με πλειοψηφία για τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

1.13. Ως σημαντικό πρόσθετο στοιχείο του στρατηγικού προσανατολισμού, πρέπει να προσδιοριστεί ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών όσον αφορά την αλληλεγγύη, τη συνεργασία και την ανθεκτικότητα.

1.14. Η ΕΟΚΕ προτείνει δημόσια φόρουμ για στρατηγικές συζητήσεις σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Με την παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας εξετάζεται ο αντίκτυπος του στρατηγικού προσανατολισμού και επιδιώκεται η πολιτική αξιολόγηση των συνδεδεμένων με αυτόν ευρωπαϊκών στόχων και δυνατοτήτων από τη σκοπιά της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ασφάλειας και άμυνας.

2.2. Η κοινωνία των πολιτών δεν είναι παρασάτης σε θέματα ασφάλειας και η φωνή της πρέπει να ακουστεί. Σε περίπτωση συγκρούσεων, οι πολιτικοί θεσμοί πλήττονται βαρύτερα και οι άμαχοι υφίστανται τις καταστροφικές συνέπειες του πολέμου.

2.3. Από τη σκοπιά της κοινωνίας των πολιτών, ο στρατηγικός προσανατολισμός έχει υιοθετήσει μια συστατική προσέγγιση της ασφάλειας, με ιδιαίτερη έμφαση στην άμυνα. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ασφάλεια υπερβαίνει κατά πολύ την άμυνα και ότι μια στρατηγική ασφάλειας της ΕΕ θα πρέπει να επικεντρώνεται περισσότερο σε μη στρατιωτικές και προληπτικές πτυχές απ' ό,τι συμβαίνει με τον στρατηγικό προσανατολισμό.

2.4. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είναι ο αντίποδας έναντι της βίας και του πολέμου. Η ΕΕ πρέπει να αξιοποιήσει καλύτερα τους πολιτικούς, υλικούς και πολιτιστικούς πόρους της, προκειμένου να συμβάλει στην ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων και να αποτρέψει στρατιωτικές κλιμακώσεις, και σε αυτό ακριβώς έγκειται ενδεχομένως το δυναμικό της ΕΕ για σημαντική προστιθέμενη αξία — καθώς και ο αντίκτυπος της στον κόσμο μέχρι σήμερα. Η ΕΕ πρέπει να εντείνει αποτελεσματικά τις προσπάθειές της για επιστροφή σε πολυμερείς συμφωνίες ελέγχου των εξοπλισμών, για συμμόρφωση με τη Συνθήκη για τη Μή Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων και για δέσμευση για πυρηνικό αφοπλισμό.

2.5. Μια πολυμερής τάξη που βασίζεται σε κανόνες είναι αναγκαία για την προάσπιση των οικουμενικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΕ, από κοινού με όλους τους ομοιόθεατες εταίρους παγκοσμίως, πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να ενισχύσει και, όπου είναι αναγκαίο, να αποκαταστήσει και να ανανεώσει τη βασιζόμενη σε κανόνες πολυμερή τάξη. Η πολιτική σκληρής ισχύος και το «δικαίο του ισχυρότερου» είναι μη συμβατά με τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Ασφάλεια χωρίς ελευθερία δεν έχει νόημα. Ταυτόχρονα, η ασφάλεια αποτελεί επίσης σημαντικό προαπαιτούμενο για την ελευθερία.

2.6. Η πολιτική μη στρατιωτικής και προληπτικής ασφάλειας δεν αντιβαίνει στις στρατιωτικές αμυντικές ικανότητες. Αντιθέτως, οι τελευταίες πρέπει να θεωρούνται προαπαιτούμενο για την ασφάλεια και, όσον αφορά το αποτρεπτικό τους αποτέλεσμα, ως προληπτικής φύσης επίσης.

2.7. Οι πολιτικές και οικονομικές επενδύσεις στην ασφάλεια και την άμυνα απαιτούν ορθή και σοβαρή αξιολόγηση α) των συστημικών και β) των ουσιαστικών πλεονεκτημάτων και αδυναμιών της ΕΕ, καθώς και της ικανότητάς της i) να διασφαλίσει τη δική της ασφάλεια, ii) να προωθήσει τη σταθερότητα στις γειτονικές της χώρες, iii) να διασφαλίσει τις παγκόσμιες εμπορικές οδούς και την πρόσβαση σε κρίσιμα αγαθά και υλικά και, τέλος, iv) με τη βοήθεια των κρατών μελών της, να είναι αξιόπιστος και σαφώς προσηλωμένος εταίρος στις συμμαχίες, οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας όχι μόνο για την ασφάλεια της Ευρώπης.

2.8. Η ασφάλεια και η ελευθερία δεν μπορούν να επιτευχθούν μόνο με στρατιωτικές ικανότητες. Απαιτείται μια ολιστική κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική προσέγγιση, καθώς και περισσότερη σοφία και προορατική δράση. Η προληπτική πολιτική και η επίλυση των συγκρούσεων με διπλωματικά και μη στρατιωτικά μέσα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα, η δε χρήση στρατιωτικής ισχύος πρέπει να παραμένει η έσχατη λύση. Ωστόσο, τούτο προϋποθέτει επίσης αξιόπιστες στρατιωτικές ικανότητες και την ακλόνητη βούληση για χρήση τους εφόσον αυτό είναι αναπόφευκτο. Η ΕΕ οφείλει να προστατεύσει πιο αποφασιστικά τα συμφέροντά της.

2.9. Η διατήρηση μιας δίκαιης ειρήνης είναι ο απώτατος στόχος του παγκόσμιου συστήματος ασφάλειας, η δε πολυμερής προσέγγιση είναι το καλύτερο μέσο για την επίτευξη αυτού του στόχου. Ωστόσο, ο εν λόγω στόχος υφίσταται εντεινόμενες πιέσεις και η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις συστάσεις της Παγκόσμιας Έκθεσης για την Ειρήνη του 2022, ζητώντας την ανάληψη δράσης για την ενίσχυση της παγκόσμιας αρχιτεκτονικής ειρήνης⁽¹⁾.

2.10. Η εφαρμογή μέτρων για την ενίσχυση των αμυντικών ικανοτήτων και την ενίσχυση της ασφάλειας απαιτεί μεγαλύτερη διοργανική συνοχή, απουσία στεγανών και, κυρίως, ισχυρή δέσμευση εκ μέρους των κρατών μελών.

2.11. Δεδομένων της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, της επιστροφής του πολέμου στην Ευρώπη και της σκληρής πολιτικής ισχύος απαιτούνται αποτελεσματικές αποτρεπτικές ικανότητες. Παρόλο που η πολιτική μεγάλης ισχύος δεν υπήρξε ποτέ στόχος της ΕΕ, τώρα που η Ρωσία και η Κίνα αμφισβητούν το διεθνές σύστημα και την ασφάλεια, η ΕΕ πρέπει να προσαρμοστεί στον αυξανόμενο συστημικό ανταγωνισμό μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων. Η Ρωσία παραβιάζει κατάφωρα τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η δε Κίνα παραβιάζει τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα, όπως σαφώς καταδεικνύεται στο Σινγιάνγκ και στο Χονγκ Κονγκ.

2.12. Οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και άλλες δημοκρατίες παγκοσμίως, είναι σημαντικοί εταίροι όσον αφορά τις δεσμεύσεις τις οποίες έχουν επισήμως και οικειοθελώς αναλάβει όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ: τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα — δηλαδή δικαιώματα από τα οποία ουδέποτε και επ' ουδενί χωρεί παρέκκλιση.

2.13. Η ΕΕ θα πρέπει να κατανοήσει καλύτερα την κρίσιμη σημασία που έχει η διατλαντική εταιρική σχέση, δηλαδή οι σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ, για το ΝΑΤΟ και, επομένως, για την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια οι ΗΠΑ στρέφουν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον τους προς τον ασιατικό χώρο και τον χώρο του Ειρηνικού, η ρωσική επιθετικότητα καταδεικνύει ότι η παγκόσμια τάξη εξακολουθεί να χρήζει ασφάλειας και άμυνας, μεταξύ άλλων, εφόσον απαιτείται, και στην Ευρώπη.

2.14. Το ΝΑΤΟ δεν είναι μόνο στρατηγικός εταίρος της ΕΕ: η στρατιωτική άμυνα της Ευρώπης διασφαλίζεται από το ΝΑΤΟ και ο ευρωπαϊκός πυλώνας άμυνας θα πρέπει να αναπτυχθεί με πλήρως συμπληρωματικό τρόπο. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και η διεθνής τάξη ασφάλειας επιβεβαιώνουν το γεγονός αυτό από κάθε άποψη. Μια ευρύτερη ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της άμυνας μπορεί να ενισχύσει το ΝΑΤΟ και να βελτιώσει την ικανότητα δράσης της Ευρώπης προκειμένου να συμβάλει αποτελεσματικότερα στη δική της ασφάλεια και στη σταθερότητα της ευρύτερης περιοχής.

2.15. Μολονότι η ΕΕ ως κοινότητα και το ΝΑΤΟ ως συμμαχία διαφέρουν εντελώς, η αλληλοεπικάλυψη μεταξύ τους αυξάνεται σημαντικά — όχι μόνο όσον αφορά τις αξίες και τους στόχους. Μόλις ολοκληρωθεί η προσχώρηση της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ, 23 κράτη θα είναι μέλη αμφοτέρων των οργανισμών. Οι Ευρωπαίοι μπορούν και πρέπει να προσφέρουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στο ΝΑΤΟ μέσω μέτρων που ενισχύουν τη δική τους ικανότητα στρατηγικής δράσης. Τέλος, η ΕΕ πρέπει να αναλάβει περισσότερες ευθύνες για την ασφάλειά της και να δημιουργήσει μια Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση ως τον ευρωπαϊκό πυλώνα του ΝΑΤΟ, σεβόμενη πλήρως την ουδετερότητα ορισμένων κρατών μελών της.

2.16. Πάρα πολλά κράτη μέλη παραμελούν τις αμυντικές τους ικανότητες εδώ και πολλά χρόνια. Οι ενίοτε ανεπαρκείς — αλλά προπαντός αναποτελεσματικές — αμυντικές δαπάνες έχουν ως αποτέλεσμα οι ένοπλες δυνάμεις σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ να έχουν καταλήξει να είναι άκρως υποεξοπλισμένες, απροετοίμαστες και χωρίς διαλειτουργικότητα. Στις περιπτώσεις όπου τα εν λόγω κράτη μέλη της ΕΕ είναι επίσης μέλη του ΝΑΤΟ, παραμελούν επομένως τις υποχρεώσεις που υπέχουν δυνάμει της Συμμαχίας.

2.17. Η αμυντική ικανότητα της Ευρώπης δεν εξαρτάται μόνον από το ύψος του σχετικού προϋπολογισμού, αλλά κυρίως από την αποτελεσματική χρήση του. Τα διαφορετικά συστήματα που υφίστανται επί του παρόντος στην ΕΕ συνεπάγονται αλληλοεπικάλυψεις, υψηλό κόστος και ανεπάρκειες. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να συντονίζουν καλύτερα την ανάπτυξη των

⁽¹⁾ Common Security — For our shared future, [Κοινή ασφάλεια — Για το κοινό μας μέλλον], Στοκχόλμη, 2022.

εθνικών ικανοτήτων και τον αμυντικό σχεδιασμό και να βασίζονται πολύ περισσότερο σε κοινές προμήθειες. Θα πρέπει να υιοθετηθούν συνεκτικές πολιτικές για τις δημόσιες συμβάσεις σε ενωσιακό και σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να επιτευχθούν οι οικονομίες κλίμακας που απαιτούνται για τη μείωση του κόστους και να καταστεί δυνατή η δημιουργία επαρκούς δραστηριότητας για τη διασφάλιση της ύπαρξης πρωτοεμφανιζόμενων νεοφυών επιχειρήσεων⁽²⁾. Οι τρέχουσες πρακτικές στην ευρωπαϊκή αμυντική αγορά αντικατοπτρίζουν το υψηλό κόστος της μη Ευρώπης.

2.18. Παρά τη Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO), τη συντονισμένη ετήσια επανεξέταση στον τομέα της άμυνας (Coordinated Annual Review on Defence — CARD) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (ETA), η ΕΕ έχει σημειώσει πολύ μικρή πρόοδο στην ανάπτυξη αποτελεσματικών κοινών δομών για τη διασφάλιση της δικής της ασφάλειας. Εξίσου σημαντική είναι η διακήρυξη των Βερσαλλιών του Μαρτίου 2022, η οποία βασίζεται στην απόφαση των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων του Δεκεμβρίου 2021, στην οποία αναφέρεται ότι «η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αναλάβει μεγαλύτερη ευθύνη για τη δική της ασφάλεια και, στον τομέα της άμυνας, θα ακολουθήσει στρατηγική γραμμή πλεύσης και θα αυξήσει την ικανότητά της να δρα αυτόνομα».

2.19. Η ικανότητα της ΕΕ να δρα στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας θα ενισχυόταν με την κατάργηση του συστήματος λήψης αποφάσεων με ομοφωνία στο Συμβούλιο (δυνατότητα κάθε μεμονωμένου κράτους μέλους να εμποδίζει όλα τα υπόλοιπα κράτη να προχωρήσουν) στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Ως ενδιάμεση λύση, θα μπορούσε να εξεταστεί μια προσωρινή δοκιμαστική φάση ενός συστήματος λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία ή με υπερενισχυμένη πλειοψηφία (δηλαδή υψηλότερα όρια για την ειδική πλειοψηφία). Ωστόσο, δεν είναι το θεσμικό πλαίσιο αυτό που κατά κύριο λόγο εμποδίζει τη συνεκτική δράση των κρατών μελών. Αντιθέτως, τα κράτη μέλη παρακάμπτουν το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, δεν αξιοποιούν το δυναμικό του και δεν δέχονται να ενταχθούν σε αυτό.

2.20. Ως εγγυήτρια της ασφάλειας, η Ευρώπη ενδέχεται να χρειαστεί ένα νέο αφήγημα και συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία θα στηρίζονται από την κοινωνία των πολιτών και τη συμμετοχή των πολιτών, για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας και αλληλεγγύης χωρίς να υπάρχει κίνδυνος υποκατάστασης του εθνικισμού από τυχόν ευρωπαϊκό σοβινισμό. Η συμμετοχή του κοινού θα πρέπει να είναι ανοικτή, διαφανής και χωρίς αποκλεισμούς.

3. Θετικές πτυχές του στρατηγικού προσανατολισμού

3.1. Ο στόχος του στρατηγικού προσανατολισμού να επιτευχθούν μεγαλύτερη ασφάλεια μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων («act»), καλύτερη ετοιμότητα («secure»), στοχευμένες επενδύσεις («invest») και ευρύτερη συνεργασία («partner»), καθώς και να ενισχυθούν οι εταιρικές σχέσεις και οι συμμαχίες είναι καταρχήν ορθώς επιλεγμένος.

3.2. Με τον στρατηγικό προσανατολισμό θα ενισχυθεί η αποφασιστικότητα της Ευρώπης να τηρήσει τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, να αποκαταστήσει την ειρήνη και να προασπίσει την ελευθερία στην Ευρώπη.

3.3. Όσον αφορά την ασφάλεια, η Κίνα αναφέρεται στον στρατηγικό προσανατολισμό ως «συστημικός αντίπαλος», κάτι που έχει καταδειχθεί από τις μαζικές παραβιάσεις των οικουμενικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη διαρκή απειλή έναντι της Ταϊβάν και τη στήριξή της στη ρωσική εισβολή. Στον στρατηγικό προσανατολισμό τονίζεται ότι η Κίνα και η Ρωσία υπονομεύουν τη διεθνή τάξη. Επεκτείνουν τα πυρηνικά οπλοστάσιά τους και αναπτύσσουν νέα οπλικά συστήματα.

3.4. Επισημαίνονται επίσης η επικίνδυνη διάβρωση του πλαισίου ελέγχου των εξοπλισμών και ο αρνητικός αντίκτυπος αυτού του «νομικού κενού» στην ασφάλεια της ΕΕ.

3.5. Η ΕΕ έχει νόμιμα συμφέροντα σε όλες τις περιοχές του κόσμου. Ο στρατηγικός προσανατολισμός δεν καλύπτει συστηματικά όλες αυτές τις περιοχές, αλλά ορθώς αναφέρει ότι, όπως φαίνεται ειδικά στα Δυτικά Βαλκάνια, η αδράνεια της Ευρώπης αποτελεί πρόσκληση προς άλλες δυνάμεις να καλύψουν το κενό.

3.6. Στον στρατηγικό προσανατολισμό τονίζεται ότι η ΕΕ πρέπει να δρα σαφώς πιο άμεσα και αποφασιστικά, τα δε κράτη μέλη πρέπει να μπορούν να βασίζονται σε αμοιβαία στήριξη. Ως εκ τούτου, υπογραμμίζεται η σημασία του άρθρου 42 παράγραφος 7 της ΣΕΕ. Η ΕΕ θα πρέπει να αποσαφηνίσει τη συνεκτική σχέση μεταξύ αυτής της πρωτογενούς νομικής βάσης και του καθήκοντος παροχής βοήθειας που προβλέπεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης του ΝΑΤΟ.

⁽²⁾ Χάρτης πορείας σχετικά με τις κρίσιμες τεχνολογίες για την ασφάλεια και την άμυνα [COM(2022) 61 final], σημείο 4.9

3.7. Η βελτίωση της ετοιμότητας και της διαλειτουργικότητας προσδιορίζονται στον στρατηγικό προσανατολισμό ως προτεραιότητες που πρέπει να συνάδουν με το ΝΑΤΟ. Στον στρατηγικό προσανατολισμό, η ΕΕ παρουσιάζεται ως καταλύτης για τη βελτίωση της ευρωπαϊκής άμυνας και προαναγγέλλεται ότι, μέσω αυτού, θα καλυφθούν κενά σε σχέση με κρίσιμες ικανότητες, θα ενισχυθεί η ανθεκτικότητα των ευρωπαϊκών κοινωνιών και θα επιτευχθεί σταθερότητα στην ευρωπαϊκή γειτονία. Ένα πρώτο βήμα είναι η δημιουργία της ικανότητας ταχείας ανάπτυξης (Rapid Deployment Capacity), η οποία θα αποτελείται από 5 000 άνδρες και αναμένεται να τεθεί σε πλήρη λειτουργία έως το 2025. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι πλέον ώρα για αποτελέσματα, δεδομένου ότι η ΕΕ είχε ήδη θέσει πιο φιλόδοξους σχετικούς στόχους πριν από δύο και πλέον δεκαετίες, οι οποίοι δεν έχουν ακόμη επιτευχθεί.

3.8. Μολονότι στον στρατηγικό προσανατολισμό δεν γίνεται μνεία περί της καθιέρωσης συστήματος λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία στην εξωτερική πολιτική, ζητείται η προσφυγή σε εποικοδομητική αποχή, ούτως ώστε τα πρόθυμα να αναλάβουν δράση κράτη μέλη να είναι σε θέση να προχωρούν. Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσε να γίνει μεγαλύτερη χρήση του άρθρου 44 της ΣΕΕ, ώστε να καθίσταται δυνατή, κατόπιν σχετικής ανάθεσης εκ μέρους του Συμβουλίου, η συνεργασία κρατών μελών που το επιθυμούν και διαθέτουν τις ενδεδειγμένες ικανότητες στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ).

3.9. Ο στρατηγικός προσανατολισμός αποσκοπεί στον ορθό συνδυασμό μη στρατιωτικών και στρατιωτικών αποστολών και επιχειρήσεων στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ. Υπογραμμίζεται η σημασία των μη στρατιωτικών αποστολών ΚΠΑΑ στο πλαίσιο μη στρατιωτικών αντιδράσεων. Με τον στρατηγικό προσανατολισμό επιδιώκεται στενότερη συνεργασία μεταξύ της ΚΠΑΑ και των ενδιαφερόμενων φορέων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων.

3.10. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι ο στρατηγικός προσανατολισμός υιοθετεί μια προσέγγιση προσανατολισμένη στη δράση: απαριθμεί συγκεκριμένες προτάσεις και βήματα, καθώς και ημερομηνίες-στόχους και ορόσημα που θα επανεξετάζονται τακτικά από το Συμβούλιο της ΕΕ και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

3.11. Στον στρατηγικό προσανατολισμό υπογραμμίζονται επίσης σημαντικά μέτρα για την καλύτερη εισαγωγή της έννοιας του «φύλλου, της ειρήνης και της ασφάλειας» και της κλιματικής αποτελεσματικότητας στις αποστολές και τις επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ. Ειδικότερα, έως το 2023, η ΕΕ επιθυμεί να ενισχύσει το δίκτυο των συμβούλων της για τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα και για θέματα φύλλου στις αποστολές και τις επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ, η δε εφαρμογή του χάρτη πορείας της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή και την άμυνα θα ωθήσει τον στρατιωτικό τομέα προς την κλιματική ουδετερότητα.

4. Επικριτικές παρατηρήσεις σχετικά με τον προσανατολισμό

4.1. Ο στρατηγικός προσανατολισμός είναι ένα πολύ φιλόδοξο έγγραφο που καθορίζει περισσότερες από 80 συγκεκριμένες δράσεις που πρέπει να αναληφθούν έως το 2025. Χρειάζεται εν προκειμένω ισχυρή πολιτική βούληση εκ μέρους των κρατών μελών, ειδάλλως το έγγραφο κινδυνεύει να αντικατοπτρίζει περισσότερο μια ΕΕ στερούμενη αρμοδιότητα σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας.

4.2. Ο στρατηγικός προσανατολισμός χαρακτηρίζεται από μια στενότερη έννοια της ασφάλειας: η ασφάλεια είναι κάτι περισσότερο από την άμυνα. Η μεγαλύτερη πρόληψη και προορατικότητα είναι ζωτικής σημασίας για την αποφυγή στρατιωτικών συγκρούσεων. Ο στρατηγικός προσανατολισμός εστιάζει στον καθορισμό καταλόγου συγκεκριμένων έργων και δράσεων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός αυτό. Ωστόσο, δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, ελάχιστα δε προσδιορίζει πού η ΕΕ επιθυμεί να προωθήσει τη σταθερότητα και την ασφάλεια σύμφωνα με τις αξίες και τους στόχους της, ακόμη και εκτός της επικράτειάς της, για παράδειγμα στην άμεση γειτονία της. Ο προσανατολισμός πρέπει να διευρυνθεί ώστε να αποτελέσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική που θα περιλαμβάνει τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

4.3. Στον στρατηγικό προσανατολισμό σκιαγραφείται μια μάλλον θετική εικόνα της συνοχής της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ και των δυνητικών ικανοτήτων της, π.χ. με τη μνεία ότι η ισχύς της ΕΕ στην πρόληψη και τη διαχείριση εξωτερικών συγκρούσεων και κρίσεων έγκειται στην ικανότητά της να χρησιμοποιεί τόσο στρατιωτικά όσο και μη στρατιωτικά μέσα. Στον προσανατολισμό δεν παρέχονται συγκεκριμένα παραδείγματα περιπτώσεων όπου κάτι τέτοιο θα στεφόταν από επιτυχία. Ωστόσο, μια μη ρεαλιστική ανάλυση δεν μπορεί να αποτελέσει στέρεη βάση για μια στρατηγική ασφάλειας. Η αυτοαξιολόγηση της ΕΕ ως συνεπούς πρωτοπόρου για πολυμερείς λύσεις και ο αυτοέπαινός της τον οποίο ρητώς εκφράζει στον στρατηγικό προσανατολισμό, π.χ. σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων της για την παγκόσμια ασφάλεια, δεν μπορούν να αποτελέσουν ειλικρινή απολογισμό.

4.4. Η ΕΕ έχει πράγματι επενδύσει πολλούς πολιτικούς και οικονομικούς πόρους στην πολυμερή προσέγγιση: ωστόσο, τουλάχιστον μέχρι την επίθεση της Ρωσίας, τα κράτη μέλη επιδίωκαν συντονισμένους στόχους ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής, μόνον εφόσον αυτοί ανταποκρίνονταν άμεσα στα δικά τους εθνικά συμφέροντα. Τη βασική αυτή έλλειψη στρατηγικών προβλέψεων καταδεικνύουν διάφορα παραδείγματα, μεταξύ άλλων: η διαδικασία διεύρυνσης στα Δυτικά Βαλκάνια, οι αντιδράσεις των Ευρωπαίων στον πόλεμο στη Λιβύη, οι εξαρτήσεις σε σχέση με την ενέργεια, τις πρώτες ύλες και άλλες προμήθειες, η εκπροσώπηση της Ευρώπης στα Ηνωμένα Έθνη και τα διαφορετικά επίπεδα επενδύσεων σε εθνικές στρατιωτικές ικανότητες από άποψη ποσοστού του ΑΕγχΠ.

4.5. Στον στρατηγικό προσανατολισμό αναγνωρίζεται η σημασία του NATO για την ευρωπαϊκή ασφάλεια, τούτο όμως δεν επαρκεί. Στον προσανατολισμό γίνεται λόγος για μια στρατηγική εταιρική σχέση με το NATO, για συμπληρωματικότητα και για αυτονομία ως προς τη λήψη αποφάσεων. Ωστόσο, λίγα μόνον είναι τα κράτη μέλη που παραμένουν ουδέτερα, δηλαδή δεν έχουν προσχωρήσει στο NATO, και η Συμμαχία είναι κάτι παραπάνω από απλώς στρατηγικός εταίρος για την Ευρώπη. Το NATO είναι και θα παραμείνει επ' αόριστον ο μοναδικός ισχυρός εγγυητής της ασφάλειας της Ευρώπης. Ωστόσο, η ΕΕ μπορεί να βοηθήσει τους Ευρωπαίους να οργανώσουν καλύτερα τη συμβολή τους στην ευρωπαϊκή ασφάλεια, συγκεντρώνοντας τις αμυντικές τους ικανότητες και εγκαταλείποντας τις μη συντονισμένες εθνικές πολιτικές υπέρ μιας κοινής ευρωπαϊκής προσέγγισης. Παρά τις πολλές καλές προσεγγίσεις στον στρατηγικό προσανατολισμό, κανένας από τους δύο οργανισμούς, ούτε η ΕΕ ούτε το NATO, δεν έχουν μέχρι στιγμής αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό της συνεργασίας τους.

4.6. Η έννοια της ευρωπαϊκής στρατηγικής αυτονομίας πρέπει να ορίζεται σαφώς όταν εφαρμόζεται σε ζητήματα ασφάλειας και άμυνας, όπως στην περίπτωση του στρατηγικού προσανατολισμού. Η στρατηγική αυτονομία δεν συνίσταται στη μεμονωμένη δράση της ΕΕ, αλλά στην ανάδειξη της σε καλύτερο εταίρο, ικανό να αναλαμβάνει δράση όταν χρειάζεται, ακόμη και όταν ενδέχεται να μην υπάρχει διαθέσιμη στήριξη. Δεν πρέπει να σημαίνει τη διατήρηση ίσων αποστάσεων από τις παγκόσμιες δυνάμεις, όπως έχει ήδη τονίσει η ΕΟΚΕ στην πρόσφατη γνωμοδότησή της για τις διατλαντικές σχέσεις. Οι ΗΠΑ είναι και παραμένουν ο σημαντικότερος σύμμαχος και εταίρος της Ευρώπης. Ωστόσο, η ΕΕ θα πρέπει να ακολουθήσει μια πορεία μείωσης των στρατηγικών εξαρτήσεων, μεταξύ άλλων στους τομείς της ασφάλειας και της άμυνας, όπως αναφέρεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Χάρτης πορείας για τις τεχνολογίες ασφάλειας και άμυνας»⁽³⁾.

4.7. Οι μονομερείς ευρωπαϊκές εξαρτήσεις πρέπει να μειωθούν, και όχι μόνο στον τομέα της άμυνας. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι αλληλεξαρτήσεις, ιδίως μεταξύ εταίρων που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις, δεν είναι μόνον επωφελείς, αλλά αποτελούν εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για μια πολυμερή τάξη βασισμένη σε κανόνες.

4.8. Όσον αφορά τις μελλοντικές στρατιωτικές ικανότητες της ΕΕ, η «δύναμη ταχείας αντίδρασης» που ανακοινώθηκε με τον στρατηγικό προσανατολισμό συνάδει με τις ιδέες για ταχέως αναπτυσσόμενες μικρότερες δυνάμεις στο πλαίσιο διεθνών συντονισμένων αποστολών. Ωστόσο, οι προσπάθειες αυτές δεν μπορούν να ξεταστούν μεμονωμένα από την πραγματική συμβολή της Ευρώπης στην ίδια της την ασφάλεια στο πλαίσιο του NATO. Οι ευρωπαϊκές προσπάθειες πρέπει να στηρίζουν την αποτελεσματικότητα του ευρωπαϊκού πυλώνα του NATO. Επί του παρόντος, δεν είναι σαφές πώς τα κράτη που είναι μέλη τόσο της ΕΕ όσο και του NATO μπορούν να διαθέσουν επαρκείς πόρους τόσο για τις δυνάμεις αντίδρασης του NATO όσο και για τη δύναμη ταχείας αντίδρασης της ΕΕ, σε περίπτωση που οι πόροι αυτοί χρειαστεί να ενεργοποιηθούν ταυτόχρονα. Επιπλέον, ορισμένα από τα μέτρα που παρουσιάστηκαν όσον αφορά δυνάμεις ταχείας παρέμβασης ανάγονται σε αποφάσεις που έχουν ήδη ληφθεί πριν από δεκαετίες (Ελσίνκι 1999).

4.9. Στον στρατηγικό προσανατολισμό δεν λαμβάνεται υπόψη ο ρόλος τον οποίο μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει η κοινωνία των πολιτών στην Ευρώπη για την επίτευξη μεγαλύτερης ανθεκτικότητας έναντι της συστηματικής υπονόμησης της συνοχής και της αλληλεγγύης, εντός και μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, από εχθρικές δυνάμεις.

4.10. Η αναβάθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως δημοκρατικού και βασιζόμενου στην αρχή του κράτους δικαίου εγγυητή ασφάλειας απαιτεί όχι μόνον ισχυρά ή ισχυρότερα θεσμικά όργανα της ΕΕ και μεγαλύτερη προορατικότητα από τα κράτη μέλη, αλλά και εκτεταμένες διασυνοριακές κοινωνικές συμμαχίες, κάτι που είναι αδιανόητο χωρίς ισχυρή και δυναμική πανευρωπαϊκή οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και πλήρως ενεργούς Ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους.

4.11. Μεταξύ των εχθρικών επιθέσεων περιλαμβάνονται όχι μόνον οι στρατιωτικές επιχειρήσεις, αλλά και η παραπληροφόρηση, οι κυβερνοεπιθέσεις, ο οικονομικός εκβιασμός κ.λπ. Ο στρατηγικός προσανατολισμός κάνει μνεία στην ανάπτυξη μιας υβριδικής εργαλειοθήκης για συντονισμένη αντίδραση σε υβριδικές απειλές και στην εργαλειοθήκη για την αντιμετώπιση της χειραγώγησης πληροφοριών και των παρεμβάσεων από το εξωτερικό, καθώς και στην ενίσχυση της εργαλειοθήκης για τη διπλωματία στον κυβερνοχώρο. Ωστόσο, ο στρατηγικός προσανατολισμός πρέπει να προτείνει περισσότερα ως προς αυτή την κρίσιμη πτυχή. Η ΕΕ χρειάζεται επειγόντως μια διοργανική προσέγγιση για την αντιμετώπιση τέτοιων επιθέσεων και παρεμβάσεων, με τη συμμετοχή της αντιπροσωπευτικής κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου να τεθούν τα θεμέλια για αποτελεσματική αλληλεγγύη, συνεργασία και ανθεκτικότητα μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, όπου ο αντίκτυπος τέτοιων επιθέσεων είναι αισθητός με πιο άμεσο τρόπο.

4.12. Η ασφάλεια της Ευρώπης δεν απειλείται μόνον από στρατιωτικές επιθέσεις υπό την παραδοσιακή έννοια. Οι κυβερνοεπιθέσεις και η δολιοφθορά κατά ιδιωτικών εταιρειών, δημόσιων οργανισμών και υποδομών ζωτικής σημασίας πρέπει επίσης να θεωρούνται υβριδικές πολεμικές επιθέσεις που μπορούν να προκαλέσουν καταστροφικές ζημιές. Η πτυχή αυτή δεν λαμβάνεται επαρκώς υπόψη στον στρατηγικό προσανατολισμό, ιδίως όσον αφορά τα αποτελεσματικά μέτρα προστασίας και αντίδρασης.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα "Χάρτης πορείας για τις τεχνολογίες ασφάλειας και άμυνας" [COM(2022) 61 final] (ΕΕ C 443 της 22.11.2022, σ. 112).

5. Αναβαθμόνιση του προσανατολισμού

5.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως ότι η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει ολοένα και πιο επιθετικές ρεβιζιονιστικές δυνάμεις που παραβιάζουν τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η βασιζόμενη σε κανόνες πολυμερής τάξη μπορεί να αποκατασταθεί εφόσον οι φιλελεύθερες δημοκρατίες μένουν συνεπείς στις αρχές τους, τις στηρίζουν με διπλωματικές, μη στρατιωτικές και στρατιωτικές ικανότητες και δεν ενδίδουν στους πειρασμούς, τις πιέσεις και τις απειλές αυταρχικών δυνάμεων.

5.2. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές πρέπει να εξυπηρετούν τον στόχο της αποτροπής ένοπλων συγκρούσεων, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη το γεγονός ότι ο κόσμος είναι σαφώς λιγότερο ειρηνικός από ό,τι φαινόταν μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Επομένως, η ευρωπαϊκή κοινωνία χρειάζεται πολιτική συναίνεση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα οικοδομήσει αποτελεσματικά την άμυνα της έναντι δυνητικών επιθέσεων και, κυρίως, θα ενισχύσει την ικανότητα πολιτικής προστασίας της. Η ενίσχυση του δημόσιου διαλόγου και η ενεργός συμμετοχή των φορέων της κοινωνίας των πολιτών είναι ζωτικής σημασίας.

5.3. Η διατλαντική εταιρική σχέση απαιτεί πολύ περισσότερες πολιτικές επενδύσεις. Ενώ υπερβάνει το NATO, αποτελεί θεμελιώδη πυλώνα της Συμμαχίας. Οι Ευρωπαίοι πρέπει να καταβάλουν μεγαλύτερες προσπάθειες για τη διατήρηση και την εμβάθυνση των σχέσεων ΕΕ-ΗΠΑ. Μια σταθερή εταιρική σχέση με τις ΗΠΑ, τόσο από άποψη εμπορικών σχέσεων όσο και από άποψη ασφάλειας, είναι ύψιστης σημασίας.

5.4. Ένας κόσμος χωρίς πυρηνικά όπλα αποτελεί ευρωπαϊκό στόχο. Μέχρι να επιτευχθεί αυτό, η αμερικανική εγγύηση πυρηνικής ασφάλειας για την Ευρώπη, η πυρηνική αποτροπή εκ μέρους του NATO και η γαλλική δύναμη αποτροπής παραμένουν θεμελιώδους σημασίας για την ευρωπαϊκή ασφάλεια.

5.5. Οι Ευρωπαίοι εταίροι πρέπει επειγόντως να επικεντρωθούν στην αύξηση της αποδοτικότητας των εξοπλιστικών τους δαπανών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί, μεταξύ άλλων, με πολύ περισσότερη διαλειτουργικότητα των εθνικών συμβατικών στρατιωτικών συστημάτων τους. Τα κράτη μέλη πρέπει να υπερβούν τις τρέχουσες δυσκολίες και παρανοήσεις σχετικά με την αγορά επειγόντως απαιτούμενων βραχυπρόθεσμων αμυντικών ικανοτήτων και να βρουν μια κοινή προσέγγιση για την ενίσχυση των αμυντικών τους συστημάτων με μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη προοπτική μέσω κοινών δημόσιων συμβάσεων και κοινών συνεργατικών έργων. Τα κοινά ευρωπαϊκά σχέδια δεν θα πρέπει να αποκλείουν στενούς συμμάχους και εταίρους, αλλά η πρόσβαση τους στην ευρωπαϊκή αμυντική αγορά πρέπει να βασίζεται αυστηρά στην αμοιβαιότητα.

5.6. Το ποσοστό του ΑΕγχΠ που προορίζεται για αμυντικές δαπάνες είναι σημαντικό, καθότι συμφωνήθηκε μεταξύ των δυτικών συμμάχων — *facta sunt servanda!* Όσον αφορά τις αποτελεσματικές ικανότητες, είναι πιο σημαντικό αυτές να καθοριστούν με ακρίβεια και να επιτευχθούν εγκαίρως. Το κατά πόσον για αυτό απαιτείται το 2 % ή ενδεχομένως υψηλότερο ποσοστό του ΑΕγχΠ είναι ήσσονος σημασίας. Καθοριστικής σημασίας είναι το γεγονός ότι ένας δυνητικός εισβολέας θεωρεί υπερβολικά υψηλό το κόστος μιας επίθεσης. Η ΕΕ πρέπει να αξιοποιήσει τα μέσα και τους θεσμούς της, όπως η PESCO, η CARD, το ETA και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη, προκειμένου να καταστήσει αποτελεσματικότερες τις αμυντικές δαπάνες των κρατών μελών της.

5.7. Η προμήθεια αμυντικών εξοπλισμών και οι δομές της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας είναι ζωτικής σημασίας για την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Δεν υπόκεινται μόνο στους κανόνες της αγοράς. Ωστόσο, η ευρωπαϊκή ασφάλεια δεν πρέπει να υπονομεύεται από δαπανηρές και αναποτελεσματικές συμβιβαστικές λύσεις. Τα κοινά έργα θα πρέπει να καθορίζονται από την ικανότητα ανταγωνιστικών και καινοτόμων βιομηχανιών να παράγουν αποτελέσματα και όχι από εθνικές ποσοστώσεις σε έργα συνεργασίας.

5.8. Ο προσανατολισμός καλύπτει μεν πολλές σημαντικές πτυχές της ασφάλειας, αλλά δεν αναφέρεται επαρκώς στη συλλογή πληροφοριών. Η ΕΕ θα πρέπει να επικαιροποιήσει τον προσανατολισμό συμπεριλαμβάνοντας σαφή ανάλυση των ευρωπαϊκών δυνατοτήτων συλλογής πληροφοριών και συγκεκριμένες προτάσεις για τον τρόπο βελτίωσής τους.

5.9. Οι εθνικές αμυντικές δυνάμεις πρέπει να εξορθολογιστούν, δηλαδή να δημιουργηθούν αποτελεσματικές κοινές δομές διοίκησης που θα αποτελέσουν τελικά τη βάση για κοινές ευρωπαϊκές ένοπλες δυνάμεις. Είναι αναγκαίο να λάβουν σάρκα και οστά το Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας.

6. Συμβολή της κοινωνίας των πολιτών στην ασφάλεια και την άμυνα της Ευρώπης

6.1. Ο στρατηγικός προσανατολισμός αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου. Ωστόσο, θα πρέπει να επεκταθεί ώστε να συμπεριλάβει μια ευρωπαϊκή στρατηγική εξωτερικής πολιτικής, η οποία θα χαρακτηρίζεται από μια ευρύτερη έννοια της ασφάλειας που θα ευθυγραμμίζεται επίσης με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και θα εξασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

6.2. Η μεγαλύτερη συλλογή πληροφοριών, πρόληψη και προορατικότητα είναι ζωτικής σημασίας για την αποφυγή στρατιωτικών συγκρούσεων. Πολλά κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να επενδύσουν περισσότερο στις αμυντικές τους ικανότητες και τα περισσότερα από αυτά έχουν αρχίσει να το πράττουν. Αυτό πρέπει να είναι μια μακροπρόθεσμη δέσμευση και χρειάζεται τη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας του NATO πρέπει να διασφαλίζει την αποτροπή στρατιωτικών διενέξεων, αλλά η ΕΕ πρέπει να αυξήσει την ικανότητά της —μεταξύ άλλων με τα δικά της στρατιωτικά μέσα— να συμβάλει προληπτικά με συγκεκριμένο τρόπο στη διασφάλιση της περιφερειακής ειρήνης και σταθερότητας.

6.3. Η ΕΕ θα πρέπει να στηρίζει τα κράτη μέλη, όπως προτείνεται στον προσανατολισμό, για τη βελτίωση της συνεργασίας τους προκειμένου να μειωθεί ο αναποτελεσματικός κατακερματισμός και η δαπανηρή επικάλυψη των αμυντικών ικανοτήτων τους· ωστόσο, όσο δεν διαθέτει πραγματική αρμοδιότητα στον τομέα της άμυνας, η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει να επενδύει τους περιορισμένους πόρους της κυρίως σε πολιτικές και μηχανισμούς μη στρατιωτικού χαρακτήρα, προκειμένου να καθίσταται δυνατή η πρόληψη των συγκρούσεων. Σε αυτό ακριβώς το σημείο η κοινωνία των πολιτών μπορεί να κάνει πραγματική διαφορά μέσω των κοινωνικών και οικονομικών δικτύων της και του ισχυρού δυναμικού της για δημόσια και πολιτιστική διπλωματία.

6.4. Μια ελεύθερη και δυναμική κοινωνία των πολιτών μπορεί να αποτελέσει αυτόματο σταθεροποιητή σε περιόδους κρίσης που επηρεάζουν την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Έχει αποδείξει δε ότι το πράττει, όπως για παράδειγμα σε σχέση με τη ρωσική επιθετικότητα, καθώς εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ σε πολλά κράτη μέλη φιλοξενούν και βοηθούν Ουκρανούς πρόσφυγες, επιδεικνύοντας παράλληλη προθυμία να συνδράμουν, ιδίως στα κράτη μέλη της ΕΕ που γειτνιάζουν με την Ουκρανία. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ασφάλειας πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την ευρωπαϊκή ετοιμότητα αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και τη συνεχή στήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

6.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία που έχουν για την ασφάλεια η κοινωνική δικαιοσύνη, οι οικονομικές προοπτικές και η περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η κοινωνική ειρήνη αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για τη μη άσκηση βίας. Ο περιορισμός της υπερθέρμανσης του πλανήτη και η διαχείριση των επιπτώσεών της είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διατήρηση της κοινωνικής τάξης και της ειρήνης παγκοσμίως.

6.6. Η ΕΟΚΕ προτείνει δημόσια φόρουμ στρατηγικού διαλόγου, ώστε η κοινωνία των πολιτών να μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη μιας Ευρώπης η οποία προστατεύει από εχθρικές επιθέσεις και καθίσταται ανθεκτικότερη στις επιθέσεις που αποσκοπούν στην υπονόμευση του ηθικού και της πολιτικής σταθερότητας εντός και μεταξύ των κρατών μελών. «Στον αγώνα των παγκόσμιων δυνάμεων για υπεροχή, δεν είναι η στρατιωτική ή η οικονομική ισχύς που είναι αποφασιστικής σημασίας, αλλά τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά μιας κοινωνίας»⁽⁴⁾.

6.7. Η ΕΟΚΕ, το τμήμα της «Εξωτερικές σχέσεις» (REX) και, όσον αφορά την αμυντική βιομηχανία, η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)⁽⁵⁾ μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στον διάλογο μεταξύ του πολιτικού επιπέδου και της κοινωνίας για την ασφάλεια στην Ευρώπη και στον κόσμο. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να ζητεί τακτικές επικαιροποιήσεις του στρατηγικού προσανατολισμού και να αξιολογεί διεξοδικά νέες σχετικές πρωτοβουλίες, όπως η δέσμη μέτρων στον τομέα της άμυνας.

6.8. Η ρωσική επιθετικότητα και η συστηματική αντιπαλότητα με την Κίνα καθιστούν σαφές ότι η ΕΕ δεν έχει χρόνο να χάσει για να προσαρμοστεί στις γεωπολιτικές πραγματικότητες. Στις φιλελεύθερες δημοκρατίες αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε στενή συνεργασία και με την πολιτική στήριξη της κοινωνίας των πολιτών.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽⁴⁾ Mazarr, M. J.: *What Makes a Power Great. The Real Drivers of Rise and Fall* [Τι είναι αυτό που κάνει μια μεγάλη δύναμη ισχυρή: οι πραγματικοί μοχλοί της ανόδου και της πτώσης], *Εξωτερικές Υποθέσεις*, Ιούλιος/Αύγουστος 2022.

⁽⁵⁾ <https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/sections-commission/consultative-commission-industrial-change-ccmi>

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

575Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ,
14.12.2022 - 15.12.2022

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσαρμογή των κανόνων περί εξωσυμβατικής αστικής ευθύνης στην τεχνητή νοημοσύνη (οδηγία για την ευθύνη για την ΤΝ)»

[COM(2022) 496 final — 2022/0303 (COD)]

(2023/C 140/05)

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Wautier ROBYNS DE SCHNEIDAUER**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 6.10.2022 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 14.10.2022
Νομική βάση	Άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Απόφαση του Προεδρείου	20.9.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	154/1/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) έχει αναπτύξει τις απόψεις της σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη (ΤΝ) από το πρωτοποριακό έργο της το 2017, επιμένοντας ότι είναι αναγκαίο η ανθρώπινη επίβλεψη των εφαρμογών ΤΝ να περιλαμβάνει επίσης την ευθύνη και να εδραιώνει την εμπιστοσύνη στην εν λόγω τεχνολογία. Έχει ζητήσει τη θέσπιση σαφών κανόνων, οι οποίοι να περιλαμβάνουν, σε περίπτωση αθέμιτης (ή πιθανώς αθέμιτης) χρήσης, την ευθύνη φυσικών προσώπων ή νομικών οντοτήτων, όπως εκφράστηκε στη γνωμοδότησή της του 2019 ⁽¹⁾.

1.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί και υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για τη βελτίωση των δικαιωμάτων των θυμάτων που έχουν υποστεί οιαδήποτε ζημία –όπως κρίνεται παραδεκτή από το εθνικό δίκαιο– εξαιτίας της εν λόγω αθέμιτης χρήσης της ΤΝ, με την παροχή ειδικών δικαιωμάτων πέραν του υφιστάμενου εθνικού δικαίου περί αδικοπραξίας ή αντικειμενικής ευθύνης, των διατάξεων της οδηγίας για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων και του ποινικού δικαίου.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Οικοδόμηση εμπιστοσύνης στην ανθρωποκεντρική τεχνητή νοημοσύνη» [COM(2019) 168 final] (ΕΕ C 47 της 11.2.2020, σ. 64).

1.3. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η ελάχιστη εναρμόνιση εξυπηρετεί καλύτερα αυτόν τον στόχο, αλλά είναι επιφυλακτική όσον αφορά τον κίνδυνο αποκλεισμών ερμηνειών από τα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετέχουν στην αλυσίδα ανάπτυξης και εφοδιασμού και από τους δικαστές. Ως εκ τούτου, επιμένει για σαφείς νομικούς ορισμούς και στην ανάγκη να ενισχυθεί περαιτέρω η απαιτούμενη εμπειρογνωσία όσον θα πρέπει να εφαρμόζουν τη νέα αυτή νομοθεσία σε ολόκληρη την ΕΕ με την κατάλληλη ψηφιακή ικανότητα. Απώτερος στόχος της Επιτροπής θα πρέπει να είναι η επιδίωξη και η ανάπτυξη ενός καθεστώτος ευθύνης όσο το δυνατόν πιο ομοιόμορφου στην εφαρμογή του σε ολόκληρη την ΕΕ.

1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την αλληλεπίδραση μεταξύ των κανόνων πρόληψης και ασφάλειας, αφενός, και των ευκαιριών ένομης προστασίας, αφετέρου, πέραν του εποπτικού ρόλου των δημοσίων αρχών, προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με τα ενωσιακά και εθνικά πρότυπα για την υπεύθυνη ανάπτυξη της ΤΝ. Ζητά τη δημιουργία ενός δικτύου φορέων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, προκειμένου να διευκολυνθεί η άσκηση των δικαιωμάτων των θυμάτων και να συγκεντρωθούν περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τα αποτελέσματα της οδηγίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκτιμά την ισορροπία που επιτυγχάνει η οδηγία μεταξύ των δικαιωμάτων των θυμάτων και των συμφερόντων των προγραμματιστών ΤΝ. Αυτό καθιστά δυνατή την αξιοποίηση των οφελών της ψηφιακής μετάβασης και μπορεί να θέσει ένα πρότυπο για τις τρίτες χώρες που εξετάζουν το ενδεχόμενο να ακολουθήσουν αυτή την πορεία.

1.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παρακολουθήσει στενά την ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών εγγυήσεων ή της ασφαλιστικής κάλυψης της ευθύνης για την ΤΝ, λαμβάνοντας δέοντως υπόψη τη διαθεσιμότητα και την έκτασή τους, καθώς το νέο πλαίσιο θα πρέπει να παρέχει ασφάλεια δικαίου τόσο για τους φορείς εκμετάλλευσης όσο και για τους ασφαλιστές. Τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τα περιστατικά είναι κείνης σημασίας για την αξιολόγηση του κατά πόσον υπάρχει ανάγκη λήψης μέτρων στο πλαίσιο αυτό: η τεκμηρίωση και η αναφορά των εν λόγω περιστατικών είναι συνεπώς ζωτικής σημασίας.

1.7. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συμπεριλάβει στην επικοινωνιακή στρατηγική της τα δικαιώματα που παρέχονται στα θύματα ζημίας που προκαλείται από την ΤΝ, προκειμένου να αυξηθεί η εμπιστοσύνη στην ψηφιακή μετάβαση.

1.8. Λαμβάνοντας υπόψη την ταχύτητα των τεχνολογικών εξελίξεων, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση επανεξέτασης της εν λόγω νομοθεσίας μόλις υπάρξουν τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία. Θεωρεί ότι τα πέντε χρόνια μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας θα ήταν υπερβολική καθυστέρηση και συνιστά την επανεξέταση τρία χρόνια μετά από αυτήν τη χρονική στιγμή. Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να προβεί σε αυτήν την επανεξέταση με μεγάλη προσοχή και να αξιολογήσει την εμπειρία των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ, ειδικότερα όσον αφορά την ανατροφοδότηση από τους τελικούς χρήστες σχετικά με το βάρος της απόδειξης και τους δυνητικά αποκλίνοντες ορισμούς της επιλέξιμης ζημίας βάσει των εθνικών νομοθεσιών.

1.9. Δεδομένου ότι η χρήση της ΤΝ μπορεί να οδηγήσει σε κρίσιμες επιλογές πολιτικής, οι οποίες δεν θα πρέπει να επαφίενται αποκλειστικά στα μέρη που συμμετέχουν στην αλυσίδα εφοδιασμού ΤΝ, η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να έχει συμμετοχή και να ζητείται η γνώμη της κατά τον καθορισμό των δεοντολογικών προτύπων.

2. Σύνοψη της πρότασης

2.1. Η πρόταση οδηγίας σχετικά με την εξωσυμβατική αστική ευθύνη σε σχέση με την τεχνητή νοημοσύνη («οδηγία περί ευθύνης για την ΤΝ») βασίζεται στη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής του 2020 για την ΤΝ, στην ταυτόχρονη έκθεσή της σχετικά με την ασφάλεια και την ευθύνη στον τομέα της ΤΝ και στην πρόταση της πράξης για την ΤΝ του 2021, η οποία επικεντρώνεται στην πρόληψη και στην ασφάλεια. Συνδέεται με την αναθεώρηση της οδηγίας του 1985 για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων («αναθεωρημένη οδηγία για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων»), η οποία υποβλήθηκε την ίδια ημερομηνία με την οδηγία για την τεχνητή νοημοσύνη που εξετάζεται στην παρούσα γνωμοδότηση. Και οι δύο προτάσεις επιτρέπουν στους ενάγοντες να εγείρουν αξιώσεις κατά ορισμένων μερών, με ορισμένες διαφορές στο πεδίο εφαρμογής και των δύο νομικών πράξεων.

2.2. Σκοπός της οδηγίας για την τεχνητή νοημοσύνη είναι να θεσπίσει ενιαίους κανόνες σχετικά με ορισμένες πτυχές της εξωσυμβατικής ευθύνης για ζημία που προκαλείται με τη χρήση συστημάτων ΤΝ. Με τον τρόπο αυτόν, αποσκοπεί στη βελτίωση της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς και θεσπίζει ευρύτερη προστασία για τα θύματα (είτε πρόκειται για άτομα είτε για επιχειρήσεις) και ενισχύει την εμπιστοσύνη στην ΤΝ μέσω εναρμονισμένων κανόνων. Αυτό καλύπτει, για παράδειγμα, παραβιάσεις της ιδιωτικής ζωής, απώλεια δεδομένων ή ζημιές που προκαλούνται από ζητήματα ασφάλειας. Οι νέοι κανόνες θα διευκολύνουν, για παράδειγμα, τη λήψη αποζημίωσης εάν κάποιος έχει υποστεί διακρίσεις στο πλαίσιο διαδικασίας πρόσληψης που περιλαμβάνει τεχνολογία ΤΝ, παρόλο που εξακολουθούν να υφίστανται πολλά (νομικά) εμπόδια. Προκειμένου να αρθεί η ανασφάλεια δικαίου που εξακολουθεί να υφίσταται, η ΕΟΚΕ συνιστά να δοθεί ένας νομικός ορισμός της απόφασης που λαμβάνεται από τα μηχανήματα που χρησιμοποιούν την ΤΝ.

2.3. Με την παρούσα οδηγία, η Επιτροπή προτείνει για πρώτη φορά στοχευμένη εναρμόνιση των εθνικών κανόνων περί ευθύνης για την ΤΝ, καθιστώντας ευκολότερη την αποζημίωση των θυμάτων ζημίας που σχετίζεται με την ΤΝ. Σύμφωνα με τους στόχους της Λευκής Βίβλου για την ΤΝ και με την πρόταση της Επιτροπής του 2021 για την πράξη για την ΤΝ —που καθορίζει τις αρχές του κράτους δικαίου μέσω ενός πλαισίου αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης στην ΤΝ— οι νέοι κανόνες θα διασφαλίσουν ότι τα θύματα θα απολαμβάνουν δίκαιη προστασία όταν ζημιώνονται από προϊόντα ή υπηρεσίες ΤΝ, όπως στην περίπτωση πρόκλησης βλάβης υπό οιοδήποτε άλλες περιστάσεις.

2.4. Η οδηγία, ενώ μεριμνά να μην τεθεί σε κίνδυνο ή να μην υπονομευθεί η τεχνολογική πρόοδος στην Ευρώπη, θεσπίζει παράλληλα ένα εναρμονισμένο νομικό πλαίσιο που αντιμετωπίζει την πολυπλοκότητα των συστημάτων TN από το εργαστήριο στην αγορά και απλουστεύει τη νομική διαδικασία για τα θύματα βλάβης που προκαλείται από τα συστήματα TN, μέσω δύο βασικών νομικών καινοτομιών οι οποίες ανταποκρίνονται στις υφιστάμενες ανάγκες:

- πρώτον, όταν έχει διαπιστωθεί σχετική μη συμμόρφωση με το καθήκον επιμέλειας στους ενωσιακούς ή εθνικούς κανονισμούς και η αιτιώδης συνάφεια με το στοιχείο εξόδου του συστήματος TN φαίνεται ευλόγως πιθανή, ένα μαχητό «τεκμήριο αιτιότητας» θα αντιμετωπίσει τις δυσκολίες που βιώνουν τα θύματα όταν πρέπει να εξηγήσουν λεπτομερώς τον τρόπο με τον οποίο προκλήθηκε η βλάβη από συγκεκριμένο σφάλμα ή παράλειψη, κάτι που μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολο κατά την προσπάθεια κατανόησης σύνθετων συστημάτων TN. Ισχύουν ειδικές διατάξεις για τους παρόχους συστημάτων TN υψηλού κινδύνου (βλέπε σημείο 4.1), για τα πρόσωπα που ενεργούν εξ' ονόματος των εν λόγω παρόχων και για τους χρήστες. Η πρόταση μειώνει τη σοβαρότητα του τεκμηρίου όταν το σύστημα TN χρησιμοποιείται από μη επαγγελματία χρήστη που δεν παρενέβη στη λειτουργία του συστήματος TN·
- δεύτερον, ενώ όσον αφορά την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων είναι ευκολότερο να προσδιοριστεί σε ποιον θα κατατεθεί μήνυση, στο περιβάλλον TN αυτό είναι πιο περίπλοκο. Σύμφωνα με την προτεινόμενη οδηγία, τα θύματα θα διαθέτουν περισσότερα εργαλεία προκειμένου να ζητήσουν ένομη προστασία, μέσω του δικαιώματος πρόσβασης σε αποδεικτικά στοιχεία από εταιρείες και προμηθευτές, σε περιπτώσεις όπου εμπλέκεται TN υψηλού κινδύνου και όταν είναι αναγκαία η απόκτηση τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων και με αναλογικό μέτρο. Τα θύματα θα είναι σε θέση να λάβουν δικαστική εντολή με την οποία θα παρέχεται πρόσβαση στις πληροφορίες που απαιτούνται για τον προσδιορισμό της ζημίας που υπέστησαν και του φυσικού ή νομικού εναγομένου στον οποίο μπορούν να απευθυνθούν για την εν λόγω ζημία. Όταν τα αποδεικτικά στοιχεία είναι ευκόλως προσβάσιμα, το τεκμήριο δεν ισχύει πλέον, γεγονός που παρέχει σοβαρό κίνητρο για τη διάθεση των εν λόγω πληροφοριών.

Με τα δύο αυτά μέτρα, η προτεινόμενη οδηγία βοηθά τα θύματα να επιτύχουν αποκατάσταση, ατομικά ή συλλογικά (κατά περίπτωση), χωρίς να καταργηθεί η έννοια της αιτιότητας.

3. Διασφάλιση ανθρωποκεντρικής τεχνολογικής εξέλιξης

3.1. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση των οφελών και των δυνητικών κινδύνων που εμπεριέχει η TN. Η χρήση της δεν θα πρέπει να περιορίζεται μόνο στη βελτίωση της παραγωγικότητας με την αντικατάσταση ανθρώπινων καθηκόντων και τη μείωση του κόστους. Η εξέλιξη αυτή απαιτεί να δοθεί προσοχή στους κινδύνους που σχετίζονται με τον αντίκτυπο της στην υγεία ως αποτέλεσμα των τροποποιημένων συνθηκών εργασίας, των δικαιωμάτων, όπως η ιδιωτική ζωή, και να επανεξεταστεί η ισορροπία μεταξύ μηχανής και ανθρώπου στον χώρο εργασίας, βάσει του ότι το προνόμιο του ελέγχου ανήκει στον άνθρωπο, λαμβανομένης δεόντως υπόψη της πιθανής επιμονής των προκαταλήψεων και της μεροληψίας των ανθρώπων όσον αφορά τη λειτουργία των μηχανών. Η ευθύνη για τον αρχικό σχεδιασμό και η τελική ευθύνη για τις πιθανές αστοχίες τους θα πρέπει να παραμείνει στην αρμοδιότητα των ανθρώπινων παραγόντων, όπως αναγνωρίζεται από την ομάδα εμπειρογνομώνων υψηλού επιπέδου για την τεχνητή νοημοσύνη στις κατευθυντήριες γραμμές της δεοντολογίας τους. Πολλές άλλες εξελίξεις είναι σήμερα λιγότερο τεκμηριωμένες, όπως ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος των νανοτεχνολογιών. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τόσο οι φορείς εκμετάλλευσης TN όσο και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, για παράδειγμα σύμβουλοι διαχείρισης κινδύνου και ασφαλιστές, καθώς και οι δημόσιες αρχές και οι εκπρόσωποι των εργαζομένων, θα πρέπει να παρακολουθούν τον δυνητικό αντίκτυπο μέσω της ανάλυσης κινδύνου, του ελέγχου και της τεχνολογίας ασφαλείας μέσω δοκιμών σε περιβάλλον παρόμοιο με τον πραγματικό κόσμο. Όπως είχε εκφράσει σε προηγούμενη γνωμοδότησή της ⁽²⁾, η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε τις διαδικασίες πιστοποίησης που εγγυώνται την ασφάλεια και την ευθυγράμμιση με τα ανθρώπινα συμφέροντα.

3.2. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση της έκθεσης των εφαρμογών TN σε αστοχίες και κακόβουλες πράξεις στον κυβερνοχώρο και παραπέμπει στις πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της σχετικά με την πράξη για την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα (DORA) ⁽³⁾ και τις προτάσεις οδηγίας για την κυβερνοασφάλεια και την ανθεκτικότητα των κρίσιμων οντοτήτων ⁽⁴⁾. Οι εν λόγω κίνδυνοι και απειλές δικαιολογούν με εμφανή τρόπο τις υφιστάμενες προδιαγραφές πρόληψης και παρακολούθησης, και επίσης τις μελλοντικές εξελίξεις, καθώς ενδέχεται να προκύψουν νέα τρωτά σημεία.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Οικοδόμηση εμπιστοσύνης στην ανθρωποκεντρική τεχνητή νοημοσύνη» [COM(2019) 168 final] (EE C 47 της 11.2.2020, σ. 64).

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1060/2009, (ΕΕ) αριθ. 648/2012, (ΕΕ) αριθ. 600/2014 και (ΕΕ) αριθ. 909/2014» [COM(2020) 595 final — 2020/0266 (COD)] και «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 2006/43/ΕΚ, 2009/65/ΕΚ, 2009/138/ΕΚ, 2011/61/ΕΕ, 2013/36/ΕΕ, 2014/65/ΕΕ, (ΕΕ) 2015/2366 και (ΕΕ) 2016/2341» [COM(2020) 596 final — 2020/0268 (COD)] (EE C 155 της 30.4.2021, σ. 38).

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο κυβερνοασφάλειας σε ολόκληρη την Ένωση και για την κατάργηση της οδηγίας (ΕΕ) 2016/1148 και Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ανθεκτικότητα των κρίσιμων οντοτήτων» [COM(2020) 823 final — 2020/0359 (COD) — COM(2020) 829 final — 2020/0365 (COD)] (EE C 286 της 16.7.2021, σ. 170).

3.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση να συμβαδίσει με τις ταχείες μελλοντικές εξελίξεις και να επανεξετάσει τα αποτελέσματα της οδηγίας σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία, επιφέροντας επικαιροποίηση με την επιφύλαξη της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Θεωρεί ότι ο πενταετής στόχος που ορίζεται στην πρόταση είναι πολύ μακρινός και προτείνει να αναληφθεί δράση νωρίτερα, το πολύ τρία έτη μετά την έναρξη ισχύος της οδηγίας. Επιμένει στη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην εν λόγω αξιολόγηση, καθώς η ΕΟΚΕ αντικατοπτρίζει με μοναδικό τρόπο τις απόψεις των πολιτών, των καταναλωτών, των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, μικρών και μεγάλων, δίνοντας τη δέουσα προσοχή στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των εργαζομένων, καθώς και στις οικονομικές ευκαιρίες και τα εμπόδια.

4. Διαφύλαξη των θεμελιωδών αξιών της ΕΕ

4.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσέγγιση που υιοθέτησε η Επιτροπή στην πράξη για την τεχνητή νοημοσύνη, η οποία διακρίνει, αφενός, τις απαγορευμένες χρήσεις της ΤΝ —όπως η «κοινωνική βαθμολόγηση» των πολιτών από παρεμβατικές κυβερνήσεις, οι εφαρμογές υψηλού κινδύνου από επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων της βαθμολόγησης που αφορά προσλήψεις και αξιολόγηση βασισμένη στην απόδοση, καθώς και ζωτικής σημασίας υποδομών και τεχνικών συσκευών που χρησιμοποιούνται στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης— και, αφετέρου, έναν μεγάλο αριθμό λιγότερο επικίνδυνων δραστηριοτήτων. Η ΕΟΚΕ ζητά έναν σαφή ορισμό των δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την έκκλησή της να προστεθεί η δυνητική βλάβη στο περιβάλλον ως ένας από τους παράγοντες που πρέπει να συμπεριληφθούν στην κατηγορία υψηλού κινδύνου. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι θα πρέπει να χορηγείται αποζημίωση στα θύματα, ανεξάρτητα από την ταξινόμηση των επικίνδυνων και λιγότερο επικίνδυνων εφαρμογών ΤΝ.

4.2. Όπως αναφέρεται στη γνωμοδότησή της του 2020 σχετικά με τη Λευκή Βίβλο για την τεχνητή νοημοσύνη, η ΕΟΚΕ εμμένει στη δέσμευσή της να διαφυλάξει τα θεμελιώδη δικαιώματα και την ανθρώπινη εποπτεία στο τελικό στάδιο λήψης αποφάσεων ως ακρογωνιαίους λίθους της υπεύθυνης ανάπτυξης της ΤΝ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι επιλογές και οι αποφάσεις που λαμβάνονται από μηχανήματα ενδέχεται να μην έχουν την ανθρώπινη κατανόηση των απρόβλεπτων συνεπειών, ιδίως όταν αυτές οι επιλογές και αποφάσεις επηρεάζουν ευάλωτα άτομα όπως τα παιδιά ή οι ηλικιωμένοι.

4.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της εμπιστοσύνης του κοινού στις εξελίξεις στον τομέα της ΤΝ όσον αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής, τη δίκαιη μεταχείριση και την έννομη προστασία, κατά περίπτωση. Η προτεινόμενη οδηγία αποσκοπεί στη διασφάλιση τουλάχιστον ίσης αποζημίωσης για ζημίες που προκαλούνται ή προκαλούνται εν μέρει από τη χρήση συστημάτων ΤΝ σε σύγκριση με ζημίες που προκαλούνται σε καταστάσεις στις οποίες δεν εμπλέκονται συστήματα ΤΝ. Είναι σημαντικό η Επιτροπή, τα κράτη μέλη και οι χρήστες των συστημάτων ΤΝ να ενώσουν τις προσπάθειές τους για τη μετάδοση αυτού του μηνύματος σε ένα ευρύ κοινό.

5. Διευκόλυνση της αποζημίωσης των θυμάτων ζημίας που προκαλείται από την τεχνητή νοημοσύνη

5.1. Η οδηγία περί ευθύνης για την ΤΝ προβλέπει αυξημένη προστασία των πολιτών, των εργαζομένων και των οικονομικών φορέων έναντι ζημιών, όπως αναγνωρίζεται στο εθνικό νομικό περιβάλλον των εν λόγω θυμάτων, επεκτείνοντας την προστασία αυτή πέραν της σωματικής βλάβης και των υλικών ζημιών, όπως προβλέπεται στην πρόταση οδηγίας για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων. Η επέκταση αυτή επιτρέπει την αποζημίωση αμιγώς οικονομικών ζημιών που προκαλούνται, για παράδειγμα, σε περιπτώσεις άδικων διακρίσεων, άρνησης πρόσβασης σε περίθαλψη ή εκπαίδευση, εσφαλμένης κατάρτισης προφίλ από την αστυνομία ή λόγω απώλειας δεδομένων. Η ΕΟΚΕ επιμένει στην ανάγκη να υπάρξει σαφής κατανόηση της επιλέξιμης ζημίας, προκειμένου να αποφευχθούν ανεπιθύμητες αποκλίνοσες ερμηνείες σύμφωνα με την εθνική νομολογία και να παρασχεθεί σχετική κατάρτιση στους επαγγελματίες, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών δικαστών, με τη χρήση κατάλληλων μέσων. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη δυνατότητα των εθνικών δικαστηρίων να ρωτούν το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για επιζήμιες αποφάσεις επί ζητημάτων στα οποία οι ερμηνείες ενδέχεται να αποκλίνουν.

5.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόσβαση σε έννομη προστασία και αποζημίωση δεν είναι ισότιμη για τους πολίτες, τους καταναλωτές, τους εργαζομένους ή τις επιχειρήσεις σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η καλή θέληση προς τους ενάγοντες, οι διαδικαστικοί κανόνες και τα έξοδα που συνδέονται με μια αξίωση μέσω του δικαστικού συστήματος και ο βαθμός στον οποίο καλύπτονται τα δικαστικά έξοδα των εναγόντων σε υποθέσεις αστικής ευθύνης διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών και των κοινωνικών τάξεων. Ως εκ τούτου και όπως έχει ήδη διατυπωθεί ως αρχή στη γενικότερη γνωμοδότηση σχετικά με τον κανονισμό για την τεχνητή νοημοσύνη⁽⁵⁾, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της δημιουργίας ευκόλως προσβάσιμων, δωρεάν και υποχρεωτικών συστημάτων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών σε θέματα αστικής ευθύνης σε εφαρμογές ΤΝ σε εθνικό επίπεδο, με πανευρωπαϊκό συντονισμό, όπως συμβαίνει στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, για παράδειγμα, σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς εκπροσώπησης της κοινωνίας των πολιτών. Οι υπηρεσίες αυτές θα συμβάλουν στην εκτίμηση των επιπτώσεων της οδηγίας, με την παρακολούθηση των εξωδικαστικών διακανονισμών που τίθενται υπόψη τους.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη (Πράξη για την τεχνητή νοημοσύνη) και για την τροποποίηση ορισμένων νομοθετικών πράξεων της Ένωσης» [COM(2021) 206 final — 2021/106 (COD)] (EE C 517 της 22.12.2021, σ. 61).

5.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες που καταβάλλονται προκειμένου να παρασχεθούν στα θύματα αυξημένα μέσα προκειμένου να διεκδικήσουν δίκαιη αποζημίωση όταν υφίστανται ζημιές που προκαλούνται από εφαρμογές ΤΝ, οι οποίες διαφορετικά μπορεί να είναι μη διαθέσιμες ή μπορεί να είναι περίπλοκες και δαπανηρές, λόγω της αδιαφάνειας και της πολυπλοκότητας των εφαρμογών ΤΝ. Πολλοί πολίτες και καταναλωτές δεν εμπιστεύονται τα «ρομπότ» και τους αλγόριθμους. Η ΕΟΚΕ συνιστά την ανάληψη δράσης για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών, ιδίως μέσα από προγράμματα εκμάθησης μέσω βίντεο στα ευρέως χρησιμοποιούμενα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στο πλαίσιο της επικοινωνιακής στρατηγικής της Επιτροπής.

5.4. Τα θύματα ζημίας που προκαλούν τα συστήματα ΤΝ θα μπορούν να επικαλούνται το τεκμήριο ότι οι φορείς εκμετάλλευσης δεν συμμορφώνονται με τις ενωσιακές ή εθνικές απαιτήσεις. Το γεγονός ότι οι φορείς εκμετάλλευσης θα πρέπει να καταγράφουν τη συμμόρφωσή τους με τους εν λόγω κανόνες χρησιμεύει ως μέσο άμυνας κατά της ασυνείδητης συμπεριφοράς.

6. Ενσωμάτωση νέων νομικών αρχών στην ενιαία αγορά

6.1. Η οδηγία περί ευθύνης για την ΤΝ έρχεται σε μια εποχή κατά την οποία η ευθύνη για αστοχίες της ΤΝ περιλαμβάνεται στη νομοθετική ατζέντα αρκετών κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ κατανοεί την προσέγγιση της πρότασης όσον αφορά τη διασφάλιση, στο παρόν στάδιο, των εθνικών νομικών αρχών και υποστηρίζει τη χρήση μιας οδηγίας, προκειμένου, αφενός, να αποφευχθούν υπερβολικές ασυνέπειες στις αρχές περί ευθύνης σε ολόκληρη την ΕΕ και, αφετέρου, να επιτραπεί στα κράτη μέλη να βελτιώσουν την προστασία που κρίνουν αναγκαία και αναλογική προς το γενικό συμφέρον. Εφιστά την προσοχή των υπευθύνων χάραξης πολιτικής στην αρνητική πλευρά των κατακερματισμένων νομικών περιβαλλόντων, τα οποία εμποδίζουν την υλοποίηση μιας πραγματικής ψηφιακής ενιαίας αγοράς, διατηρούν τις διαφορές μεταξύ των πολιτών και των επιχειρήσεων της Ευρώπης και θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν την ευρωπαϊκή τεχνολογική καινοτομία. Θεωρεί ότι ο κίνδυνος παρερμηνείας της αρχής του γενικού συμφέροντος δεν πρέπει να υποτιμάται, δεδομένου ότι οι διαδικασίες αμοιβαϊκής βοήθειας είναι επαχθείς και η δικαιοδοσία τους δεν υπερβαίνει το επίμαχο ζήτημα σε κάθε διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

6.2. Η ΕΟΚΕ κατανοεί τον βαθμό στον οποίο τα εθνικά νομικά καθεστώτα που ισχύουν για τις αξιώσεις αστικής ευθύνης εξακολουθούν να διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών και έχει δώσει με την πάροδο των ετών μεγάλη προσοχή στις προσπάθειες για την υπέρβαση αυτών των διαφορών, λόγω χάρη μέσω ενός εναλλακτικού καθεστώτος αντί των εθνικών προτύπων («28ο καθεστώς»). Υπό το πρίσμα αυτό, κατανοεί την επιλογή του νομικού μέσου που προτείνεται στο παρόν στάδιο από την Επιτροπή, αλλά επισημαίνει τον κίνδυνο διάφορες έννοιες να οδηγήσουν σε διαφορετικές ερμηνείες στο πλαίσιο των διαφορετικών εθνικών νομικών συστημάτων. Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να επιδιώξει ως απώτερο στόχο ένα σύστημα ευθύνης όσο το δυνατόν πιο ομοιόμορφο στην εφαρμογή του σε ολόκληρη την ΕΕ.

6.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει το δικαίωμα του εναγόμενου μέρους, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των (μικρών) εμπόρων λιανικής, να προβάλει νομική αξίωση έναντι του παρόχου του ή των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών σε προηγούμενο στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού, καθώς και το καθήκον των τελευταίων να φέρουν την ευθύνη για τις συνέπειες της αμελούς ή εικαζόμενης υπαίτιας συμπεριφοράς τους. Στις περιπτώσεις αυτές, οι εν λόγω πάροχοι θα πρέπει να υποχρεούνται διά του νόμου να παρέχουν αποζημίωση στους εν λόγω εναγομένους.

7. Στήριξη της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών εξελίξεων στον τομέα της ΤΝ

7.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ασφάλεια δικαίου αποτελεί οικονομικό κίνητρο για την ευρωπαϊκή έρευνα και ανάπτυξη από επιστημονικά κέντρα, δημόσιες αρχές και επιχειρήσεις, και συμβάλλει σε πρωτοποριακές καινοτομίες σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον. Η προτεινόμενη οδηγία περί ευθύνης στον τομέα της ΤΝ παρέχει την έγκαιρη καθοδήγηση που απαιτείται προκειμένου οι φορείς καινοτομίας να είναι πιο βέβαιοι ως προς τους νομικούς κινδύνους, ιδίως όταν εργάζονται σε διασυνοριακό επίπεδο, καθώς οι διάφορες δικαιοδοσίες έχουν τα δικά τους καθεστώτα ευθύνης. Αυτό θα έχει σημαντική αξία για τις νεοφυείς επιχειρήσεις και τις ΜΜΕ που δεν έχουν την ίδια πρόσβαση σε νομικές συμβουλές με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Το νέο πλαίσιο μπορεί επίσης να βοηθήσει τους προγραμματιστές να δρομολογήσουν νέες εφαρμογές ΤΝ με καλύτερη κατανόηση των νομικών επιπτώσεων, συμβάλλοντας στη στρατηγική της ΕΕ για την ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση.

7.2. Η προτεινόμενη οδηγία για την τεχνητή νοημοσύνη στο παρόν στάδιο δεν περιλαμβάνει την υποχρεωτική ασφαλιστική κάλυψη για εφαρμογές ΤΝ. Δεδομένου ότι οι εφαρμογές ΤΝ βρίσκονται ακόμη σε πλήρη ανάπτυξη, ιδίως τα περίπλοκα συστήματα, θα ήταν δύσκολο να θεσπιστούν μέθοδοι αξιολόγησης λόγω έλλειψης προηγούμενης πείρας, οι οποίες θα ήταν εύλογα αρκετά αξιόπιστες ώστε να είναι αντιπροσωπευτικές μελλοντικών ζημιών και αξιώσεων, ιδίως όσον αφορά την πιθανή συσχέτιση ζημιών και αξιώσεων, η οποία θα μπορούσε να προκαλέσει εκ νέου αστοχίες και, ως εκ τούτου, κλιμάκωση της σοβαρότητας των συμβάντων και συσσώρευση ζημιών, ενώ επί του παρόντος είναι περιορισμένη η ικανότητα των ασφαλιστικών (και αντασφαλιστικών) επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ κατανοεί την επιλογή της Επιτροπής να μην ασχοληθεί περαιτέρω με το εάν, για ποιες δραστηριότητες και σε ποιον βαθμό θα πρέπει να θεσπιστεί υποχρεωτική ασφαλιστική κάλυψη ή άλλες χρηματοοικονομικές εγγυήσεις σε αυτό το στάδιο, ωστόσο καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί στενά τη διαθεσιμότητα και την έκταση της ασφαλιστικής κάλυψης. Απαιτείται ένα σύστημα παρακολούθησης που θα παρέχει πληροφορίες σχετικά με περιστατικά τα οποία αφορούν συστήματα ΤΝ, ώστε να αξιολογείται εάν απαιτούνται πρόσθετα μέτρα, όπως η αντικειμενική ευθύνη ή η υποχρεωτική ασφαλιστική κάλυψη.

7.3. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι πολλοί κίνδυνοι υπόκεινται σε υποχρεωτική ασφαλιστική κάλυψη ή άλλες οικονομικές εγγυήσεις βάσει του εθνικού ή του ενωσιακού δικαίου. Αυτό ισχύει ειδικά για τη χρήση μηχανοκίνητων οχημάτων, όπου βρίσκεται σε εξέλιξη η ανάπτυξη αυτόνομων οχημάτων. Στις περιπτώσεις αυτές, όταν η υποχρεωτική ασφαλιστική κάλυψη περιλαμβάνει όχι μόνο τη συμπεριφορά του οδηγού ή των επιβατών, αλλά και τη δυσλειτουργία του εξοπλισμού, ειδικότερα σε κατάσταση αυτόματου πιλότου, η αποζημίωση⁽⁶⁾ εξασφαλίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις στα θύματα σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και τις ισχύουσες συμβάσεις. Οι ασφαλιστικές εταιρείες μπορούν, κατά περίπτωση, να ζητήσουν επιστροφή των εξόδων τους από τους κατασκευαστές. Αυτό αναμένεται να μειώσει το κόστος για τους οδηγούς και να μετατοπίσει το οικονομικό κέντρο βάρους των σχετικών ασφαλιστικών γραμμών από μια αγορά μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών σε ένα μοντέλο μεταξύ επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι δεν απαιτείται σημαντική περαιτέρω νομοθετική δράση σε τομείς στους οποίους υπάρχει ήδη ή πρόκειται να θεσπιστεί υποχρεωτική ασφαλιστική κάλυψη σε επίπεδο ΕΕ. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θα παρακολουθεί στενά τις δεοντολογικές επιλογές σε θέματα όπως τα σενάρια αποφυγής συγκρούσεων και διαχείρισης ατυχημάτων.

7.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι περιορισμοί συμμόρφωσης και διαχείρισης κινδύνου που περιλαμβάνονται στην οδηγία περί ευθύνης για την ΤΝ, καθώς και το τεκμήριο που θέτει το βάρος της αντίκρουσης στους παρόχους, στα πρόσωπα που ενεργούν εξ ονόματός τους και στους χρήστες συστημάτων ΤΝ, αποτελούν αναλογικά μέτρα τα οποία στοχεύουν στα σωστά επίπεδα κινδύνου ζημίας που προκαλείται από εφαρμογές ΤΝ.

7.5. Όσον αφορά την πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία, η ΕΟΚΕ επικροτεί τα μέτρα που λαμβάνονται για την προστασία του εμπορικού απορρήτου, τα οποία αποτελούν σημαντική πτυχή της ανταγωνιστικότητας των Ευρωπαϊών φορέων καινοτομίας, καθώς και για την προστασία εμπιστευτικών πληροφοριών όταν χρησιμοποιούνται με νόμιμο τρόπο και με τον δέοντα σεβασμό των κεκτημένων δικαιωμάτων, όπως λόγου χάρη τα νόμιμα αναγνωρισμένα προνόμια των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος που υπάρχουν στον χώρο εργασίας.

7.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η υιοθέτηση ενός μετριοπαδούς τεκμηρίου αντί της αντικειμενικής ευθύνης διευκολύνει τις εξελίξεις όσον αφορά την τεχνολογία ΤΝ στην Ευρωπαϊκή Ένωση και θα μπορούσε να επιβεβαιώσει τον ρόλο της ΕΕ ως παγκόσμιου φορέα καθορισμού προτύπων, δεδομένου ότι άλλες χώρες μπορούν κάλλιστα να ευθυγραμμίσουν τη νομοθεσία τους με το εν λόγω καθεστώς. Η πτυχή αυτή θα πρέπει επίσης να αποτελέσει μέρος της μελλοντικής επανεξέτασης, μαζί με την αποσαφήνιση των εννοιών που ενδέχεται να είναι αναγκαίες ως αποτέλεσμα αυτής της πρώτης εμπειρίας.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽⁶⁾ Το πρόσωπο που βρίσκεται στο τιμόνι δικαιούται να υποβάλει αίτηση αποζημίωσης βάσει του δικαίου περί ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων»

[COM(2022) 495 final — 2022/0302 (COD)]

(2023/C 140/06)

Γενική εισηγήτρια: η κ. **Émilie PROUZET**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 17.10.2022 Συμβούλιο, 28.10.2022
Νομική βάση	Άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Απόφαση του Προεδρείου	20.9.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	156/0/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) αναγνωρίζει τη σημασία του καθεστώτος αστικής ευθύνης που προβλέπεται στην πρόταση της Επιτροπής, το οποίο παρέχει σε κάθε πολίτη τα απαιτούμενα μέσα ώστε να λάβει αποζημίωση για ζημία που υπέστη λόγω ελαττώματος ενός προϊόντος. Το καθεστώς αυτό αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία ενόψει της αύξησης της δικαστικής αντιμετώπισης των συνεπειών των αναδυόμενων κινδύνων.

1.2. Ένα καθεστώς ευθύνης άνευ πταίσματος αποβλέπει, από τη φύση του, στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ των δικαιωμάτων του κατασκευαστή και των δικαιωμάτων του δυνητικού θύματος. Η ΕΟΚΕ καλεί τους συννομοθέτες και τις εθνικές αρχές να διατηρήσουν την ισορροπία που έχει επιτευχθεί στην υπό εξέταση πρόταση κατά την έγκρισή της και τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο.

1.3. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ανάγκη εξασφάλισης της ασφάλειας δικαίου σε όλους: στον ενάγοντα, παρέχοντάς του πρόσβαση σε ένα απλουστευμένο νομικό πλαίσιο ώστε να λάβει αποζημίωση, και στον κατασκευαστή, ώστε να μπορεί να συνεχίσει να καινοτομεί έχοντας επίγνωση των ευθυνών του και προϋπολογίζοντας τους κινδύνους που αναλαμβάνει.

1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η αναθεώρηση της εν λόγω οδηγίας ανταποκρίνεται σε πολλά από τα αιτήματα των καταναλωτών, είτε πρόκειται για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου προσώπου, την πρόσβαση σε πληροφορίες και σε αποζημίωση είτε για την επέκταση της κάλυψης στις ψηφιακές και ψυχολογικές βλάβες.

1.5. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη προσαρμογής αυτού του καθεστώτος στις ψηφιακές προκλήσεις και στηρίζει τα μέτρα που προτείνονται στην υπό εξέταση πρόταση για την αντιμετώπισή τους. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συμπεριλάβει την τεχνητή νοημοσύνη (ΤΝ) στην υπό εξέταση πρόταση μέσω ενός καθεστώτος ευθύνης άνευ πταίσματος, καθώς και στην παράλληλη πρόταση οδηγίας, μέσω ενός καθεστώτος ευθύνης λόγω πταίσματος. Τονίζει επίσης την ανάγκη υιοθέτησης τεχνολογικά ουδέτερης προσέγγισης κατά τη νομική ρύθμιση των ευθυνών για τα προϊόντα.

1.6. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ευθυγράμμιση της πρότασης με το κοινοτικό κεκτημένο όσον αφορά τους ορισμούς και την ιεράρχηση των ευθυνών, αλλά και την απλοποίησή της κατά τρόπο συνεπή με την υπό έγκριση νομοθεσία.

1.7. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ ζητεί μεγαλύτερη συνέπεια στη διατύπωση μίας και της ατής υποχρέωσης, η οποία παρουσιάζεται με διαφορετικό τρόπο στα διάφορα νομικά κείμενα. Η ΕΟΚΕ συνιστά την απλούστευση και όχι την αναπαραγωγή των μέτρων, ιδίως με την αναφορά σε ήδη υφιστάμενες υποχρεώσεις ή με την επέκτασή τους.

2. Πλαίσιο

2.1. Η πρόταση αναθεώρησης της οδηγίας για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων και η πρόταση οδηγίας περί ευθύνης για την τεχνητή νοημοσύνη στόχο έχουν την επικαιροποίηση του ευρωπαϊκού καθεστώτος ευθύνης άνευ πταίσματος, που χρονολογείται από το 1985. Στόχος αμφοτέρων των προτάσεων είναι η προσαρμογή αυτού του πλαισίου στις μεταβάσεις προς την ψηφιοποίηση και την αειφορία. Ως εκ τούτου, οι νέοι κανόνες έχουν ως στόχο να παράσχουν στους παραγωγούς την απαιτούμενη ασφάλεια δικαίου για καινοτομία και στον ενάγοντα την κάλυψη νέων ζημιών και ελαττωμάτων, και τη διασφάλιση ότι θα βρει ένα υπεύθυνο πρόσωπο στην Ευρώπη και, συνεπώς, θα μπορεί να διεκδικήσει αποζημίωση ενώπιον δικαστηρίου.

2.2. Στην πράξη, η οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ειδικό καθεστώς για την αστική ευθύνη. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε **φυσικό πρόσωπο** μπορεί να διεκδικεί αποζημίωση σε περίπτωση υλικής ζημίας συνδεδεμένης με ζημία που προκλήθηκε λόγω ελαττωματικού προϊόντος. Εκ πρώτης όψεως, η συντριπτική πλειονότητα των καταγγελιών που υποβάλλονται βάσει της οδηγίας για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων αφορά σωματικές βλάβες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, σοβαρές υλικές ζημιές. Οι αξιώσεις ήσσονος σημασίας διεκπεραιώνονται συνήθως με φιλικό διακανονισμό. Ως εκ τούτου, οι διατάξεις της οδηγίας για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων εφαρμόζονται με φιλική συμφωνία, με διαδικασία εξώδικης διευθέτησης των διαφορών ή ηλεκτρονικής επίλυσης διαφορών (alternative dispute resolution/online dispute resolution) ή με νομική διαδικασία (!). Για την καλύτερη αξιολόγηση των υποθέσεων που εξετάζονται, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λαμβάνει περισσότερες πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις υποθέσεις που διεκπεραιώνονται με εξώδικη διευθέτηση των διαφορών ή με ηλεκτρονική επίλυση διαφορών.

2.3. Οι αγωγές για αστική ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων συγκαταλέγονται μεταξύ των ταχύτερα αυξανόμενων αγωγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Με βάση τις αποφάσεις των δικαστηρίων που βασίζονται σε αυτό το είδος διαδικασίας, καθώς και τις πρόσφατες συζητήσεις σχετικά με τους **αναδυόμενους κινδύνους**, είναι δυνατόν να απαριθμηθούν τα προϊόντα και οι ζημιές που αναφέρονται σήμερα: ο αμιάντος, τα εμβόλια, τα φυτοφάρμακα, η διοξινολίνη Α, τα οπισοειδή (2), αλλά και τα ηλεκτρομαγνητικά κύματα για τα ηλεκτροευσίδητα άτομα ή ακόμη ο φόβος εκδήλωσης καρκίνου λόγω έκθεσης σε επικίνδυνη ουσία (3). Η αύξηση των αναδυόμενων κινδύνων τα τελευταία χρόνια καθιστά απαραίτητο ένα τέτοιο καθεστώς. Η ΕΟΚΕ, έχοντας επίγνωση των μελλοντικών προκλήσεων στις οποίες θα μπορούσε να εφαρμοστεί αυτό το καθεστώς, καλεί όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για την εν λόγω νομοθεσία να λάβουν υπόψη το πλαίσιο αυτό.

2.4. Ένα άλλο σημαντικό μέλημα έγκειται στο γεγονός ότι αυτό το νέο κείμενο πρέπει να επιτύχει να διατηρήσει ένα νομικό πλαίσιο που θα παρέχει **ασφάλεια δικαίου** σε όλους τους παράγοντες (ενάγοντες και εναγομένους). Θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι τα θεμέλια του κοινοτικού μας κεκτημένου δεν θα τεθούν υπό αμφισβήτηση (ορισμός, αστικό δίκαιο κ.λπ.).

2.5. Πρέπει επίσης να διασφαλίσουμε ότι η διαδικασία θα προσφέρει **ισορροπία** ανάμεσα στους ευρωπαϊκούς μας στόχους για τη στήριξη της βιομηχανικής και τεχνολογικής **καινοτομίας**, αφενός, και αφετέρου την **προστασία** των καταναλωτών και το δικαίωμά τους στη δίκαιη αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας. Όπως υπενθυμίζει η Επιτροπή (4), το προτεινόμενο πλαίσιο δεν θα πρέπει να παρεμποδίζει την εφαρμογή της πρόσφατα εγκριθείσας βιομηχανικής στρατηγικής της ΕΕ. Παράλληλα, η ΕΕ οφείλει επίσης να προσφέρει στους καταναλωτές και, ευρύτερα, στους Ευρωπαίους πολίτες, το υψηλότερο δυνατό επίπεδο προστασίας.

2.6. Τέλος, στόχος της υπό εξέταση οδηγίας είναι η εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών. Η εναρμόνιση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική δεδομένου ότι οι καταστάσεις που καλύπτονται από το συγκεκριμένο καθεστώς ευθύνης συνήθως δεν σταματούν στα σύνορα μεταξύ των κρατών μελών. Ως εκ τούτου, η **μέγιστη εναρμόνιση** αποτελεί αναγκαιότητα η οποία, προκειμένου να είναι η βέλτιστη δυνατή, πρέπει να αφορά σαφή και σαφώς καθορισμένα μέτρα.

3. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με την ανάγκη διασφάλισης της συνέπειας μεταξύ της πρότασης και του κοινοτικού κεκτημένου

3.1. Ένα ευρύτατο πεδίο εφαρμογής που χρήζει συνεπούς εφαρμογής σε εθνικό επίπεδο. Η πρόταση οδηγίας ωφελεί κάθε φυσικό πρόσωπο που έχει υποστεί ζημία λόγω ελαττωματικού προϊόντος και το οποίο επιθυμεί να διεκδικήσει αποζημίωση από τον κατασκευαστή του προϊόντος. Συνεπώς, εν προκειμένω, δεν τίθεται ζήτημα καταναλωτών ή τελικών χρηστών, μεταξύ επιχειρήσεων (B2B) ή επιχειρήσεων προς καταναλωτές. Ωστόσο, η οδηγία, στην αρχική της μορφή, χρησιμοποιήθηκε από ορισμένα κράτη σε περιπτώσεις διαφορών μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών ή επαγγελματιών και επαγγελματιών, οι οποίες υπάγονται σε άλλα καθεστώτα και όχι στο καθεστώς της ευθύνης άνευ πταίσματος. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή των αρχών στην εφαρμογή και την ορθή μεταφορά στο εθνικό δίκαιο του συγκεκριμένου καθεστώτος.

(1) Βλέπε τις εκτιμήσεις που έγιναν στο πλαίσιο της εκτίμησης επιπτώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

(2) Η ουσία αυτή αποτελεί αντικείμενο συζητήσεων, ιδίως στη Σουηδία. Σημειωτέον ότι στη Γαλλία, κατά τη δεκαετία που προηγήθηκε της πανδημίας COVID-19, η κατανάλωση οπισοειδών αυξήθηκε κατά 150 % και πλέον.

(3) Η Γαλλία αναγνωρίζει την αποζημίωση σε περίπτωση ζημίας που προκαλείται από το άγχος λόγω της ανησυχίας ενός ατόμου για μελλοντική εκδήλωση μιας ασθένειας. Η Ισπανία και η Ιταλία φαίνεται να θέλουν να ακολουθήσουν το παράδειγμα της Γαλλίας. Η αναγνώριση αυτή θεσπίστηκε το 2019 για τις περιπτώσεις έκθεσης στον αμιάντο και επεκτάθηκε σε όλες τις επικίνδυνες ουσίες ή προϊόντα λίγο αργότερα. Συνεπώς, ο αμιάντος απαγορεύτηκε το 1997 και, είκοσι χρόνια αργότερα, εξακολουθεί να υπάρχει σημαντικός κίνδυνος αποζημίωσης για τις επιχειρήσεις μας.

(4) Τον Ιανουάριο του 2020, σε ακρόαση που διοργάνωσε σχετικά με την αναθεώρηση της οδηγίας για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπενθύμισε ότι το θέμα αυτό είναι υψίστης σημασίας για την ενίσχυση της βιομηχανικής ικανότητας της ΕΕ, ώστε να είναι τεχνολογικά κυρίαρχη, και για την προσφορά ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στους παραγωγούς, ώστε να καινοτομούν και να ανταγωνίζονται την Κίνα και τις ΗΠΑ.

3.2. **Ορισμένοι ορισμοί πρέπει να αποσαφηνιστούν ώστε να υπάρχει συνοχή στο σύστημα.** Στο άρθρο 4, οι ορισμοί του συστατικού, του κατασκευαστή και του προϊόντος πρέπει να συνδέονται, δεδομένου ότι όλοι αυτοί οι όροι αναφέρονται στο άρθρο 7 που ορίζει την ευθύνη του φορέα. Στο άρθρο 4 σημείο 10, ο ορισμός της θέσης σε λειτουργία θα πρέπει να αναφέρεται στην πρώτη χρήση από τον τελικό χρήστη, όπως στον Γαλάζιο Οδηγό σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων της ΕΕ για τα προϊόντα και σε άλλες νομοθετικές διατάξεις εναρμόνισης. Η ημερομηνία της πρώτης χρήσης είναι σημαντική διότι καθορίζει τις προθεσμίες παραγραφής. Τέλος, στο άρθρο 6, η έννοια της χρήσης του προϊόντος πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τη νομοθεσία της ΕΕ. Πράγματι, δεν πρέπει να γίνεται επίκληση της εσφαλμένης χρήσης του προϊόντος προκειμένου να αξιολογείται και να αποδεικνύεται ότι είναι ελαττωματικό. Δεν μπορεί να γίνεται επίκλησή της για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης και της ασφάλειας των προϊόντων που καλύπτονται από την ενωσιακή νομοθεσία εναρμόνισης, για τα παιχνίδια λόγου χάρι. Όπως υπενθυμίζεται στον Γαλάζιο Οδηγό, η «ενωσιακή νομοθεσία εναρμόνισης εφαρμόζεται όταν τα προϊόντα που καθίστανται διαθέσιμα ή τίθενται σε λειτουργία στην αγορά χρησιμοποιούνται σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρήση τους». Σε κάθε περίπτωση, ο κατασκευαστής δεν μπορεί να θεωρείται υπεύθυνος για ζημιές που προκαλούνται από τη μη ενδεδειγμένη χρήση ενός προϊόντος.

3.3. **Η ιεράρχηση των ευθύνων μεταξύ των οικονομικών φορέων πρέπει να είναι ανάλογη του ρόλου τους στην αλυσίδα.** Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρόταση περιλαμβάνει τους διάφορους φορείς που είναι υπεύθυνοι για τη συμμόρφωση και την ασφάλεια, όπως αυτοί ορίζονται στον κανονισμό (ΕΕ) 2019/1020⁽⁵⁾ και στην πρόταση κανονισμού για τις ψηφιακές υπηρεσίες⁽⁶⁾. Η πρόταση ευθυγραμμίζει, συνεπώς, την ευθύνη για τη συμμόρφωση και την ασφάλεια των προϊόντων με το καθεστώς ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων. Ωστόσο, το άρθρο 7 παράγραφος 2 δεν εξέβηται την ιεράρχηση των ρόλων και των αρμοδιοτήτων που καθορίζονται στο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα εναρμονισμένα προϊόντα⁽⁷⁾. Για λόγους συνέπειας, η παράγραφος αυτή θα πρέπει να αναθεωρηθεί ώστε να εκφράζει σαφώς την προκαθορισμένη ιεραρχία των φορέων και όχι την από κοινού ευθύνη τους.

4. Αξιολόγηση των μέτρων που ανταποκρίνονται στις αξιώσεις των δυνητικών θυμάτων

4.1. Η αναζήτηση του υπεύθυνου οικονομικού φορέα για τη διεκδίκηση αποζημίωσης διασφαλίζεται πλέον με πολλά μέτρα. Πρώτον, ο κατασκευαστής του προϊόντος και ο κατασκευαστής του συστατικού που προκάλεσε το ελάττωμα στο προϊόν μπορούν να ευθύνονται από κοινού. Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι αυτή η διπλή ευθύνη αποτελεί μέρος των συστάσεων του ΕΓΕΚ⁽⁸⁾. Δεύτερον, εφαρμόζεται η ιεράρχηση της ευθύνης μεταξύ των οικονομικών φορέων, οι οποίοι εμπλέκονται στην αλυσίδα εφοδιασμού του ελαττωματικού προϊόντος. Εάν ο πρώτος υπεύθυνος απουσιάζει, εκείνος που βρίσκεται σε επόμενο στάδιο στην αλυσίδα εφοδιασμού φέρει την ευθύνη του. Εάν δεν υπάρχει κατασκευαστής στην ΕΕ, ο εισαγωγέας ή, ελλείψει αυτού, ο εξουσιοδοτημένος αντιπρόσωπος μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος. Ομοίως, η ευθύνη του διανομέα και της διαδικτυακής αγοράς εξαρτάται από την ικανότητά τους να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τους προμηθευτές/εμπόρους τους.

4.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα δύο αυτά μέτρα διευκολύνουν τον προσδιορισμό του υπευθύνου στην ευρωπαϊκή αγορά και, ως εκ τούτου, δίνουν πρόσβαση σε αποζημίωση.

4.3. Επιπλέον, οι υποχρεώσεις του διανομέα συνδέονται με εκείνες που περιγράφονται στην αναθεωρημένη οδηγία για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων⁽⁹⁾ και τις αναθεωρημένες νομοθετικές διατάξεις για τα εναρμονισμένα προϊόντα (κανόνες ιχνηλασιμότητας).

4.4. Το ίδιο ισχύει και για τις διαδικτυακές αγορές. Η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες θεσπίζει την υποχρέωση για «πληρέστερη γνώση των εμπόρων», που σημαίνει κυρίως ότι οι διαδικτυακές αγορές πρέπει να διαθέτουν τα στοιχεία επικοινωνίας του κατασκευαστή και του υπεύθυνου προσώπου στην ΕΕ. Επιπλέον, το άρθρο 5 παράγραφος 3 της ίδιας οδηγίας —δηλαδή η αρχική νομοθετική πρόταση για τις ψηφιακές υπηρεσίες— καθορίζει επίσης τις προϋποθέσεις απώλειας της απαλλαγής των πλατφορμών από την ευθύνη σε περίπτωση έλλειψης πληροφοριών σχετικά με τον πωλητή. Παρόμοια υποχρέωση προβλέπεται στην οδηγία omnibus: αν οι πληροφορίες που απαιτούνται από την οδηγία για την προστασία των καταναλωτών [(ΕΕ) 2019/2161⁽¹⁰⁾] δεν παρέχονται, η πλατφόρμα αναλαμβάνει την ευθύνη για την προστασία των καταναλωτών που συνήθως βαρύνει τον πωλητή. Μολονότι οι υποχρεώσεις είναι συγκρίσιμες, δεν αναπαράγονται αυτούσιες στην υπό εξέταση πρόταση. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί μεγαλύτερη συνέπεια στη διατύπωση μίας και της αυτής υποχρέωσης.

⁽⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1020 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, για την εποπτεία της αγοράς και τη συμμόρφωση των προϊόντων και για την κατάργηση της οδηγίας 2004/42/ΕΚ και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 765/2008 και (ΕΕ) αριθ. 305/2011 (ΕΕ L 169 της 25.6.2019, σ. 1).

⁽⁶⁾ COM(2020)825 final — 2020/0361 (COD).

⁽⁷⁾ i) Κατασκευαστής που είναι εγκατεστημένος στην Ένωση· ii) εισαγωγέας (εξ ορισμού εγκατεστημένος στην Ένωση), όταν ο κατασκευαστής δεν είναι εγκατεστημένος στην Ένωση· iii) εξουσιοδοτημένος αντιπρόσωπος (εξ ορισμού εγκατεστημένος στην Ένωση), ο οποίος διαθέτει γραπτή εντολή από τον κατασκευαστή να εκτελεί καθήκοντα εξ ονόματος του κατασκευαστή· ή iv) πάροχος υπηρεσιών διεκπεραίωσης εγκατεστημένος στην Ένωση, όταν δεν υπάρχει κατασκευαστής, εισαγωγέας ή εξουσιοδοτημένος αντιπρόσωπος εγκατεστημένος στην Ένωση.

⁽⁸⁾ Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών — www.beuc.eu.

⁽⁹⁾ Οδηγία 2001/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Δεκεμβρίου 2001, για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων (ΕΕ L 11 της 15.1.2002, σ. 4).

⁽¹⁰⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2019 για την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, και των οδηγιών 98/6/ΕΚ, 2005/29/ΕΚ και 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά την καλύτερη επιβολή και τον εκσυγχρονισμό των κανόνων της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών (ΕΕ L 328 της 18.12.2019, σ. 7).

4.5. Η αποζημίωση για ζημίες που προκύπτουν από ελαττωματικές ψηφιακές υπηρεσίες είναι πλέον δυνατή και στο πλαίσιο αυτού του νέου καθεστώτος. Κατ' αρχάς, προτείνοντας παράλληλη πρόταση για την ευθύνη σε θέματα τεχνητής νοημοσύνης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει συγκεκριμένη απάντηση. Παράλληλα, στην πρότασή της, η Επιτροπή απαντά στους χρήστες σχετικά με το ελάττωμα ενός «ψηφιακού συστατικού», με πολυάριθμα μέτρα:

- οι εφαρμογές και άλλο λογισμικό που «ενσωματώνεται σε ένα προϊόν, ή διασυνδέεται με αυτό» θα καλύπτονται, βάσει των ορισμών του συστατικού (άρθρο 4 σημείο 3), της συναφούς υπηρεσίας (άρθρο 4 σημείο 4) και του κατασκευαστή (άρθρο 4 σημείο 11),
- επιπλέον, οι υλικές ζημίες που προκαλούνται από την απώλεια ή την αλλοίωση δεδομένων αναγνωρίζονται ως ζημίες που παρέχουν δικαίωμα αποζημίωσης,
- τέλος, ο κατασκευαστής συναφών υπηρεσιών δεν απαλλάσσεται από την ευθύνη με το πρόσχημα ότι το ελάττωμα δεν υπήρχε κατά τη διάθεση του προϊόντος στην αγορά.

4.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τα μέτρα που αποσκοπούν στη ρύθμιση των ψηφιακών τεχνολογιών στο πλαίσιο της υπό εξέταση πρότασης. Ωστόσο, καλεί τους συννομοθέτες να λάβουν υπόψη παράλληλες νομοθετικές πράξεις που έχουν εγκριθεί πρόσφατα ή βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση, ιδίως δε τον γενικό κανονισμό για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ) ⁽¹⁾, την πρόταση περί ευθύνης για την τεχνητή νοημοσύνη, την πράξη για την τεχνητή νοημοσύνη, την πράξη για τα δεδομένα, τον κανονισμό για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων, την οδηγία NIS 2 ⁽²⁾ και την πράξη για την κυβερνοανθεκτικότητα. Πρέπει να διασφαλιστεί η συνέπεια και να αποφευχθεί η αλληλεπικάλυψη των νομικών μέτρων.

4.7. Η πρόταση ανταποκρίνεται στις δυσκολίες που αντιμετωπίζονται για την απόκτηση ή την κατανόηση των τεχνικών πληροφοριών με διάφορους τρόπους. Το σχετικό νομικό πλαίσιο εφαρμόζεται όταν ένα προϊόν έχει προκαλέσει υλική ζημία σε ένα πρόσωπο ή στην περιουσία του. Τα προϊόντα αυτά είναι συχνά πολύπλοκα από επιστημονική ή τεχνολογική άποψη. Το 1985, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανταποκρίθηκε στην πολυπλοκότητα των σχετικών προϊόντων εισάγοντας την ευθύνη άνευ πταίσματος στο αστικό δίκαιο. Στο πλαίσιο αυτό, ο ενάγων πρέπει να αποδείξει το ελάττωμα του προϊόντος, τη ζημία και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ των δύο, προκειμένου να λάβει δίκαιη αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη. Η υπαιτιότητα του παραγωγού δεν χρειάζεται να αποδειχθεί. Ήδη από το προοίμιο, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει ότι η ευθύνη άνευ πταίσματος είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση της ολοένα επιτεινόμενης τεχνοκρατικής φύσης της εποχής μας. Αυτή η παρέκκλιση από το αστικό δίκαιο αποτελούσε ήδη σημαντική απλούστευση για τον ενάγοντα. Ωστόσο, κατά την υπό εξέλιξη διαδικασία νομοθετικής αναθεώρησης, οι οργανώσεις καταναλωτών ζήτησαν να προχωρήσουμε περαιτέρω και να αντιστραφεί το βάρος της απόδειξης ή να αποκλειστεί η απαλλαγή από την ευθύνη λόγω επιπέδου επιστημονικών γνώσεων. Η Επιτροπή δεν υιοθέτησε τα δύο τελευταία μέτρα, αλλά υπέβαλε νέες προτάσεις προκειμένου να ανταποκριθεί στις αξιώσεις των καταναλωτών.

4.8. Ως εκ τούτου, η υπό εξέταση πρόταση περιλαμβάνει νέα μέτρα σχετικά με την κοινοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων και το τεκμήριο του ελαττώματος ή της αιτιώδους συνάφειας. Όσον αφορά το πρώτο σημείο, πρόκειται πρωτίστως για τη δημιουργία αυτού του δικαιώματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σήμερα, τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν παρόμοιους κανόνες. Το δεύτερο σημείο αφορά την κωδικοποίηση της νομολογίας, η οποία θεωρείται ευνοϊκή για τον ενάγοντα και την οποία εξετάζουμε στην ενότητα 5.

4.9. Η πρόταση της Επιτροπής ανταποκρίνεται επίσης στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η ζημία επέρχεται έτη ή δεκαετίες μετά την αγορά του προϊόντος ή τη διάθεσή του στην αγορά. Τις αντιμετωπίζει με δύο διαφορετικούς τρόπους. Για τις ψηφιακές υπηρεσίες, δεν γίνεται εξαίρεση με βάση την πιθανότητα να μην υπήρχε το ελάττωμα κατά τη στιγμή της διάθεσης στην αγορά ή της θέσης σε λειτουργία. Επιπλέον, φαίνεται αρκετά περίπλοκο να υποστηριχθεί η απαλλαγή με βάση το επίπεδο τεχνολογικής εξέλιξης. Τέλος, για τις επικίνδυνες ουσίες που προκαλούν λανθάνουσα σωματική βλάβη, η προθεσμία παραγραφής παρατείνεται στα 15 έτη.

5. Αξιολόγηση των μέτρων που ανταποκρίνονται στις αξιώσεις των επιχειρήσεων

5.1. Η έννοια της σημαντικής τροποποίησης είναι ουσιώδης σε αυτό το καθεστώς και πρέπει να οριστεί και να αποσαφηνιστεί. Η σημαντική τροποποίηση ενός προϊόντος συνεπάγεται την ευθύνη του φορέα που προέβη στην τροποποίηση και την παράταση της προθεσμίας παραγραφής. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί να αποσαφηνιστεί η έννοια αυτή με βάση τον Γαλάζιο Οδηγό ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1).

⁽²⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2022/2555 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2022 σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο κυβερνοασφάλειας σε ολόκληρη την Ένωση, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 910/2014 και της οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972, και για την κατάργηση της οδηγίας (ΕΕ) 2016/1148 (οδηγία NIS 2) (ΕΕ L 333 της 27.12.2022, σ. 80).

⁽³⁾ Προϊόν το οποίο έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές ή επισκευές αφού έχει τεθεί σε λειτουργία πρέπει να θεωρείται νέο προϊόν αν: i) οι αρχικές του επιδόσεις ή ο αρχικός του προορισμός ή τύπος τροποποιούνται, χωρίς αυτό να έχει προβλεφθεί στην αρχική εκτίμηση κινδύνου· ii) η φύση της πηγής κινδύνου έχει μεταβληθεί ή το επίπεδο του κινδύνου έχει αυξηθεί σε σχέση με τη σχετική ενωσιακή νομοθεσία εναρμόνισης· και iii) το προϊόν καθίσταται διαθέσιμο (ή τίθεται σε λειτουργία εάν το πεδίο εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας καλύπτει επίσης τη θέση σε λειτουργία). Αυτό πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση και ιδίως σε σχέση με τον σκοπό της νομοθεσίας και τον τύπο των προϊόντων που καλύπτονται από την εν λόγω νομοθεσία.

5.2. **Αξιολόγηση των περιπτώσεων στις οποίες δεν χρειάζεται να αποδειχθεί ένα μέρος του τριπύχου (ελάττωμα/ζημία/αιτιώδης συνάφεια).** Το άρθρο 9 ορίζει ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο ενάγων φέρει το βάρος της απόδειξης του ελαττώματος, της ζημίας και της αιτιώδους συνάφειας. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να αποδειχθεί η υλική ζημία που συνδέεται με υλική ή ηθική βλάβη στο πρόσωπο ή την προσωπική περιουσία ή με την απώλεια/αλλοίωση δεδομένων ΚΑΙ το ελάττωμα του προϊόντος ή ενός από τα συστατικά του (αντικείμενο/υπηρεσία) ΚΑΙ η συνάφεια μεταξύ τους, εκτός από δύο περιπτώσεις. Σημειωτέον ότι το βάρος της απόδειξης καθορίζεται στο πλαίσιο μιας νομικής διαδικασίας που έχει ήδη κινηθεί. Συνεπώς, η καταγγελία κρίθηκε επαρκώς παραδεκτή και η ζημία αρκούντως σημαντική ώστε ο ιδιώτης να θελήσει να ασκήσει δικαστική προσφυγή, η οποία είναι εκ πρώτης όψεως οικονομικά δαπανηρή για τον ενάγοντα.

5.2.1. Πρώτον, το άρθρο 9, σχετικά με το βάρος της απόδειξης, διευκρινίζει, στην παράγραφο 3, τις περιπτώσεις στις οποίες τεκμαίρεται η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας και του ελαττώματος, δηλαδή όταν έχει διαπιστωθεί ότι το προϊόν είναι ελαττωματικό και η ζημία που προκλήθηκε είναι τέτοιας φύσεως που συνάδει κατά κανόνα με το σχετικό ελάττωμα. Στην περίπτωση αυτή, εφόσον αποδειχθεί το ελάττωμα, πρέπει να καθοριστεί μόνον η υλική ζημία που συνδέεται με τη ζημία. Η απόδειξη αιτιώδους συνάφειας επιτρέπεται βάσει τεκμηρίων. Η διάταξη αυτή προσομοιάζει και με την αναγνώριση της πιθανότητας ελαττώματος. Στο πλαίσιο αυτό, ο κατασκευαστής που εντοπίζει ελάττωμα σε ένα προϊόν θα πρέπει να ανακαλέσει ή να αποσύρει από την αγορά όλα τα προϊόντα της ίδιας παρτίδας. Η διαχείριση αυτού του είδους θα οδηγούσε σε σημαντική σπατάλη.

5.2.2. Δεύτερον, το άρθρο 9 παράγραφος 4 προσδιορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες η απόδειξη της ελαττωματικότητας και της αιτιώδους συνάφειας βασίζεται σε πιθανότητες. Αυτό μπορεί να συμβεί σε υποθέσεις στις οποίες το δικαστήριο κρίνει ότι ο ενάγων αντιμετωπίζει υπέρμετρες δυσκολίες διότι η απόδειξη των στοιχείων είναι τεχνολογικά ή επιστημονικά πολύπλοκη. Κατά συνέπεια, ο ενάγων πρέπει να αποδείξει ότι το προϊόν συνέβαλε στη ζημία ΚΑΙ την πιθανότητα του ελαττώματος ή της συνάφειας μεταξύ του ελαττώματος και της ζημίας. Στην περίπτωση αυτή, ούτε το ελάττωμα ούτε η αιτιώδης συνάφεια δεν χρειάζεται να αποδεικνύονται επιστημονικά.

5.2.3. Προκειμένου να αξιολογηθεί η διάταξη αυτή, πρέπει να ληφθεί υπόψη η νομολογία στην οποία στηρίζεται. Για παράδειγμα, στην υπόθεση Sanofi Pasteur⁽¹⁴⁾, τα δικαστήρια εκτιμούν ότι, ελλείψει ομοφωνίας στην επιστημονική κοινότητα, η απόδειξη του ελαττώματος ενός εμβολίου και της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ του ελαττώματος και της ασθένειας μπορεί να επιτευχθεί με σοβαρά, ακριβή και συγκλίνοντα αποδεικτικά στοιχεία. Η διαδικασία απλουστεύεται σε μεγάλο βαθμό για τον ενάγοντα, ο οποίος πρέπει τελικά να προσκομίσει ένα σύνολο πραγματικών και όχι επιστημονικών στοιχείων. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, για ορισμένες πολύπλοκες υποθέσεις, η έννοια της «πιθανότητας ελαττώματος» πρέπει να αξιολογείται από τον δικαστή, χωρίς από αυτήν να τεκμαίρεται αυτομάτως η ύπαρξη της αιτιώδους συνάφειας.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽¹⁴⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Ιουνίου 2017, N. W κ.λπ. κατά Sanofi Pasteur MSD SNC κ.λπ., C-621/15, ECLI:EU:C:2017:484.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα»

[COM (2022) 440 final]

(2023/C 140/07)

Εισηγήτρια: η κ. **Kinga JOÓ**

Συνεισηγήτρια: η κ. **Ζωή ΤΖΩΤΖΕ-ΛΑΝΑΡΑ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 27.10.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	11.1.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	169/0/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί τις προτάσεις της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη φροντίδα για δράσεις σε ενωσιακό και σε εθνικό επίπεδο με σκοπό την ενίσχυση των υποδομών φροντίδας στην Ευρώπη με βάση μια προσέγγιση για το σύνολο της κοινωνίας, επιδοκιμάζει δε τη μέσω των προτάσεων του Συμβουλίου έκκληση για υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής.

1.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την πρότασή της όσον αφορά την εγκαινίαση **ευρωπαϊκής εγγύησης για τη φροντίδα**, προκειμένου να διασφαλιστεί η διά βίου πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και φροντίδας για όλους όσους ζουν στην ΕΕ. Το μέσο αυτό θα συμβάλει με την επιτυχή υλοποίησή του στην αντιμετώπιση των ελλειμμάτων φροντίδας και στην προώθηση αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας για τους φροντιστές, συμπεριλαμβανομένων των άτυπων φροντιστών.

1.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της **στήριξης των οικογενειών στον θεμελιώδη ρόλο τους**. Τούτο συνεπάγεται επενδύσεις που βαίνουν πέραν των κοινωνικών πολιτικών και επενδύσεις **στις κοινότητες**. Οι δεόντως υποστηριζόμενες οικογένειες, με όλες τις διαφορές τους, λειτουργούν ως δίκτυ ασφαλείας και αποτελούν ουσιώδη στοιχεία για ένα βιώσιμο σύστημα φροντίδας βασισμένο στην αλληλεγγύη. Πρέπει να τονισθεί οπωσδήποτε ότι είναι σημαντικό να δοθεί προτεραιότητα στην οικονομική προσιτότητα και την αδιάλειπτη παροχή των υπηρεσιών φροντίδας για την αντιμετώπιση τυχόν κλυδωνισμών.

1.4. Η ΕΟΚΕ διαδραματίζει καίριο ρόλο στην **ευαισθητοποίηση, συγκεντρώνοντας και διαδίδοντας βασικά στοιχεία ορθών πρακτικών** μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά τα εργαλεία και τις υποδομές, καθώς και ανταλλάσσοντας πληροφορίες για νέες μορφές υπηρεσιών φροντίδας. Ζητεί τη διάθεση ειδικών κονδυλίων για τη χαρτογράφηση των αναγκών των αποδεκτών και των παρόχων φροντίδας και των κατ' οίκον φροντιστών.

1.5. Η **ισότητα των φύλων θα πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί κεντρικό στοιχείο** για την υλοποίηση της στρατηγικής, μεταξύ άλλων μέσω δράσεων για την αμοιβαία ενίσχυση των επίσημων έμφυλων στερεοτύπων που διαβρώνουν τους τομείς της τυπικής και της άτυπης φροντίδας. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να δοθούν κίνητρα σε περισσότερους άνδρες να ενταχθούν στο εργατικό δυναμικό παροχής φροντίδας και να διασφαλιστεί καλύτερη κατανομή της φροντίδας εντός των νοικοκυριών.

1.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να υιοθετηθεί μια προσέγγιση με γνώμονα τη διάρκεια ζωής, η οποία **θα προωθή την υγιά και ενεργό γήρανση**, με παράλληλη πρόληψη και παροχή προστασίας από διακρίσεις λόγω ηλικίας και άλλες μορφές διακρίσεων, από την κακοποίηση των ηλικιωμένων, την κακομεταχείριση και τα στερεότυπα. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη χάραξη μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής για τους ηλικιωμένους.

1.7. Η ΕΟΚΕ ζητεί να **χρησιμοποιηθούν όλοι οι πόροι** για την κάλυψη της αυξανόμενης και ποικίλης ζήτησης φροντίδας: πρέπει να διατεθεί **επαρκής χρηματοδότηση** στις υποδομές φροντίδας και στους φροντιστές, προκειμένου να ενισχυθούν η ανάπτυξη και η απασχόληση. Πρέπει να κινητοποιηθεί **όλο το φάσμα των παρόχων φροντίδας**, εντός ισχυρών πλαισίων διασφάλισης της ποιότητας. Τα κράτη μέλη πρέπει να ενθαρρύνουν τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας και να διασφαλίσουν ότι οι θέσεις εργασίας στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας είναι ελκυστικές, αμείβονται και εκτιμώνται καταλλήλως, προσφέρουν δε καλές προοπτικές σταδιοδρομίας.

1.8. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την καλύτερη **παροχή δεδομένων** σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, ώστε να διασφαλιστεί η συγκρισιμότητα και η διαθεσιμότητα πιο ολοκληρωμένων πληροφοριών για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων.

1.9. Η ΕΟΚΕ καλεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να συγκροτήσουν μια ισορροπημένη από άποψη εκπροσώπησης των φύλων **ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για τη μακροχρόνια φροντίδα** προς επισημοποίηση της συνεργασίας, με τη συμμετοχή όλων των παραγόντων και των οργανώσεών τους προκειμένου να δημιουργήσουν από κοινού την υπηρεσία φροντίδας του αύριο⁽¹⁾. Συνιστάται επίσης η **ουσιαστική συμμετοχή** των ατόμων που λαμβάνουν φροντίδα και των παρόχων φροντίδας, καθώς και των οργανώσεών τους, σε ολόκληρο τον κύκλο χάραξης πολιτικής.

1.10. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να εξεταστεί η **κινητικότητα των επαγγελματιών του τομέα της φροντίδας** και η **μετανάστευση εργατικού δυναμικού από τρίτες χώρες**, σε συνδυασμό με εργαλεία για την αντιστοίχιση ζήτησης και προσφοράς, καθώς και για την αναγνώριση των προσόντων· σημειώνει δε ότι στη στρατηγική δεν λαμβάνεται επαρκώς υπόψη η πληθώρα **εργαζομένων χωρίς επίσημα έγγραφα** που παρέχουν ήδη υπηρεσίες φροντίδας στην Ευρώπη.

1.11. Η ΕΟΚΕ ζητεί την **ενδιάμεση επανεξέταση των συστάσεων** με βάση την παρακολούθηση των στόχων της Βαρκελώνης και των γενικών στόχων των μεταρρυθμίσεων στον τομέα της μακροχρόνιας περίθαλψης, σύμφωνα με τον κύκλο χρηματοδότησης της ΕΕ.

2. Στόχοι και πεδίο εφαρμογής της γνωμοδότησης

2.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προτάσεις της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη φροντίδα (στο εξής: στρατηγική) για δράσεις σε ενωσιακό και σε εθνικό επίπεδο με σκοπό την ενίσχυση των υποδομών φροντίδας στην Ευρώπη, μέσω της στήριξης τόσο των ατόμων που λαμβάνουν φροντίδα (από τη γέννηση έως την τρίτη ηλικία) όσο και των παρόχων φροντίδας (τυπικών και άτυπων), επιδοκιμάζει δε την αναλυτική προσέγγιση της ανακοίνωσης όσον αφορά τον εντοπισμό των αδυναμιών, των μειονεκτημάτων και των προβληματικών σημείων που επηρεάζουν την παροχή ολοκληρωμένης ποιοτικής φροντίδας.

2.2. Η εν λόγω στρατηγική συνάδει με το σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2021 για την εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και παρέχει χρήσιμη καθοδήγηση στα κράτη μέλη σχετικά με την προσβάσιμη, επαρκή και ποιοτική φροντίδα για την κάλυψη της αυξανόμενης και ποικίλης ζήτησης για υπηρεσίες φροντίδας, παράλληλα με φιλόδοξους στόχους για την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα και αξιόπιστα εργαλεία διακυβέρνησης για την παρακολούθηση των δράσεων για τη μακροχρόνια φροντίδα. Βασίζεται στα υφιστάμενα πλαίσια της ΕΕ⁽²⁾, γεγονός που της προσδίδει οριζόντιο χαρακτήρα για την αντιμετώπιση των ελλειμμάτων φροντίδας και την προαγωγή των δικαιωμάτων των φροντιστών και των ατόμων που λαμβάνουν φροντίδα.

(1) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συνδημιουργία υπηρεσιών κοινής ωφελείας ως συμβολή σε μια πιο συμμετοχική δημοκρατία στην ΕΕ» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 486 της 21.12.2022, σ. 76).

(2) Ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030, πρωτοβουλία «Εγγύηση για τα παιδιά», ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δικαιώματα του παιδιού, οδηγία για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, στρατηγική για την ισότητα των φύλων και άλλες σχετικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

2.3. Πολυάριθμες μελέτες και γνωμοδοτήσεις είναι διαθέσιμες για την καθοδήγηση της υλοποίησης, παρέχοντας πληροφορίες και δεδομένα σχετικά με διάφορες πτυχές της φροντίδας, όπως το φύλο ⁽³⁾, ⁽⁴⁾, το κόστος της άτυπης φροντίδας ⁽⁵⁾, ⁽⁶⁾, τα συστήματα μακροχρόνιας φροντίδας στην Ευρώπη ⁽⁷⁾, το εργατικό δυναμικό και οι συνθήκες απασχόλησης ⁽⁸⁾, ⁽⁹⁾.

2.4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογράμμισε τη σημασία της προσβασιμότητας και της διαθεσιμότητας της δημόσιας φροντίδας, και ότι όλοι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα πραγματικής επιλογής υπηρεσιών που είναι κατάλληλες για αυτούς και τις οικογένειές τους (οικογενειακή φροντίδα, φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, φροντίδα με επίκεντρο τον ασθενή, εξατομικευμένη φροντίδα ή άλλες μορφές φροντίδας ⁽¹⁰⁾).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την αναγνώριση, στη στρατηγική, ότι η φροντίδα αποτελεί **ευθύνη της κοινωνίας στο σύνολό της** και όχι μόνον των οικογενειών και επιδοκμάζει αμότερες τις προτάσεις για συστάσεις του Συμβουλίου, με τις οποίες θα ζητείται η παροχή **υπηρεσιών καλύτερης ποιότητας καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής**. Στηρίζει την αλλαγή του κοινωνικού υποδείγματος όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η φροντίδα εκτιμάται και παρέχεται στην ΕΕ, με τη γεφύρωση των διαφόρων πολιτιστικών πτυχών και εθνικών διαφορών.

3.2. Με τη στρατηγική επιδιώκεται να στραφεί η ευρωπαϊκή συζήτηση για τη φροντίδα προς ένα **βιώσιμο μοντέλο φροντίδας με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα**, το οποίο θα προωθεί την ισότητα των φύλων στην τυπική και άτυπη φροντίδα και θα διασφαλίζει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την ανεξάρτητη διαβίωση και την ένταξη στην κοινότητα. Η **ανθεκτικότητα και η επάρκεια των συστημάτων φροντίδας** σε ολόκληρη την ΕΕ δοκιμάστηκαν κατά την πανδημία COVID-19, η οποία μεγέθυνε τα διαρθρωτικά προβλήματα όπως η υποχρηματοδότηση και η υποστελέχωση.

3.3. Μια αποτελεσματική στρατηγική απαιτεί μια μετασχηματιστική και φιλόδοξη προσέγγιση, η οποία θέτει στο επίκεντρο τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ανάγκες των ατόμων που λαμβάνουν φροντίδα και των παρόχων φροντίδας, μεταξύ άλλων μέσω της **πλήρους και ουσιαστικής συμμετοχής τους στις διαβουλεύσεις και τη λήψη αποφάσεων**.

3.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα **μέτρα πρόληψης, προσαρμογής και αποκατάστασης** θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εφαρμογής της στρατηγικής. Οι δράσεις θα πρέπει να εστιάζουν όλο και περισσότερο στην έγκαιρη παρέμβαση, την υγιή και ενεργό γήρανση, τα μέτρα πρόληψης και τη στήριξη της αυτονομίας, που μπορούν να ελαχιστοποιήσουν την ανάγκη για μακροχρόνια φροντίδα και να ενισχύσουν την κοινωνική ένταξη και την ενεργό συμμετοχή στα κοινά, ιδίως μέσω της χάραξης μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής στρατηγικής για τους ηλικιωμένους.

3.5. Υπενθυμίζοντας την εμπειρία της λιτότητας στο πλαίσιο της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να **δοθεί προτεραιότητα στην οικονομική προσιτότητα και την αδιάλειπτη παροχή υπηρεσιών φροντίδας**, ως απάντηση στους σημερινούς κλυδωνισμούς που συνδέονται με την κρίση εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία, την ενεργειακή κρίση και την κρίση λόγω του σημερινού κόστους ζωής.

3.6. Η ενσωμάτωση της διάστασης της **ισότητας των φύλων** σε ολόκληρη τη στρατηγική είναι ευπρόσδεκτη. Στον τομέα της φροντίδας, τυπικής και άτυπης, κυριαρχούν οι γυναίκες. Στην ΕΕ, το 29 % των γυναικών δηλώνουν ότι ο κύριος λόγος για τον οποίο δεν είναι ενεργές στην αγορά εργασίας ή εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης είναι οι υποχρεώσεις φροντίδας, σε σύγκριση με μόλις το 6 % των ανδρών ⁽¹¹⁾. Αυτή η άνιση κατανομή των ευθυνών φροντίδας εκτιμάται ότι κοστίζει 242 δισεκατ. ευρώ ετησίως ⁽¹²⁾. Οι συστάσεις αποτελούν χρήσιμες κατευθυντήριες γραμμές για τα κράτη μέλη, ώστε να αντιμετωπίσουν τα έμφυλα στερεότυπα και τις ανισότητες μεταξύ των φύλων όσον αφορά τις αμοιβές, τις συντάξεις και τη φροντίδα.

⁽³⁾ Ανισότητες μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη φροντίδα και τις αμοιβές στην ΕΕ: <https://eige.europa.eu/publications/gender-inequalities-care-and-pay-eu>.

⁽⁴⁾ Δείκτης ισότητας των φύλων: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022>.

⁽⁵⁾ What if care work were recognised as a driver of sustainable growth? (Τι θα συνέβαινε, εάν η εργασία παροχής φροντίδας αναγνωριζόταν ως μοχλός βιώσιμης ανάπτυξης;): <https://epthinktank.eu/2022/09/07/what-if-care-work-were-recognised-as-a-driver-of-sustainable-growth/>.

⁽⁶⁾ Study on exploring the incidence and costs of informal long-term care (Μελέτη για τη διερεύνηση της επίπτωσης και του κόστους της άτυπης μακροχρόνιας φροντίδας): <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=el&pubId=8423&furtherPubs=no>.

⁽⁷⁾ 2021 Long-term care in the EU (2021 — Μακροχρόνια φροντίδα στην ΕΕ): <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=el&pubId=8396>.

⁽⁸⁾ Long-term care workforce: Employment and working conditions (Εργατικό δυναμικό στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας: απασχόληση και συνθήκες εργασίας): <https://www.eurofound.europa.eu/el/publications/customised-report/2020/long-term-care-workforce-employment-and-working-conditions>.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Στρατηγική για την περίθαλψη και το εργατικό δυναμικό στον τομέα της υγείας για το μέλλον της Ευρώπης» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 486 της 21.12.2022, σ. 37).

⁽¹⁰⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 22.6.2022 — Έκθεση προς μια κοινή ευρωπαϊκή δράση στον τομέα της φροντίδας.

⁽¹¹⁾ Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), ό.π.

⁽¹²⁾ Έρευνα του ΕΚ, ό.π.

3.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της οικογενειακής και της άτυπης φροντίδας ως στοιχείου των βιώσιμων συστημάτων φροντίδας και ζητεί την ταχεία χαρτογράφηση των αναγκών και της πραγματικότητας αυτού του είδους φροντίδας. Είναι αναγκαίο τα άτομα αυτά να αναγνωριστούν ως εταίροι για τη διασφάλιση της αδιάλειπτης παροχής φροντίδας και να τους παρασχεθεί ολοκληρωμένη στήριξη, όπως ευκαιρίες κατάρτισης με προγράμματα επικύρωσης δεξιοτήτων, καθώς και να διασφαλιστεί η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ζωή μέσω ενός συνδυασμού πόρων, υπηρεσιών και διευθέτησης του χρόνου (σε συνδυασμό με την οδηγία για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής), με εξασφάλιση, παράλληλα, της πρόσβασης στα κοινωνικά δικαιώματα, τη φροντίδα ανάπαυλας και τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας ⁽¹³⁾.

3.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έμφαση που δίνεται στην καλύτερη προστασία των δικαιωμάτων των φροντιστών. Καλεί τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν τα κενά στην επιβολή του εργατικού δικαίου της ΕΕ, να κυρώσουν τη σύμβαση 189 της ΔΟΕ, η οποία καθορίζει πρότυπα για αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας των οικιακών εργαζομένων, και να λάβουν μέτρα για τη ρύθμιση της κατάστασης των εσωτερικών φροντιστών ⁽¹⁴⁾, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών εργαζομένων και των μετακινούμενων εργαζομένων. Ωστόσο, επισημαίνει ότι η στρατηγική δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη την πληθώρα εργαζομένων χωρίς επίσημα έγγραφα οι οποίοι παρέχουν ήδη φροντίδα στην Ευρώπη και θα πρέπει να επικεντρωθεί σε όλους τους φροντιστές που διαμένουν στην ΕΕ, ανεξάρτητα από το μεταναστευτικό καθεστώς και το καθεστώς διαμονής τους.

3.9. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη δέσμευση για βελτίωση των συνθηκών εργασίας στον τομέα της φροντίδας, μέσω της παροχής δυνατοτήτων αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης και επικύρωσης δεξιοτήτων, μέσω της αύξησης των μισθών, της προώθησης των κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων και της απόδοσης προσοχής στους κινδύνους που ελλοχεύουν για τη σωματική και ψυχοκοινωνική υγεία, καθώς και μέσω της αντιμετώπισης των κινδύνων βίας και παρενόχλησης στον χώρο εργασίας. Καλεί τα κράτη μέλη να κυρώσουν τη σύμβαση αριθ. 190 της ΔΟΕ σχετικά με τη βία και την παρενόχληση στον κόσμο της εργασίας. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι κυβερνήσεις πρέπει να συνεργαστούν, προκειμένου να δώσουν τέλος στις επισφαλείς μορφές εργασίας παροχής φροντίδας και να δημιουργήσουν ισχυρά ρυθμιστικά και χρηματοδοτικά πλαίσια, καθώς και πλαίσια συλλογικών διαπραγματεύσεων. Οι ελλείψεις ειδικευμένου προσωπικού σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη θέτουν σε κίνδυνο τα πρότυπα υγείας και φροντίδας, ιδίως στο πλαίσιο της δημογραφικής αλλαγής, της κινητικότητας των εργαζομένων και της γήρανσης του πληθυσμού.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την επείγουσα ανάγκη να δημιουργηθεί ειδική ευρωπαϊκή εγγύηση για τη φροντίδα ⁽¹⁵⁾, ως ουσιώδες στοιχείο για την επιτυχή εφαρμογή της στρατηγικής με βάση έναν συνδυασμό εργαλείων πολιτικής, πρακτικών εργαλείων και εργαλείων χρηματοδότησης, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι δράσεις της στρατηγικής θα ενσωματωθούν πλήρως σε εθνικά νομικά πλαίσια και πλαίσια πολιτικής, χρηματοδότησης και υπηρεσιών. Ο καθορισμός προτύπων είναι κρίσιμης σημασίας για τη διασφάλιση της βελτίωσης του τομέα, όπως και η παρακολούθησή τους ⁽¹⁶⁾.

4.2. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα θα πρέπει να συμπληρωθεί με ένα διαρθρωμένο ευρωπαϊκό σχέδιο εφαρμογής και μηχανισμούς χρηματοδότησης. Οι δημόσιες επενδύσεις στον τομέα της φροντίδας είναι ανεπαρκείς σε πολλά κράτη μέλη. Τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία της ΕΕ (ΕΚΤ+, ΕΤΠΑ), καθώς και ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) και το μέσο τεχνικής υποστήριξης, πρέπει να κινητοποιηθούν προκειμένου να στηρίξουν τα κράτη μέλη σε συγκεκριμένους τομείς που σχετίζονται με τη φροντίδα (από τον σχεδιασμό πολιτικής έως την υλοποίηση των υπηρεσιών και την παρακολούθηση των επιπτώσεων), ιδίως μέσω δημόσιων συμβάσεων που χαρακτηρίζονται από κοινωνική ευθύνη.

4.3. Η αξιολόγηση της πρόόδου και των επιπτώσεων στα άτομα που λαμβάνουν φροντίδα και τους παρόχους φροντίδας θα έχει θεμελιώδη σημασία. Ειδικές τεχνικές κατευθυντήριες γραμμές για τη δημιουργία πλαισίων παρακολούθησης και αξιολόγησης θα μπορούσαν να στηρίξουν τα εθνικά υπουργεία με ειδική καθοδήγηση για την ανάπτυξη βιώσιμων μοντέλων υπηρεσιών φροντίδας, μέτρησης επιπτώσεων και δεικτών. Η παρακολούθηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να περιλαμβάνει εκθέσεις τόσο για την πολιτική όσο και για τη χρηματοδότηση, καθώς και πρόσκληση για ενδιάμεση επανεξέταση των συστάσεων. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο πρέπει να στοχεύσει αποτελεσματικότερα τις συστάσεις ανά χώρα, προκειμένου να βοηθήσει τα κράτη μέλη να δώσουν προτεραιότητα στην επαρκή χρηματοδότηση για τη φροντίδα ως παραγωγική, βιώσιμη επένδυση και όχι ως οικονομική επιβάρυνση.

⁽¹³⁾ Ευρωπαϊκός Χάρτης για τους Φροντιστές της Οικογένειας: <https://coface-eu.org/european-charter-for-family-carers/>.

⁽¹⁴⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 7.

⁽¹⁵⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Στρατηγική για την περίθαλψη και το εργατικό δυναμικό στον τομέα της υγείας για το μέλλον της Ευρώπης» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 486 της 21.12.2022, σ. 37).

⁽¹⁶⁾ ΟΟΣΑ. 2019. Improving healthcare quality in Europe — Characteristics, effectiveness and implementation of different strategies (Βελτίωση της ποιότητας της υγειονομικής περίθαλψης στην Ευρώπη — Χαρακτηριστικά, αποτελεσματικότητα και εφαρμογή διαφορετικών στρατηγικών).

4.4. Μετά την έγκριση αμότερων των συστάσεων του Συμβουλίου, τα μέτρα και οι κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να **ενσωματωθούν τάχιστα στα εθνικά πλαίσια πολιτικής και στα νομικά πλαίσια**. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία των εθνικών συντονιστών για τη μακροχρόνια φροντίδα για τη διασφάλιση της συνεκτικότητας και την ενσωμάτωση της διάστασης της φροντίδας σε άλλους τομείς, υπουργεία και επίπεδα διακυβέρνησης, πέρα από τις κοινωνικές πολιτικές και τις πολιτικές υγείας (στέγαση, μεταφορές, ενέργεια, οικονομία κ.λπ.).

4.5. Η ανεπιθύμητη επιλογή κινδύνων, η εμπορευματοποίηση και η επιδίωξη εσόδων και κερδών από την περίθαλψη και την υγεία μπορούν να επιδεινώσουν τις ανισότητες όσον αφορά την πρόσβαση στη φροντίδα. Απαιτούνται αναλογικά μέτρα ελέγχου για την πρόληψη επιζήμιων πρακτικών και την εξασφάλιση ισχυρών εγγυήσεων για υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και για ορθή χρήση των κονδυλίων. Η μακροχρόνια φροντίδα και η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα σε επίπεδο κρατών μελών χρειάζονται **ισχυρά συστήματα κοινωνικής προστασίας και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με βάση την αλληλεγγύη, τις κοινωνικές επενδύσεις και τους φορείς της κοινωνικής οικονομίας** —π.χ. ταμεία αλληλασφάλισης— για την παροχή διαφόρων ειδών χρηματοδότησης και συστημάτων επιμερισμού του κόστους για τη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας και για την κατ' οίκον φροντίδα από **επαρκώς καταρτισμένους φροντιστές** ⁽¹⁷⁾. Για τη χρηματοδότηση των παροχών, θα πρέπει να προβλεφθούν εναλλακτικές επιλογές έναντι των κοινωνικών εισφορών ⁽¹⁸⁾. Η ενσωμάτωση εθελοντικής στήριξης από μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που ωφελεί τόσο τα συστήματα φροντίδας όσο και τα συστήματα υγείας πρέπει να εξεταστεί, αλλά όχι ως μέτρο περικοπής του κόστους.

4.6. Όσον αφορά τις εθνικές αρμοδιότητες και την επικουρικότητα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να διασφαλίσει ότι οι **υπηρεσίες φροντίδας υψηλής ποιότητας** που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της στρατηγικής θα είναι **συμπεριληπτικές**. Η στρατηγική πρέπει να διασφαλίσει ότι κάθε άτομο που χρήζει φροντίδας έχει πλήρη και ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες, ιδίως μέσω ισχυρών και δεσμευτικών πλαισίων ποιότητας. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί σε ομάδες που συνήθως αποκλείονται, όπως οι Ρομά, οι μετανάστες κ.λπ., καθώς και στις επιπτώσεις των διασταυρούμενων και διαρθρωτικών διακρίσεων. Αυτό σημαίνει επίσης ότι οι υποδομές φροντίδας πρέπει να καταστούν προσβάσιμες σε απομακρυσμένες περιοχές και σε περιοχές με χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα.

4.7. Οι **επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές** μπορούν να διευκολύνουν τον αποτελεσματικό σχεδιασμό και την παροχή φροντίδας, με την αποθήκευση, την ανταλλαγή και την κοινοποίηση πληροφοριών μεταξύ διαφόρων παρόχων υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής μέριμνας, ώστε να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική παρακολούθηση της ποιότητας και της ισότιμης πρόσβασης. Πολλές ευκαιρίες, όπως οι υποστηρικτικές τεχνολογίες, τα μέτρα πρόληψης, η ρομποτική, η τηλευγεία κ.ά., εάν είναι πλήρως συμπεριληπτικές και προσβάσιμες, μπορούν να στηρίξουν την προβολή, την αδιάλειπτη παροχή, τον συντονισμό και την υψηλή ποιότητα των υπηρεσιών φροντίδας.

4.8. Στην προτεινόμενη σύσταση σχετικά με τη μακροχρόνια φροντίδα επισημαίνεται ότι τα συστήματα πρέπει επίσης να **καλύπτουν τις ανάγκες στήριξης των ατόμων με αναπηρία**, με σαφή αναφορά, παράλληλα, στη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Η Επιτροπή θα πρέπει να διασφαλίσει ότι τα κονδύλια της ΕΕ που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της στρατηγικής συνάδουν με τον στόχο της αποϊδρυματοποίησης και στηρίζουν την ένταξη μέσω της ανάπτυξης υπηρεσιών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, με άρτια καταρτισμένο εργατικό δυναμικό ⁽¹⁹⁾. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την ανάγκη να στηριχθούν τα παιδιά και οι γονείς με αναπηρία ⁽²⁰⁾ και επικροτεί αυτήν την έμφαση στη σύσταση σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα.

5. Εφαρμογή της σύστασης σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα

5.1. Η ΕΟΚΕ **τάσεται υπέρ της αναθεώρησης των στόχων της Βαρκελώνης** προκειμένου να βελτιωθεί η διαθεσιμότητα προσβάσιμης, οικονομικά προσιτής, συμπεριληπτικής και ποιοτικής παιδικής φροντίδας. Τα κράτη μέλη που έχουν επιτύχει ή ξεπεράσει τους στόχους θα πρέπει να επικεντρωθούν περισσότερο στην παροχή προτύπων ποιότητας και στην ανάπτυξη ποικίλων μορφών προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας ανάλογα με τις διάφορες ηλικιακές ομάδες. Οι στόχοι για την αύξηση της διαθεσιμότητας της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας πρέπει να συμβαδίζουν με **πλάισια διασφάλισης ποιότητας και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας**. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναπτύξουν **δείκτες για την παρακολούθηση της πρόσβασης** σε μοντέλα φροντίδας σύμφωνα με τις εθνικές προτιμήσεις και διαφορές, επιτυγχάνοντας παράλληλα τους στόχους και τηρώντας τα πρότυπα ποιότητας και άλλα πρότυπα των αναθεωρημένων στόχων.

⁽¹⁷⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο αντίκτυπος των κοινωνικών επενδύσεων στην απασχόληση και στους δημόσιους προϋπολογισμούς» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 226 της 16.7.2014, σ. 21).

⁽¹⁸⁾ Έκθεση συμβάντων: European Care systems: Solidarity and sustainability — friends or foes? (Ευρωπαϊκά συστήματα φροντίδας: αλληλεγγύη και βιωσιμότητα — Φίλοι ή εχθροί): <https://www.aim-mutual.org/mediaroom/event-report-european-care-systems-solidarity-and-sustainability-friends-or-foes/>.

⁽¹⁹⁾ Ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομών για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, EU Guidance on independent living and inclusion in the community (Καθοδήγηση της ΕΕ για την ανεξάρτητη διαβίωση και την ένταξη στην κοινότητα) & EU funds. Checklist to promote independent living and deinstitutionalisation (Κονδύλια της ΕΕ. Κατάλογος ελέγχου για την προώθηση της ανεξάρτητης διαβίωσης και της αποϊδρυματοποίησης).

⁽²⁰⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των μελών της οικογένειας που φροντίζουν άτομα με αναπηρία και ηλικιωμένους: η έκρηξη του φαινομένου κατά τη διάρκεια της πανδημίας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 75 της 28.2.2023, σ. 75).

5.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έκκληση να διασφαλιστεί ότι όλα τα παιδιά έχουν **νόμιμο δικαίωμα** πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες, καθώς και την αλληλεπίδραση που έχει η στρατηγική με **την ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά**, προωθώντας την **πολυγενεακή προσέγγισή** της, η οποία είναι κρίσιμης σημασίας για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής και την οικογενειακή ευημερία. Η δωρεάν πρόσβαση στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα για τις οικογένειες που έχουν ανάγκη πρέπει να συμπληρωθεί με μια δέσμη μέτρων που περιλαμβάνουν δωρεάν γεύματα, δωρεάν προϊόντα υγιεινής (π.χ. πάνες) και βοήθεια για τη σωματική και πνευματική ανάπτυξη (λεπτές κινητικές δεξιότητες, ορθοφωνητική θεραπεία κ.λπ.).

5.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις αναφορές στα **πλαίσια της ΕΕ για την ισότητα και στα παιδιά που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση**, προκειμένου να δημιουργηθούν συμπεριληπτικά συστήματα που θα σέβονται όλες τις μορφές οικογένειας. Οι δράσεις που θα υλοποιηθούν θα πρέπει να περιλαμβάνουν την προβολή και την κατάρτιση του προσωπικού σχετικά με τα δικαιώματα των χρηστών υπηρεσιών και σχετικά με τις συμπεριλήψεις και τις προκαταλήψεις. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαίτερα τις προτάσεις για την πρόβλεψη επαρκών αναλογιών παιδιών/προσωπικού, τη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού και τη συμπερίληψη απαιτήσεων χρόνου στους δείκτες, γεγονός που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα παιδιά με αναπηρία, τα οποία συχνά μπορούν να έχουν μόνο μερική πρόσβαση στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα.

5.4. Τα **πρότυπα ορθής πρακτικής στον τομέα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας** πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο των εθνικών μέτρων για την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου, με την υποστήριξη υποεθνικών πολιτικών και πλαισίων χρηματοδότησης, με ειδικά κονδύλια του προϋπολογισμού για τη χαρτογράφηση των αναγκών των ατόμων που λαμβάνουν φροντίδα και των παρόχων φροντίδας και με τη δοκιμή νέων μορφών υπηρεσιών φροντίδας. Τα δικαιώματα των παιδιών θα πρέπει να παραμείνουν στο επίκεντρο της προσοχής. Τα παιδιά χρειάζονται ένα υγιές και γόνιμο περιβάλλον κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής τους, είτε μέσω της οικογενειακής είτε μέσω της επαγγελματικής φροντίδας· συνεπώς, ένα **ευρύ φάσμα μοντέλων φροντίδας** (κέντρα ημέρας, βρεφονηπιακοί σταθμοί στον χώρο εργασίας, παιδοκόμοι, γονικοί βοηθοί, κέντρα ψυχαγωγίας, εξωσχολική φροντίδα) πρέπει να είναι διαθέσιμο και, παράλληλα, να λαμβάνονται υπόψη οι αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών διαφορετικών ηλικιών.

6. Εφαρμογή της σύστασης σχετικά με τη μακροχρόνια φροντίδα

6.1. Η ΕΟΚΕ ζητεί **ισχυρά σχέδια εφαρμογής** που να καλύπτουν όλο το φάσμα της μακροχρόνιας φροντίδας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να επισημοποιήσει τη συνεργασία με τη σύσταση **ομάδας εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για τη μακροχρόνια φροντίδα**, στην οποία θα συμμετέχουν κοινωνικοί εταίροι, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εθνικοί συντονιστές, δικαιούχοι μακροχρόνιας φροντίδας, ιδίως ηλικιωμένοι και άτομα με αναπηρία, και άλλοι σχετικοί εμπειρογνώμονες και επαγγελματίες. Για την ενημέρωση σχετικά με το έργο της ομάδας, θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια διαδικτυακή **δημόσια πλατφόρμα** για τη συλλογή ερευνητικών και άλλων δεδομένων και την προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών.

6.2. Η ΕΟΚΕ έχει εκδώσει διάφορες **γνωμοδοτήσεις σχετικά με την παροχή μακροχρόνιας φροντίδας** στην ΕΕ⁽²¹⁾, τονίζοντας την ανάγκη να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στην υψηλής ποιότητας, βιώσιμη και προσβάσιμη φροντίδα για όλους. Η ΕΟΚΕ τονίζει την **ανάγκη μεγιστοποίησης της συμπληρωματικότητας και της συνέργειας μεταξύ όλων των παρόχων φροντίδας και υγειονομικής περίθαλψης τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα** (κερδοσκοπικού και μη χαρακτήρα) για την επίτευξη κάλυψης για όλους, λαμβανομένων υπόψη των ορθών πρακτικών στα κράτη μέλη.

6.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την αναγνώριση, στην πρόταση για τη μακροχρόνια φροντίδα, της σημασίας των **φορέων της κοινωνικής οικονομίας ως παρόχων υπηρεσιών**. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να διερευνήσει περαιτέρω τρόπους για τη δημιουργία διαρθρωμένων γραμμών επικοινωνίας μεταξύ των φορέων της κοινωνικής οικονομίας και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων στον χώρο της πολιτικής για τη μακροχρόνια φροντίδα.

6.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία των διαφόρων πρωτοβουλιών στο πλαίσιο της **πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης**, προκειμένου να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες των τεχνολογιών για τη δημιουργία, την επανεξέταση και την ανακαίνιση του αποθέματος κατοικιών με πιο συμπεριληπτικό και βιώσιμο τρόπο.

(21) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων — Πρωτοβουλία με στόχο τη στήριξη της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους εργαζόμενους γονείς και φροντιστές» [COM(2017) 252 final] και «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές και την κατάρτιση της οδηγίας 2010/18/ΕΕ του Συμβουλίου» [COM(2017) 253 final — 2017/0085 (COD)] (ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 44): γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τα δικαιώματα του εσωτερικού προσωπικού παροχής φροντίδας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 7): γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη μακροχρόνια περίθαλψη και η βιώσιμη χρηματοδότηση των συστημάτων μακροχρόνιας περίθαλψης για τους ηλικιωμένους» (ΕΕ C 204 της 9.8.2008, σ. 103): Φυλλάδιο για τον οικονομικό, τεχνολογικό και κοινωνικό μετασχηματισμό των προηγμένων υπηρεσιών υγείας προς τους ηλικιωμένους: γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομικός, τεχνολογικός και κοινωνικός μετασχηματισμός των προηγμένων υπηρεσιών υγείας προς τους ηλικιωμένους» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 240 της 16.7.2019, σ. 10): γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προς ένα νέο μοντέλο περίθαλψης των ηλικιωμένων: τα διδάγματα της πανδημίας COVID-19» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 194 της 12.5.2022, σ. 19).

6.5. Τα **πρότυπα ορθής πρακτικής στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας** μπορούν να περιλαμβάνουν πιο διαρθρωμένη και αποδοτική κατ' οίκον στήριξη, καθώς και νέες εναλλακτικές επιλογές στέγασης, όπως προστατευόμενες κατοικίες, εποπτευόμενες κατοικίες ή κατοικίες κοινής διαβίωσης, μονάδες συμβίωσης ή άλλες εναλλακτικές επιλογές, ανάλογα με τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των ατόμων που λαμβάνουν φροντίδα και με βάση νομίμως εγκεκριμένα πλαίσια ποιότητας. Θα πρέπει επίσης να εξεταστούν **και άλλα είδη μοντέλων φροντίδας**, προκειμένου να καλυφθεί όλο το φάσμα της φροντίδας με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, όπως η υποστήριξη σε θέματα ψυχικής υγείας, τα οικογενειακά κέντρα, οι ομάδες γονικής υποστήριξης και η βραχυπρόθεσμη στήριξη της στέγασης, κατά τρόπο που να διευκολύνεται η μετάβαση από το ένα μοντέλο στο άλλο με διαφορές στην ένταση ή τη φύση των ζητούμενων υπηρεσιών, χωρίς να διαταράσσεται η αδιάλειπτη παροχή φροντίδας.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την αποκατάσταση της φύσης»

[COM(2022) 304 final — 2022/0195 (COD)]

(2023/C 140/08)

Εισηγητής: ο κ. **Arnold PUECH d'ALISSAC**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 11.7.2022 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 14.7.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	10.1.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	25.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	201/4/11

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) συμφωνεί με την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι η προσέγγιση και τα μέτρα που έχουν ληφθεί μέχρι στιγμής υπέρ της βιοποικιλότητας δεν είναι αποτελεσματικά και επικροτεί τον γενικό στόχο του προτεινόμενου κανονισμού όσον αφορά την επίταση των προσπαθειών για την αποκατάσταση της φύσης, προκειμένου να αναχαιτιστεί η απώλεια βιοποικιλότητας και να τεθεί η βιοποικιλότητα της Ευρώπης σε πορεία ανάκαμψης. Τα κράτη μέλη θα υπόκεινται, συνεπώς, σε νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η προσέγγιση που υιοθετήθηκε συνάδει με τις αποφάσεις της COP 15 στο Μόντρεαλ.

1.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκθέτει ορισμένες παρατηρήσεις και ανησυχίες σχετικά με τη διατύπωση των στόχων και της μεθοδολογίας που ορίζει η Επιτροπή. Η σοβαρότερη αδυναμία είναι ότι ο οικονομικός αντίκτυπος των μέτρων που πρέπει απαραίτητα να ληφθούν για τους —κυρίως ιδιώτες— χρήστες γης, σχεδόν δεν λαμβάνεται υπόψη. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει στη γνωμοδότησή της σχετικά με τη στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 ότι «η προστασία της βιοποικιλότητας δεν μπορεί να βαρύνει οικονομικά τους γεωργούς και τους ιδιοκτήτες δασικών εκτάσεων. Μάλιστα, η παροχή αυτού του “δημόσιου αγαθού και αξίας” θα πρέπει να αποτελεί μάλλον μια ενδιαφέρουσα πηγή εισοδήματος γι» αυτούς. Θεωρεί δε ότι είναι δυνατόν να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο εν λόγω ζήτημα μέσω του νέου σχεδίου για την ανάκαμψη της οικονομίας, με τη βοήθεια επενδύσεων στην προστασία της βιοποικιλότητας, του προσωπικού και των μέσων, βάσει της στρατηγικής⁽¹⁾. Τόσο η Επιτροπή όσο και τα κράτη μέλη δεν ακολούθησαν αυτήν τη σύσταση. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ έχει επικρίνει, μεταξύ άλλων, τη σημαντική υποχρηματοδότηση των μέτρων Natura 2000. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η νέα προσέγγιση που υιοθετείται τώρα από την Επιτροπή θα αποτύχει επίσης εάν δεν διατεθεί επαρκής χρηματοδότηση. Η χρηματοδότηση αυτή είναι απαραίτητη για την αντιστάθμιση των οικονομικών απωλειών (και, συν τοις άλλοις, για την αναγνώριση των υπηρεσιών βιοποικιλότητας) που θα υποστούν οι χρήστες γης κατά την εντατικοποίηση της χρήσης γης προκειμένου να μπορούν να παρουσιάζουν περισσότερη «βιοποικιλότητα». Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί τη σύσταση ενός ευρωπαϊκού ταμείου για τη βιοποικιλότητα και τη διερεύνηση νέων τρόπων προκειμένου οι διάφορες πολιτικές της ΕΕ (ΚΓΠ, ενέργεια, στέγαση, μεταφορές...) να συμβάλουν στην επίτευξη των δεσμευτικών στόχων του κανονισμού.

1.3. Όσον αφορά τις οικονομικές πτυχές, η ΕΟΚΕ ζητεί να διενεργηθεί προκαταρκτική εκτίμηση της ακριβούς έκτασης γεωργικών γαιών, δασών και υδατορευμάτων που θα καλύπτεται από τις προτάσεις του κανονισμού. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στις οικονομικές απαιτήσεις που προκύπτουν από την ανάγκη αποζημίωσης ιδίως των γεωργών και των ιδιοκτητών δασικών εκτάσεων που διατρέχουν κίνδυνο πλήρους απώλειας των παραγωγικών τους εκτάσεων.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 — Επαναφορά της φύσης στη ζωή μας» [COM(2020) 380 final] ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 259.

1.4. Η αποκατάσταση της φύσης είναι μεν αναγκαία στις προστατευόμενες περιοχές λόγω της συνεχώς επιδεινούμενης κατάστασής τους, αλλά δεν μπορούν και δεν πρέπει να καταστούν προστατευόμενες περιοχές όλες οι αποκατασταθείσες περιοχές. Μολονότι η ΕΟΚΕ «πιστεύει ότι είναι απαραίτητο ορισμένα μέρη των προστατευόμενων περιοχών να υπόκεινται σε αυστηρή προστασία (με μη παρεμβατική διαχείριση)»⁽²⁾, είναι ακόμη πιο σημαντικό να διασφαλιστεί η διατήρηση της βιοποικιλότητας σε όλους τους τομείς. Στις περισσότερες περιοχές πρέπει να επιδιώκεται η αποκατάσταση των οικοσυστημάτων τους κατά τρόπο ώστε να μην αποκλείεται η άσκηση συγκεκριμένης και προσαρμοσμένης οικονομικής δραστηριότητας. Πράγματι, οι εκτεταμένες γεωργικές και δασοκομικές χρήσεις συνέβαλαν στη δημιουργία του υψηλού επιπέδου βιοποικιλότητας που πρέπει σήμερα να προστατευθεί. Ως εκ τούτου, αυτές οι εκτεταμένες γεωργικές και δασοκομικές χρήσεις, οι οποίες, ωστόσο, εγκαταλείπονται ολοένα και περισσότερο επειδή είναι λιγότερο βιώσιμες από οικονομική άποψη, θα πρέπει να υποστηριχθούν περισσότερο⁽³⁾. Επομένως, ο όρος «αποκατάσταση» ενδεχομένως να είναι ο πιο κατάλληλος επιστημονικός και πολιτικός όρος για τη διασφάλιση ισορροπίας μεταξύ διαβίωσης και παραγωγής. Η ΕΟΚΕ συνιστά, ως εκ τούτου, τη χρήση του όρου «αποκατάσταση»⁽⁴⁾, δεδομένου ότι η φύση δεν αποτελεί στατική οντότητα, όπως ένα κατεστραμμένο σπίτι ή αυτοκίνητο, που πρέπει να επανέλθει στην αρχική του κατάσταση. Πολυάριθμες μελέτες δείχνουν ότι τα μέτρα επαναφοράς στη φυσική κατάσταση, π.χ. των τυρφώνων, έχουν συχνά σημαντικό κόστος χωρίς να είναι πραγματικά σε θέση να εξασφαλίσουν μια πραγματική πλήρη επαναφορά στην «αρχική κατάσταση». Η διαπίστωση αυτή είναι συνυφασμένη με έναν σημασιολογικό προβληματισμό: στόχος του κανονισμού δεν θα έπρεπε να είναι η επαναφορά του περιβάλλοντος στη φυσική του κατάσταση, αλλά η αποκατάσταση των οικοσυστημικών υπηρεσιών σε κάθε περιβάλλον, υποστηρίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη βιώσιμη και την πολυλειτουργική χρήση των περιοχών αυτών. Καθώς οι άνθρωποι έχουν τροποποιήσει το φυσικό περιβάλλον με την πάροδο των ετών, είναι επιστημονικά αδύνατη η επιστροφή σε μια «αποκατάσταση της φύσης». Η προοδευτική κλιματική αλλαγή μπορεί επίσης να εξηγήσει τον λόγο για τον οποίο δεν μπορούν πλέον να επιτευχθούν πλήρως οι προγενέστερες συνθήκες ορισμένων οικοσυστημάτων. Αντιθέτως, η εξασφάλιση της βιωσιμότητας του κάθε περιβάλλοντος με την προώθηση της βιωσιμότητας των οικοσυστημικών υπηρεσιών αποτελεί ρεαλιστικό στόχο. Η ΕΟΚΕ προσβλέπει σε ένα ενδεδειγμένο πλαίσιο πολιτικής και το έγγραφο της Επιτροπής είναι απογοητευτικό ακριβώς ως προς αυτό το σημείο.

1.5. Η θέσπιση προκαθορισμένου χρονοδιαγράμματος και αυστηρών κατώτατων ορίων δεν αρμόζει απολύτως στον διαρκώς μεταβαλλόμενο χαρακτήρα της φύσης. Η επιβολή αυστηρών προθεσμιών στα κράτη μέλη είναι σκόπιμη μόνο όσον αφορά τους διοικητικούς όρους και τους όρους σχεδιασμού που πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή, ωστόσο απαιτείται μια ευέλικτη προσέγγιση που θα λαμβάνει υπόψη τις συγκεκριμένες ανάγκες, τις συνθήκες, τις ευκαιρίες, την κατάσταση της παραγωγής και του εισοδήματος και το σημείο εκκίνησης κάθε φυσικής περιοχής. Ο προτεινόμενος κανονισμός είναι ασαφής ως προς την ιεράρχηση και την κατανομή των μέτρων αποκατάστασης που θα πρέπει να ληφθούν από τα κράτη μέλη και, ως εκ τούτου, θέτει σε κίνδυνο την επίτευξη αποτελεσμάτων υψηλής ποιότητας με οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Η λήψη αποφάσεων σε επίπεδο κρατών μελών αποτελεί σαφώς δικαιολογημένη αρχή, δεδομένου ότι διασφαλίζει επίσης την άσκηση των δικαιωμάτων των γαιοκτημόνων και αντικατοπτρίζει τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

1.6. Το έγγραφο της Επιτροπής είναι απογοητευτικό όσον αφορά τη συνολική εκτίμηση επιπτώσεων, η οποία θα πρέπει να επικεντρωθεί ιδιαίτερα σε οικονομικά, κοινωνικά και επιστημονικά ζητήματα και, κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ ζητεί τη διενέργεια πρόσθετης εκτίμησης επιπτώσεων.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι παρακείμενες περιοχές που δεν είναι παραγωγικές, αλλά έχουν επίσης ιδιαίτερη σημασία για τη βιοποικιλότητα, να συνυπολογίζονται στις εκτάσεις όσον αφορά την κάλυψη του 10 % με χαρακτηριστικά τοπίου υψηλής ποικιλομορφίας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι το κείμενο θέτει ιδιαίτερα φιλόδοξους στόχους για τους γεωργούς και υπενθυμίζει ότι είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη όλοι οι φυσικοί οικότοποι που είναι ευνοϊκοί για τα διάφορα είδη. Ωστόσο, είναι σημαντικό να επιτευχθεί η συμμετοχή ολόκληρης της κοινωνίας στη βελτίωση των οικοσυστημάτων μας. Επ' αυτού, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει την αρχή της αναλογικότητας των μέτρων (δικαιη κατανομή των επιβαρύνσεων και του κόστους, αλλά και των οφελών) μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων.

1.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον στόχο που έχει τεθεί, δεδομένου ότι αφορά μια φιλοδοξία στρατηγικής σημασίας για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), συνιστά δε την ενίσχυση των στόχων, με την ενθάρρυνση —κυρίως χάρη στις εκτατικές αγροτικές δραστηριότητες— της αποκατάστασης όλων των υδάτινων οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένης της επανύγρυνσης των τυρφώνων, εκ παραλλήλου με τη διασφάλιση της κοινωνικής και οικονομικής βιωσιμότητας της γεωργίας και της δασοκομίας.

1.9. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη για μια εντελώς νέα πολιτική για τα ύδατα στην Ευρώπη. Η πολιτική αποστράγγισης των υδάτων από τα τοπία το συντομότερο δυνατόν που εφαρμόζεται εδώ και αιώνες είχε πολλές αρνητικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα και εν τω μεταξύ, εν μέρει και ως απόρροια της κλιματικής αλλαγής, είναι επίσης εμφανής ο αρνητικός αντίκτυπος της στη δασοκομία και τη γεωργία (ξηρασία/πυρκαγιές) και στους κατοίκους (πλημμύρες). Η ΕΟΚΕ τονίζει, επομένως, ότι το νερό πρέπει να επιστρέφει ή να συγκρατείται στη φύση, χωρίς όμως να παραβλέπεται το γεγονός ότι η ανθρώπινη δραστηριότητα παραμένει επωφελής σε πολλές περιπτώσεις, χάρη στη συντήρηση των υδατορευμάτων.

(2) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 — Επαναφορά της φύσης στη ζωή μας» [COM(2020) 380 final] (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 259).

(3) Ενημερωτική έκθεση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οφέλη της εκτατικής κτηνοτροφίας και των οργανικών λιπασμάτων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας».

(4) Αποκατάσταση σημαίνει επικέντρωση στην επαναφορά ορισμένων οικοσυστημικών λειτουργιών.

1.10. Η ΕΟΚΕ συνιστά να περιοριστεί η δέσμευση γαιών εις βάρος των φυσικών περιοχών. Ενθαρρύνει επίσης τη δημιουργία χώρων πρασίνου και την αντιστροφή της σφράγισης του εδάφους στις πόλεις, ώστε να επιτευχθεί ο μετριασμός των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής έως το 2030.

1.11. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη θέσπιση μηχανισμού διατήρησης, στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής, όσον αφορά τους στόχους αποκατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ενθαρρύνει επίσης τη δημιουργία ευρωπαϊκής χρηματοδοτικής στήριξης για την τόνωση της αναζήτησης καινοτόμων λύσεων και τη βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τα οικοσυστήματα αυτά.

1.12. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η οικονομική και η κοινωνική διάσταση πρέπει να αναγνωριστούν πλήρως στο πλαίσιο της αποκατάστασης της φύσης. Η αναγνώριση και η διασφάλιση της οικονομικής και της κοινωνικής βιωσιμότητας αποτελούν προϋπόθεση για την αποδοχή και την επιτυχή εφαρμογή της προτεινόμενης νομοθεσίας, δεδομένου ότι τα αποτελέσματα θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από τα κίνητρα, τη στήριξη και τη μελλοντική συμμετοχή των ιδιοκτητών γης και άλλων φορέων επιτόπου. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα των ιδιοκτητών γης μέσω ανοικτής επικοινωνίας, ενεργού συμμετοχής και πλήρους χρηματικής αποζημίωσης όλων των δυνητικών οικονομικών ζημιών. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ επισημαίνει τις δυνατότητες που παρέχουν προσεγγίσεις βασισμένες σε εθελοντική δράση και οικονομικά κίνητρα.

1.13. Η ΕΟΚΕ συνιστά την παροχή στήριξης από την ΕΕ για την ανάδυσση και την ανάπτυξη δασοκομικών κλάδων ανάντη και κατάντη του δένδρου, ώστε να καταστεί δυνατή η οικονομική αξιοποίηση της γεωργοδασοπονίας.

1.14. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για τον κίνδυνο δυσμενών επιπτώσεων στην ανανέωση των γενεών στον γεωργικό τομέα και επαναλαμβάνει ότι συνιστά (⁹) να καταστούν ελκυστικότερα τα χωριά και οι αγροτικές περιοχές, μέσω της διασφάλισης των δυνατοτήτων διατήρησης οικονομικά εφικτών μέσων βιοπορισμού που βασίζονται σε βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων.

2. Εισαγωγή

2.1. Σε μια παγκόσμια συγκυρία όπου πολλά επιστημονικά πορίσματα προειδοποιούν για τις συνέπειες της υπερθέρμανσης του πλανήτη στο μέλλον των κοινωνιών μας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδεικνύει τη δέσμευσή της καταρτίζοντας μια στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με φιλόδοξους στόχους για όλα τα κράτη μέλη έως το 2030 και το 2050. Στις 22 Ιουνίου 2022, η Επιτροπή ενέκρινε πρόταση κανονισμού για την αποκατάσταση της φύσης. Ενώ η διατήρηση και η αποκατάσταση της φύσης στην ΕΕ διέπονται μέχρι σήμερα κυρίως από τις οδηγίες για τους οικοτόπους και για τα πτηνά, καθώς και από τους στόχους του Αιχί, η Επιτροπή επέλεξε ένα νέο δεσμευτικό πλαίσιο, ώστε να εξασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη θα εφαρμόσουν πραγματικά τα μέτρα αποκατάστασης.

2.2. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος επιβεβαίωσε ότι το 81 % των προστατευόμενων οικοτόπων βρίσκονται σήμερα σε κακή κατάσταση. Μόνο στο 9 % εξ αυτών έχει σημειωθεί βελτίωση. Επιπλέον, το 84 % των τυρφώνων —που είναι απαραίτητοι για τη δέσμευση και την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα και για το φιλτράρισμα του νερού— εμφανίζουν κακή κατάσταση διατήρησης, ενώ, κατά την τελευταία δεκαετία, το 71 % των ψαριών γλυκών υδάτων και το 60 % των αμφιβίων έχουν υποστεί μείωση του πληθυσμού τους. Ωστόσο, πάνω από το ήμισυ του παγκόσμιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) εξαρτάται από τη φύση και τις υπηρεσίες που αυτή προσφέρει, ενώ πάνω από το 75 % των ειδών καλλιεργειών τροφίμων παγκοσμίως εξαρτώνται από την επικονίαση από ζώα (⁹).

2.3. Από την άλλη πλευρά, η προτεινόμενη ενωσιακή νομοθεσία εντάσσεται στο πλαίσιο της δεκαετίας των Ηνωμένων Εθνών για την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων, υπό την εποπτεία του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP) και του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO). Πρόκειται για ένα ευρύ παγκόσμιο κίνημα που αποσκοπεί στην επιτάχυνση των έργων αποκατάστασης και στη διασφάλιση της πορείας του κόσμου προς ένα βιώσιμο μέλλον. Η αποκατάσταση των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων είναι κείρας σημασίας για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, την εξάλειψη της φτώχειας και την επισιτιστική ασφάλεια.

2.4. Η προσέγγιση της Επιτροπής βασιζόταν αρχικά σε μια στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 με εθελοντικούς στόχους, γρήγορα όμως ενισχύθηκε με προτάσεις δεσμευτικών για τα κράτη μέλη πράξεων. Όπως και η διεθνής κοινότητα, η Επιτροπή αναγκάστηκε να αποκριθεί γρήγορα στα πορίσματα μείωσης της βιοποικιλότητας και στις συνέπειες που επισημάνθηκαν και σε πρόσφατες δημοσιεύσεις της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC). Ως εκ τούτου, εν μέσω διεθνών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα, η Επιτροπή επέλεξε να αναλάβει ηγετικό ρόλο, ώστε να θέσει την Ευρώπη σε μια πορεία αποκατάστασης όλων των οικοσυστημάτων της έως το 2050.

(⁹) Ενημερωτική έκθεση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αξιολόγηση του αντικτύπου της ΚΓΠ στην ανανέωση των γενεών» και ενημερωτική έκθεση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αξιολόγηση του αντικτύπου της ΚΓΠ στην εδαφική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών».

(⁹) IP/22/3746.

2.5. Συνεπώς, η πρόταση αποσκοπεί στην επιβολή νομικά δεσμευτικών στόχων στα κράτη μέλη. Ο γενικός στόχος είναι η συμβολή στη συνεχή, μακροπρόθεσμη και βιώσιμη ανάκαμψη της βιοποικιλότητας και της ανθεκτικότητας της φύσης σε όλες τις χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές της ΕΕ μέσω της αποκατάστασης των οικοσυστημάτων. Τα κράτη μέλη καλούνται να θεσπίσουν, χωρίς καθυστέρηση, αποτελεσματικά μέτρα αποκατάστασης ανά περιοχή, τα οποία θα καλύπτουν, έως το 2030, τουλάχιστον το 20 % των χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών της Ένωσης και, έως το 2050, το σύνολο των οικοσυστημάτων που χρήζουν αποκατάστασης.

2.6. Οι διατάξεις αυτές αντικατοπτρίζουν και συνδέονται με τους στόχους που καθορίζονται στις οδηγίες για τους οικοτόπους και για τα πτηνά, στην οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα, στην οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική, στον κανονισμό για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη, στους στόχους της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ), στους στόχους της πρωτοβουλίας της ΕΕ για τους επικονιαστές, καθώς και στη νέα δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030.

2.7. Η υπό εξέταση πράξη, που προορίζεται να ενσωματωθεί άμεσα στις εθνικές πολιτικές των κρατών μελών, πρωτοτυπεί, καθώς ασχολείται τόσο με τις κλιματικές προκλήσεις όσο και με τις προκλήσεις της βιοποικιλότητας. Πράγματι, ενώ οι πολιτικοί προειδοποιούνται εδώ και καιρό για τις προκλήσεις της υπερθέρμανσης του πλανήτη, οι επιστήμονες μόλις πρόσφατα τόνισαν την άμεση σχέση μεταξύ της κλιματικής αλλαγής και των σημαντικών επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα. Κατά τρόπο μάλλον πρωτοφανή, η Επιτροπή ενθαρρύνει να ληφθούν υπόψη τα διακυβευόμενα ζητήματα σφαιρικά και προχωρά πέρα από τις πολιτικές στεγανών που έχουν ακολουθηθεί μέχρι σήμερα.

3. Ανάλυση της πρότασης κανονισμού

3.1. Η πρόταση εγείρει ορισμένα σοβαρά ερωτήματα και ανησυχίες, τόσο σχετικά με την επιλογή των στόχων που πρέπει να επιτευχθούν εντός περιορισμένου χρονικού διαστήματος όσο και σχετικά με τους ορισμούς και τους δείκτες. Για παράδειγμα, ορισμένα μέτρα αφορούν έννοιες που προέρχονται από το δίκαιο της φύσης. Ως εκ τούτου, με στόχο την καλύτερη κατανόηση, η πρόταση κανονισμού θα έπρεπε να αναφέρεται σε αυτό το δίκαιο. Επιπλέον, ο βαθμός διατήρησης της επικουρικότητας των κρατών μελών θα πρέπει να καταστεί σαφέστερος όσον αφορά ορισμένα περιεχόμενα. Ειδικότερα όσον αφορά το άρθρο 10, το οποίο περιλαμβάνει δείκτες για την αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η αρμοδιότητα για τα δάση ανήκει κυρίως στα κράτη μέλη⁽⁷⁾.

3.2. Η διατύπωση γνώμης σχετικά με πρόταση κανονισμού που αποσκοπεί στην αποκατάσταση της κατάστασης των οικοσυστημάτων των κρατών μελών, χωρίς να είναι επακριβώς γνωστές οι προκλήσεις και οι προσπάθειες που θα κληθούν να καταβάλουν τα κράτη μέλη, θέτει κάποιους περιορισμούς. Το σχέδιο νομοθετικής πράξης προβλέπει την κατάρτιση και την εφαρμογή “εθνικών σχεδίων αποκατάστασης”, τα οποία θα καταρτιστούν με βάση τις πλέον πρόσφατες εθνικές επιστημονικές αναλύσεις.

3.3. Οι όροι που έχουν επιλεγεί στην πρόταση κανονισμού είναι υψίστης σημασίας, δεδομένου ότι εναρμονίζουν και καθορίζουν για τα κράτη μέλη τη βάση των προς επίτευξη στόχων. Ορισμοί όπως “καλή κατάσταση”, “ικανοποιητική έκταση αναφοράς” και “επαρκής ποιότητα και ποσότητα του οικοτόπου ενός είδους” θα πρέπει να ανήκουν σε επιστημονική γλώσσα ευρείας αποδοχής, η εφαρμογή τους όμως στην πράξη θέτει κάποιους περιορισμούς. Πράγματι, πίσω από αυτούς τους επιστημονικούς ορισμούς, υπάρχουν πολιτικές εκτιμήσεις. Πώς θα επιλέγεται μια “ικανοποιητική έκταση αναφοράς”; Ποιος θα καθορίζει την “επαρκή ποιότητα και ποσότητα του οικοτόπου ενός είδους”; Η απουσία προϋπάρχοντος κατώτατου ορίου αναφοράς περιορίζει τη σαφήνεια των στόχων και τη διατύπωση τεκμηριωμένης γνώμης επί του κειμένου. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, κατά τον ποσοτικό προσδιορισμό σύμφωνα με το άρθρο 11 του σχεδίου κανονισμού, είναι ορθό να λαμβάνονται υπόψη τόσο η απώλεια βιοποικιλότητας κατά την προηγούμενη περίοδο (70 έτη που πρότεινε αυθαίρετα η Επιτροπή) όσο και οι πιθανές μελλοντικές αλλαγές στις περιβαλλοντικές συνθήκες. Ο κίνδυνος στρέβλωσης του ανταγωνισμού μεταξύ των γεωργών της ΕΕ, εξαιτίας εθνικών αποκλίσεων κατά την εφαρμογή των προτεινόμενων μέτρων, πρέπει να αποτραπεί. Εξάλλου, εάν το σχέδιο νομοθετικής πράξης προβλέπει τη συνεχή βελτίωση των οικοσυστημάτων, με την επιτυχία του σχεδίου να εξετάζεται ανά τριετία μετά το 2030, τι συμβαίνει με τα οικοσυστήματα που χρειάζονται περισσότερο ή λιγότερο χρόνο για την αποκατάστασή τους; Είναι αμφίβολο κατά πόσον μπορούν να καταγραφούν σημαντικές βελτιώσεις εντός αυτών των σύντομων περιόδων αναφοράς. Θα τιμωρούνται τότε τα κράτη μέλη, ενώ η φύση απαιτεί απλώς περισσότερο χρόνο για να εξελιχθεί;

3.4. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να δοθεί προτεραιότητα στην αποκατάσταση των περιοχών που βρίσκονται εντός του υψιστάμενου δικτύου προστατευόμενων περιοχών, ιδίως των περιοχών Natura 2000, προκειμένου να αξιοποιηθεί το πλήρες δυναμικό των εν λόγω περιοχών. Έτσι υποστηρίζεται καλύτερα ο στόχος της επίτευξης της καλής κατάστασης των οικοτόπων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους. Η εστίαση των μέτρων αποκατάστασης σε προστατευόμενες περιοχές όχι μόνο διασφαλίζει τα μακράς διάρκειας οφέλη των μέτρων αποκατάστασης, αλλά συμβάλλει επίσης στην αποφυγή τυχόν αντικρουόμενων συμφερόντων που σχετίζονται με τη χρήση γης. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η εξαιρετικά ευρεία και αυστηρή απαίτηση μη υποβάθμισης των οικοτόπων που βρίσκονται επίσης εκτός του δικτύου προστατευόμενων περιοχών είναι ασύμμετρη και δυσανάλογη.

(7) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κλιματική δικαιοσύνη» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 81 της 2.3.2018, σ. 22) και γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εγγραφο προβληματισμού “Προς μια βιώσιμη Ευρώπη έως το 2030”» [COM(2019) 22 final] (ΕΕ C 14 της 15.1.2020, σ. 95).

3.5. Ο μηχανισμός λογοδοσίας των κρατών μελών για την εφαρμογή των μέτρων αποκατάστασης και την επίτευξη των στόχων περιλαμβάνει ελάχιστες λεπτομέρειες σχετικά με την παρακολούθηση της υλοποίησης των στόχων. Αυτή η έλλειψη ακρίβειας εγείρει ανησυχίες σχετικά με τον ισότιμο χαρακτήρα των μέτρων μεταξύ των κρατών μελών, των ποικίλων τομέων και των διαφόρων ομάδων του πληθυσμού. Πράγματι, ενώ η επιλογή του κανονισμού, ως μέσου, εμφανίζει πραγματικά πλεονεκτήματα όσον αφορά την εναρμόνιση των προσπαθειών μεταξύ των κρατών μελών και τη διατήρηση ίσων όρων ανταγωνισμού, δεν αφήνει επαρκή περιθώρια στα κράτη μέλη ώστε να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την αποκατάσταση βάσει των εθνικών τους αναγκών και περιστάσεων. Παρότι οι στόχοι πρέπει να συνοδεύονται από μηχανισμό παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων, ο πρόσθετος διοικητικός φόρτος πρέπει να ελαχιστοποιηθεί. Οι υφιστάμενοι εθνικοί και ενωσιακοί μηχανισμοί συνεχούς αξιολόγησης και υποβολής εκθέσεων σχετικά με την πρόοδο που σημειώνεται θα πρέπει να χρησιμοποιούνται όσο το δυνατόν περισσότερο.

4. Προκλήσεις για τη γεωργία και τη δασοκομία της ΕΕ

4.1. Γενικοί στόχοι αποκατάστασης των γεωργικών οικοσυστημάτων

Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι οι περισσότεροι στόχοι αποκατάστασης αφορούν ιδιωτικές γεωργικές εκτάσεις. Συνεπώς, η επιτυχής υλοποίηση των στόχων μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τον πλήρη ενστερνισμό τους από τους γεωργούς. Οι πρόσθετοι ρυθμιστικοί περιορισμοί στη διαχείριση, οι οποίοι είναι πιθανόν να απαιτηθούν για να αυξηθεί η βιοποικιλότητα στις γεωργικές εκτάσεις, ενδέχεται, ωστόσο, να αποτελέσουν επιπλέον επιβάρυνση για τις ήδη έντονα ρυθμιζόμενες γεωργικές δραστηριότητες. Η ΕΟΚΕ τονίζει (*) ότι η προστασία της βιοποικιλότητας δεν μπορεί να επιβαρύνει οικονομικά τους γεωργούς και τους ιδιοκτήτες δασικών εκτάσεων. Μάλιστα, η παροχή αυτού του “δημόσιου αγαθού και αξίας” θα πρέπει να αποτελεί μάλλον μια ενδιαφέρουσα πηγή εισοδήματος για αυτούς. Η επιτυχία των στόχων αποκατάστασης θα απαιτήσει αναπόφευκτα ισχυρή και διαρκή στήριξη των ανδρών και των γυναικών που εργάζονται για να εξασφαλίσουν τη διατροφή της Ευρώπης. Ακριβώς εδώ η πρόταση της Επιτροπής είναι απογοητευτική, καθότι δεν λαμβάνει υπόψη αυτό το βασικό οικονομικό ζήτημα, όπως γινόταν σε παλαιότερες στρατηγικές και προγράμματα δράσης της Επιτροπής για τη βιοποικιλότητα. Συνεπώς, και ο παρών κανονισμός είναι πολύ πιθανόν να αποτύχει.

4.2. Ο στόχος της επανύγρανσης των αποστραγγισμένων τυρφώνων, που προβλέπεται στο άρθρο 9 του κανονισμού

Ο στόχος αυτός θα έχει σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο στις επαγγελματικές δραστηριότητες και αφορά ιδίως κάποιες περιφέρειες ορισμένων κρατών μελών. Για τις εν λόγω περιφέρειες, ο προτεινόμενος στόχος ενδέχεται να αποδειχθεί υπερβολικά φιλόδοξος από την άποψη της εξισορρόπησης διαφορετικών στόχων. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η συνέχιση της παραγωγικής χρήσης τυρφώνων που έχουν αποκατασταθεί και επανυγροποιηθεί με εναλλακτικούς τρόπους απαιτεί οικονομική βιωσιμότητα. Επιπλέον, όσον αφορά το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα για την επίτευξη του στόχου αυτού, το 2012, σε μελέτη που εκπονήθηκε από ερευνητές σε περισσότερους από 620 τόπους οικολογικής αποκατάστασης υγροτόπων, διαπιστώθηκε ότι, ακόμη και μετά από εκατό χρόνια, οι εργασίες αυτές έχουν ανακτηθεί κατά μέσο όρο μόλις από 65 % έως 70 % της αυτόχθονης βιοποικιλότητας και των διαφόρων υδρολογικών και οικολογικών λειτουργιών (διήθηση νερού, αποθήκευση άνθρακα) σε σύγκριση με ένα κατάλληλο μη υποβαθμισμένο οικοσύστημα αναφοράς. Αυτό εγείρει ερωτήματα σχετικά με τις προθεσμίες αποκατάστασης που προβλέπονται στο χρονοδιάγραμμα της Επιτροπής, καθώς και σχετικά με τον οικολογικό στόχο. Ωστόσο, ενώ οι τυρφώνες αντιπροσωπεύουν μόνο 3 % της χερσαίας έκτασης, δεσμεύουν το ένα τρίτο του διοξειδίου του άνθρακα που παγιδεύεται στο έδαφος. Αντιπροσωπεύουν λοιπόν τομέα εξαιρετικής στρατηγικής σημασίας για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

4.3. Ο στόχος της αποκατάστασης της φυσικής συνδεσιμότητας των ποταμών, που προβλέπεται στο άρθρο 7

Η δυσμενής κλιματική αλλαγή και τα προβλήματα διαχείρισης των υδάτων δημιουργούν ένα ολοένα και πιο υποβαθμισμένο περιβάλλον. Το ενδιαφέρον και η αξία των υδάτων δεν περιορίζονται στο επίπεδο της φύσης: αντιπροσωπεύουν επίσης μια πρόκληση βιωσιμότητας και, κατά συνέπεια, ασφάλειας. Τα πλεονάζοντα ύδατα μερικές φορές πρέπει να αποστραγγίζονται, ενώ άλλες φορές πρέπει να συγκρατούνται, και να υποστηρίζονται οι φυσικοί κύκλοι. Η ΕΟΚΕ παραδέχεται ότι, προκειμένου να αποκατασταθεί η φυσική σύνδεση των ποταμών και οι φυσικές λειτουργίες των οικείων περιοχών υπερχείλισης, μπορούν να μετατραπούν οι φραγμοί που εμποδίζουν τη διαμήκη και πλευρική συνδεσιμότητα των επιφανειακών υδάτων, υπό την προϋπόθεση της αυστηρής τεχνικής εποπτείας. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στον κίνδυνο πλημμυρών, που ενδέχεται να προκύψει από την απομάκρυνση των υδραυλικών υποδομών. Η αποκατάσταση της βιοποικιλότητας απαιτεί νερό και, ως εκ τούτου, οι στρατηγικές παρεμβάσεις μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρία για τη διαχείριση των υδάτων και τη διοχέτευσή τους σε περιοχές που τα έχουν ανάγκη. Είναι απαραίτητο να διατηρούνται τα ύδατα στα τοπία και να αποφεύγεται η υπερβολικά γρήγορη εκροή τους. Το καλοκαίρι του 2022 ήταν για την Ευρώπη ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα των κινδύνων ξηρασίας που αντιμετωπίζουμε. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη διεξαγωγή διαλόγου για το θέμα αυτό με τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να υλοποιήσουν έργα πράσινων υποδομών που μπορούν να συντελέσουν ώστε να συνδυάζονται η βελτίωση της αντιπλημμυρικής προστασίας, η διατήρηση ευαίσθητων και σημαντικών για τη βιοποικιλότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο υδάτινων εκτάσεων, καθώς και η οικονομική και τουριστική ανάπτυξη. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει την περίπτωση ποταμών όπως ο Δούναβης ή ο Έλβας, όπου οι πλημμύρες προκάλεσαν σημαντικές ζημιές (**).

(*) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα “Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 — Επαναφορά της φύσης στη ζωή μας” [COM(2020) 380 final] (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 259).

(**) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πράσινη Υποδομή (ΠΥ) — Ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ευρώπης» [COM(2013) 249 final] (ΕΕ C 67 της 6.3.2014, σ. 153).

4.4. Αναστροφή της μείωσης των επικονιαστών

Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να υποστηρίξει αυτό το μέτρο, που αντιπροσωπεύει μείζονα πρόκληση για την επισιτιστική ασφάλεια. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση κανονισμού δεν προβλέπει κανένα μέτρο σχετικά με τους διαθέσιμους πόρους διατροφής των επικονιαστών. Η βιωσιμότητα αυτών των ειδών σε μακροπρόθεσμη βάση δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς επαρκείς μελιτοφόρες υποδομές για τη διασφάλιση βιώσιμης διατροφής για τους επικονιαστές. Οι τόποι φωλεοποίησης και το μη τοξικό περιβάλλον έχουν επίσης ουσιαστική σημασία.

4.5. Οι γεωργικοί στόχοι, που προβλέπονται στο άρθρο 9 του κανονισμού

Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τον στόχο κάλυψης του 10 % της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της ΕΕ με χαρακτηριστικά τοπίου υψηλής ποικιλομορφίας. Ιδιαίτερα προβληματικό είναι το γεγονός ότι, σύμφωνα με το παράρτημα IV, οι εκτάσεις αυτές δεν μπορούν να τελούν υπό παραγωγική γεωργική χρήση (όπως η βόσκηση ή η παραγωγή χορτονομής). Δεν πρέπει να λησμονείται ότι, σε πολλές περιοχές, η καλλιέργεια (ιδίως, για παράδειγμα, η βόσκηση σε αλπικούς βοσκοτόπους, θεριζόμενους λειμώνες ή λειμώνες με αχυροστρωμή) είναι αυτή που καθιστά πρωτίτως δυνατή την ευρεία βιολογική ποικιλομορφία. Ο εξαρχής αποκλεισμός της διαχείρισης στις περιοχές αυτές είναι επομένως υπερβολικός· ο συγκεκριμένος όρος χρήζει διαγραφής. Επιπλέον, το ξεκίνημα του 2022 μας υπενθύμισε όλως ιδιαίτερος τη σημασία της επισιτιστικής αυτονομίας για την αντιμετώπιση των πολλαπλών μελλοντικών κινδύνων. Η κάλυψη του 10 % των χρησιμοποιούμενων γεωργικών εκτάσεων θα εξασφάλιζε βέβαια μια βελτίωση της βιοποικιλότητας που είναι απαραίτητη για την παραγωγικότητα της γεωργίας, αλλά θα οδηγούσε επίσης σε σημαντική απώλεια απόδοσης. Επομένως, θα ήταν σκόπιμο να μην περιορίζεται ο στόχος του 10 % αποκλειστικά στις γεωργικές εκτάσεις, αλλά να συνυπολογίζονται και οι γύρω από αυτές περιοχές. Για παράδειγμα, οι παρυφές των οδικών αρτηριών και των αγροτικών οδών παρουσιάζουν μείζον ενδιαφέρον για τη βιοποικιλότητα. Οι εκτάσεις αυτές θα μπορούσαν να φιλοξενούν λωρίδες ανθέων κατάλληλων για τους επικονιαστές και τους ωφέλιμους για τις καλλιέργειες οργανισμούς. Επιπλέον, τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τοπίου θα είναι πλήρως αποτελεσματικά μόνον εάν είναι οργανωμένα σε δίκτυο. Υπάρχουν μελέτες που καταδεικνύουν ότι είναι προτιμότερη η εγκατάσταση πολλών λωρίδων ανθέων σε δίκτυο, παρά ενός μεγάλου ενιαίου χώρου με άνθη. Τέλος, η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι ενδείκνυται να επιδειχθεί η ίδια προσοχή σε όλους τους φυσικούς οικοτόπους, ώστε να μπορούν να επωφεληθούν όλα τα είδη που διαβιούν σε διαφορετικούς οικοτόπους. Για παράδειγμα, οι φυτικοί φράκτες ή η φύτευση των παρυφών των δρόμων δεν προσφέρουν ουσιαστικά τίποτα στην καλημάνια ή τη δεντροσταρήθρα. Συνεπώς, η πολιτική διατήρησης πρέπει να εφαρμόζεται σε ολόκληρη την έκταση ή στο σύνολο των χρήσεων γης, πέραν των γεωργικών και δασικών εκτάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες των κοινωνιών μας.

4.6. Οι στόχοι για τα δασικά οικοσυστήματα, που προβλέπονται στο άρθρο 10 του κανονισμού

Η αποκατάσταση των υποβαθμισμένων δασικών οικοσυστημάτων στην Ευρώπη αποτελεί μείζονα πρόκληση για την προσαρμογή των κοινωνιών μας στην κλιματική αλλαγή και για τη συμβολή των οικονομικών δραστηριοτήτων στην επίτευξη των στόχων βιοποικιλότητας. Οι γενικοί στόχοι της πρότασης κανονισμού, που ήδη προβάλλονται σε διεθνές επίπεδο, εντάσσονται σε μια σφαιρική προσέγγιση σε παγκόσμια κλίμακα. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πολιτική βούληση της Επιτροπής να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να αποκαταστήσουν τα δασικά τους οικοσυστήματα⁽¹⁰⁾. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, λόγω των ετερογενών συνθηκών που επικρατούν στα δάση ολόκληρης της Ευρώπης, τα μέτρα αποκατάστασης μπορούν να προσαρμόζονται στις τοπικές συνθήκες, στον βαθμό που δεν προκύπτει στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των Ευρωπαίων ιδιοκτητών δασών. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι είναι σημαντικό να ενταχθεί η εν λόγω αποκατάσταση στο γενικότερο πλαίσιο που αφορά το τοπίο των συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών και να συνεκτιμηθούν οι κλιματικές καταστροφές που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη (π.χ. μικρές ή τεραστίων διαστάσεων πυρκαγιές). Η χρήση γης σε ένα τοπίο είναι αλληλένδετη με περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές απαιτήσεις και, ως εκ τούτου, πρέπει να ανταποκρίνεται σε αυτές. Για παράδειγμα, τα μέτρα αναδάσωσης εις βάρος της γεωργικής γης ενδέχεται να οδηγήσουν σε οικονομικές απώλειες για τις τοπικές κοινότητες και να μην αποδειχθούν βιώσιμα, ενώ η ενσωμάτωση γηγενών δένδρων⁽¹¹⁾ σύμφωνα με μια γεωργοδασοπονική προσέγγιση θα μπορούσε να είναι καταλληλότερη και να επιτύχει τοπική στήριξη. Είναι σημαντικό λοιπόν να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν προσεγγίσεις που να συνδυάζουν τη διαφύλαξη των φυσικών πόρων με την οικονομική ανάπτυξη. Η υλοποίηση του στόχου για τα δασικά οικοσυστήματα δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς διαρκή στήριξη για την ανάπτυξη και την ανάπτυξη δασοκομικών κλάδων ανάντη και κατάντη του δένδρου, που θα επιτρέπουν την οικονομική αξιοποίηση της γεωργοδασοπονίας.

5. Προκλήσεις για τις αστικές περιοχές της Ένωσης

5.1. Η πρόκληση της επαναφοράς της φύσης μέσα στις πόλεις αποτελεί βασικό στόχο τον οποίο η ΕΟΚΕ υποστηρίζει. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αύξηση του πράσινου στις ευρωπαϊκές μας πόλεις έχει μεγάλη σημασία για την ευεξία των συμπολιτών μας, καθώς και για τη βιωσιμότητα της βιοποικιλότητάς μας. Οι καύσωνες που έπληξαν την Ευρώπη τον Ιούλιο του 2022 υπενθυμίζουν τον καίριο ρόλο των δένδρων στη μείωση της θερμοκρασίας στις πόλεις. Τα δένδρα επιτρέπουν μείωση της θερμοκρασίας της επιφάνειας του εδάφους έως και κατά 12 °C.

5.2. Επιπλέον, οι ευρωπαϊκές πόλεις καλύπτουν σήμερα σημαντικές εκτάσεις, που εμποδίζουν την κυκλοφορία των ειδών και βλάπτουν τον οικοτόπό τους. Έχει εξαιρετική σημασία να κατευθυνθούν τα κράτη μέλη σε μέτρα για τον περιορισμό της δέσμευσης εδαφών φυσικού τοπίου. Τα μέτρα αυτά δεν θα πρέπει να στηρίζονται σε προγράμματα που προτείνουν ανταλλαγές γαιών.

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση Κοινωνικού Ταμείου για το Κλίμα» [COM(2021) 568 final — 2021/0206 (COD)] (ΕΕ C 152 της 6.4.2022, σ. 158).

⁽¹¹⁾ Δένδρο που ζει σε περιοχή που έχει εποικιστεί από το είδος του, χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση.

5.3. Τέλος, ο στόχος αποκατάστασης της βιοποικιλότητας θα πρέπει να ενισχυθεί στις πόλεις χάρη στην ανάπτυξη πράσινων υποδομών ως αναπόσπαστου μέρους της ανάπτυξης των περιοχών κατοικίας. Τα πάρκα, οι δενδροστοιχίες, οι πράσινες στέγες και οι πράσινοι τοίχοι βελτιώνουν το αστικό κλίμα με χαμηλότερο κόστος. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τις συστάσεις που διατυπώνει στη γνωμοδότησή της NAT/607 ⁽¹²⁾.

6. Προκλήσεις για τα θαλάσσια οικοσυστήματα της ΕΕ

6.1. Οι στόχοι αποκατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος έχουν καθοριστική σημασία για τη διαφύλαξη της βιοποικιλότητας, δεδομένου του πλήθους των ειδών και των οικοσυστημάτων που αυτό καλύπτει και της στρατηγικής σημασίας του για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους που προτείνονται για την αποκατάσταση αυτού του περιβάλλοντος, όπου είναι διαπιστωμένο ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν διαταράξει την ισορροπία των οικοσυστημάτων. Πέρα από την προστασία των ειδών και την αποκατάσταση των οικοτόπων, θα πρέπει επίσης να θεσπιστούν μέτρα υπεύθυνης αλιείας και μείωσης της ρύπανσης. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη θέσπιση μηχανισμού διατήρησης, στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής, για τη διαχείριση των δυσμενών επιπτώσεων στα οικοσυστήματα. Πράγματι, η επίτευξη των στόχων για το θαλάσσιο περιβάλλον απαιτεί να συμφωνήσουν τα κράτη μέλη για την από κοινού διαχείριση των αλιευτικών πόρων. Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας που έχει η δράση υπέρ του θαλάσσιου περιβάλλοντος, η Επιτροπή θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να παρεμβαίνει ώστε να διασφαλίζει την επίτευξη των στόχων προστασίας και αποκατάστασης.

6.2. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ τονίζει τον κεντρικό ρόλο του θαλάσσιου περιβάλλοντος στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Η διατήρηση της ικανότητας δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα που διαθέτουν οι ωκεανοί έχει στρατηγική σημασία για το μέλλον μας. Ως εκ τούτου, η ΕΕ πρέπει να παράσχει χρηματοδοτική στήριξη για την καινοτομία και την έρευνα, προκειμένου να ενθαρρυνθούν η αναζήτηση καινοτόμων λύσεων και η βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τα οικοσυστήματα αυτά. Για παράδειγμα, υπάρχουν μελέτες που έχουν καταδείξει τη σημασία των μικρών παράκτιων πυθμένων, οι οποίοι συνιστούν βασικούς οικοτόπους για πολλά είδη ιχθύων, που αναπτύσσονται εκεί πριν μεταβούν στους χώρους της ενήλικης διαβίωσής τους. Οι περιοχές αυτές, όμως, συχνά υποβαθμίζονται από διευθετήσεις των παράκτιων περιοχών (λιμάνια, κυματοθραύστες κ.λπ.) και, ως εκ τούτου, απαιτείται η αναζήτηση νέων λύσεων. Για παράδειγμα, στο ακυροβόλιο της Τουλόν και του Παλαιού Λιμένα της Seyne-sur-Mer, έχουν ποτιστεί πειραματικές κατασκευές για τη στερέωση υφάλων και τεχνητών υποθαλάσσιων λιβαδιών. Η συνολική οικολογική πρόκληση αυτής της δράσης είναι η αναζωογόνηση των οικολογικών λειτουργιών του παράκτιου περιβάλλοντος.

7. Οικονομικές προκλήσεις που θέτει η αποκατάσταση της φύσης

7.1. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την αξιοσημείωτη πολιτική βούληση που επιδεικνύει η Επιτροπή με αυτόν τον φιλόδοξο και καινοτόμο για την ΕΕ κανονισμό. Ωστόσο, υπενθυμίζει ότι η πολιτική βούληση φθάνει στα όριά της όταν δεν υποστηρίζεται από δημοσιονομική φιλοδοξία ανάλογη προς τις δεσμεύσεις. Από την άποψη αυτή, οι εργασίες της Επιτροπής για την περαιτέρω αποσαφήνιση του δυναμικού κόστους της αποκατάστασης των οικοσυστημάτων προσφέρουν μια πρώτη άποψη της δέσμευσης που θα πρέπει να αναλάβουν τα κράτη μέλη, αλλά εγείρουν ερωτήματα. Οι εργασίες αυτές μας δείχνουν μια σχέση κόστους/οφέλους από 1 έως 8 για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, αλλά δεν μας ενημερώνουν για τον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό αντίκτυπο της επίτευξης των στόχων. Ποιος θα είναι ο οικονομικός και κοινωνικός αντίκτυπος των μέτρων αποκατάστασης που θεσπίζονται για τις χερσαίες περιοχές; Η ΕΟΚΕ ζητεί να διενεργηθεί προκαταρκτική εκτίμηση της ακριβούς έκτασης γεωργικών γαιών, δασών και υδατορευμάτων που θα καλύπτεται από τις προτάσεις του κανονισμού. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει επίσης τις παρατηρήσεις που έχει διατυπώσει στη γνωμοδότηση NAT/786 ⁽¹³⁾, στην οποία ζητείται η πρόβλεψη χρηματοδοτικών πόρων ανάλογων προς τα διακυβευόμενα ζητήματα. Για παράδειγμα, το δίκτυο Natura 2000, το οποίο προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία στην Ευρώπη για τη βελτίωση της ποιότητας αξιόλογων φυσικών οικοσυστημάτων, παρέχει μόλις το 20 % των υπεσχημένων και αναγκαίων για τα μέτρα πόρων. Η ΕΟΚΕ αποδίδει ιδιαίτερη προσοχή στις οικονομικές δεσμεύσεις που αναγγέλλει η Επιτροπή. Υπενθυμίζει τη σημασία της διάθεσης κονδυλίων ανάλογων προς τις προσδοκίες, διαφορετικά η πρόσθετη ρύθμιση δεν θα αποφέρει κανένα αποτέλεσμα.

7.2. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για τον κίνδυνο μη ανανέωσης των γενεών στον γεωργικό τομέα. Ο καθορισμός στόχων ασυμβίβαστων με την πραγματικότητα της ζωής μιας γεωργικής εκμετάλλευσης θα οδηγήσει σε σημαντικές οικονομικές δυσχέρειες για τον εν λόγω τομέα, ο οποίος ήδη αντιμετωπίζει δυσκολίες για την ανανέωση των γενεών των επαγγελματιών του. Η Επιτροπή πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στον οικονομικό αντίκτυπο που θα υποστούν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις, ώστε να εξασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους, στηρίζοντας ταυτόχρονα την ανάπτυξη πρακτικών που να λαμβάνουν υπόψη τις κλιματικές προκλήσεις.

Βρυξέλλες, 25 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πράσινη Υποδομή (ΠΥ) — Ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ευρώπης» [COM(2013) 249 final] (ΕΕ C 67 της 6.3.2014, σ. 153).

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 — Επαναφορά της φύσης στη ζωή μας» [COM(2020) 380 final] (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 259).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες έλαβαν τουλάχιστον το ένα τέταρτο των έγκυρων ψήφων, απορρίφθηκαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων:

Σημείο 3.4

Τροπολογία 11

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
<p>Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να δοθεί προτεραιότητα στην αποκατάσταση των περιοχών που βρίσκονται εντός του υφιστάμενου δικτύου προστατευόμενων περιοχών, ιδίως των περιοχών Natura 2000, προκειμένου να αξιοποιηθεί το πλήρες δυναμικό των εν λόγω περιοχών. Έτσι υποστηρίζεται καλύτερα ο στόχος της επίτευξης της καλής κατάστασης των οικοτόπων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους. Η εστίαση των μέτρων αποκατάστασης σε προστατευόμενες περιοχές όχι μόνο διασφαλίζει τα μακράς διάρκειας οφέλη των μέτρων αποκατάστασης, αλλά συμβάλλει επίσης στην αποφυγή τυχόν αντικρουόμενων συμφερόντων που σχετίζονται με τη χρήση γης. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η εξαιρετικά ευρεία και αυστηρή απαίτηση μη υποβάθμισης των οικοτόπων που βρίσκονται επίσης εκτός του δικτύου προστατευόμενων περιοχών είναι ασύμμετρη και δυσανάλογη.</p>	<p>Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να δοθεί προτεραιότητα στην αποκατάσταση των περιοχών που βρίσκονται εντός του υφιστάμενου δικτύου προστατευόμενων περιοχών, ιδίως των περιοχών Natura 2000, προκειμένου να αξιοποιηθεί το πλήρες δυναμικό των εν λόγω περιοχών. Έτσι υποστηρίζεται καλύτερα ο στόχος της επίτευξης της καλής κατάστασης των οικοτόπων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους. Η ιδιαίτερη προσοχή στους τόπους Natura 2000 μπορεί να διασφαλίσει την εφαρμογή της οδηγίας για τους οικοτόπους που εγκρίθηκε ήδη το 1992, αλλά μπορεί να συμβάλει επίσης στην αποφυγή τυχόν αντικρουόμενων συμφερόντων που σχετίζονται με τη χρήση γης.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ 91

Ψήφοι κατά 108

Αποχές 18

Σημείο 4.2

Τροπολογία 12

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
<p>Ο στόχος της επανύγρανσης των αποστραγγισμένων τυρφώνων, που προβλέπεται στο άρθρο 9 του κανονισμού</p> <p>Ο στόχος αυτός θα έχει σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο στις επαγγελματικές δραστηριότητες και αφορά ιδίως κάποιες περιφέρειες ορισμένων κρατών μελών. Για τις εν λόγω περιφέρειες, ο προτεινόμενος στόχος ενδέχεται να αποδειχθεί υπερβολικά φιλόδοξος από την άποψη της εξισορρόπησης διαφορετικών στόχων. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η συνέχιση της παραγωγικής χρήσης τυρφώνων που έχουν αποκατασταθεί και επανυγροποιηθεί με εναλλακτικούς τρόπους απαιτεί οικονομική βιωσιμότητα. Επιπλέον, όσον αφορά το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα για την επίτευξη του στόχου αυτού, το 2012, σε μελέτη που εκπονήθηκε από ερευνητές σε περισσότερους από 620 τόπους οικολογικής αποκατάστασης υγροτόπων, διαπιστώθηκε ότι, ακόμη και μετά από εκατό χρόνια, οι εργασίες αυτές έχουν ανακτήσει κατά μέσο όρο μόλις από 65 % έως 70 % της αυτόχθονης βιοποικιλότητας και των διαφόρων υδρολογικών και οικολογικών λειτουργιών (διήθηση νερού, αποθήκευση άνθρακα) σε σύγκριση με ένα κατάλληλο μη υποβαθμισμένο οικοσύστημα αναφοράς. Αυτό εγείρει ερωτήματα σχετικά με τις προθεσμίες αποκατάστασης που προβλέπονται στο χρονοδιάγραμμα της Επιτροπής, καθώς και σχετικά με τον οικολογικό στόχο. Ωστόσο, ενώ οι τυρφώνες αντιπροσωπεύουν μόνο 3 % της χερσαίας έκτασης, δεσμεύουν το ένα τρίτο του διοξειδίου του άνθρακα που παγιδεύεται στο έδαφος. Αντιπροσωπεύουν λοιπόν τομέα εξαιρετικής στρατηγικής σημασίας για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.</p>	<p>Ο στόχος της επανύγρανσης των αποστραγγισμένων τυρφώνων, που προβλέπεται στο άρθρο 9 του κανονισμού</p> <p>Ο στόχος αυτός θα έχει σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο στις επαγγελματικές δραστηριότητες και αφορά ιδίως κάποιες περιφέρειες ορισμένων κρατών μελών. Για τις εν λόγω περιφέρειες, ο προτεινόμενος στόχος ενδέχεται να έχει ιδιαίτερο αντίκτυπο από την άποψη της εξισορρόπησης διαφορετικών στόχων. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ιδιαίτερη σημασία των τυρφώνων για τη βιοποικιλότητα και την προστασία του κλίματος και θεωρεί ότι οι στόχοι που έχει θέσει η Επιτροπή (αποκατάσταση του 70 % των αποστραγγισμένων τυρφώνων, με επανύγρανση του 50 % εξ αυτών έως το 2050^[3]) συνιστούν συμβιβασμό μεταξύ οικονομικών και περιβαλλοντικών συμφερόντων. Επιπλέον, όσον αφορά το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα για την επίτευξη του στόχου αυτού, το 2012, σε μελέτη που εκπονήθηκε από ερευνητές σε περισσότερους από 620 τόπους οικολογικής αποκατάστασης υγροτόπων, διαπιστώθηκε ότι, ακόμη και μετά από εκατό χρόνια, οι εργασίες αυτές έχουν ανακτήσει κατά μέσο όρο μόλις από 65 % έως 70 % της αυτόχθονης βιοποικιλότητας και των διαφόρων υδρολογικών και οικολογικών λειτουργιών (διήθηση νερού, αποθήκευση άνθρακα) σε σύγκριση με ένα κατάλληλο μη υποβαθμισμένο οικοσύστημα αναφοράς. Αυτό εγείρει ερωτήματα σχετικά με τις προθεσμίες αποκατάστασης που προβλέπονται στο χρονοδιάγραμμα της Επιτροπής, καθώς και σχετικά με τον οικολογικό στόχο. Ωστόσο, ενώ οι τυρφώνες αντιπροσωπεύουν μόνο 3 % της χερσαίας έκτασης, δεσμεύουν το ένα τρίτο του διοξειδίου του άνθρακα που παγιδεύεται στο έδαφος. Αντιπροσωπεύουν λοιπόν τομέα εξαιρετικής στρατηγικής σημασίας για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ 99

Ψήφοι κατά 104

Αποχές 18

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επισήμανση των βιολογικών τροφών για ζώα συντροφιάς»

[COM(2022) 659 final — 2022/0390 (COD)]

(2023/C 140/09)

Εισηγητής: ο κ. **Arnaud SCHWARTZ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 8.12.2022
Νομική βάση	Άρθρο 43 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	10.1.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	187/0/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την πρόταση κανονισμού σχετικά με την επισήμανση των βιολογικών τροφών για ζώα συντροφιάς και ζητεί την ταχεία έγκρισή της προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχεια με τις απαιτήσεις που ίσχυαν πριν από την έναρξη εφαρμογής του νέου κανονισμού για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων ⁽¹⁾.

1.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο τομέας των τροφών για ζώα συντροφιάς μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και ότι αυτά τα νέα μέτρα επισήμανσης θα καταστήσουν δυνατή την ανάπτυξη και την αξιοποίηση του τομέα, τόσο μέσω της πώλησης προϊόντων στους καταναλωτές που επιζητούν τη βιολογική προέλευση των προϊόντων που αγοράζουν όσο και μέσω της δυνατότητας δημιουργίας προστιθέμενης αξίας για τα βιολογικά υποπροϊόντα. Αυτό θα επιτρέψει στον τομέα να συμβάλει, έστω και μετρίως, στην επίτευξη του στόχου του 25 % της γεωργικής γης της ΕΕ που προορίζεται για βιολογικές καλλιέργειες έως το 2030, όπως ορίζεται στις στρατηγικές «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και «Βιοποικιλότητα» και στο ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής.

1.3. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να προβάλουν αυτόν τον νέο κανονισμό και τους στόχους του, προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω η ζήτηση και η εμπιστοσύνη των καταναλωτών για τα βιολογικά προϊόντα.

1.4. Δεδομένου ότι οι τροφές για ζώα συντροφιάς προορίζονται για πώληση στους καταναλωτές, συνιστά τη συμμετοχή του εν λόγω τομέα, καθώς και τη διαβούλευση μαζί του, στο νομοθετικό έργο που αφορά τη βιωσιμότητα των τροφίμων, όπως η επισήμανση των βιώσιμων τροφίμων, οι περιβαλλοντικές επιδόσεις των προϊόντων και οι βιώσιμες συσκευασίες ⁽²⁾.

2. Πλαίσιο

2.1. Η έναρξη ισχύος, την 1η Ιανουαρίου 2022, του νέου κανονισμού της ΕΕ για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων ⁽³⁾ εισήγαγε αυστηρές απαιτήσεις επισήμανσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τις βιολογικές ζωοτροφές και τροφές για ζώα συντροφιάς. Ενώ παλαιότερα οι τροφές για τα ζώα συντροφιάς, ιδίως για τις γάτες και τους σκύλους, θα μπορούσαν να επισημαιοποιούνται ως βιολογικές, παρόλο που δεν ήταν βιολογικά όλα τα γεωργικά συστατικά τους, βάσει εθνικών κανόνων ή ιδιωτικών προτύπων, από την 1η Ιανουαρίου 2022, αυτό το είδος επισήμανσης δεν είναι πλέον δυνατό.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου (ΕΕ L 150 της 14.6.2018, σ. 1).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προς ένα πλαίσιο επισήμανσης των βιώσιμων τροφίμων για να αποκτήσουν οι καταναλωτές τη δυνατότητα να προβαίνουν σε βιώσιμες επιλογές τροφίμων» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 75 της 28.2.2023, σ. 97).

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου (ΕΕ L 150 της 14.6.2018, σ. 1).

2.2. Ως εκ τούτου, στις 28 Νοεμβρίου 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε πρόταση κανονισμού σχετικά με την επισήμανση των βιολογικών τροφών για ζώα συντροφιάς⁽⁴⁾, με στόχο τη θέσπιση ειδικών κανόνων επισήμανσης όσον αφορά τις τροφές για ζώα συντροφιάς. Στόχος είναι να επιτρέπεται οι τροφές για τα ζώα συντροφιάς, ιδίως για τις γάτες και τους σκύλους, να φέρουν το λογότυπο βιολογικής παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον πληρούν αυστηρά κριτήρια, που ορίζονται από τον νομοθέτη της ΕΕ.

2.3. Οι προτεινόμενοι κανόνες επισήμανσης για τις βιολογικές τροφές για ζώα συντροφιάς αντικατοπτρίζουν τους κανόνες επισήμανσης που ισχύουν για τα τρόφιμα: προκειμένου να επισημαίνονται ως βιολογικά προϊόντα και να φέρουν το λογότυπο βιολογικής παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τουλάχιστον το 95 % του βάρους των γεωργικών συστατικών θα πρέπει να είναι βιολογικά (εάν λιγότερο του 95 % των γεωργικών συστατικών είναι βιολογικά, η αναφορά στη βιολογική παραγωγή μπορεί να χρησιμοποιείται μόνο στον κατάλογο των συστατικών που σχετίζονται με βιολογικά συστατικά, με αναφορά του συνολικού ποσοστού βιολογικών συστατικών ως προς τη συνολική ποσότητα γεωργικών συστατικών).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη στήριξη της στο σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής στην ΕΕ⁽⁵⁾, αναγνωρίζοντας τον ρόλο της βιολογικής γεωργίας στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, και ιδίως των μέτρων για την περαιτέρω ενίσχυση της ζήτησης και της εμπιστοσύνης των καταναλωτών για τα βιολογικά προϊόντα.

3.2. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη να εγκριθεί η παρούσα πρόταση κανονισμού το συντομότερο δυνατόν, προκειμένου να επιτραπεί η χρήση του λογότυπου βιολογικής παραγωγής της ΕΕ για τις τροφές για ζώα συντροφιάς που δεν περιέχουν 100 % (αλλά τουλάχιστον 95 %, κατά βάρος) βιολογικά συστατικά, κάτι που ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα για ορισμένα προϊόντα. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ ζητεί να προβλεφθεί μελλοντικά η ταυτόχρονη εφαρμογή αυτού του είδους κανονιστικών πράξεων με την έναρξη ισχύος του βασικού κειμένου, προκειμένου να αποφευχθούν νομικά κενά που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά τόσο τους παραγωγούς όσο και τους καταναλωτές/αγοραστές.

3.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους προτεινόμενους κανόνες επισήμανσης για τις βιολογικές τροφές για ζώα συντροφιάς, λαμβάνοντας υπόψη το υψηλό επίπεδο των απαιτούμενων βιολογικών προϊόντων (95 % κατά βάρος) και την ομοιότητα με τους κανόνες που ισχύουν για τα βιολογικά τρόφιμα, γεγονός που διευκολύνει την ομοιόμορφη χρήση του λογότυπου της ΕΕ και την ευκολότερη κατανόηση από τους καταναλωτές για τους οποίους προορίζονται και οι δύο τύποι προϊόντων.

3.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, παρά το χαμηλό ποσοστό βιολογικών προϊόντων στον εν λόγω τομέα, ο τομέας των τροφών για ζώα συντροφιάς αναπτύσσεται ραγδαία (3,1 % ετήσια ανάπτυξη, με το 46 % των ευρωπαϊκών νοικοκυριών να έχει τουλάχιστον ένα ζώο συντροφιάς⁽⁶⁾). Σύμφωνα με την ίδια τη βιομηχανία, η τάση «εξανθρωπισμού» των ζώων συντροφιάς οδηγεί πολλούς ιδιοκτήτες ζώων συντροφιάς να αναζητούν τρόφιμα που αντικατοπτρίζουν τις δικές τους προτιμήσεις, με αποτέλεσμα την αγορά προϊόντων υψηλής ποιότητας, συμπεριλαμβανομένων των βιολογικών προϊόντων⁽⁷⁾. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί αυτά τα νέα μέτρα επισήμανσης, τα οποία μπορούν να τονώσουν αυτή την αγορά βιολογικών τροφών για ζώα συντροφιάς, τόσο μέσω των πωλήσεων σε καταναλωτές που επιζητούν τη βιολογική προέλευση των προϊόντων που αγοράζουν όσο και μέσω της δυνατότητας δημιουργίας προστιθέμενης αξίας για τα βιολογικά υποπροϊόντα.

3.5. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτά τα νέα μέτρα επισήμανσης μπορούν να συμβάλουν, έστω και μετρίως, στην επίτευξη του στόχου του 25 % της γεωργικής γης της ΕΕ που προορίζεται για βιολογικές καλλιέργειες έως το 2030, όπως ορίζεται στις στρατηγικές «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και «Βιοποικιλότητα» και στο ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής, που απορρέει από την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

3.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την εφαρμογή των μέτρων για την υποχρεωτική ενημέρωση σχετικά με την προέλευση των τροφίμων, όσον αφορά τις πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται στις τροφές για ζώα συντροφιάς, με τις ενδείξεις «Γεωργία ΕΕ», «Γεωργία εκτός ΕΕ», «Γεωργία ΕΕ/εκτός ΕΕ», ή ακόμα «Γεωργία + ονομασία χώρας» ή «Γεωργία + ονομασία χώρας και περιφέρειας».

(4) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επισήμανση των βιολογικών τροφών για ζώα συντροφιάς (COM/2022/659 final).

(5) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με το σχέδιο Δράσης για την ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής στην ΕΕ» [COM(2021) 141 final] (ΕΕ C 517 της 22.12.2021, σ. 114).

(6) Πηγή: FEDIAF (Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία της Βιομηχανίας Ζωοτροφών για Ζώα Συντροφιάς) — <https://europeanpetfood.org/about/statistics/>

(7) Πηγή: FEDIAF (Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία της Βιομηχανίας Ζωοτροφών για Ζώα Συντροφιάς) — <https://europeanpetfood.org/pet-food-facts/pet-food-trends/>

3.7. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να προβάλουν αυτόν τον νέο κανονισμό και τους στόχους του, προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω η ζήτηση και η εμπιστοσύνη των καταναλωτών για τα βιολογικά προϊόντα.

3.8. Τέλος, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτά τα μέτρα επισημάνσης πρέπει να επιτρέψουν την έναρξη ή ακόμη και τη διεύρυνση του διαλόγου με τους παραγωγούς τροφών για ζώα συντροφιάς, προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση από τον τομέα των αρχών των βιώσιμων συστημάτων τροφίμων και να αναπτυχθεί η συμβολή τους στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ»

[COM(2022) 782 final]

(2023/C 140/10)

Εισηγητής: ο κ. **Petru Sorin DANDEA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 19.12.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	21.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	169/0/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει τις συστάσεις της Επιτροπής και διατυπώνει μια σειρά πρόσθετων προτάσεων.

1.2. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τα συμπεράσματα από την προηγούμενη γνωμοδότησή της⁽¹⁾, η οποία εγκρίθηκε με ευρεία πλειοψηφία κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Οκτωβρίου του 2022.

1.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά τα δύο επίπεδα κατανάλωσης να καθοριστούν κατά τρόπο ώστε να προστατεύονται όλα τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα σε ό,τι αφορά την εξόφληση των λογαριασμών ενέργειας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πολιτική των δύο επιπέδων τιμολόγησης θα πρέπει να καλύπτει τόσο τα άτομα που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας όσο και εκείνα που ανήκουν στην κατώτερη μεσαία τάξη, τα οποία, λόγω χαμηλών εισοδημάτων, δεν θα είναι σε θέση να πληρώσουν τους λογαριασμούς ενέργειας στην τιμή της αγοράς.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη να κάνουν χρήση του προσωρινού πλαισίου κρίσης για τις κρατικές ενισχύσεις και συνιστά στα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν όλα τα δυνατά μέσα για να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις, εν γένει, και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ειδικότερα.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη συνετή χρήση της νομισματικής πολιτικής, δεδομένου ότι, εφόσον ο πληθωρισμός καθοδηγείται από εξωγενείς παράγοντες, σε αυτό το πολύπλοκο πλαίσιο, η νομισματική πολιτική μπορεί να έχει κυκλικές επιπτώσεις.

1.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία οι χώρες της ζώνης του ευρώ θα πρέπει να συντονίσουν τις δημοσιονομικές πολιτικές τους με τη νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Αυτό είναι σημαντικό για να επιτύχει η νομισματική πολιτική τη συγκράτηση του πληθωρισμού.

1.7. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η ολοκλήρωση της Ένωσης Κεφαλαιαγορών και της Τραπεζικής Ένωσης θα αποτελέσει σημαντικό βήμα για την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και συνιστά στα κράτη μέλη να καταβάλουν προσπάθειες για την επιτάχυνση της διαδικασίας.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν ταχέως σε εθνικό επίπεδο την οδηγία για τους κατώτατους μισθούς. Η εφαρμογή της οδηγίας θα μπορούσε να βελτιώσει το επίπεδο του κατώτατου μισθού και να δημιουργήσει ένα δίκτυ ασφαλείας για τους χαμηλόμισθους εργαζομένους, διατηρώντας την αγοραστική δύναμη των μισθών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου υψηλού πληθωρισμού.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόσθετες εκτιμήσεις σχετικά με τη σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ» (ΕΕ C 75 της 28.2.2023, σ. 43).

1.9. Η Επιτροπή συνιστά στα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν την ευκαιρία του κοινωνικού διαλόγου για τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών που απαιτούνται προκειμένου να μετριαστούν οι επιπτώσεις της κρίσης. Η ΕΟΚΕ στηρίζει σθεναρά την πρόταση της Επιτροπής.

2. Ιστορικό

2.1. Η ανάκαμψη του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης στη ζώνη του ευρώ και σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2021 διακόπηκε ξαφνικά από τον πόλεμο που ξεκίνησε η Ρωσική Ομοσπονδία κατά της Ουκρανίας. Η σημαντική εξάρτηση της ζώνης του ευρώ από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων από τη Ρωσική Ομοσπονδία, στο πλαίσιο των κυρώσεων που επέβαλε η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), έχει δημιουργήσει αβεβαιότητα, με σημαντικές επιπτώσεις στις αλυσίδες εφοδιασμού. Αυτά τα δύο στοιχεία αποτέλεσαν τις γενεσιουργές αιτίες της ενεργειακής κρίσης και, στη συνέχεια, του υψηλού πληθωρισμού που αντιμετωπίζουν αυτή τη στιγμή η ζώνη του ευρώ, και η Ευρωπαϊκή Ένωση εν γένει.

2.2. Αν και ο πληθωρισμός μειώθηκε ελαφρώς τον Νοέμβριο, σε 10,0 %, από το 10,6 % τον Οκτώβριο, η άφιξη της χειμερινής περιόδου, τα προβλήματα εφοδιασμού με καύσιμα και η επακόλουθη ενεργειακή κρίση ενδέχεται να αυξήσουν εκ νέου τον πληθωρισμό κατά την προσεχή περίοδο.

2.3. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα χρησιμοποίησε τη νομισματική πολιτική για να επαναφέρει τον πληθωρισμό σε βιώσιμες τιμές (στόχος του 2 % μεσοπρόθεσμα), αλλά οι προσπάθειές της ενδέχεται να αποδειχθούν ανεπαρκείς λόγω των εξωγενών παραγόντων που οδήγησαν στην κρίση, αλλά και της δυσκολίας συνδυασμού της νομισματικής πολιτικής με τις κατακερματισμένες δημοσιονομικές πολιτικές των κρατών μελών.

2.4. Αυτή η πολλαπλή κρίση προστέθηκε στην κλιματική κρίση που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρατηρείται επίσης σημαντική μείωση της ταχύτητας σύγκλισης, και μάλιστα κατακερματισμός και απόκλιση όχι μόνο σε ορισμένους τομείς, αλλά και μεταξύ των οικονομιών των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ.

2.5. Η ενεργειακή κρίση έχει οδηγήσει σε απώλεια ανταγωνιστικότητας για πολλούς τομείς και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ενιαία αγορά.

2.6. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, καθώς και η πολιτική συνοχής, έχουν συμβάλει σημαντικά στην παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ ώστε να διατηρήσουν το αναγκαίο επίπεδο επενδύσεων για την επίτευξη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας, απαιτούνται, ωστόσο, περαιτέρω προσπάθειες για να διασφαλιστεί υψηλότερη ταχύτητα μετάβασης προς το ουδέτερο ισοζύγιο εκπομπών και να μειωθεί σημαντικά η ενεργειακή εξάρτηση.

2.7. Σε αυτό το ιδιαίτερα δύσκολο και πολύπλοκο πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε στις 22 Νοεμβρίου την πρόταση της για σύσταση του Συμβουλίου⁽²⁾ σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ για το 2023.

3. Γενικές και ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις συστάσεις της Επιτροπής, θεωρεί ωστόσο αναγκαίες και τις ακόλουθες προτάσεις:

3.2. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τα συμπεράσματα της γνωμοδότησης ECO/590⁽³⁾, η οποία εγκρίθηκε με ευρεία πλειοψηφία κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Οκτωβρίου του 2022.

3.3. Στο πλαίσιο της ενεργειακής κρίσης, ο χειμώνας 2022-2023 θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει μια πολιτική προστασίας των πιο ευάλωτων ατόμων, με μια τιμολόγηση σε δύο επίπεδα. Αυτό σημαίνει ότι, έως ένα ορισμένο επίπεδο κατανάλωσης ενέργειας, ο ευάλωτος καταναλωτής θα καταβάλλει τιμή χαμηλότερη από την τιμή της αγοράς. Η πολιτική των δύο επιπέδων που προτείνει η Επιτροπή για την προστασία των ευάλωτων νοικοκυριών στο πλαίσιο της ενεργειακής κρίσης θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί από τα κράτη μέλη χωρίς αποκλεισμούς. Η ΕΟΚΕ συνιστά τα δύο επίπεδα κατανάλωσης να καθοριστούν κατά τρόπο ώστε να προστατεύονται όλα τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα σε ό,τι αφορά την εξόφληση των λογαριασμών ενέργειας.

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πολιτική των δύο επιπέδων τιμολόγησης θα πρέπει να καλύπτει τόσο τα άτομα που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας όσο και εκείνα που ανήκουν στην κατώτερη μεσαία τάξη, τα οποία, λόγω χαμηλών εισοδημάτων, δεν θα είναι σε θέση να πληρώσουν τους λογαριασμούς ενέργειας στην τιμή της αγοράς.

(2) Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ [COM(2022) 782 final].

(3) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόσθετες εκτιμήσεις σχετικά με τη σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ» [COM(2021) 742 final] (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 75 της 28.2.2023, σ. 43).

3.4. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, για τις επιχειρήσεις, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν στήριξη ώστε να αποφευχθεί η παύση των δραστηριοτήτων, μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης του προσωρινού πλαισίου κρατικών ενισχύσεων για την κρίση. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής και συνιστά στα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν όλα τα δυνατά μέσα για να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις, εν γένει, και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ειδικότερα.

3.5. Ο πληθωρισμός που προκλήθηκε από τις τιμές του φυσικού αερίου και την ενεργειακή κρίση έφτασε, τον Οκτώβριο του 2022, στο υψηλότερο επίπεδο του από τότε που εισήχθη το ευρώ, συγκεκριμένα στο 10,6 %. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ενήργησε εγκαίρως χρησιμοποιώντας τη νομισματική πολιτική για να συγκρατήσει την αύξηση του πληθωρισμού και να εξασφαλίσει την επιστροφή του κάτω από το 2 % (μεσοπρόθεσμος στόχος). Η ΕΟΚΕ συνιστά τη συνετή χρήση της νομισματικής πολιτικής, δεδομένου ότι, εφόσον ο πληθωρισμός καθοδηγείται από εξωγενείς παράγοντες, σε αυτό το πολύπλοκο πλαίσιο, η νομισματική πολιτική μπορεί να έχει κυκλικές επιπτώσεις.

3.6. Οι μισθοί στη ζώνη του ευρώ αυξήθηκαν ελαφρώς το 2022, σε επίπεδα όμως πολύ χαμηλότερα από το επίπεδο του πληθωρισμού. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία συνιστά στα κράτη μέλη να ενεργήσουν υπέρ της διατήρησης της αγοραστικής δύναμης των μισθών, ιδίως για τους ευάλωτους χαμηλόμισθους εργαζομένους, τηρουμένων των εθνικών πρακτικών τους και των εθνικών μοντέλων συλλογικών διαπραγματεύσεων. Η ΕΟΚΕ συνιστά στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν ταχέως σε εθνικό επίπεδο την οδηγία για τους κατώτατους μισθούς. Η εφαρμογή της οδηγίας θα μπορούσε να βελτιώσει το επίπεδο του κατώτατου μισθού και να δημιουργήσει ένα δίκτυ ασφαλείας για τους χαμηλόμισθους εργαζομένους, διατηρώντας την αγοραστική δύναμη των μισθών.

3.7. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία οι χώρες της ζώνης του ευρώ θα πρέπει να συντονίσουν τις δημοσιονομικές πολιτικές τους με τη νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Αυτό είναι σημαντικό για να επιτύχει η νομισματική πολιτική τη συγκράτηση του πληθωρισμού. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την εφαρμογή του Πυλώνα 1 που προτείνεται στο Πλαίσιο χωρίς αποκλεισμούς του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Αυτό θα μπορούσε να αποφέρει σημαντικά έσοδα για τα κράτη μέλη τα οποία, μετά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, αντιμετωπίζουν υψηλό δημόσιο χρέος και, κατά συνέπεια, διαθέτουν μικρότερα δημοσιονομικά περιθώρια ελιγμών σε περιόδους κρίσης.

3.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να συνεχιστούν οι προσπάθειες για την ολοκλήρωση της Ένωσης Κεφαλαιαγορών και της Τραπεζικής Ένωσης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ολοκλήρωση αυτών των δύο πολιτικών εγχειρημάτων θα αποτελέσει σημαντικό βήμα για την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

3.9. Στο πλαίσιο αυτής της πολλαπλής κρίσης, τα κράτη μέλη πρέπει να αναλάβουν δράση για να μειώσουν τις αρνητικές επιπτώσεις στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Η Επιτροπή συνιστά στα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν την ευκαιρία του κοινωνικού διαλόγου για τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών που απαιτούνται προκειμένου να μετριαστούν οι επιπτώσεις της κρίσης. Η ΕΟΚΕ στηρίζει σθεναρά την πρόταση της Επιτροπής.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Καθορισμός της πορείας για έναν βιώσιμο γαλάζιο πλανήτη — Κοινή ανακοίνωση σχετικά με το θεματολόγιο της ΕΕ για τη διεθνή διακυβέρνηση των ωκεανών»

[JOIN(2022) 28 final]

(2023/C 140/11)

Εισηγητής: ο κ. **Stefano PALMIERI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 25.11.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	15.6.2022
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	184/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η διακυβέρνηση των ωκεανών δεν θα πρέπει να θεωρείται απλώς «θαλάσσια υπόθεση». Το θαλάσσιο περιβάλλον αποτελεί ένα πολύπλοκο σύστημα από άποψη τομέων, νομοθεσίας, ενδιαφερόμενων μερών σε διαφορετικές κλίμακες (τοπική, περιφερειακή, παγκόσμια) και διαστάσεων. Είναι αλληλένδετο με χερσαίες δραστηριότητες, πολιτικές και δράσεις, οι οποίες απαιτούν μια βασισμένη στη γνώση υποστήριξη για τη λήψη αποφάσεων με διεπιστημονική και ολοκληρωμένη προσέγγιση και επιστημονική διπλωματία. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την προτεινόμενη σύσταση Διακυβερνητικής Επιτροπής για τη Βιωσιμότητα των Ωκεανών.

1.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον χαρακτηρισμό προστατευόμενων θαλάσσιων περιοχών, την επίτευξη ουδέτερου ισοζυγίου άνθρακα και τη βιώσιμη διάλυση πλοίων.

1.3. Οι αποφάσεις και οι παρεμβάσεις απαιτούν συνοχή μεταξύ των διαφόρων πολιτικών και συμφωνιών, με διαφανή αξιολόγηση της σκοπιμότητας έναντι των επιπτώσεων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον νομοθετικό ρόλο της ΕΕ καθώς και τη συμβολή της στην ενίσχυση των δικτύων και των εταιρικών σχέσεων σε παγκόσμιο επίπεδο και στη συνεκτίμηση του ρόλου της έρευνας και της καινοτομίας.

1.4. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη θέσπιση οικονομικών κινήτρων για την αποτροπή της χρήσης σημαιών ευκαιρίας (π.χ. με τη σύσταση ειδικού ταμείου χρηματοδοτούμενου από εγγυήσεις για τη διάλυση πλοίων) και προτείνει την επέκταση του μηχανισμού προσαρμογής άνθρακα ώστε να καλύπτει το ευρύ φάσμα ρύπων που επηρεάζουν το θαλάσσιο οικοσύστημα.

1.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσέγγιση της «μηδενικής ανοχής» όσον αφορά την παράνομη, αδήλωτη και ανεξέλεγκτη (ΠΑΑ) αλιεία και τα παρεμπόδιμα αλιεύματα και ενθαρρύνει την ΕΕ να στηρίζει τους έντιμους φορείς εκμετάλλευσης στην επίτευξη της βιώσιμης διατήρησης και διαχείρισης της αλιείας. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να στηρίξει τη βιώσιμη, χαμηλού αντικτύπου, μικρής κλίμακας και βιομηχανική αλιεία, καθώς και την υδατοκαλλιέργεια και τη φυκοκαλλιέργεια «μηδενικού αντικτύπου», προκειμένου να διασφαλιστεί η περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα των περιφερειών.

1.6. Για την εξόρυξη ανοικτής θαλάσσης εξακολουθούν να απαιτούνται αξιόπιστα επιστημονικά αποτελέσματα ώστε να αξιολογηθούν οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την υιοθέτηση της προληπτικής προσέγγισης από την Επιτροπή και ζητεί την αναστολή της έγκρισης αδειών εξόρυξης από τη Διεθνή Αρχή των Θαλάσσιων Βυθών (ISA). Η ΕΟΚΕ ζητεί τη σύσταση ανεξάρτητων διεθνών επιστημονικών ομάδων με σκοπό την παροχή βασισμένης στη γνώση υποστήριξης των αποφάσεων και των παρεμβάσεων.

1.7. Οι επιπτώσεις των μη εκραγόντων μηχανισμών, των αναδυόμενων ρύπων και των φυσικών καταστροφών μπορούν να αλλάξουν ριζικά τη χρήση του θαλάσσιου χώρου και τα επακόλουθα οικονομικά/γεωπολιτικά σενάρια. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες της Επιτροπής για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

1.8. Η ασφάλεια και η προστασία στη θάλασσα είναι θεμελιώδους σημασίας. Απαιτείται ανανέωση δεξιοτήτων και τεχνολογιών σε επίπεδο γενεών, συνοδευόμενη από αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και εργασίας. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης τα κράτη μέλη να κυρώσουν τη σύμβαση αριθ. 188/2007 ⁽¹⁾ της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και να διασφαλίσουν την αποτελεσματική μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών της ΕΕ ⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την οδηγία (ΕΕ) 2017/159 του Συμβουλίου ⁽³⁾ και ζητεί τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της διαδικασίας για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας και την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων στον τομέα της θαλάσσιας αλιείας.

1.9. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι οι εξόχως απόκεντρες περιοχές ⁽⁴⁾ —λόγω των γεωγραφικών χαρακτηριστικών τους— είναι σημαντικό να αναλάβουν καίριο ρόλο στο πλαίσιο της διακυβέρνησης των ωκεανών, όπως ορίζεται στο έγγραφο COM(2022) 198 final ⁽⁵⁾, αλλά αποσιωπάται εντελώς στο έγγραφο JOIN(2022) 28 final.

1.10. Για μια νέα και ενισχυμένη διεθνή διακυβέρνηση των ωκεανών, η οποία προωθείται από την ΕΕ, η ΕΟΚΕ ζητεί την αποτελεσματική και διαφανή συμμετοχή —σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, από τη διαβούλευση και την από κοινού εκπόνηση των σχεδίων έως την εφαρμογή και την τελική αξιολόγηση— των ποικίλων ενδιαφερόμενων μερών στον σχεδιασμό βασισμένης στη γνώση υποστήριξης της εκάστοτε πολιτικής, καθώς και στην επικοινωνία και την προβολή. Θα μπορούσαν να υιοθετηθούν νέες μορφές οργανωτικής δομής για την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας των προκλήσεων.

1.11. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ευρεία διάδοση της γνώσης του δικαίου της θάλασσας μεταξύ όλων των πολιτών της ΕΕ. Απαιτείται διεθνής νομοθεσία για τη ρύθμιση διαφόρων τομέων αρμοδιότητας (σύνορα παράκτιων κρατών, οικονομικές ζώνες, προστασία των θαλάσσιων πόρων, ορισμός του «ασφαλούς λιμένα» κ.λπ.), ιδίως για την αποσαφήνιση των διεθνών υποχρεώσεων όσον αφορά τις υπηρεσίες διάσωσης και επιθαλάσσιας αρωγής, με την κωδικοποίηση των εννοιών του κινδύνου και των μεθόδων έρευνας και διάσωσης ⁽⁶⁾. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ορθή εφαρμογή του εν λόγω κανόνα, με την επιβεβαίωση της θεμελιώδους αρχής σύμφωνα με την οποία οι άνθρωποι που κινδυνεύουν στη θάλασσα πρέπει να διασώζονται και να μεταφέρονται σε ασφαλές λιμάνι άνευ αμφιβολιών και όρων.

1.12. Δεδομένης της γεωπολιτικής και περιβαλλοντικής σημασίας της Αρκτικής, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμευση της ΕΕ να εφαρμόσει πλήρως τη **συμφωνία για την αποτροπή της άναρχης αλιείας ανοικτής θάλασσας στον κεντρικό Αρκτικό Ωκεανό**, τις προσπάθειες για τον χαρακτηρισμό προστατευόμενων θαλάσσιων ζωνών (ΠΘΠ) στην Αρκτική και την απαγόρευση της εξόρυξης υδρογονανθράκων ⁽⁷⁾.

1.13. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την έλλειψη φιλοδοξίας στις προγραμματισμένες επενδύσεις που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της διακυβέρνησης των ωκεανών και ζητεί, ως εκ τούτου, τη θέσπιση ενδεδειγμένου Ταμείου Ωκεανών προς υποστήριξη των προκλήσεων στη θάλασσα.

2. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με το πλαίσιο αναφοράς

2.1. Μία από τις κύριες προκλήσεις όσον αφορά τα θαλάσσια και τα ναυτιλιακά θέματα είναι η **συνοχή** μεταξύ των δράσεων σε διάφορα επίπεδα (παγκόσμιο, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό), καθώς και μεταξύ των τομέων. Οι πολλές ανταγωνιστικές διεκδικήσεις μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τις παρεμβάσεις και να μειώσουν δραστικά την επίδρασή τους.

⁽¹⁾ Σύμβαση αριθ. 188/2007 της ΔΟΕ σχετικά με την εργασία στον τομέα της αλιείας.

⁽²⁾ Επί του παρόντος, 167 κράτη δεν έχουν κυρώσει τη σύμβαση αριθ. 188, εκ των οποίων τα 19 είναι κράτη μέλη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων σημαντικών παράκτιων χωρών όπως η Κύπρος, η Φινλανδία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Λετονία, η Μάλτα, η Ισπανία και η Σουηδία.

⁽³⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2017/159 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2016, για την υλοποίηση της συμφωνίας για την εφαρμογή της σύμβασης της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας του 2007 σχετικά με την εργασία στον τομέα της αλιείας που συνάφθηκε στις 21 Μαΐου 2012 μεταξύ της Γενικής Συνομοσπονδίας Γεωργικών Συνεταιρισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (COGECA), της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας των Ενώσεων Εργαζομένων στις Μεταφορές (ETF) και της Ένωσης Εθνικών Οργανώσεων Επιχειρήσεων Αλιείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Euroêche) (ΕΕ L 25 της 31.1.2017, σ. 12).

⁽⁴⁾ Οι ΕΑΠ είναι νήσοι, αρχιπελάγη και ένα ηπειρωτικό τμήμα (Γαλλική Γουιάνα). Οι εννέα αυτές περιοχές βρίσκονται στον δυτικό Ατλαντικό ωκεανό, στη λεκάνη της Καραϊβικής, στο δάσος του Αμαζονίου και στον Ινδικό ωκεανό: Γαλλική Γουιάνα, Γουαδελούπη, Μαρτίνικα, Άγιος Μαρτίνος, Ρεϊνιόν και Μαγιότ (Γαλλία), Αζόρες και Μαδέιρα (Πορτογαλία) και Κανάριες Νήσοι (Ισπανία).

⁽⁵⁾ COM(2022) 198 final — Προτεραιότητα στον άνθρωπο, διασφάλιση βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, και απελευθέρωση του δυναμικού των εξόχως απόκεντρων περιοχών της ΕΕ.

⁽⁶⁾ Διεθνής σύμβαση για τη ναυτική έρευνα και διάσωση, 29 Απριλίου 1979, Αμβούργο· σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, 10 Δεκεμβρίου 1982, Μοντέγκο Μπέι· Διεθνής σύμβαση για την ασφάλεια της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα, 25 Μαΐου 1980.

⁽⁷⁾ Κοινή ανακοίνωση COM/EYEA, JOIN (2021) 27 final, με τίτλο «Ισχυρότερη δέσμευση της ΕΕ για μια ειρηνική, βιώσιμη και ευημερούσα Αρκτική».

2.2. Η διακυβέρνηση των ωκεανών απαιτεί βασισμένη στη γνώση υποστήριξη των αποφάσεων. Οι ανθρωπογενείς επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον **δεν περιορίζονται στις θαλάσσιες δραστηριότητες** (εξόρυξη, αλιεία, μεταφορές), αλλά περιλαμβάνουν επίσης δράσεις στην ξηρά που οδηγούν σε ρύπανση ευρύτερης κλίμακας (απόβλητα, φυτοφάρμακα, αντιβιοτικά, φωσφορικά άλατα, πλαστικά, εκρηκτικά κ.λπ.). Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας να ενσωματωθούν οι ωκεανοί όχι μόνο στον ΣΒΑ 14, αλλά και στους στόχους που αφορούν τη βιομηχανική παραγωγή και τις συλλογικές συμπεριφορές. Για ένα υγιές και παραγωγικό θαλάσσιο οικοσύστημα απαιτείται μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση, η οποία θα περιλαμβάνει πτυχές που δεν περιορίζονται σε θαλάσσια και ναυτιλιακά ζητήματα.

2.3. Τα τελευταία χρόνια, κατά τα οποία η πολυπλοκότητα έκανε την εμφάνισή της σε πολλά πλαίσια, αναπτύχθηκαν **νέοι τρόποι διακυβέρνησης** που καθοδηγούνται κυρίως από την επιστήμη της αγοράς και των δικτύων. Τα πολύπλοκα συστήματα είναι δύσκολο να ελεγχθούν και η δυναμική τους δεν μπορεί εύκολα να προβλεφθεί μακροπρόθεσμα. Οι ωκεανοί αποτελούν ένα πολύπλοκο σύστημα στο πλαίσιο του οποίου οι τεράστιες αποκλίσεις στους κανόνες μεταξύ παράκτιων και υπεράκτιων περιοχών, οι διαφορές σε εθνικό κυβερνητικό επίπεδο και ο ιδιωτικός τομέας υποδεικνύουν ότι θα ήταν ενδεχομένως αναγκαίο να διαμορφωθεί μια ανανεωμένη **επιστημονική διπλωματία** για την αντιμετώπιση των προκλήσεων. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη ανάπτυξης κατάλληλων για τον επιδιωκόμενο σκοπό εργαλείων διαχείρισης και διαπραγμάτευσης σε επίπεδο πολιτικών ως πρωτοβουλιών για την ενσωμάτωση των διαφορετικών και διασυνδεδεμένων διαστάσεων.

2.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον νομοθετικό ρόλο της ΕΕ, καθώς και τη συμβολή της στην ενίσχυση των δικτύων και των εταιρικών σχέσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, στη συνεκτίμηση του **ρόλου της έρευνας και της καινοτομίας**, στην παροχή λύσεων και κατευθυντήριων γραμμών και στην προώθηση συγκεκριμένων πρωτοβουλιών.

3. Αξιολόγηση της ανακοίνωσης της Επιτροπής

Η παρούσα γνωμοδότηση θα επικεντρωθεί στα τέσσερα σημεία της πρότασης: 1) Ενίσχυση του πλαισίου διεθνούς διακυβέρνησης των ωκεανών· 2) Προς τη βιωσιμότητα των ωκεανών έως το 2030· 3) Διαφύλαξη της προστασίας και της ασφάλειας στη θάλασσα· 4) Ανάπτυξη των γνώσεων για τον ωκεανό.

3.1. Ενίσχυση του πλαισίου διεθνούς διακυβέρνησης των ωκεανών

3.1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμευση της Επιτροπής να στηρίζει τα υψηλότερα διεθνή πρότυπα σχετικά με τη διαφάνεια, τη χρηστή διακυβέρνηση και τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών σε διεθνείς οργανισμούς, όπως η Διεθνής Αρχή των Θαλάσσιων Βυθών (ISA) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ).

3.1.2. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει τον ρόλο της ΕΕ στον νομοθετικό τομέα, αλλά και στον τομέα της επιστημονικής διπλωματίας και της ενίσχυσης των δικτύων και των εταιρικών σχέσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη εφαρμογής ενός συστήματος για την παρακολούθηση και την υιοθέτηση κατάλληλων παρεμβάσεων. Ο χαρακτηρισμός «**προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές**» (ΠΘΠ), για τις οποίες έχει τεθεί ο στόχος του 30 % έως το 2030, και ο καθορισμός άλλων αποτελεσματικών μέτρων διατήρησης (ΟΕCM) είναι ευπρόσδεκτος στις περιπτώσεις κατά τις οποίες αναγνωρίζεται η σημασία τους για τη λειτουργία του ωκεάνιου συστήματος και η εφαρμογή παρεμβάσεων βασίζεται στην ανάλυση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της εκάστοτε περιοχής, λαμβανομένων υπόψη των δαπανών, των ευθυνών, των χρονοδιαγραμμάτων και της παρακολούθησης.

3.1.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι, παρά κάποια τεχνολογική πρόοδο που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια, οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της **εξόρυξης βαθιών υδάτων** εξακολουθούν να είναι ορατές και το οικοσύστημα βρίσκεται ακόμη σε πορεία ανάκαμψης στις περιοχές που έχουν εκσκαφεί πριν από πολλές δεκαετίες⁽⁸⁾. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την υιοθέτηση προληπτικής προσέγγισης και ζητεί την αναστολή της έγκρισης αδειών εξόρυξης από τη Διεθνή Αρχή των Θαλάσσιων Βυθών (ISA). Η ΕΟΚΕ καλεί την ISA να συγκροτήσει μια ανεξάρτητη διεθνή επιστημονική ομάδα για τη μετουσίωση της βασισμένης στη γνώση ανάλυσης σε σαφώς καθορισμένες πολιτικές αποφάσεις. Η ΕΟΚΕ προτείνει επίσης την προώθηση επενδύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη για την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων όσον αφορά τα υλικά που έχουν εκσκαφεί από τον θαλάσσιο βυθό.

3.1.4. Η **παράκτια αλιεία μικρής κλίμακας και η υδατοκαλλιέργεια** αποτελούν ζωτικούς παράγοντες για την επιβίωση πολλών παράκτιων κοινοτήτων και για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς τους. Ο τομέας της αλιείας εν γένει και ειδικότερα η παραδοσιακή αλιεία και η αλιεία μικρής κλίμακας πλήρωσαν το μεγαλύτερο τμήμα της οικονομικής κρίσης και γι' αυτόν τον λόγο ο συγκεκριμένος τομέας χρειάζεται σήμερα ειδική στρατηγική προκειμένου να ανακτήσει μια σταθερή θέση στην αγορά⁽⁹⁾. Η ΕΟΚΕ ζητεί κατάλληλες παρεμβάσεις για την ενίσχυση αυτών των δραστηριοτήτων, τη διαφοροποίηση των πηγών εισοδήματος των τοπικών κοινοτήτων (π.χ. παράκτιος τουρισμός και ψυχαγωγικές υδάτινες δραστηριότητες), τη στήριξη του αναπροσανατολισμού των σταδιοδρομιών, την αρωγή των υποβαθμισμένων τοπικών περιφερειών και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Βλέπε <https://www.jpi-oceans.eu/en/ecological-aspects-deep-sea-mining>

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνική διάσταση της αλιείας» (διερευνητική γνωμοδότηση) (ΕΕ C 14 της 15.1.2020, σ. 67).

⁽¹⁰⁾ https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/publications/communication-commission-towards-strong-and-sustainable-eu-algae-sector_en

3.1.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσέγγιση της «**μηδενικής ανοχής**» όσον αφορά την παράνομη, αδήλωτη και ανεξέλεγκτη αλιεία και ενθαρρύνει την ΕΕ να στηρίξει τους έντιμους φορείς εκμετάλλευσης στην επίτευξη της βιώσιμης διατήρησης και διαχείρισης της αλιείας. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει τον ρόλο της ΕΕ στους διαλόγους που διεξάγονται με τρίτες χώρες σε θέματα αλιείας με σκοπό την προώθηση της συμμόρφωσης με τις διεθνείς υποχρεώσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις **συμφωνίες σύμπραξης βιώσιμης αλιείας (ΣΣΒΑ)** ως σημαντική συμβολή για ένα σταθερό πλαίσιο με ορισμένες χώρες εταίρους εκτός ΕΕ.

3.1.6. Η Αρκτική αντιμετωπίζει δραστικές αλλαγές που ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο το περιβάλλον και τη γεωπολιτική ισορροπία. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμευση της ΕΕ να εφαρμόσει πλήρως τη **συμφωνία για την αποτροπή της άναρχης αλιείας ανοικτής θάλασσας στον κεντρικό Αρκτικό Ωκεανό**, τις προσπάθειες για τον χαρακτηρισμό προστατευόμενων θαλάσσιων ζωνών (ΠΘΠ) στην Αρκτική και την απαγόρευση της εξόρυξης υδρογονανθράκων ⁽¹¹⁾.

3.1.7. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την υλοποίηση δράσεων στις **περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας**, ενώ παράλληλα τονίζει την ανάγκη να διασφαλιστεί η συνοχή μεταξύ των διαφόρων εταιρικών σχέσεων και συμφωνιών και στηρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλει η ΕΕ στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις για μια Συνθήκη Ανοικτής Θάλασσας.

3.2. Προς τη βιωσιμότητα των ωκεανών έως το 2030

3.2.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις δεσμεύσεις και τις προσπάθειες για την επίτευξη **ουδέτερου ισοζυγίου άνθρακα** έως το 2050. Η ΕΕ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΔΝΟ) στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας νομοθετικής και επιχειρησιακής διαδικασίας που αποσκοπεί στην απαλλαγή του τομέα της ναυτιλίας και της αλιείας από τις ανθρακούχες εκπομπές.

3.2.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης αποτελεί πρόκληση. Η διασύνδεση διαφόρων πηγών, συμπεριλαμβανομένων των χερσαίων πηγών, καθώς και η ποικιλομορφία των ενδιαφερόμενων μερών και των νομοθετικών ορίων οδηγούν σε ένα πιο σύνθετο πλαίσιο. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι ανάγκη αντιμετώπισης της **ποικιλίας των ρύπων** και προώθησης αποτελεσματικών παρεμβάσεων. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη συνοχής και συνεκτικότητας των πτυχών που εκτείνονται πέραν της διακυβέρνησης των ωκεανών (όπως π.χ. εκείνων που εξετάζονται στη στρατηγική μηδενικής ρύπανσης, στη στρατηγική για τη βιοποικιλότητα και στη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» ⁽¹²⁾) οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά τη θαλάσσια ρύπανση ⁽¹³⁾.

3.2.3. Στους **μη εκραγέντες μηχανισμούς** περιλαμβάνονται τόσο τα συμβατικά εκρηκτικά όσο και τα χημικά όπλα που απορρίπτονται στη θάλασσα. Οι αδιαμφισβήτητοι κίνδυνοι που σχετίζονται με τους εν λόγω μηχανισμούς στη θάλασσα κατατάχθηκαν σε χαμηλή κλίμακα στο παρελθόν. Το πρόβλημα αυτό απαιτεί μια επείγουσα στρατηγική, δεδομένου ότι η ζήτηση θαλάσσιου χώρου από οικονομικούς τομείς αυξάνεται και τα περισσότερα πυρομαχικά υφίστανται διάβρωση και διαρροή τοξικών, καρκινογόνων, μεταλλαξιογόνων και τερατογόνων ουσιών. Απαιτούνται παρεμβάσεις ανίχνευσης, παρακολούθησης και μετριάσεως με κοινή ευρωπαϊκή γνώση και τεχνολογική υποστήριξη ⁽¹⁴⁾.

3.2.4. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες της Επιτροπής να μειώσει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των απορριπτόμενων πυρομαχικών και επισημαίνει ότι οι κίνδυνοι δεν απορρέουν μόνο από τους μη εκραγέντες μηχανισμούς του Πρώτου και του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά σχετίζονται και με άλλες συγκρούσεις (π.χ. συγκρούσεις στα Βαλκάνια και την Ουκρανία), και δεν περιορίζονται στην πιθανή τοξικότητα των διαρρευσών ουσιών, αλλά εκτείνονται επίσης στην ακούσια έκρηξη ή στην αυτοπυροδότηση.

3.2.5. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των **αλιευτικών εργαλείων** στο οικοσύστημα και σημειώνει ότι το κόστος πολλών προτεινόμενων λύσεων δεν είναι βιώσιμο ή ότι οι επιπτώσεις τους είναι αμελητέες σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ΕΟΚΕ ζητεί την εισαγωγή νέων τεχνολογιών/υλικών για την άμβλυση του προβλήματος, σε συνδυασμό με αντισταθμιστικά μέτρα και εξατομικευμένες εκστρατείες για την ευαισθητοποίηση των αλιείων σχετικά με τις παρεχόμενες δυνατότητες ⁽¹⁵⁾.

⁽¹¹⁾ Κοινή ανακοίνωση JOIN (2021) 27 final, με τίτλο «Ισχυρότερη δέσμευση της ΕΕ για μια ειρηνική, βιώσιμη και ευημερούσα Αρκτική».

⁽¹²⁾ Οδηγία 2005/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις (ΕΕ L 255 της 30.9.2005, σ. 11). Οδηγία (ΕΕ) 2019/883 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής για την παράδοση αποβλήτων από πλοία, για την τροποποίηση της οδηγίας 2010/65/ΕΕ και την κατάργηση της οδηγίας 2000/59/ΕΚ (ΕΕ L 151 της 7.6.2019, σ. 116).

⁽¹³⁾ Κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, 2011· Κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, 2011.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε <https://www.jpi-oceans.eu/en/munition-sea>.

⁽¹⁵⁾ Βλέπε τις προαιρετικές κατευθυντήριες γραμμές του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) σχετικά με τη σήμανση των αλιευτικών εργαλείων και το έργο των περιφερειακών οργανώσεων διαχείρισης της αλιείας και των περιφερειακών συμβάσεων για τις θάλασσες.

3.2.6. Η **υπερεκμετάλλευση των ιχθυοποθεμάτων** και τα παρεμπύπτοντα αλιεύματα αναγνωρίζονται ως πραγματικά προβλήματα σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο τομέας της αλιείας έχει ευρείες επιπτώσεις σε πολλά είδη και, ως εκ τούτου, υπάρχουν βάσιμες ανησυχίες ότι αυτά θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα ορισμένων ειδών και την ισορροπία ολόκληρου του θαλάσσιου οικοσυστήματος. Από την άλλη πλευρά, οι δραστηριότητες των τοπικών αλιέων αποτελούν σημαντική πτυχή των κατά τόπους πολιτισμών και της βιώσιμης οικονομίας, παρέχοντας υγιεινά τρόφιμα στους πολίτες στο πλαίσιο μιας περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά βιώσιμης διαδικασίας. Η ανθρωπογενής πίεση στα ιχθυοποθέματα μπορεί να μειωθεί με την προώθηση της **υδατοκαλλιέργειας μηδενικού αντικτύπου** (συμπεριλαμβανομένης της φυκοκαλλιέργειας).

3.2.6.1. Με βάση τις εν λόγω πτυχές, η ΕΟΚΕ ζητεί

- α) αυστηρότερους ελέγχους και κυρώσεις σε σχέση με την ΠΑΑ αλιεία·
- β) παρακολούθηση και ρύθμιση του τομέα της αλιείας κατά τρόπο ώστε να εξαλειφεται η υπερεκμετάλλευση των ιχθυοποθεμάτων και τα παρεμπύπτοντα αλιεύματα και να προάγεται η αποτελεσματική βιωσιμότητα του εν λόγω τομέα·
- γ) προώθηση και στήριξη της υδατοκαλλιέργειας και της φυκοκαλλιέργειας μηδενικού αντικτύπου, συμπεριλαμβανομένων των πτυχών της σίτισης και της κατανάλωσης ενέργειας·
- δ) παροχή οικονομικής αποζημίωσης στους εργαζομένους κατά τη διάρκεια των μεταβατικών σταδίων προς τον μετασχηματισμό των τεχνολογιών και των συστημάτων παραγωγής.

3.2.7. Οι θαλάσσιες μεταφορές αντιπροσωπεύουν πάνω από το 90 % των παγκοσμίως διακινούμενων εμπορευμάτων, αποτελώντας τη ραχοκοκαλιά της παγκόσμιας οικονομίας. Τα ποντοπόρα πλοία μπορούν να έχουν επιπτώσεις ως σημαντική πηγή ρύπανσης μεταξύ άλλων και στο τέλος του κύκλου ζωής τους. Οι πλοιοκτήτες σε χώρες υψηλού εισοδήματος συχνά αποκρύπτουν την πραγματική ταυτότητα των πλοίων με τη νηολόγησή τους σε φορολογικούς παραδείσους, μεταξύ άλλων και για να παρακάμψουν τους περιβαλλοντικούς κανόνες. Εν προκειμένω, οι διεθνείς και οι περιφερειακές προσπάθειες δεν κατόρθωσαν να καταπολεμήσουν τις τακτικές αυτές⁽¹⁶⁾. Τα κράτη που χορηγούν σημαία ευκαιρίας εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται ως τελευταία σημαία, μεταξύ άλλων και από τις χώρες της ΕΕ, προκειμένου να εκφεύγουν των κανόνων και να εξοικονομούν χρήματα. Η ΕΟΚΕ συνιστά να θεωρηθεί η **διάλυση πλοίων** ως σημαντική πηγή θαλάσσιας ρύπανσης και καλεί την ΕΕ: α) να αναλάβει δράση για τη διασφάλιση ισχυρότερης δεσμευτικής ρύθμισης· β) να παρακολουθεί την εν λόγω δραστηριότητα για την πρόληψη τυχόν μεθόδων αποφυγής της προστασίας του περιβάλλοντος· γ) να θεσπίσει οικονομικά κίνητρα για την αποτροπή της χρήσης σημαίων ευκαιρίας (π.χ. με τη σύσταση ειδικού ταμείου χρηματοδοτούμενου από εγγυήσεις —καθ' όλη τη διάρκεια ζωής των πλοίων— ενόψει της διασφάλισης του σεβασμού των προτύπων της ΕΕ στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος και της ασφάλειας, ακόμη και πέραν της δικαιοδοσίας της ΕΕ.

3.3. Διαφύλαξη της προστασίας και της ασφάλειας στη θάλασσα

3.3.1. Η ΕΟΚΕ συγχαιρεί την ΕΕ για την ενίσχυση του ρόλου της ως παρόχου ασφάλειας στη θάλασσα, εντός και εκτός των συνόρων της. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να προσδιορίσει **δυναμικές θαλάσσιες περιοχές ενδιαφέροντος (ΜΑΙ)** υπό το πρίσμα των πρόσφατων γεωπολιτικών εξελίξεων και να επικεντρωθεί στις αναδυόμενες προτεραιότητες.

3.3.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες της ΕΕ να προωθήσει και να υλοποιήσει οποιαδήποτε παρέμβαση για την ενίσχυση της **ασφάλειας στη θάλασσα**. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να διευρύνει το φάσμα των τομέων που σχετίζονται με τις θαλάσσιες δραστηριότητες και που μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, συμπεριλαμβανομένων των τομέων του τουρισμού, της διάλυσης και της κατασκευής πλοίων, της ενέργειας και της υδατοκαλλιέργειας. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να δοθεί έμφαση στον **εκσυγχρονισμό των τεχνολογιών** (π.χ. οικολογική πρόωση), **των χώρων εργασίας και των συνθηκών απασχόλησης** στις ποικίλες υπηρεσίες υλικοτεχνικής υποστήριξης που πλαισιώνουν τις θαλάσσιες και τις ναυτιλιακές δραστηριότητες (π.χ. ναυπηγεία, λιμένες, σκάφη κ.λπ.).

3.3.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά να διασφαλιστεί η κανονιστική συνοχή μεταξύ των μέτρων που αφορούν τη διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και των κανόνων που διέπουν την ασφάλεια και τις συνθήκες εργασίας στη θάλασσα, μέσω της διενέργειας εκτιμήσεων επιπτώσεων σχετικά με τα εξής: **i) απασχόληση, ii) μισθοί, iii) τεχνολογίες, iv) αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας και διαβίωσης, και v) κατάρτιση των εργαζομένων**. Ζητεί επίσης καλύτερο συντονισμό μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών των δημόσιων διοικήσεων σε όλα τα επίπεδα, με σκοπό την ολοκληρωμένη διαχείριση του θαλάσσιου χώρου⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε Wan et al. «Marine Policy» (Θάλασσα πολιτική), 2021.

⁽¹⁷⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνική διάσταση της αλιείας» (διερευνητική γνωμοδότηση) (ΕΕ C 14 της 15.1.2020, σ. 67).

3.3.4. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να κυρώσουν τη σύμβαση **αριθ. 188 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας**, παρέχοντας τα αναγκαία μέσα για την ορθή μεταφορά της στην εθνική νομοθεσία και την εφαρμογή της. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την οδηγία (ΕΕ) 2017/159 του Συμβουλίου⁽¹⁸⁾ και ζητεί την έναρξη εργασιών για τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της προκειμένου να καλύπτει επίσης τις σωρευτικές επιπτώσεις του μακροπρόθεσμου αντικτύπου στην ανθρώπινη υγεία. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη πραγματικά φιλόδοξης νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την εταιρική βιωσιμότητα και την καταναγκαστική εργασία⁽¹⁹⁾.

3.3.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο τον καθορισμό γενικών αρχών και πρακτικών κατευθυντήριων γραμμών για δίκαιες υπηρεσίες σχετικά με την αγορά εργασίας στον τομέα της αλιείας, συμπεριλαμβανομένων των εξής: α) επαρκούς και ενδεδειγμένης καθοδήγησης για τους ιδιοκτήτες αλιευτικών σκαφών και τις (διασυνοριακές) υπηρεσίες που σχετίζονται με την αγορά εργασίας· β) υποδειγμάτων συμβάσεων για τις (διασυνοριακές) υπηρεσίες που σχετίζονται με την αγορά εργασίας στον τομέα της αλιείας· γ) επαρκούς και ενδεδειγμένης καθοδήγησης για τους αλιείς που αναζητούν εργασία επί των (αλλοδαπών) αλιευτικών σκαφών· και δ) μηχανισμών υποβολής καταγγελιών⁽²⁰⁾.

3.3.6. Ένα στοιχείο που συνδέεται με τη γνώση της θάλασσας και των ωκεανών, καθώς και με την ασφάλεια στη θάλασσα, είναι η αναγκαία ευρεία διάδοση της γνώσης του δικαίου της θάλασσας και της πραγματικής επιβολής του. Απαιτείται διεθνής νομοθεσία για τη ρύθμιση διαφόρων τομέων αρμοδιότητας (σύνορα παράκτιων κρατών, οικονομικές ζώνες, προστασία των θαλάσσιων πόρων, ορισμός του «ασφαλούς λιμένα» κ.λπ.), ιδίως για την αποσαφήνιση των διεθνών υποχρεώσεων όσον αφορά τις υπηρεσίες διάσωσης και επιθαλάσσιας αρωγής, με την κωδικοποίηση των εννοιών του κινδύνου και των μεθόδων έρευνας και διάσωσης.

3.3.7. Οι **φυσικές καταστροφές** (πλημμύρες, θαλάσσια σεισμικά κύματα, ακραία φαινόμενα) μπορούν να επηρεάσουν το θαλάσσιο περιβάλλον και να προκαλέσουν έμμεσους κινδύνους για τις ανθρώπινες δραστηριότητες και την υγεία. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη αντιμετώπισης των φυσικών καταστροφών ως δυνητικών πηγών κινδύνου για το περιβάλλον και τις θαλάσσιες δραστηριότητες εν γένει.

3.4. Ανάπτυξη των γνώσεων για τον ωκεανό

3.4.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα του ωκεάνιου συστήματος όσον αφορά τις αλληλένδετες περιβαλλοντικές μεταβλητές και την ποικιλομορφία των ενδιαφερόμενων μερών, της νομοθεσίας, των πολιτισμών και των τοπικών ικανοτήτων. Η ΕΟΚΕ ζητεί αποτελεσματική και διαφανή συμμετοχή διαφόρων επιστημονικών κλάδων και εμπειρογνώσια (επιστήμη των δεδομένων, της πολυπλοκότητας και των δικτύων, ψυχολογία, κοινωνιολογία, οικονομία) κατά το σχεδιασμό **βασισμένης στη γνώση υποστήριξης της εκάστοτε πολιτικής** (όπως προτείνεται για τη Διακυβερνητική Επιτροπή για τη Βιωσιμότητα των Ωκεανών — IPOS).

3.4.2. Οι γνώσεις και οι πρακτικές αναδεικνύουν **νέους τρόπους διακυβέρνησης** για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της πολυπλοκότητας με αυτοοργανωμένες δομές, όπου η αποκεντρωμένη οργάνωση έχει αναπτυχθεί επιτυχώς. Η ΕΟΚΕ ζητεί την επέκταση των ορθών πρακτικών και προτύπων σε όλους τους τομείς της γαλάζιας οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που μπορούν να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας και ανάπτυξη (π.χ. τουρισμός, καταδύσεις κ.λπ.) και στον δημόσιο τομέα. Η κατανομή των κονδυλίων για μια βιώσιμη γαλάζια οικονομία θα πρέπει να διασφαλίζει κοινωνικά και οικονομικά οφέλη για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενεές, να αποκαθιστά και να διαφυλάσσει την ποικιλομορφία, την παραγωγικότητα, την ανθεκτικότητα και την εγγενή αξία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και να προωθήσει τις καθαρές τεχνολογίες, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ανακύκλωση⁽²¹⁾.

3.4.3. **Η κοινωνία των πολιτών και οι τοπικοί ενδιαφερόμενοι φορείς** θα πρέπει να συμμετέχουν σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, από τη διαβούλευση και την από κοινού εκπόνηση των σχεδίων έως την υλοποίηση και την τελική αξιολόγηση. Ο ωκεανογραφικός γραμματισμός είναι θεμελιώδους σημασίας για την εξασφάλιση κοινωνικού μετασχηματισμού ενόψει της ολοκληρωμένης βιωσιμότητας του συστήματος. Οι οργανωτικές δομές και διαδικασίες θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στην

⁽¹⁸⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2017/159 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2016, για την υλοποίηση της συμφωνίας για την εφαρμογή της σύμβασης της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας του 2007 σχετικά με την εργασία στον τομέα της αλιείας που συνάφθηκε στις 21 Μαΐου 2012 μεταξύ της Γενικής Συνομοσπονδίας Γεωργικών Συνεταιρισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (COGECA), της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας των Ενώσεων Εργαζομένων στις Μεταφορές (ETF) και της Ένωσης Εθνικών Οργανώσεων Επιχειρήσεων Αλιείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Euroêche) (ΕΕ L 25 της 31.1.2017, σ. 12).

⁽¹⁹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνική διάσταση της αλιείας» (διερευνητική γνωμοδότηση) (ΕΕ C 14 της 15.1.2020, σ. 67). Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εταιρική δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τη βιωσιμότητα και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937 [COM(2022) 71 final]. Πρόταση κανονισμού σχετικά με την απαγόρευση των προϊόντων καταναγκαστικής εργασίας στην αγορά της Ένωσης [COM(2022) 453].

⁽²⁰⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνική διάσταση της αλιείας» (διερευνητική γνωμοδότηση) (ΕΕ C 14 της 15.1.2020, σ. 67).

⁽²¹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» [COM(2018) 390 final — 2018/0210 (COD)] (ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 104).

κοινωνική διάσταση και στην επιστημονική στήριξη προς ολοκληρωμένη βιωσιμότητα, ενισχύοντας και χρηματοδοτώντας μέτρα για την προώθηση και τη στήριξη του κοινωνικού διαλόγου, την ενίσχυση της ασφάλειας, τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, την ανάπτυξη των **δεξιοτήτων των εργαζομένων και τη διασφάλιση της «ανανέωσης των γενεών»** ⁽²²⁾.

3.4.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρακτική της ΕΕ όσον αφορά την κοινοχρησία δεδομένων για τη θάλασσα και παρατηρήσεων για τους ωκεανούς. Αναγνωρίζει τη **σημασία των θαλάσσιων υπηρεσιών** και τον αντίκτυπο τους στην οικονομία, καθώς και το κόστος των θαλάσσιων υποδομών που απαιτούν τεράστιες επενδύσεις από τα εθνικά ταμεία. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η μοντελοποίηση της πολυπλοκότητας του θαλάσσιου οικοσυστήματος δυσκολεύεται ακόμη να εξασφαλίσει την κατανόηση του οικοσυστήματος και τη σύνδεσή του με τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να προωθήσει την ανοικτή πρόσβαση και την επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων, χρηματοδοτώντας επίσης καινοτόμες προσεγγίσεις για τη μείωση του κόστους των παρατηρήσεων και παρέχοντας αποτελεσματική **αξιολόγηση της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης** ⁽²³⁾.

3.4.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη υιοθέτησης επιστημονικής μεθοδολογίας για την προσέγγιση της επιστημονικής διπλωματίας και των διαπραγματεύσεων. Η ΕΟΚΕ ζητεί την καθιέρωση προγραμμάτων κατάρτισης για τους τελικούς χρήστες και τα διευθυντικά στελέχη, μεταξύ άλλων και σε τοπικό επίπεδο, προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική βιωσιμότητα και η σκοπιμότητα των δράσεων.

4. Κρίσιμα ζητήματα

4.1. Η έννοια της διακυβέρνησης συνδέεται με ευρύ φάσμα διαφορετικών φαινομένων, από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων έως τα μέσα πολιτικής. Η ευρύτητα της έννοιας της διακυβέρνησης συνέβαλε ενδεχομένως στην τεράστια δημοτικότητα της και, κατά πάσα πιθανότητα, στην κατάχρησή της. Οι ωκεανοί δεν γνωρίζουν πολιτικά σύνορα και είναι επίσης στενά συνδεδεμένοι με τη χρήση της γης. Οι προκλήσεις δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν από τις μεμονωμένες χώρες και απαιτούν διακρατική προσέγγιση, βασισμένη σε έναν εφικτό και αποτελεσματικό επιμερισμό των προσπαθειών και των ευθυνών, καθώς και στην υιοθέτηση από κοινού σχεδιασμένων συστημάτων, κοινών σχεδίων δράσης και παρεμβάσεων που θα συνδέουν τις τοπικές προσπάθειες με ολοκληρωμένα περιφερειακά πλαίσια. Δεν μπορεί να υιοθετηθεί ενιαία μέθοδος διακυβέρνησης για την παροχή οργανωτικών δομών που καλύπτουν διαφορετικές εκφάνσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η βασισμένη στη γνώση υποστήριξη της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, η επιστημονική διπλωματία και η συνεκτική νομοθεσία, σε όλες τις χώρες και σε κάθε τομέα, είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας των θαλάσσιων προκλήσεων.

4.2. Η συνεχής ζήτηση για θαλάσσιο χώρο από την οικονομία αυξάνει την πολυπλοκότητα του ωκεάνιου συστήματος σε σχέση με τις διασυνδεδεμένες περιβαλλοντικές μεταβλητές. Η ποικιλομορφία των ενδιαφερόμενων μερών, της νομοθεσίας, των πολιτισμών και των τοπικών ικανοτήτων συνδέεται με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση παρεμβάσεων που μπορούν να είναι βιώσιμες ως προς τις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές εκφάνσεις. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη διαφανή θέσπιση επιστημονικής μεθοδολογίας για τη συμμετοχή διαφόρων επιστημονικών κλάδων (επιστήμη των δεδομένων, της πολυπλοκότητας και των δικτύων, ψυχολογία, κοινωνιολογία, οικονομία κ.λπ.) κατά τον σχεδιασμό βασισμένης στη γνώση υποστήριξης της διακυβέρνησης των ωκεανών.

4.3. Ένα ζήτημα καίριας σημασίας για το μέλλον πολλών τομέων που σχετίζονται με δραστηριότητες στη θάλασσα είναι η «ανανέωση των γενεών». Ορισμένες πτυχές που απέχουν πολύ από τη διακυβέρνηση συμβάλλουν έμμεσα στην επιτυχία της αποτελεσματικής διαχείρισης των δραστηριοτήτων στη θάλασσα. Πολλές πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη διευκόλυνση του εκσυγχρονισμού των τεχνολογιών, της επαγγελματικής κατάρτισης και της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας είναι χρήσιμες, αλλά χρειάζονται επίσης συνοδευτικά μέτρα και ικανοποιητική απόδοση επί του επενδεδυμένου κεφαλαίου ⁽²⁴⁾.

4.4. Οι βιώσιμες δραστηριότητες εξακολουθούν να αποτελούν τον κύριο στόχο μιας γόνιμης διακυβέρνησης των ωκεανών και όλοι οι τομείς θα πρέπει να έχουν δυνατότητα επίτευξης αυτού του στόχου. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη χρηματοδότηση των μέτρων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ασφάλειας και των συνθηκών εργασίας, π.χ. στους τομείς της κατάρτισης, των συμβουλευτικών υπηρεσιών, της προώθησης του ανθρώπινου κεφαλαίου, του κοινωνικού διαλόγου, της υγείας και της ασφάλειας. Η ΕΟΚΕ καλεί τους συννομοθέτες να δώσουν προτεραιότητα στην κοινωνική διάσταση κατά την υιοθέτηση οργανωτικών δομών και διαδικασιών (π.χ. διακυβέρνηση), μέσω της ενίσχυσης και της χρηματοδότησης μέτρων για την προώθηση και τη στήριξη του κοινωνικού διαλόγου, της ασφάλειας, των συνθηκών εργασίας και των δεξιοτήτων.

⁽²²⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και την κατάρτιση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» [COM(2018) 390 final — 2018/0210 (COD)] (ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 104).

⁽²³⁾ <https://jpi-oceans.eu/en/science-good-environmental-status>

⁽²⁴⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνική διάσταση της αλιείας» (διερευνητική γνωμοδότηση) (ΕΕ C 14 της 15.1.2020, σ. 67).

4.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την έλλειψη φιλοδοξίας στις προγραμματισμένες επενδύσεις που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της διακυβέρνησης των ωκεανών. Η καταπολέμηση των πηγών ρύπανσης, οι παρεμβάσεις μετριασμού και η διαχείριση των δραστηριοτήτων στη θάλασσα σε όλους τους τομείς απαιτούν κατάλληλες οικονομικές προσπάθειες, διαρθρωτική δράση και συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες που αποσκοπούν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, καθώς και στην παροχή κινήτρων στους φορείς που επιτυγχάνουν τις καλύτερες επιδόσεις και στην καινοτομία⁽²⁵⁾. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μπορεί να υποστηριχθεί η φιλοδοξία όσον αφορά τόσο την απαλλαγή του τομέα των θαλάσσιων μεταφορών από τις ανθρακούχες εκπομπές όσο και τη θέσπιση Ταμείου Ωκεανών προς υποστήριξη των προκλήσεων στη θάλασσα. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης την επέκταση του μηχανισμού προσαρμογής άνθρακα για την κάλυψη των περιβαλλοντικών και των κοινωνικών πτυχών.

4.6. Οι εξόχως απόκεντρες περιοχές (ΕΑΠ) μπορούν, λόγω των γεωγραφικών χαρακτηριστικών τους, να διαδραματίσουν θεμελιώδη ρόλο στην αξιοποίηση του συνόλου των ευκαιριών όσον αφορά τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τους θαλάσσιους πόρους και πρέπει να τους δοθεί προτεραιότητα δεδομένου του υψηλού τους δυναμικού για την τόνωση των οικονομιών, τη δημιουργία ποιοτικής απασχόλησης και την εξασφάλιση της ευζωίας των πολιτών⁽²⁶⁾. Για όλους αυτούς τους λόγους, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να ενισχυθεί ο ειδικός ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν οι ΕΑΠ στην υλοποίηση της διακυβέρνησης των ωκεανών, ιδίως όσον αφορά: α) την αποστολή «Αποκατάσταση των ωκεανών και των υδάτων μας έως το 2030»· β) τη συλλογή και παρακολούθηση αλιευτικών δεδομένων· γ) την καταπολέμηση της παράνομης και μη επιλεκτικής αλιείας και τη στήριξη της βιώσιμης αλιείας· και δ) την ανταλλαγή γνώσεων σχετικά με τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό⁽²⁷⁾.

4.7. Ο ωκεανογραφικός γραμματισμός συνέβαλε στην ανάδειξη των θαλάσσιων προκλήσεων και μπορεί να συντελέσει στην προώθηση λύσεων. Τα πλαστικά έτυχαν ιδιαίτερης προσοχής από τα μέσα ενημέρωσης και τους πολιτικούς ιθύνοντες, αλλά αποτελούν απλώς μία από τις διάφορες προκλήσεις που τίθενται για τις θάλασσες και τους ωκεανούς. Συχνά παραμελείται η σχέση μεταξύ των θαλάσσιων προκλήσεων, αφενός, και της χρήσης της γης και της συμπεριφοράς των καταναλωτών, αφετέρου. Η ΕΟΚΕ ζητεί πιο ολοκληρωμένη και διαφανή ενημέρωση σχετικά με τους ωκεανούς, η οποία θα συνδέει επίσης τη νομοθεσία και τις παρεμβάσεις τόσο στη θάλασσα όσο και στην ξηρά. Ελπίζεται ότι αυτό θα προετοιμάσει το έδαφος για τον μετασχηματισμό της βιομηχανικής παραγωγής και για τη δημιουργία νέων τεχνολογιών και θέσεων εργασίας περισσότερο εστιασμένων στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

4.8. Ο πρόσφατος πόλεμος στην Ουκρανία άλλαξε το πολιτικό σενάριο και έστρεψε την προσοχή σε απρόβλεπτες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (ενεργειακός εφοδιασμός, πληθωρισμός). Απροσδόκητες προκλήσεις (όπως η ασφάλεια των αγωγών Nord Stream και των πυρομαχικών που απορρίπτονται στον Εύξεινο Πόντο, καθώς και η γεωπολιτική στρατηγική σημασία της Αρκτικής) απαιτούν πρόσθετες προσπάθειες για την υιοθέτηση ενδεδειγμένων κοινών παρεμβάσεων. Παρότι ο πόλεμος έχει επίσης επηρεάσει τον αριθμό των μεταναστών στη διαδρομή των Δυτικών Βαλκανίων, η πίεση παραμένει υψηλή στις συνοριακές διασταυρώσεις των διαδρομών της Μεσογείου, επιβαρύνοντας τις ικανότητες υποδοχής ορισμένων χωρών της ΕΕ και εκθέτοντας τους ανθρώπους στον κίνδυνο πρόκλησης συμβάντων. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειες χρηματοδότησης πρωτοβουλιών για τη στήριξη της ασφάλειας στη θάλασσα, σε ένα σενάριο που αναμένεται να επιδεινωθεί λόγω των κλιματικών και των οικονομικών πιέσεων.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽²⁵⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Ένωσης, της απόφασης (ΕΕ) 2015/1814 σχετικά με τη θέσπιση και τη λειτουργία αποθεματικού για τη σταθερότητα της αγοράς όσον αφορά το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου, και του κανονισμού (ΕΕ) 2015/757» [COM(2021) 551 final — 2021/0211 (COD)] και «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης (ΕΕ) 2015/1814 όσον αφορά την ποσότητα των δικαιωμάτων που πρόκειται να τοποθετούνται στο αποθεματικό για τη σταθερότητα της αγοράς για το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου της Ένωσης έως το 2030» [COM(2021) 571 final — 2021/0202 (COD)] (ΕΕ C 152 της 6.4.2022, σ. 175). Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Το ΣΕΔΕ και ο μηχανισμός συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (CBAM) στην υπηρεσία των δήμων και των περιφερειών της ΕΕ» (ΕΕ C 301 της 5.8.2022, σ. 116). Αναθέωση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που εγκρίθηκε στις 22/6/2022.

⁽²⁶⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τα πλεονεκτήματα των εξόχως απόκεντρων περιοχών (ΕΑΠ) για την ΕΕ» (διερευνητική γνωμοδότηση) (ΕΕ C 194 της 12.5.2022, σ. 44).

⁽²⁷⁾ COM(2022) 198 final.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η ισχύς των εμπορικών εταιρικών σχέσεων: μαζί για μια πράσινη και δίκαιη οικονομική ανάπτυξη»

[COM(2022) 409 final]

(2023/C 140/12)

Εισηγήτρια: η κ. **Tanja BUZEK**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 26.7.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	13.7.2022
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	158/3/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την ανακοίνωση ως σημαντικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Ένα ανοικτό εμπορικό σύστημα βασισμένο σε κανόνες αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία, ενώ παράλληλα αξιοποιούνται οι δυνατότητες του εμπορίου για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο η εμπορική πολιτική να τυγχάνει της απαραίτητης πολιτικής αποδοχής, συνδρομής και υποστήριξης για την ολοκλήρωση των υπό διαπραγμάτευση εμπορικών συμφωνιών. Μια υγιής οικονομία που ανακάμπτει προϋποθέτει τη συνεργασία με τους εμπορικούς εταίρους σε παγκόσμιο επίπεδο και η βιωσιμότητα αποτελεί μέρος της δέσμης μέτρων.

1.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη συνολική επανεξέταση με την οποία τίθεται ένα νέο σημείο αναφοράς για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA) και εκτιμά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ακολούθησε ορισμένες από τις εισηγήσεις της ως προς τα πεδία δράσης, ιδίως όσον αφορά την ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών και των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων (ΕΣΟ).

1.4. Η ΕΟΚΕ διαβλέπει περαιτέρω ευκαιρίες για την ενίσχυση των ΕΣΟ, τόσο στο επίπεδο της συμφωνίας όσο και στο επίπεδο της εφαρμογής της. Ωστόσο, παρατηρεί ότι, δυστυχώς, δεν γίνεται καμία ενέργεια για την πληρέστερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη διαπραγματευτική διαδικασία.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για σαφέστερες και λεπτομερέστερες διατάξεις σχετικές με το EBA με σκοπό να χαραχθούν καλύτερα οι χάρτες πορείας και να βοηθούνται αμφότεροι οι εμπορικοί εταίροι να κατανοούν καλύτερα τι αναμένεται από αυτούς. Διαπιστώνει ότι, δυστυχώς, η δίκαιη μετάβαση δεν έχει καταστεί γενική έννοια.

1.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον νέο προσανατολισμό πολιτικής, ο οποίος κυμαίνεται από μια προσέγγιση περισσότερο προσανατολισμένη στα αποτελέσματα και την αύξηση της διαφάνειας και την ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών, έως την ειδική υποστήριξη, με την επίδειξη παράλληλα μεγαλύτερου ζήλου μέσω της συμπερίληψης της δυνατότητας επιβολής εμπορικών κυρώσεων ως έσχατης λύσης.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα στοιχεία αυτά αποτελούν «μέρος της δέσμης» σε όλες τις συμφωνίες, η οποία πρέπει να εφαρμοστεί με εύστοχο και ειδικό ανά χώρα τρόπο και με προσαρμοσμένους στόχους. Αναμένει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να τα εφαρμόσει στο πλαίσιο των διαφόρων εμπορικών συστημάτων και στις διάφορες εμπορικές συμφωνίες, συμπεριλαμβανομένων — όσο το δυνατόν περισσότερο— των υφιστάμενων συμφωνιών.

1.8. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τον στόχο της ενσωμάτωσης της διάστασης της βιωσιμότητας στο σύνολο των μελλοντικών εμπορικών συμφωνιών και επισημαίνει τη σημασία των κριτηρίων τόσο της περιβαλλοντικής όσο και της κοινωνικής βιωσιμότητας στις δημόσιες συμβάσεις. Αναγνωρίζει ότι είναι ζωτικής σημασίας να εξορθολογιστεί η προσέγγιση με άλλα αυτόνομα μέσα για ένα συνεκτικό και αλληλοενισχυόμενο αποτέλεσμα.

1.9. Η ΕΟΚΕ εισηγείται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εντείνει την πολυμερή προβολή και να συντονίσει την πρόοδο και την εφαρμογή της σχετικής με το ΕΒΑ στρατηγικής με τους εταίρους, όπου αυτό είναι δυνατόν.

2. Γενικό πλαίσιο

2.1. Η ΕΕ έχει συμπεριλάβει διατάξεις για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη στις εμπορικές συμφωνίες της, αρχής γενομένης από τη συμφωνία οικονομικής εταιρικής σχέσης ΕΕ-Cariforum και τη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ — Νότιας Κορέας. Έκτοτε, σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες «νέας γενιάς» έχουν συμπεριληφθεί ειδικά κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη και έχει σταδιακά επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής τους.

2.2. Οι συμφωνίες αυτές επωφελούνται σε μεγάλο βαθμό από έναν εποπτικό μηχανισμό της κοινωνίας των πολιτών. Οι ΕΣΟ της ΕΕ και των εκάστοτε χωρών-εταίρων της, οι οποίες συγκεντρώνουν ειδημοσύνη από περιβαλλοντικές, εργατικές και επιχειρηματικές οργανώσεις, συμβουλεύουν τα μέρη ως προς την εφαρμογή των κεφαλαίων ΕΒΑ. Μάλιστα, από τη συμφωνία του Ηνωμένου Βασιλείου και μετά το πεδίο εφαρμογής τους έχει επεκταθεί σε ολόκληρη την εκάστοτε συμφωνία. Η ΕΟΚΕ, παρέχοντας γραμματειακή υποστήριξη σε όλες τις ΕΣΟ της ΕΕ, έχει ενισχύσει τη βοήθειά της τόσο οργανωτικά όσο και πολιτικά, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης και της διοργάνωσης ετήσιας συνεδρίασης όλων των ΕΣΟ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε επίσης τον ρόλο της ΕΟΚΕ στην Έκθεσή της σχετικά με την εφαρμογή και την επιβολή των εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ για το 2022.

2.3. Τον δε Ιούνιο του 2022 και κατόπιν ανοικτής δημόσιας διαβούλευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τη νέα στρατηγική της με θέμα το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη και τίτλο «Η ισχύς των εμπορικών εταιρικών σχέσεων: μαζί για μια πράσινη και δίκαιη οικονομική ανάπτυξη». Στην επανεξέταση αυτή δίνεται προτεραιότητα σε μια πιο προορατική συνεργασία με τους εταίρους, σε μια στοχευμένη και ειδική ανά χώρα προσέγγιση του ΕΒΑ, στην ενσωμάτωση της διάστασης της βιωσιμότητας πέραν των κεφαλαίων ΕΒΑ, στην αυξημένη παρακολούθηση της εφαρμογής των δεσμεύσεων ΕΒΑ, στην ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών και στην καλύτερη εφαρμογή των κεφαλαίων ΕΒΑ μέσω της συμπερίληψης της δυνατότητας επιβολής εμπορικών κυρώσεων. Ενώ επιβεβαιώνει εκ νέου τις ίδιες δεσμευτικές υποχρεώσεις σε όλα τα κεφάλαια ΕΒΑ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τάσσεται υπέρ της καλύτερης προσαρμογής της εκπλήρωσης των στόχων ΕΒΑ στα ζητούμενα, στις ανάγκες και στις ικανότητες καθενός από αυτά.

2.4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέφρασαν αμφότερα τη σύμφωνη γνώμη τους με τη νέα προσέγγιση και διευκρίνισαν τις προσδοκίες τους⁽¹⁾. Στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου λαμβάνεται ρητά υπόψη η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Εμπόριο επόμενης γενιάς και βιώσιμη ανάπτυξη — Αναθεώρηση του σχεδίου δράσης 15 σημείων»⁽²⁾.

3. Ο καθορισμός νέου σημείου αναφοράς ΕΒΑ

3.1. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του ΕΒΑ είναι το νέο πρότυπο, το οποίο αποτυπώνεται ήδη σε διάφορες διεθνείς εμπορικές συμφωνίες — ακόμη και πέρα από το εμπορικό δίκτυο της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της άσκησης ισορροπημένης και διαφανούς εμπορικής πολιτικής που θα προάγει τον θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ των διεθνών εμπορικών παραγόντων, με μέλημα ότι θα ισχύουν οι ίδιοι κανόνες και τα ίδια περιβαλλοντικά, κοινωνικά και εργασιακά πρότυπα για όλους και ότι το εμπορικό πλαίσιο θα είναι αμοιβαία επωφελές.

3.2. Η ΕΟΚΕ ζητεί εδώ και καιρό να καταστεί η βιωσιμότητα ένας από τους κινητήριους μοχλούς της εμπορικής πολιτικής, δεδομένης της συμβολής που πρέπει να έχει το εμπόριο στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ (ΣΒΑ). Επιδοκιμάζει τον ολοκληρωμένο τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβαίνει στην επανεξέταση, η οποία συνοδεύεται από δημόσια διαβούλευση και συγκριτική ανάλυση των διατάξεων ΕΒΑ και των ορθών πρακτικών στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών επιλεγμένων τρίτων χωρών, καθώς και ότι συμμετέχει καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας σε διμερείς και ευρύτερες συσκέψεις της κοινωνίας των πολιτών. Αυτή η διεξοδική διαδικασία καταδεικνύει την προσήλωσή της στην προσπάθεια επίτευξης, αυτή τη φορά, του επιθυμητού σκοπού.

(1) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 6ης Οκτωβρίου 2022 σχετικά με το αποτέλεσμα της επανεξέτασης από την Επιτροπή του σχεδίου δράσης 15 σημείων σχετικά με το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (2022/2692 (RSP)) και Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την επανεξέταση που αφορά το εμπόριο και τη βιωσιμότητα, 17 Οκτωβρίου 2022.

(2) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εμπόριο επόμενης γενιάς και βιώσιμη ανάπτυξη — Αναθεώρηση του σχεδίου δράσης 15 σημείων» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 105 της 4.3.2022, σ. 40).

3.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συνεκτιμάται πάγια η βιωσιμότητα στις μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες και να επιδιώκει ευρύτερες δεσμεύσεις από τις χώρες-εταίρους όσον αφορά τα κεφάλαια ΕΒΑ. Αυτό πρέπει να συμβαδίζει με την υποστήριξη των εμπορικών εταίρων στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων ΕΒΑ μέσω της τεχνικής συνδρομής τους, της ανάπτυξης των ικανοτήτων τους, της παροχής κινήτρων, χρηματοδοτικής βοήθειας, καθώς και της ανάπτυξης μέσω πολιτικής γενικότερα.

3.4. Στην ανακοίνωση επισημαίνονται έξι προτεραιότητες πολιτικής και βασικά σημεία δράσης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι όλα τα στοιχεία που εισάγονται ως «μέρος της δέσμης» σε όλες τις συμφωνίες, πρέπει να χρησιμοποιούνται καταλλήλως και να εφαρμόζονται με εύστοχο και ειδικό ανά χώρα τρόπο και με προσαρμοσμένους στόχους ως κατευθυντήρια αρχή.

3.5. Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε υπόψη της ορισμένες από τις εισηγήσεις της, ιδίως αυτές που αφορούν τη δυνατότητα επιβολής εμπορικών κυρώσεων ως έσχατης λύσης, τους λεπτομερείς και χρονικά καθορισμένους χάρτες πορείας την εφαρμογή των οποίων θα παρακολουθεί η κοινωνία των πολιτών, καθώς και τη συλλογική και συνολική εποπτεία από τις υπηρεσίες της ΕΕ, τους θεσμικούς και τους διεθνείς παράγοντες. Κυρίως όμως, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών και ιδίως των ΕΣΟ, η οποία αποτυπώνεται σε διάφορα σημεία δράσης.

3.6. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι το νέο σημείο αναφοράς ΕΒΑ θα αποτυπώνεται σε όλες τις μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση. Θα πρέπει επίσης να αποτελέσει τη βάση για τον εκσυγχρονισμό όλων των ισχυουσών συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών, ιδίως των συμφωνιών πρώτης γενιάς χωρίς κεφάλαια ΕΒΑ, με την ενεργοποίηση ρητρών επανεξέτασης το συντομότερο δυνατόν. Αυτές οι νέες αρχές θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερο στις συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών που έχουν συναφθεί αλλά δεν έχουν ακόμη επικυρωθεί πλήρως. Όταν ο χρόνος δεν επιτρέπει την επανέναρξη των συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών που έχουν συναφθεί, θα μπορούσαν να συμπεριλαμβάνονται διατάξεις που θα επιτρέπουν στην Επιτροπή Εμπορίου να εκδίδει αποφάσεις για την τροποποίηση του κεφαλαίου ΕΒΑ, όπως έγινε στο αντίστοιχο κεφάλαιο με τη Νέα Ζηλανδία.

3.7. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι αυτό θα ισχύσει ιδίως για τη συνολική οικονομική και εμπορική συμφωνία ΕΕ-Καναδά (CETA) και την προκαταρκτική επανεξέταση ΕΒΑ επί της οποίας συμφώνησαν αμφότερα τα μέρη στην κοινή ερμηνευτική πράξη. Η ΕΟΚΕ, καθώς και οι ΕΣΟ της ΕΕ και του Καναδά, έχουν ζητήσει εδώ και καιρό από τα μέρη να εκπληρώσουν αυτή τη δέσμευση για αποτελεσματικότερη εκτελεστότητα των κεφαλαίων ΕΒΑ, πέρα από τυχόν ευρύτερο εκσυγχρονισμό της συμφωνίας μετά από κάποιο χρονικό διάστημα. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η νέα προσέγγιση έχει ήδη ακολουθηθεί στην περίπτωση της Νέας Ζηλανδίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόθεσης να αποτυπωθεί η προσθήκη της μέριμνας περί ασφαλούς και υγιούς εργασιακού περιβάλλοντος στις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα στην εργασία της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης θετικές τις πρόσφατες προτάσεις της ΕΕ στις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις με την Ινδία.

3.8. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τον επιδιωκόμενο στόχο της πάγιας συνεκτίμησης της βιωσιμότητας, ιδίως όσον αφορά τη βιωσιμότητα στις δημόσιες συμβάσεις. Οι τελευταίες θα πρέπει να επικεντρώνονται τόσο σε περιβαλλοντικά όσο και σε κοινωνικά στοιχεία. Επικροτεί την κατά προτεραιότητα πρόσβαση στην αγορά περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και πρώτων υλών και ενεργειακών αγαθών που είναι απαραίτητα για τη λειτουργία μιας οικονομίας με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα. Εκφράζει, ωστόσο, την απογοήτευσή της για την περιορισμένη προσοχή που δόθηκε στην ευρύτερη διάσταση του περιβαλλοντικά βιώσιμου εμπορίου και στον αντίκτυπο στην εργασία και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Ομοίως, διαπιστώνει ότι, δυστυχώς, η δίκαιη μετάβαση δεν αποτελεί γενική έννοια, δεδομένης μάλιστα της βάσης στην ίδια τη συμφωνία του Παρισιού των κελευσμάτων της δίκαιης μετάβασης του εργατικού δυναμικού και της δημιουργίας αξιόπρεπών εργασιών και ποιοτικών θέσεων εργασίας. Στα πρόσφατα κοινά συμπεράσματα του φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών ΕΕ — Νότιας Κορέας (?) αναγνωρίστηκε ως βέλτιστη πρακτική η Ειδική ομάδα για τη δίκαιη θάλασσα μετάβαση των κοινωνικών εταίρων στον διεθνή ναυτιλιακό κλάδο.

3.9. Οι εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ συμπληρώνονται όλο και περισσότερο από αυτόνομα μέτρα της ΕΕ στα της περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας, με πιο πρόσφατο τον μηχανισμό συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (CBAM) και τις προτάσεις με θέμα τη δέουσα επιμέλεια, την αποψίλωση των δασών και την απαγόρευση όσων προϊόντων παράγονται με καταναγκαστική εργασία. Η ΕΟΚΕ επικροτεί αυτή την ευθυγράμμιση της εσωτερικής και εμπορικής πολιτικής για την επίτευξη πραγματικών αλλαγών στην πράξη και συμφωνεί ότι πρέπει η ΕΕ να επιδεικνύει φιλοδοξία κατά τον σχεδιασμό πρόσθετων αυτοτελών μέσων προαγωγής της βιωσιμότητας. Υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό να εξεταστούν από κοινού όλα τα μέσα για να ακολουθηθεί συνεκτική προσέγγιση στην εμπορική πολιτική προς το συμφέρον των επιχειρήσεων, των εργαζομένων και της κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο, αυτά τα αυτόνομα μέτρα δεν θα πρέπει να μετριάσουν τη φιλοδοξία σύναψης, εφαρμογής και επιβολής των κεφαλαίων ΕΒΑ, αλλά θα πρέπει να υπάρχει αμοιβαία ενισχυτικό αποτέλεσμα.

(³) Joint Conclusions of the Korea DAG and the EU DAG, Σεπτέμβριος 2022.

3.10. Η ΕΕ περιλαμβάνει επίσης διατάξεις περί βιωσιμότητας στις μονομερείς εμπορικές προτιμήσεις μέσω του συστήματος γενικευμένων προτιμήσεων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόσφατη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να προτείνει νέο σχετικό κανονισμό της ΕΕ και ενθαρρύνει τους συννομοθέτες να ενσωματώσουν την ανακοίνωση για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη στον νέο αυτόν κανονισμό. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων πρέπει να είναι πιο διαφανές και να επωφελείται από δημοσίως διαθέσιμους χάρτες πορείας που θα βασίζονται σε ανάλυση των ελλείψεων. Συν τοις άλλοις, πρέπει να ενισχυθεί η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και θα πρέπει να επικαιροποιηθεί το παράρτημα με την προσθήκη στις θεμελιώδεις συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας των παραμέτρων της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία.

3.11. Για πρώτη φορά, η βιωσιμότητα εγγράφηκε στα εγχειρίδια κανόνων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου κατά τη 12η υπουργική διάσκεψη, με κανόνες για τις επιβλαβείς αλιευτικές επιδοτήσεις παγκοσμίως οι οποίοι επικεντρώνονται στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η ΕΟΚΕ έχει ταχθεί εδώ και καιρό υπέρ της στενότερης συνεργασίας μεταξύ του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την προαγωγή της αξιοπρεπούς εργασίας και των εργασιακών προτύπων μέσω εμπορικών μέσων. Η ΕΟΚΕ συνιστά την περαιτέρω προώθηση της νέας στρατηγικής ΕΒΑ υπό τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και τη δημιουργία συμμαχιών για την εμβάθυνση της συνεργασίας σύμφωνα με τους στόχους της. Ως πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση και πέραν των διμερών δεσμεύσεων, η ΕΕ θα πρέπει να συγκαλέσει πολυμερή διάσκεψη για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη με εταίρους ΣΕΣ και χώρες που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις, με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών εφαρμογής και επιβολής των διατάξεων ΕΒΑ σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες και τον από κοινού προβληματισμό σχετικά με διατάξεις νέας γενιάς.

4. Από το σχέδιο στη δράση: εφαρμογή της νέας προσέγγισης ΕΒΑ και κάλυψη των κενών

Προς μια συνεργασία με τις χώρες-εταίρους με γνώμονα τα αποτελέσματα και τις προτεραιότητες

4.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ειδικά προσαρμοσμένη προσέγγιση στα κεφάλαια ΕΒΑ, συμπεριλαμβανομένης μιας έγκαιρης ανάλυσης των ελλείψεων για τον καθορισμό των ειδικών ανά χώρα προτεραιοτήτων και των χαρτών πορείας εφαρμογής. Το εγχείρημα αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, διεθνών οργανισμών όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και ο ΟΗΕ, αλλά και με την κοινωνία των πολιτών και τις ΕΣΟ.

4.2. Τέτοιοι προσαρμοσμένοι χάρτες πορείας έχουν ήδη καταρτιστεί, όπως το σύμφωνο βιωσιμότητας ΕΕ-Μπανγκλαντές, και περιλαμβάνονται στη Συμφωνία εταιρικής σχέσης και συνεργασίας ΕΕ-Βιετνάμ· και οι δύο περιείχαν την έγκαιρη συμμετοχή της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και κατέδειξαν το μοναδικό όφελος ενός θεσμικού παράγοντα που συνεργάζεται με τα δύο εμπορικά μέρη και παρέχει πληροφορίες επιτόπου. Στην περίπτωση του Βιετνάμ, είχε ως ευπρόσδεκτο δευτερογενές αποτέλεσμα να ζητήσουν η ΕΣΟ έναν δίκαιο χάρτη πορείας για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων.

4.3. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι σημαντικό να ενισχυθούν οι χάρτες πορείας ως μοχλός για τις προσπάθειες πριν από την υλοποίηση. Επίσης, πρέπει να είναι ειδικοί, συγκεκριμένοι, προσπελάσιμοι από όλους, χρονικά καθορισμένοι και αμοιβαία συμφωνημένοι με τον εκάστοτε εμπορικό εταίρο, για να χρησιμεύσουν ως μέσο ενισχυμένης παρακολούθησης, εφαρμογής και πιθανής επιβολής των δεσμεύσεων ΕΒΑ.

4.4. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι η αυξημένη δημοσιοποίηση, συμπεριλαμβανομένων των χαρτών πορείας και της εφαρμογής τους, θα είναι θεμελιώδης για μια εποικοδομητική και ευρύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

Μεγαλύτερη έμφαση στην εφαρμογή και την επιβολή

4.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ενίσχυση της εφαρμογής και της επιβολής των κεφαλαίων ΕΒΑ αποτελεί ένα ευπρόσδεκτο βήμα προόδου, το οποίο ανταποκρίνεται στην προσδοκία των επιχειρήσεων και άλλων εμπορικών εταίρων για ίσους όρους ανταγωνισμού, καθώς και στην επιδίωξη των επιχειρήσεων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων, της κοινωνίας των πολιτών και των καταναλωτών να ενισχύσουν τη βιωσιμότητά τους μέσω του εμπορίου.

4.6. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αμφοτέρων των προσπαθειών θα είναι ευθέως ανάλογη της ακρίβειας των εν λόγω κεφαλαίων ΕΒΑ. Ενώ οι χάρτες πορείας μπορούν να βοηθήσουν, είναι εξίσου σημαντικό να ενισχυθεί η σαφήνεια των υποχρεώσεων της εκάστοτε συμφωνίας. Ο όρος «συνεχής και διαρκείς προσπάθειες» έχει ήδη αποδειχθεί υπερβολικά ασαφής στην πρώτη υπόθεση παράβασης σε θέματα ΕΒΑ με τη Νότια Κορέα. Η ασαφήνιση και η λεπτομερής παρουσίαση των υποχρεώσεων ωφελεί επίσης τα μέρη καθότι τους επιτρέπει να κατανοούν τι αναμένεται από αυτά και τα βοηθά καθ' όλη τη διαδικασία εφαρμογής.

4.7. Όσον αφορά την εν εξελίξει μεταρρύθμιση του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα, η ΕΟΚΕ επισημαίνει γενικά ότι οι εμπορικοί κανόνες εφαρμόζονται κυρίως από τις εθνικές τελωνειακές αρχές, όπου η έλλειψη ομοιόμορφης εφαρμογής, μέσω και ανάπτυξης ικανοτήτων ενέχει τον κίνδυνο στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και υπονομεύει την αποτελεσματική επιβολή τους.

4.8. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη δημιουργία της θέσης του επικεφαλής για την επιβολή των εμπορικών συμφωνιών (CTEO) και του ενιαίου σημείου εισόδου (SEP) ως σημαντικών βημάτων για την ενίσχυση της εφαρμογής των δεσμεύσεων ΕΒΑ και για την οργάνωση των καταγγελιών. Ως εκ τούτου, επικροτεί τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να δώσει την ίδια σημασία στις εικαζόμενες παραβιάσεις των διατάξεων ΕΒΑ. Σε συνδυασμό με την προαναφερθείσα χρήση χαρτών πορείας με ορόσημα, το ενιαίο σημείο εισόδου μπορεί να αποτελέσει βασικό βοήθημα καλύτερης τήρησης των δεσμεύσεων του κεφαλαίου ΕΒΑ.

4.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την αναθεώρηση των επιχειρησιακών κατευθυντήριων γραμμών για το ενιαίο σημείο εισόδου, αλλά ζητεί να δοθούν περαιτέρω διευκρινίσεις. Παραμένει ασαφές ποια είναι τα κριτήρια αποδείξεων, σε ποιο βαθμό το ενιαίο σημείο εισόδου θα συλλέγει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με ισχυρισμούς και τι είδους μέσα έννομης προστασίας μπορούν να χρησιμοποιούν οι καταγγέλλοντες. Μέχρι σήμερα, μόνο μία καταγγελία σχετική με παραβάσεις ΕΒΑ έχει υποβληθεί μέσω του ενιαίου σημείου εισόδου και η ΕΟΚΕ σημειώνει την καθυστέρηση στην προκαταρκτική της αξιολόγηση. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της εδραίωσης του ενιαίου σημείου εισόδου στα μελλοντικά κεφάλαια ΕΒΑ, και οι επικαιροποιημένες κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να βοηθήσουν εν προκειμένω τους μελλοντικούς καταγγέλλοντες.

4.10. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι κυρώσεις περιορίζονται σε σοβαρές παραβάσεις των βασικών δεσμεύσεων ΕΒΑ, και συγκεκριμένα των θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων στην εργασία της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, καθώς και της συμφωνίας του Παρισιού. Εντούτοις, απαιτούνται διευκρινίσεις όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιλαμβάνεται τη σοβαρή παράβαση και τον καθορισμό των κυρώσεων, και της προτείνει να διερευνήσει κατά πόσον οι πτυχές αυτές μπορούν να συνδεθούν με τους χάρτες πορείας.

4.11. Η ΕΟΚΕ εισηγείται εκ νέου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διερευνήσει από κοινού με τους εμπορικούς εταίρους τη χρήση καινοτόμων μέσων ταχείας αντίδρασης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις παραβάσεων σε επίπεδο εταιρείας, όπως εφαρμόζεται επί του παρόντος με επιτυχία στη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΗΠΑ-Μεξικού-Καναδά (USMCA).

5. Ευκαιρίες για περαιτέρω ενίσχυση των ΕΣΟ

5.1. Οι ΕΣΟ συμβάλλουν αποφασιστικά στην αποτελεσματικότητα των κεφαλαίων ΕΒΑ και στη θετική δυναμική στη συνεργασία και τον διάλογο των εμπορικών εταίρων. Τα μέλη των ΕΣΟ εκπροσωπούν οργανώσεις που έχουν εδραιώσει επαφές με ομολόγους της κοινωνίας των πολιτών από τις χώρες-εταίρους. Ως εκ τούτου, μπορούν να συμβάλουν χάρη στην πολύτιμη επιτόπια πείρα τους, πείρα την οποία δεν διαθέτουν οι πολιτικοί και οι δημόσιοι υπάλληλοι. Οι ΕΣΟ συνιστούν επίσης μια ανεκμετάλλευτη πηγή τεχνογνωσίας στα γενικά θέματα ΕΒΑ, και το δυναμικό τους θα πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως.

5.2. Η ΕΟΚΕ υπήρξε ο ισχυρότερος υπέρμαχος της ενίσχυσης του ρόλου των ΕΣΟ και έχει μεταφέρει συγκεκριμένες προτάσεις της κοινωνίας των πολιτών⁽⁴⁾. Ως εκ τούτου, υποστηρίζει την πιο φιλόδοξη συμμετοχή των ΕΣΟ σε όλα τα στάδια των εμπορικών συμφωνιών. Αυτό ξεκινά με την ανάγκη να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη σύσταση ΕΣΟ, ιδίως σε χώρες-εταίρους με μειωμένο πεδίο δράσης της κοινωνίας των πολιτών, και όπου δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών.

5.3. Οι εμπορικοί εταίροι μπορούν να προσεγγίζουν τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών με διαφορετικούς τρόπους. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι στους ΣΒΑ, και ιδίως στον στόχο 17 —που εγκρίθηκαν από όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ και, ως εκ τούτου, αφορούν και τους εμπορικούς εταίρους της ΕΕ— αναγνωρίζεται ο πρωταγωνιστικός ρόλος που διαδραματίζουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην υλοποίηση της παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η προσδοκία αυτή πρέπει να αποτυπώνεται με σαφήνεια στο πνεύμα και στο θεσμικό πλαίσιο των συμφωνιών.

5.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επιτακτική την ανάγκη διεξαγωγής καλύτερα εμπεριστατωμένων διαπραγματεύσεων σχετικών με τις διατάξεις του πλαισίου ΕΣΟ. Χωρίς επαρκή σαφήνεια στη συμφωνία, οι ΕΣΟ ενδέχεται να αντιμετωπίσουν δυσκολίες τα επόμενα χρόνια. Θα πρέπει να περιγράφεται πιο συγκεκριμένα η αρμοδιότητα των ΕΣΟ και τα μέρη θα πρέπει να είναι υπεύθυνα για την καταλληλότητα των ορισθέντων φορέων ΕΣΟ, ιδίως όταν αυτή η αρμοδιότητα ανατίθεται σε ήδη υφιστάμενους φορείς. Αντλώντας διδάγματα από τη σύσταση ΕΣΟ όπως αυτή βάσει της συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ-Ιαπωνίας, οι δομές πρέπει να υποστηρίζουν σαφώς και να διευκολύνουν ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των ΕΣΟ, καθώς και την αλληλεπίδρασή τους με την επιτροπή ΕΒΑ. Ό, τι δεν ορίζεται ρητά στη συμφωνία θα είναι δυσκολότερο να εφαρμοστεί στην πράξη. Τα διδάγματα από τη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ — Νότιας Κορέας δείχνουν ότι η συμμετοχή πανεπιστημιακών, ιδίως στις ΕΣΟ των χωρών-εταίρων, εξακολουθεί να είναι προβληματική όσον αφορά την αντιπροσωπευτικότητα και το πνεύμα της πραγματικής συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών.

(⁴) Ανεπίσημο έγγραφο των ΕΣΟ της ΕΕ, Οκτώβριος 2021.

5.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι το καθήκον της εποπτείας της συγκεκριμένης εφαρμογής των διατάξεων που ανατίθεται στις ΕΣΟ θα πρέπει να επικεντρώνεται σε όλα τα θέματα που επηρεάζουν τη βιωσιμότητα στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών. Το καθήκον αυτό πρέπει να περιλαμβάνει εγγενώς την εποπτεία των χαρτών πορείας εφαρμογής και την ενίσχυση της ουσιαστικής συμμετοχής στις μεικτές επιτροπές. Η συμμετοχή των ΕΣΟ στον καθορισμό ειδικών ανά χώρα προτεραιοτήτων και στα προγράμματα εργασίας ΕΒΑ θα συμβάλει στην εκτέλεση των καθηκόντων. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ συμμαρτίζεται την προσδοκία ότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να παρέχουν έγκαιρες, εμπειριστωμένες και τεκμηριωμένες συνεισφορές, οι οποίες είναι απαραίτητες για τον καθορισμό, την ιεράρχηση και την ανάληψη δράσης σε θέματα ΕΒΑ.

5.6. Μια πραγματική ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών των ΕΣΟ από την ΕΕ και από τις χώρες-εταίρους πρέπει να αναπτυχθεί μέσω συνεχών ανταλλαγών και επαφών. Ένα ζητούμενο υψίστης σημασίας είναι η διεξαγωγή περισσότερων συνεδριάσεων των ΕΣΟ της ΕΕ και μεταξύ των ΕΣΟ της ΕΕ και των χωρών-εταίρων και θα πρέπει να εξετάζεται το ενδεχόμενο εργασίας μέσω ειδικών θεματικών υποομάδων ή ειδικών εργαστηρίων. Η ανάληψη δεσμεύσεων μεταξύ των συνόδων —πέραν των ετήσιων φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών— από αμφοτέρες τις κυβερνήσεις των εμπορικών εταίρων θα συμβάλει περαιτέρω θετικά. Η αλληλουχία των κοινών συνεδριάσεων θα πρέπει να επιτρέπει στις ΕΣΟ να ενημερώνουν και να συνεισφέρουν στα μέρη του φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών και της επιτροπής ΕΒΑ με ουσιαστικό τρόπο μέσω κοινών δηλώσεων και από κοινού με τους προέδρους και τους αντιπροέδρους των ΕΣΟ να παρουσιάζουν απόψεις στην επιτροπή ΕΒΑ, όπως αποτελεί ήδη καθιερωμένη πρακτική στο πλαίσιο της CETA και της συμφωνίας για την Κορέα.

5.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να διατεθούν επαρκή χρηματοδοτικά και τεχνικά μέσα στις ΕΣΟ και στις υποστηρικτικές γραμματείες των ΕΣΟ της ΕΟΚΕ, έτσι ώστε να είναι σε θέση να εκτελούν σωστά τα καθήκοντά τους και να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες. Ομοίως, οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα πρέπει να διαθέσουν επαρκή μέσα για να θέσουν σε εφαρμογή την ενισχυμένη προσέγγιση ΕΒΑ. Θα πρέπει να αξιολογηθούν προσεκτικά οι αρχικές εμπειρίες από την κάλυψη ολόκληρης της εμπορικής συμφωνίας πέραν του ΕΒΑ, όπως στη συμφωνία εμπορίου και συνεργασίας με το Ηνωμένο Βασίλειο. Η διεύρυνση της σύνθεσης των ΕΣΟ, έτσι ώστε να εκτείνονται σε ολόκληρη τη συμφωνία, ενδέχεται να έχει απόρροια συνέπειες στην απαιτούμενη τεχνογνωσία της εκάστοτε ΕΣΟ σε θέματα ΕΒΑ.

5.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τόσο την περαιτέρω ευθυγράμμιση της ομάδας εμπειρογνομένων ΕΒΑ με τα κράτη μέλη όσο και την επιδίωξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενίσχυσης της συνεργασίας των ΕΣΟ, συμπεριλαμβανομένης της διεξαγωγής ετήσιας συζήτησης με εκπροσώπους των ΕΣΟ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι η τακτική στενή ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των ομάδων παρακολούθησης, των μόνιμων εισηγητών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των αντίστοιχων ΕΣΟ αποτελεί βασική συνιστώσα της συλλογικής εποπτείας.

5.9. Πάντως, η ΕΟΚΕ εντοπίζει μια σημαντική έλλειψη στον κύκλο ζωής των συμφωνιών, αυτήν της ανεπαρκούς συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων. Μάλιστα, έχει υποβάλει προτάσεις με θέμα μια νέα μεθοδολογία διαπραγμάτευσης⁽²⁾, με την κατάρτιση νέου χάρτη πορείας για τη διασφάλιση της ουσιαστικής συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων καθ' όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων. Η παρούσα πρόταση αποσκοπεί στη διατήρηση της διαφάνειας της διαπραγματευτικής διαδικασίας των συμφωνιών με τη διασφάλιση παράλληλα του εμπιστευτικού της χαρακτήρα.

5.10. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που στην ανακοίνωση δεν ελήφθη υπόψη η επανειλημμένη έκκλησή της για επαναφορά της ομάδας εμπειρογνομένων όσον αφορά τις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών και προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να το πράξει. Η σύστασή της είχε θεωρηθεί σημαντικό βήμα στη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βελτίωση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στον τομέα της εμπορικής πολιτικής και για την αύξηση της διαφάνειας, αποτέλεσε δε τη λογική συνέχεια της συμβουλευτικής ομάδας ΤΤΙΡ. Είχε επιτρέψει στα διορισμένα μέλη της από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, συνδικαλιστικές οργανώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να είναι επικεφαλής διαπραγματευτές σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση βασικών προτάσεων της ΕΕ, όπως η μεταρρύθμιση του ΠΟΕ — ως ομάδα και μόνιμο φόρουμ διατύπωσης ουσιαστικών και άρτιων απόψεων σχετικών με την εμπορική πολιτική της ΕΕ, που συμβάλλει στον συγκερασμό των ζητούμενων και των ευκαιριών των εμπορικών συμφωνιών όσον αφορά τις διάφορες ομάδες συμφερόντων που εκπροσωπούσε, και σε βαθμό που η ειδική συνεδρίαση διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών δεν κατάφερε να πράξει. Με αυξημένη την έμφαση στην εφαρμογή και την επιβολή του εμπορικού θεματολογίου της ΕΕ, μια ανανεωμένη ομάδα εμπειρογνομένων θα μπορούσε επίσης να παρέχει πολύτιμες οδηγίες και συμβουλές ως μόνιμο όργανο.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

(2) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Νέο πλαίσιο για τις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών, τις συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης και τις επενδυτικές συμφωνίες που εγγυάται την πραγματική συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων και διασφαλίζει την ευαισθητοποίηση του κοινού» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 290 της 29.7.2022, σ. 11).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απαγόρευση των προϊόντων καταναγκαστικής εργασίας στην αγορά της Ένωσης»

[COM(2022) 453 final]

(2023/C 140/13)

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Thomas WAGNSONNER**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 6.10.2022 Συμβούλιο, 12.10.2022
Νομική βάση	Άρθρα 114 και 207 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	14.12.2022
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	25.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	196/1/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την απαγόρευση των προϊόντων που παράγονται με καταναγκαστική εργασία στην αγορά της Ένωσης (COM (2022) 453 final) ⁽¹⁾, δεδομένου ότι, όπως αναφέρεται στο σημείο 1.4 στοιχείο ι) του σχεδίου δράσης της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία 2020-2024 ⁽²⁾, η προώθηση των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και εργασιακών δικαιωμάτων και, ως εκ τούτου, η εξάλειψη όλων των μορφών καταναγκαστικής εργασίας και εκμετάλλευσης είναι ζωτικής σημασίας.

1.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η παρούσα πρόταση δεν λαμβάνει δεόντως υπόψη την οπτική των ατόμων που πέφτουν θύματα εργασιακής εκμετάλλευσης, τόσο εντός όσο και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να ενισχυθεί η κατάσταση των εργαζομένων που εξαναγκάζονται να εργαστούν, η ευρωπαϊκή νομοθεσία θα πρέπει να προβλέπει επαρκή αποζημίωση για τα θύματα. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η επικύρωση του πρωτοκόλλου του 2014 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) του 1930 για την αναγκαστική εργασία ⁽³⁾ από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας.

1.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον ορισμό του άρθρου 2 στοιχείο α) του κανονισμού, που βασίζεται στον ορισμό της ΔΟΕ για την καταναγκαστική εργασία. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει «κάθε εργασία ή υπηρεσία»: συνεπώς, τα εμπορεύματα που μεταφέρονται με χρήση καταναγκαστικής εργασίας θα πρέπει να συμπεριληφθούν στην πρόταση της Επιτροπής.

1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή αναφέρει την καταναγκαστική παιδική εργασία στον προτεινόμενο κανονισμό. Για να επιταχυνθεί η διαδικασία κατάργησης της παιδικής εργασίας, το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να περιλαμβάνει τη σύμβαση της ΔΟΕ του 1973 περί του κατωτάτου ορίου ηλικίας (αριθ. 138) ⁽⁴⁾, τη σύσταση της ΔΟΕ αριθ. 146 ⁽⁵⁾, τη σύμβαση της ΔΟΕ για τις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας του 1999 (αριθ. 182) ⁽⁶⁾ και τη σύσταση της ΔΟΕ αριθ. 190 ⁽⁷⁾. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη για μια αντίστοιχη νομοθετική πρωτοβουλία της ΕΕ με σκοπό την καταπολέμηση όλων των άλλων μορφών παιδικής εργασίας.

⁽¹⁾ COM(2022) 453 final

⁽²⁾ Σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία 2020-2024

⁽³⁾ ILO P029 — Πρωτόκολλο του 2014 στη σύμβαση (αριθ. 29) για την αναγκαστική εργασία, 1930

⁽⁴⁾ ILO C138 — Σύμβαση περί του κατωτάτου ορίου ηλικίας εισόδου εις την απασχόλησιν, 1973 (αριθ. 138)

⁽⁵⁾ ILO R146 — Σύσταση περί του κατωτάτου ορίου ηλικίας εισόδου εις την απασχόλησιν, 1973 (αριθ. 146)

⁽⁶⁾ ILO C182 — Σύμβαση για την απαγόρευση των χειρότερων μορφών εργασίας των παιδιών, 1999 (αριθ. 182)

⁽⁷⁾ ILO R190 — Σύσταση για την απαγόρευση των χειρότερων μορφών εργασίας των παιδιών, 1999 (αριθ. 190)

1.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συμπερίληψη όλων των οικονομικών φορέων. Η εστίαση των ερευνών από τις αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει να εξαρτάται από το μέγεθος και τους οικονομικούς πόρους των οικονομικών φορέων. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις επιχειρήσεις που παρουσιάζουν υψηλό κίνδυνο χρήσης της καταναγκαστικής εργασίας, καθώς και στους μεγάλους οικονομικούς φορείς.

1.6. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι δεν διενεργήθηκε εκτίμηση επιπτώσεων πριν από την υποβολή της πρότασης, παρά το γεγονός ότι εκτιμήσεις επιπτώσεων έχουν διενεργηθεί για άλλες πρωτοβουλίες, όπως η πρόταση οδηγίας για την εταιρική δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τη βιωσιμότητα (CSDD). Ο παρών κανονισμός επικεντρώνεται στην απαγόρευση, την αναστολή της κυκλοφορίας και τη δέσμευση στα τελωνεία ή στους λιμένες των εισαγόμενων και εξαγόμενων προϊόντων, πράγμα που θα οδηγήσει σε νέες διαδικασίες. Η αξιολόγηση θα πρέπει να είναι ισορροπημένη και να λαμβάνει υπόψη τα οφέλη και το κόστος της καταπολέμησης της καταναγκαστικής εργασίας.

1.7. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην καταπολέμηση όλων των μορφών καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας. Οι κοινωνικοί εταίροι είναι στρατηγικά σε θέση να προσφέρουν θεσμική δέσμευση και βιωσιμότητα. Η θεσμική σύνδεση των κοινωνικών εταίρων και των ΜΚΟ με την εν λόγω νομοθεσία είναι υψίστης σημασίας.

1.8. Δεδομένου ότι η παρούσα πρόταση συνδέεται με την προτεινόμενη οδηγία για την CSDD, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη για σαφήνεια σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι δύο νομοθετικές πράξεις θα λειτουργήσουν από κοινού στην πράξη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να ακολουθήσει συνεκτική προσέγγιση και να αποφύγει τις ασυνέπειες.

1.9. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόταση για έκδοση κατευθυντήριων γραμμών, όπως αναφέρεται στο άρθρο 23 του κανονισμού, με σκοπό τη συνδρομή των επιχειρήσεων με τον εντοπισμό, την πρόληψη, τον μετριασμό ή την εξάλειψη των κινδύνων καταναγκαστικής εργασίας στις δραστηριότητες και τις αξιακές αλυσίδες τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Είναι πολύ σημαντικό οι κατευθυντήριες γραμμές να δημοσιεύονται κατά την έναρξη ισχύος του κανονισμού.

1.10. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να διαδραματίσει ενεργό και ηγετικό ρόλο στο ενωσιακό δίκτυο για την καταπολέμηση των προϊόντων καταναγκαστικής εργασίας που προτείνεται στο άρθρο 24 του κανονισμού, προκειμένου να στηρίξει και να συντονίσει τις εθνικές αρχές κατά την επιβολή του κανονισμού. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η επαρκής χρηματοδότηση είναι κείριας σημασίας για τη δημιουργία επαρκών και αποτελεσματικών υποδομών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για την καταπολέμηση της καταναγκαστικής εργασίας.

1.11. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η προτεινόμενη βάση δεδομένων στο άρθρο 11 θα αποτελέσει βασικό εργαλείο της απαγόρευσης. Πρέπει να εκπονηθεί μια αναλυτική δομή αυτής της βάσης δεδομένων. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για ακριβείς και διαφανείς δείκτες κινδύνου που θα βασίζονται, χωρίς να περιορίζονται, στην προέλευση και τα συστατικά μέρη ενός προϊόντος και σε άλλες σχετικές πληροφορίες. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική επιβολή, απαιτούνται λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το προϊόν, τον κατασκευαστή, τον εισαγωγέα, την προέλευση και τα συστατικά μέρη, καθώς και σχετικά με τους πόρους και τα ορυκτά που χρησιμοποιούνται στο προϊόν και τα συστατικά μέρη του. Η εν λόγω βάση δεδομένων πρέπει να ενημερώνεται και οι νέες πληροφορίες να προστίθενται εν μέρει ως αποτέλεσμα των διαδικασιών έρευνας.

1.12. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της διαφάνειας και της ανοικτής πρόσβασης σε πληροφορίες για τις επιχειρήσεις, τις αρμόδιες αρχές, την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και το ευρύ κοινό. Η ΕΟΚΕ προτείνει την καθιέρωση ενός συστήματος συγκριτικής αξιολόγησης στο πλαίσιο της βάσης δεδομένων. Ο πυρήνας αυτού του συστήματος συγκριτικής αξιολόγησης είναι ένα σύστημα αξιολόγησης για τις περιφέρειες και τους τομείς έως τις ομάδες προϊόντων, τα προϊόντα και τις επιχειρήσεις που παρουσιάζουν υψηλό και χαμηλό κίνδυνο, με βάση, μεταξύ άλλων, τις πληροφορίες που συγκεντρώνονται από εμπειρογνώμονες στη βάση δεδομένων. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό να δοθεί η δυνατότητα στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, να παρέχει σχετικές πληροφορίες.

1.13. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να δεσμεύουν εμπορεύματα στα σύνορα της ΕΕ μόλις έχουν βάσιμη ανησυχία σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο ιδ) του κανονισμού. Η ΕΟΚΕ προτείνει οι οικονομικοί φορείς να έχουν διαφορετικές υποχρεώσεις ανάλογα με το αν κατατάσσονται ως φορείς υψηλού ή χαμηλού κινδύνου. Επιπλέον, οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει να επικεντρώνουν το έργο τους κατά την προκαταρκτική φάση των ερευνών σε προϊόντα που συνδέονται με περιφέρειες, επιχειρήσεις και/ή τομείς υψηλού κινδύνου. Σε κάθε περίπτωση, το επιχειρηματικό απόρρητο πρέπει να διασφαλίζεται, λόγου χάρι, με τη χρήση κατάλληλων ρητρών εμπιστευτικότητας.

1.14. Κατά την προκαταρκτική φάση των ερευνών, ο οικονομικός φορέας πρέπει να υποβάλει δήλωση δέουσας επιμέλειας εάν το προϊόν συνδέεται με περιφέρειες, επιχειρήσεις και/ή τομείς υψηλού κινδύνου. Η μη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας που πρόκειται να αναφέρονται λεπτομερώς στις κατευθυντήριες γραμμές (άρθρο 23), καθώς και η μη διαβίβαση των απαιτούμενων δηλώσεων δέουσας επιμέλειας πρέπει να χαρακτηρίζονται ως τεκμηριωμένες ανησυχίες και να οδηγούν στη δέσμευση του προϊόντος και στην άμεση έναρξη έρευνας.

1.15. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει τη σκοπιμότητα ενός δημόσιου οργανισμού αξιολόγησης της ΕΕ για την περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα, καθώς και για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο επιχειρηματικό πλαίσιο. Ένας τέτοιος οργανισμός θα πρέπει να αναπτύξει ευρωπαϊκά πρότυπα για τα συστήματα δέουσας επιμέλειας, μεταξύ άλλων καθηκόντων, όπως η τεχνική υποστήριξη των αρμόδιων εθνικών αρχών. Τα πρότυπα αυτά θα μπορούσαν να συμβάλουν ουσιαστικά στη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού, πράγμα που θα απέβαινε ιδιαίτερα προς το συμφέρον των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

1.16. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη για σαφή και κατανοητή διατύπωση, που θα εγγυάται την ασφάλεια δικαίου και την απλότητα των κατευθυντήριων γραμμών, ώστε να διατηρηθεί διαχειρίσιμος διοικητικός φόρτος για τους οικονομικούς φορείς, ιδίως τις ΜΜΕ. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να παρέχουν τεχνική υποστήριξη στις επιχειρήσεις, ιδίως στις ΜΜΕ, όταν αυτές σχεδιάζουν τα συστήματά τους δέουσας επιμέλειας.

1.17. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για ομοιόμορφες ελάχιστες κυρώσεις σε επίπεδο ΕΕ για παραβιάσεις του κανονισμού. Με τον τρόπο αυτόν, θα αποφευχθεί ο ανταγωνισμός προς τα κάτω μεταξύ των κρατών μελών και θα διασφαλιστούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού.

1.18. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για τη δημιουργία διεθνών δομών με στόχο την επίλυση του προβλήματος της καταναγκαστικής εργασίας. Η ΕΟΚΕ ζητεί και πάλι τόσο την υποστήριξη της ΕΕ στη σύναψη δεσμευτικής συνθήκης των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, όσο και την εξέταση του ενδεχομένου μιας σύμβασης της ΔΟΕ για την αξιοπρεπή εργασία στις αλυσίδες εφοδιασμού. Η συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς είναι σημαντική για τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής.

2. Ιστορικό

2.1. Η ΔΟΕ εκτιμά, στην πρόσφατη δημοσίευσή της για τη σύγχρονη δουλειά, ότι περίπου 27,6 εκατομμύρια άτομα βρίσκονται σε κατάσταση καταναγκαστικής εργασίας σε οποιαδήποτε δεδομένη ημέρα. Καμία περιοχή του κόσμου δεν είναι απαλλαγμένη από την καταναγκαστική εργασία, ακόμα και η Ευρώπη.

2.2. Στη σύμβαση της ΔΟΕ περί αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας του 1930 (αριθ. 29)⁽⁸⁾, η καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία ορίζεται ως «κάθε εργασία ή υπηρεσία που παρέχεται από οποιοδήποτε πρόσωπο υπό την απειλή οποιασδήποτε ποινής και για την οποία το πρόσωπο αυτό δεν έχει προσφερθεί εθελοντικά». Το πρωτόκολλο περί αναγκαστικής εργασίας (άρθρο 1 παράγραφος 3) περιλαμβάνει τρεις πτυχές:

- «εργασία ή υπηρεσία»: όλα τα είδη εργασίας που εκτελούνται σε οποιαδήποτε δραστηριότητα, κλάδο ή τομέα, μεταξύ άλλων στην άτυπη οικονομία·
- «απειλή οποιασδήποτε ποινής»: ευρύ φάσμα ποινών που χρησιμοποιούνται προκειμένου να εξαναγκάσουν κάποιον να εργαστεί·
- «έχει προσφερθεί εθελοντικά»: η ελεύθερη και εν επιγνώσει συναίνεση του εργαζομένου να αναλάβει μια θέση εργασίας και η ελευθερία να αποχωρήσει ανά πάσα στιγμή (καλύπτει θέματα όπως η μη οικειοθελής παράδοση ενός εγγράφου ταυτότητας).

Η ΔΟΕ κατατάσσει τη σύμβαση της ΔΟΕ αριθ. 29, το πρωτόκολλο του 2014 της σύμβασης αριθ. 29⁽⁹⁾ και τη σύμβαση της ΔΟΕ αριθ. 105⁽¹⁰⁾ για την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας στις θεμελιώδεις συμβάσεις της ΔΟΕ.

⁽⁸⁾ ILO C029 — Σύμβαση για την αναγκαστική εργασία, 1930 (αριθ. 29)

⁽⁹⁾ ILO P029 — Πρωτόκολλο του 2014 στη σύμβαση (αριθ. 29) για την αναγκαστική εργασία, 1930

⁽¹⁰⁾ ILO C105 — Σύμβαση περί καταργήσεως της αναγκαστικής εργασίας, 1957 (αριθ. 105), της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας

2.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πολλές θεμελιώδεις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμφωνίες απαγορεύουν την καταναγκαστική εργασία, όπως το άρθρο 5 παράγραφος 2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ⁽¹¹⁾ και το άρθρο 4 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ⁽¹²⁾. Το άρθρο 8 του Διεθνούς συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα ⁽¹³⁾ ορίζει ότι κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία. Αποτελεσματικά μέσα με αντικείμενο την καταναγκαστική εργασία είναι αναγκαία για την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών ⁽¹⁴⁾ (ιδίως στον ΣΒΑ 8). Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης ⁽¹⁵⁾ παρέχει ένα πλαίσιο για κοινωνικά δίκαιες συνθήκες εργασίας και δίκαια κοινωνικά δικαιώματα. Η ΕΟΚΕ τονίζει την καθοριστική σημασία της επιβολής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των εργασιακών δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από την πιθανή σύγκρουση με τις τέσσερις ελευθερίες της εσωτερικής αγοράς (ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, των υπηρεσιών, των κεφαλαίων και των προσώπων).

2.4. Η ΕΟΚΕ διερεύνησε άμεσα το θέμα αυτό στη γνωμοδότηση REX/395 με θέμα «Εντοπισμός και αντιμετώπιση της αναγκαστικής εργασίας στην Ευρώπη και στον κόσμο: Ποιος ο ρόλος της ΕΕ — Συμβολή της ΕΟΚΕ στη διάσκεψη της ΔΟΕ το 2014» ⁽¹⁶⁾ και αναφέρθηκε σε αυτό σε διάφορες άλλες γνωμοδοτήσεις, όπως οι SOC/727 ⁽¹⁷⁾, INT/911 ⁽¹⁸⁾, INT/973 ⁽¹⁹⁾, REX/532 ⁽²⁰⁾ και REX/518 ⁽²¹⁾.

2.5. Ο αριθμός των ατόμων σε καταναγκαστική εργασία αυξήθηκε κατά 2,7 εκατομμύρια από το 2016 έως το 2021. Οι πρόσφατες κρίσεις, ιδίως η πανδημία COVID-19, η κλιματική κρίση και οι πολυάριθμες ένοπλες συγκρούσεις, με πιο πρόσφατη την επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, έχουν κλονίσει το εισόδημα και, συνεπώς, επιδείνωσαν τη φτώχεια, διογκώνοντας το πρόβλημα της καταναγκαστικής εργασίας.

2.6. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την απαγόρευση των προϊόντων καταναγκαστικής εργασίας στην αγορά της Ένωσης [COM(2022) 453 final]. Στο πλαίσιο της δέσμευσης της ΕΕ να προωθήσει την αξιοπρεπή εργασία παγκοσμίως, η καταπολέμηση της καταναγκαστικής εργασίας πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα στο θεματολόγιο της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

2.7. Όπως αναφέρεται στο σημείο 1.4 στοιχείο ι) του σχεδίου δράσης της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία 2020-2024, η προώθηση των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και εργασιακών δικαιωμάτων και, ως εκ τούτου, η εξάλειψη όλων των μορφών καταναγκαστικής εργασίας και εκμετάλλευσης είναι ζωτικής σημασίας, ιδίως για τη διασφάλιση της παγκόσμιας ηγετικής θέσης της ΕΕ στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας. Σε συνδυασμό με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την αξιοπρεπή εργασία παγκοσμίως ⁽²²⁾, ο εν λόγω κανονισμός ανήκει σε μια σειρά μέσων που είναι αναγκαία για την επίτευξη του στόχου αυτού και για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας των κοινωνικά υπεύθυνων Ευρωπαίων παραγωγών στην κοινή αγορά και σε άλλες αγορές.

⁽¹¹⁾ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

⁽¹²⁾ Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

⁽¹³⁾ Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα

⁽¹⁴⁾ Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών

⁽¹⁵⁾ Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης

⁽¹⁶⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εντοπισμός και αντιμετώπιση της αναγκαστικής εργασίας στην Ευρώπη και στον κόσμο: Ποιος ο ρόλος της ΕΕ — Συμβολή της ΕΟΚΕ στη διάσκεψη της ΔΟΕ το 2014» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 311 της 12.9.2014, σ. 31).

⁽¹⁷⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η αξιοπρεπής εργασία παγκοσμίως» [COM(2022) 66 final] (ΕΕ C 486 της 21.12.2022, σ. 149).

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας» (διερευνητική γνωμοδότηση) (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 136).

⁽¹⁹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εταιρική δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τη βιωσιμότητα και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937» [COM(2022) 71 final] (ΕΕ C 443 της 22.11.2022, σ. 81).

⁽²⁰⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιώσιμες αλυσίδες εφοδιασμού και αξιοπρεπής εργασία στο διεθνές εμπόριο» (διερευνητική γνωμοδότηση) (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 197).

⁽²¹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μια δεσμευτική συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 97 της 24.3.2020, σ. 9).

⁽²²⁾ COM(2022) 66 final

2.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία της δημιουργίας ενός εναρμονισμένου ρυθμιστικού πλαισίου της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα. Μαζί με την πρόταση οδηγίας της Επιτροπής για την CSDD⁽²³⁾, η οποία εξετάζει την εταιρική συμπεριφορά και τις διαδικασίες δέουσας επιμέλειας για τις επιχειρήσεις, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να αποτελέσει κατάλληλο ρυθμιστικό εργαλείο για τη διασφάλιση της συνοχής μεταξύ της ενωσιακής (π.χ. του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1020⁽²⁴⁾) και της εθνικής νομοθεσίας. Θα πρέπει επίσης να συμπληρώνει τις προσπάθειες για την προώθηση της εξάλειψης της καταναγκαστικής εργασίας και της εφαρμογής διεθνών προτύπων για την υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά, όπως οι κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα⁽²⁵⁾ και οι κατευθυντήριες γραμμές του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις⁽²⁶⁾. Επιπροσθέτως, η τριμερής δήλωση αρχών της ΔΟΕ σχετικά με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική⁽²⁷⁾ (δήλωση της ΔΟΕ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις) και το εγχειρίδιο της ΔΟΕ για τους εργοδότες και τις επιχειρήσεις σχετικά με την καταπολέμηση της καταναγκαστικής εργασίας⁽²⁸⁾ μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη στήριξη των επιχειρήσεων και των κυβερνήσεων στην εξάλειψη της καταναγκαστικής εργασίας.

2.9. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην καταπολέμηση όλων των μορφών καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας. Οι κοινωνικοί εταίροι, ειδικότερα, είναι στρατηγικά σε θέση να προσφέρουν θεσμική δέσμευση και βιωσιμότητα. Συνεπώς, η θεσμική προσήλωση στην εν λόγω νομοθεσία των κοινωνικών εταίρων και των ΜΚΟ κατά τη μελλοντική διαδικασία εφαρμογής σε όλα τα επίπεδα της αλυσίδας εφοδιασμού είναι υψίστης σημασίας.

2.10. Η πρακτική της μεγιστοποίησης των κερδών με τίμημα τη μη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες της καταναγκαστικής εργασίας. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι τα βαθύτερα αίτια της καταναγκαστικής εργασίας πρέπει να αντιμετωπιστούν ευρύτερα. Ωστόσο, ο εν λόγω κανονισμός μπορεί να αποτελέσει ένα ακόμη σημαντικό βήμα, ώστε να τεθούν παγκοσμίως τα θεμέλια για ισότιμους όρους ανταγωνισμού.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία της λήψης αποτελεσματικών μέτρων για την πρόληψη και την εξάλειψη της χρήσης καταναγκαστικής εργασίας εντός και εκτός ΕΕ, την παροχή στα θύματα προστασίας και πρόσβασης σε κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα επανόρθωσης, όπως αποζημίωση, και την επιβολή κυρώσεων κατά των υπαίτιων της καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η κύρωση του πρωτοκόλλου της ΔΟΕ του 2014 στη σύμβαση αριθ. 29 (Ρ029)⁽²⁹⁾ από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ αποτελεί το πρώτο βήμα για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής. Η ΕΕ πρέπει να εφαρμόσει στο πολιτικό και νομοθετικό έργο της τις συστάσεις που διατυπώνονται στο Ρ029 και να προωθήσει τη διεθνή διαδικασία κύρωσης αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα μέσα (π.χ. εμπορικές συμφωνίες, αναπτυξιακή συνεργασία, διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.λπ.). Επιπλέον, η προώθηση, σε παγκόσμιο επίπεδο, της κύρωσης και της αποτελεσματικής εφαρμογής της σύμβασης περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως της ΔΟΕ του 1949 (αριθ. 98)⁽³⁰⁾ αποτελεί βασικό στοιχείο για την καταπολέμηση των αιτίων της καταναγκαστικής εργασίας.

3.2. Η εφαρμογή των διαδικασιών εταιρικής δέουσας επιμέλειας αποτελεί σημαντικό βήμα για την εφαρμογή της εταιρικής ευθύνης στην παραγωγική διαδικασία σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού· συνεπώς, επικεντρώνεται στην παραγωγική διαδικασία. Τόσο η αποδοτική εφαρμογή όσο και το να επωμίζονται οι επιχειρήσεις μια διαχειρίσιμη διοικητική επιβάρυνση, ιδίως οι ΜΜΕ, απαιτεί σαφώς καθορισμένες και ρεαλιστικές υποχρεώσεις, που είναι συνεπείς και συνεκτικές με τις κανονιστικές πράξεις που έχουν ήδη υποβληθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ιδίως την πρωτοβουλία CSDD. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η απαγόρευση των εισαγωγών, η οποία συμπληρώνει το υφιστάμενο και το σχεδιαζόμενο ρυθμιστικό πλαίσιο, επικεντρώνεται στη γραμμή παραγωγής.

3.3. Ωστόσο, η εστίαση στη γραμμή παραγωγής παραγνωρίζει το γεγονός ότι η καταναγκαστική εργασία αποτελεί συχνά συστημικό μοτίβο σε ολόκληρη την οργάνωση ενός παραγωγού, κατασκευαστή ή εισαγωγέα. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, ενώ ο εντοπισμός προϊόντων αποτελεί σημαντική αφετηρία, η καταναγκαστική εργασία δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με στεγανά. Ο κανονισμός πρέπει να στοχεύσει ρητά στη συμπερίληψη όλων των προϊόντων ενός οικονομικού φορέα, δεδομένου ότι η καταναγκαστική εργασία δεν περιορίζεται σε μία γραμμή παραγωγής εντός μίας μονάδας.

⁽²³⁾ COM(2022) 71 final

⁽²⁴⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1020 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, για την εποπτεία της αγοράς και τη συμμόρφωση των προϊόντων και για την κατάργηση της οδηγίας 2004/42/ΕΚ και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 765/2008 και (ΕΕ) αριθ. 305/2011 (ΕΕ L 169 της 25.6.2019, σ. 1).

⁽²⁵⁾ Κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα

⁽²⁶⁾ Κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις

⁽²⁷⁾ Δήλωση της ΔΟΕ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις

⁽²⁸⁾ Εγχειρίδιο της ΔΟΕ για τους Εργοδότες και τις Επιχειρήσεις σχετικά με την καταπολέμηση της καταναγκαστικής εργασίας

⁽²⁹⁾ Κύρωση της σύμβασης Ρ029 της ΔΟΕ

⁽³⁰⁾ ILO C098 — Σύμβαση περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως, 1949 (αριθ. 98)

3.4. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι δεν διενεργήθηκε εκτίμηση επιπτώσεων πριν από την υποβολή της πρότασης, παρά το γεγονός ότι εκτιμήσεις επιπτώσεων έχουν διενεργηθεί για άλλες πρωτοβουλίες, όπως η CSDD. Ο παρών κανονισμός επικεντρώνεται στην απαγόρευση, την αναστολή της κυκλοφορίας και τη δέσμευση στα τελωνεία ή στους λιμένες των εισαγόμενων και εξαγόμενων προϊόντων, πράγμα που θα οδηγήσει σε νέες διαδικασίες. Ωστόσο, η αξιολόγηση θα πρέπει να είναι ισορροπημένη και να λαμβάνει υπόψη τα οφέλη και το κόστος της καταπολέμησης της καταναγκαστικής εργασίας.

3.5. Εντούτοις, δεδομένου ότι η πρόταση οδηγίας για την CSDD βρίσκεται επί του παρόντος στο στάδιο της κατάρτισης και η πρόταση κανονισμού παρέχει επίσης σαφή στοιχεία δέουσας επιμέλειας στις αλυσίδες εφοδιασμού, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη για σαφήνεια σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι δύο νομοθετικές πράξεις θα λειτουργήσουν από κοινού στην πράξη. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να ακολουθήσει συνεκτική προσέγγιση και να αποφύγει τις ασυνέπειες.

3.6. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πρόταση έχει σοβαρούς περιορισμούς όσον αφορά την αντιμετώπιση της συστημικής καταναγκαστικής εργασίας. Για την ορθή αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, μια σαφής διαδικασία για την ενσωμάτωση των περιφερειών και των τομέων που κρίνεται ότι παρουσιάζουν υψηλό κίνδυνο καταναγκαστικής εργασίας θα μπορούσε να ενισχύσει σημαντικά την ισχύ του εν λόγω κανονισμού, ώστε να αντιμετωπιστεί η εξάπλωση της κρατικά επιβαλλόμενης καταναγκαστικής εργασίας, ειδικότερα στις αλυσίδες εφοδιασμού της ΕΕ, και να υποχρεώσει τις επιχειρήσεις να την εξαλείψουν.

3.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η προτεινόμενη βάση δεδομένων που περιγράφεται στο άρθρο 11 θα αποτελέσει βασικό μέσο της απαγόρευσης. Ωστόσο, πρέπει να εκπονηθεί μια αναλυτική δομή αυτής της βάσης δεδομένων. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για σαφώς καθορισμένους, ακριβείς, διαφανείς και αξιόπιστους δείκτες κινδύνου που βασίζονται, χωρίς να περιορίζονται, στην προέλευση και τα συστατικά μέρη ενός προϊόντος και σε άλλες σχετικές πληροφορίες. Η εν λόγω βάση δεδομένων πρέπει να ενημερώνεται και οι νέες πληροφορίες να προστίθενται εν μέρει ως αποτέλεσμα των διαδικασιών έρευνας.

3.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της διαφάνειας και της ανοικτής πρόσβασης σε πληροφορίες για τις επιχειρήσεις, τις αρμόδιες αρχές, την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και το ευρύ κοινό. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει να εισαχθεί στη βάση δεδομένων ένα σύστημα συγκριτικής αξιολόγησης, παρόμοιο με εκείνο που προτείνεται στην πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διαθεσιμότητα στην αγορά της Ένωσης και την εξαγωγή από την Ένωση ορισμένων βασικών και παράγωγων προϊόντων που συνδέονται με την αποψίλωση και την υποβάθμιση των δασών (COM (2021) 706 final). Ο πυρήνας αυτού του συστήματος συγκριτικής αξιολόγησης είναι ένα σύστημα αξιολόγησης για τις περιφέρειες και τους τομείς έως τις ομάδες προϊόντων, τα προϊόντα και τις επιχειρήσεις που παρουσιάζουν υψηλό και χαμηλό κίνδυνο, με βάση, μεταξύ άλλων, τις πληροφορίες που συγκεντρώνονται στη βάση δεδομένων από εμπειρογνώμονες. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό να δοθεί η δυνατότητα στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, να παρέχει τις σχετικές πληροφορίες. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στο να έχουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε τρίτες χώρες τη δυνατότητα να παρέχουν με ευκολία σχετικές πληροφορίες για την καταναγκαστική εργασία. Η στενή συνεργασία με τις μόνιμες αντιπροσωπείες και τα γραφεία της ΕΕ, καθώς και με τα γραφεία των Ηνωμένων Εθνών (συμπεριλαμβανομένων των γραφείων της ΔΟΕ), το Παρατηρητήριο της ΔΟΕ για την καταναγκαστική εργασία, που δρομολογήθηκε πρόσφατα, και τη βάση δεδομένων του, καθώς και με άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, όπως η Delta 8.7 για την καταναγκαστική εργασία, είναι ζωτικής σημασίας για τη συλλογή σημαντικών πληροφοριών.

3.9. Ένα βασικό στοιχείο της πρότασης κανονισμού είναι ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές, ενεργώντας με δική τους πρωτοβουλία ή κατόπιν πληροφοριών που έχουν λάβει, πρέπει να κινούν έρευνα, όταν έχουν λόγους να υποπτεύονται ότι τα εν λόγω εμπορεύματα έχουν παραχθεί με καταναγκαστική εργασία. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να δεσμεύουν εμπορεύματα στα σύνορα της ΕΕ μόλις έχουν βάσιμη ανησυχία σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο ιδ). Μια παρόμοια προσέγγιση χρησιμοποιείται ήδη από τις τελωνειακές αρχές των ΗΠΑ με τη μορφή των «διαταγών αναστολής της παράδοσης» (Withhold Release Orders). Η ΕΟΚΕ προτείνει οι οικονομικοί φορείς να έχουν διαφορετικές υποχρεώσεις ανάλογα με το αν κατατάσσονται ως φορείς υψηλού ή χαμηλού κινδύνου.

3.10. Για τον υψηλό κίνδυνο, το σύστημα δέουσας επιμέλειας πρέπει να είναι υποχρεωτικό, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής πληροφοριών, της εκτίμησης και του μετριάσματος του κινδύνου, παρόμοιο με το σύστημα που προβλέπεται στον κανονισμό για τα προϊόντα μηδενικής αποψίλωσης, αλλά προσαρμοσμένο στην πρόταση σχετικά με την καταναγκαστική εργασία. Ως εκ τούτου, απαιτούνται λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το προϊόν, τον κατασκευαστή, τον εισαγωγέα, την προέλευση και τα συστατικά του, καθώς και σχετικά με τους πόρους και τα ορυκτά που χρησιμοποιήθηκαν στο προϊόν και στα συστατικά του, στο πλαίσιο της χαρτογράφησης και της δημοσιοποίησης της αλυσίδας εφοδιασμού, που αποτελεί βασική απαίτηση προκειμένου να καθοριστεί σε ποιο τμήμα της αξιακής αλυσίδας παρατηρείται καταναγκαστική εργασία. Λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης των ΜΜΕ, θα πρέπει να διεξάγεται απλουστευμένη δέουσα επιμέλεια, η οποία θα περιορίζεται στη συλλογή των σχετικών πληροφοριών. Επιπλέον, οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει να εστιάζουν τις προκαταρκτικές έρευνές τους σε προϊόντα που συνδέονται με περιφέρειες, επιχειρήσεις και/ή τομείς υψηλού κινδύνου. Σε κάθε περίπτωση, το επιχειρηματικό απόρρητο πρέπει να διασφαλίζεται, λόγου χάρι, με τη χρήση κατάλληλων ρητρών εμπιστευτικότητας.

3.11. Κατά την προκαταρκτική φάση των ερευνών, ο οικονομικός φορέας πρέπει να υποβάλει δήλωση δέουσας επιμέλειας εάν το προϊόν συνδέεται με περιφέρειες, επιχειρήσεις και/ή τομείς υψηλού κινδύνου. Η μη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας που πρόκειται να αναφέρονται λεπτομερώς στις κατευθυντήριες γραμμές (άρθρο 23), καθώς και η μη διαβίβαση των απαιτούμενων δηλώσεων δέουσας επιμέλειας πρέπει να χαρακτηρίζονται ως τεκμηριωμένες ανησυχίες και να οδηγούν στη δέσμευση του προϊόντος και στην άμεση έναρξη έρευνας. Όσον αφορά τα προϊόντα που συνδέονται με περιφέρειες, επιχειρήσεις και/ή τομείς χαμηλού κινδύνου, οι οικονομικοί φορείς απαλλάσσονται από την υποχρεωτική δέουσα επιμέλεια και η διαδικασία πρέπει να πραγματοποιείται όπως προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Εντούτοις, για την αποφυγή της ανεύθυνης απεμπλοκής, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η δέουσα επιμέλεια δεν θα πρέπει να αποτελεί ασπίδα κατά της έναρξης έρευνας.

3.12. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ορθή επιβολή μπορεί να επιτευχθεί μόνον εάν τα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέσουν επαρκή χρηματοδότηση και πόρους στις αρμόδιες εθνικές αρχές τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη αναγνωρίσει ότι η αποτελεσματική επιβολή υπονομεύεται μαζικά όταν οι εθνικές τελωνειακές αρχές δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους. Επιπλέον, οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει να διαθέτουν επαρκή χρόνο ώστε να διεξάγουν εμπεριστατωμένη και προσεκτική έρευνα.

3.13. Όπως αναφέρεται στην πρόσφατη δημοσίευση της ΔΟΕ για τη σύγχρονη δουλειά, η κοινωνικοδημογραφική σύνθεση των θυμάτων καταναγκαστικής εργασίας ποικίλλει. Οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως οι διακινούμενοι εργαζόμενοι, ιδιαίτερα, διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο καταναγκαστικής εργασίας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί να ληφθεί υπόψη η κατάσταση των διακινούμενων εργαζομένων, των απάτριδων και των παιδιών. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στη διάσταση του φύλου.

3.14. Σύμφωνα με τη ΔΟΕ, 160 εκατομμύρια παιδιά σε όλο τον κόσμο απασχολούνται σε παιδική εργασία. Η αποτελεσματική κατάργηση της παιδικής εργασίας αποτελεί μέρος της διακήρυξης της ΔΟΕ σχετικά με τις θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα στην εργασία. Η δέσμευση της ΕΕ για την καταπολέμηση της παιδικής εργασίας εκφράζεται στην προσέγγιση μηδενικής ανοχής της όσον αφορά την παιδική εργασία βάσει του άρθρου 32 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της στρατηγικής της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού⁽³¹⁾ και του σημείου 1.4 στοιχείο γ) του σχεδίου δράσης της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία 2020–2024. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ρητά την καταναγκαστική παιδική εργασία στο άρθρο 2 στοιχείο α) του προτεινόμενου κανονισμού. Ωστόσο, για να επιταχυνθεί η διαδικασία εξάλειψης της παιδικής εργασίας, το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να περιλαμβάνει τη σύμβαση της ΔΟΕ περί του κατωτάτου ορίου ηλικίας του 1973 (αριθ. 138), τη σύσταση αριθ. 146 της ΔΟΕ, τη σύμβαση της ΔΟΕ για την απαγόρευση των χειρότερων μορφών εργασίας των παιδιών του 1999 (αριθ. 182) και τη σύσταση αριθ. 190 της ΔΟΕ. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη για μια αντίστοιχη νομοθετική πρωτοβουλία της ΕΕ με σκοπό την καταπολέμηση όλων των άλλων μορφών παιδικής εργασίας.

3.15. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η παρούσα πρόταση δεν λαμβάνει δεόντως υπόψη την οπτική των ατόμων που πέφτουν θύματα εργασιακής εκμετάλλευσης, τόσο εντός όσο και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να ενισχυθεί η κατάσταση των εργαζομένων που εξαναγκάζονται να εργαστούν, η ευρωπαϊκή νομοθεσία θα πρέπει να προβλέπει επαρκή αποζημίωση για τα θύματα. Οι εκπρόσωποι των εργαζομένων, οι τοπικές συνδικαλιστικές οργανώσεις, η Διεθνής Συνδικαλιστική Συνομοσπονδία (ITUC) και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι, καθώς και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, θα πρέπει να συμμετέχουν στις διαδικασίες έρευνας και λήψης αποφάσεων, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι απόψεις και τα συμφέροντα των θιγόμενων εργαζομένων λαμβάνονται υπόψη σε κάθε στάδιο.

3.16. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για τη δημιουργία διεθνών δομών με στόχο την επίλυση του προβλήματος της καταναγκαστικής εργασίας και την εναρμόνιση των δράσεων και των μέτρων για τη διασφάλιση της ασφάλειας δικαίου σε διεθνές επίπεδο. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει τη στήριξη της ΕΕ για μια δεσμευτική συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και την εξέταση της ενδεχόμενης σύμβασης της ΔΟΕ για την αξιοπρεπή εργασία στις αλυσίδες εφοδιασμού, όπως αναφέρεται ήδη στη γνωμοδότηση SOC/727⁽³²⁾ της ΕΟΚΕ. Η συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς είναι σημαντική για τη διασφάλιση της ορθής υλοποίησης των στόχων του κανονισμού.

3.17. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η θέσπιση ισχυρής και φιλόδοξης νομοθεσίας είναι ουσιώδης για την καταπολέμηση της καταναγκαστικής εργασίας στην ΕΕ και σε όλες τις χώρες εταίρους της. Συνεπώς, η τρέχουσα πρόταση πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τους ορισμούς και τα κριτήρια στις ΗΠΑ, τον Καναδά και άλλες ανεπτυγμένες ώριμες αγορές ειδικότερα (π.χ. ο νόμος των ΗΠΑ για την πρόληψη της καταναγκαστικής εργασίας των Ουιγούρων, ο δασμολογικός νόμος των ΗΠΑ και ο υπό εξέταση νόμος για την καταπολέμηση της καταναγκαστικής εργασίας και της παιδικής εργασίας στις αλυσίδες εφοδιασμού), προκειμένου να αποφευχθούν οι ασυνέπειες και να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το ζήτημα της καταναγκαστικής εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Ωστόσο, είναι

(31) Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 391)· στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού.

(32) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η αξιοπρεπής εργασία παγκοσμίως» [COM(2022) 66 final] (ΕΕ C 486 της 21.12.2022, σ. 149).

σημαντικό να υπάρχει ένα αποτελεσματικό θεσμικό σύστημα της ΕΕ για την επαλήθευση των περιπτώσεων καταναγκαστικής εργασίας παγκοσμίως, με το οποίο οι επιχειρήσεις πρέπει να συμμορφώνονται. Η πρόταση θα πρέπει να επιδιώξει την ανάπτυξη κοινών διεθνών δομών για την αντιμετώπιση της καταναγκαστικής εργασίας με σκοπό τη μεγαλύτερη εναρμόιση, τη νομική σαφήνεια και την ασφάλεια δικαίου σε διεθνές επίπεδο, ιδίως προκειμένου οι επιχειρήσεις της ΕΕ να μην δραστηριοποιούνται κατά τρόπο που να αντιβαίνει προς την αλληλοδαπή νομοθεσία.

3.18. Καθώς η καταναγκαστική εργασία αποτελεί παγκόσμιο πρόβλημα και δεδομένου ότι οι παγκόσμιες αξιακές αλυσίδες είναι βαθιά αλληλένδετες, πρέπει να προωθηθεί η διεθνής συνεργασία για την καταπολέμηση της καταναγκαστικής εργασίας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η στενή συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών με τις αρχές τρίτων χωρών και τους διεθνείς οργανισμούς, ιδίως τη ΔΟΕ και τον ΟΗΕ, είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής της απαγόρευσης.

3.19. Οι κατά τόπους μόνιμες αντιπροσωπείες και τα γραφεία της ΕΕ θα πρέπει να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην επικοινωνία με τα θύματα καταναγκαστικής εργασίας και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Θα πρέπει επίσης να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στη συνεργασία με τον ΟΗΕ και τη ΔΟΕ για τη συλλογή και την παροχή πολύτιμων δεδομένων για τις εκτιμήσεις κινδύνου (π.χ. κατά τη δημιουργία ή την υποστήριξη εθνικών ερευνών για την καταναγκαστική εργασία) και να ενεργούν ως εταίροι συνεργασίας στις εν εξελίξει έρευνες. Θα πρέπει να αποτελούν το πρώτο σημείο επαφής για την υποβολή καταγγελιών.

3.20. Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης έχει ενισχύσει τη θέση των ενεργών επιχειρήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο και έχει αποδυναμώσει την εξουσία των δημόσιων οργανισμών, ιδίως στις χώρες του γεωγραφικού Νότου. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία που έχει η ενσωμάτωση της καταπολέμησης της καταναγκαστικής εργασίας στην πολιτική της ΕΕ για το εμπόριο και την αναπτυξιακή συνεργασία. Όσον αφορά τις λιγότερο και τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες, η ενεργός στήριξη των τοπικών αρχών εργασίας θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η εν λόγω νομοθεσία θα πρέπει να αντιμετωπίσει ισότιμα όλες τις χώρες και προειδοποιεί ότι οι λιγότερο και οι ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες δεν θα πρέπει να βρεθούν σε δυσανάλογα μειονεκτική θέση.

3.21. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το πεδίο εφαρμογής της πρότασης, το οποίο περιλαμβάνει όλους τους οικονομικούς φορείς, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους. Εντούτοις, η εστίαση των ερευνών των αρχών θα πρέπει να εξαρτάται από το μέγεθος και τους οικονομικούς πόρους των οικονομικών φορέων. Συνεπώς, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις επιχειρήσεις που παρουσιάζουν υψηλό κίνδυνο χρήσης της καταναγκαστικής εργασίας, καθώς και στους μεγάλους οικονομικούς φορείς. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η μοναδικότητα των ψηφιακών αγορών απαιτεί ειδική μεταχείριση κατά την εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας.

3.22. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να αξιοποιήσει την ευκαιρία που προσφέρει η έκδοση αυτής της νομοθετικής πράξης για να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει τη σκοπιμότητα ενός δημόσιου οργανισμού αξιολόγησης της ΕΕ για την περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα, καθώς και για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο επιχειρηματικό πλαίσιο, όπως έχει ήδη αναφερθεί στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ REX/518 σημείο 3.11. Ένας τέτοιος οργανισμός θα πρέπει να αναπτύξει ευρωπαϊκά πρότυπα για τα συστήματα δέουσας επιμέλειας. Τα πρότυπα αυτά θα μπορούσαν να συμβάλουν ουσιαστικά στη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού, πράγμα που θα απέβαινε ιδιαίτερα προς το συμφέρον των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Επιπλέον, ο εν λόγω οργανισμός πρέπει να αναπτύξει υποχρεωτικά πρότυπα ποιότητας για τις εταιρείες που διενεργούν ελέγχους και διαδικασίες διαπίστευσης για τις εν λόγω ελεγκτικές εταιρείες στην ΕΕ, καθώς και ένα σύστημα παρακολούθησης για τους τακτικούς ελέγχους των εν λόγω εταιρειών.

3.23. Η ΕΟΚΕ ζητεί να οριστούν ή να συσταθούν αρμόδιες εθνικές αρχές στα κράτη μέλη για τη διαπίστευση των εταιρειών που διενεργούν ελέγχους στον τομέα της περιβαλλοντικής και της κοινωνικής βιωσιμότητας, καθώς και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο επιχειρηματικό πλαίσιο. Ο δημόσιος οργανισμός αξιολόγησης πρέπει να επικουρεί τις αρμόδιες εθνικές αρχές παρέχοντας τεχνική υποστήριξη και κατάρτιση για την υλοποίηση εθνικών συστημάτων στήριξης των επιχειρήσεων όσον αφορά την ευθύνη και τη δέουσα επιμέλεια. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, όσον αφορά την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού, είναι αναγκαία η σαφής και κατανοητή διατύπωση που θα εγγυάται την ασφάλεια δικαίου και την απλότητα των κατευθυντήριων γραμμών, ώστε να διατηρηθεί διαχειρίσιμος διοικητικός φόρτος για τους οικονομικούς φορείς, ιδίως τις ΜΜΕ, στο καθημερινό τους έργο. Ως εκ τούτου, οι αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να παρέχουν τεχνική υποστήριξη στις επιχειρήσεις, ιδίως στις ΜΜΕ, όταν αυτές σχεδιάζουν τα συστήματά τους δέουσας επιμέλειας (σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και τη δήλωση της ΔΟΕ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις).

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον ορισμό του άρθρου 2 στοιχείο α), που βασίζεται στον ορισμό της ΔΟΕ για την καταναγκαστική εργασία, που περιλαμβάνει «κάθε εργασία ή υπηρεσία». Συνεπώς, τα εμπορεύματα που μεταφέρονται με χρήση καταναγκαστικής εργασίας θα πρέπει να συμπεριληφθούν στην πρόταση για τη συμμόρφωση με τον ορισμό, αλλά και δεδομένου ότι οι υπηρεσίες μεταφοράς αποτελούν ουσιαστικό μέρος της αλυσίδας εφοδιασμού με εμπορεύματα.

4.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να διαδραματίσει ισχυρό, ενεργό και ηγετικό ρόλο στο ενωσιακό δίκτυο για την καταπολέμηση των προϊόντων καταναγκαστικής εργασίας, όπως προτείνεται στο άρθρο 24, προκειμένου να στηρίξει και να συντονίσει τις εθνικές αρχές κατά την επιβολή του κανονισμού. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παράσχει μια σαφώς καθορισμένη δομή και επαρκή χρηματοδότηση για το δίκτυο αυτό, ώστε να του δώσει τη δυνατότητα να στηρίζει τα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς αυτά συλλέγουν πληροφορίες και το χρησιμοποιούν για να διατηρούν σταθερή ροή πληροφοριών. Το δίκτυο θα πρέπει να συντονίζει δράσεις, όπως η διεξαγωγή διεθνών ερευνών, και να στηρίζει την επιβολή των απαγορεύσεων των εισαγωγών. Επιπλέον, η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να διεξάγει έρευνες η ίδια, όπως ήδη πράττει για την παρακολούθηση και τη διερεύνηση ανταγωνιστικών πρακτικών. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, ιδίως των κοινωνικών εταίρων, σε όλες τις δράσεις του δικτύου.

4.3. Η ΕΟΚΕ χαίρει της πρότασης της Επιτροπής για έκδοση κατευθυντήριων γραμμών, όπως αναφέρεται στο άρθρο 23 της πρότασης, με σκοπό την αρωγή των επιχειρήσεων στον εντοπισμό, την πρόληψη, τον μετριασμό ή την εξάλειψη των κινδύνων καταναγκαστικής εργασίας στις δραστηριότητες και τις αξιακές αλυσίδες τους. Επιπλέον, η Επιτροπή ή άλλες δημόσιες αρχές θα πρέπει να παράσχουν σαφείς συστάσεις σχετικά με τον τρόπο ανάπτυξης συστημάτων δέουσας επιμέλειας για τις ΜΜΕ και, συνεπώς, να στηρίξουν ιδιαίτερα τις ΜΜΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία κατάρτισης και να δημοσιεύσει τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές (άρθρα 11 και 23) κατά τρόπο που να τις καθιστά εύκολα προσβάσιμες, αφενός, και το ταχύτερο δυνατό, αφετέρου, σε κάθε περίπτωση αρκετά νωρίτερα από την έναρξη ισχύος του κανονισμού. Αυτό θα δώσει τη δυνατότητα στις αρμόδιες εθνικές αρχές, τα τελωνεία και τις επιχειρηματικές οντότητες να προετοιμαστούν για την εφαρμογή της νομικής πράξης και για τις πιθανές σχετικές δυσκολίες.

4.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές χρειάζονται τη συγκατάθεση των οικονομικών φορέων για τη διεξαγωγή ερευνών, όπως αναφέρεται στο άρθρο 5 παράγραφος 6. Αυτό αποδυναμώνει τη διαδικασία έρευνας και δημιουργεί ένα κενό στον προτεινόμενο κανονισμό.

4.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για ομοιόμορφες ελάχιστες κυρώσεις σε επίπεδο ΕΕ για παραβιάσεις του κανονισμού. Με τον τρόπο αυτόν, θα αποφευχθεί ο ανταγωνισμός προς τα κάτω μεταξύ των κρατών μελών και θα διασφαλιστούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού. Επιπλέον, θα ήταν επωφελής η θέσπιση τακτικής (π.χ. ανά διετία) υποχρέωσης υποβολής εκθέσεων από την Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού στα επιμέρους κράτη μέλη.

4.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι η εφαρμογή του κανονισμού θα αποτελεί ευθύνη των εθνικών τελωνειακών αρχών (άρθρο 12). Αυτό θα μπορούσε ενδεχομένως να δημιουργήσει ανεπάρκειες στην εφαρμογή, καθώς ενδέχεται να παρατηρηθούν περιπτώσεις διαφοροποίησης μεταξύ των διαφόρων εθνικών τελωνείων, με αποτέλεσμα ανακολουθίες εντός της ΕΕ. Συνεπώς, θα πρέπει να τονιστεί και να εξασφαλιστεί θεσμικά η ορθή εφαρμογή στις διάφορες χώρες. Είναι αναγκαίο να παρασχεθούν στις εθνικές αρχές επιβολής σαφείς κατευθυντήριες γραμμές και πόροι που θα τους δώσουν τη δυνατότητα για αποτελεσματική παρακολούθηση και επιβολή του προτεινόμενου κανονισμού. Θα πρέπει να παρασχεθεί τεχνική υποστήριξη στην επιχειρηματική κοινότητα, προκειμένου να βοηθηθεί να ανταπεξέλθει στη νομοθεσία. Προς τούτο, πιστεύουμε ότι η ΕΕ χρειάζεται ένα εννοιολογικό πλαίσιο για κοινή εκτίμηση κινδύνου, καθώς και σαφείς κατευθυντήριες γραμμές, με σκοπό την αποφυγή των γραφειοκρατικών επικαλύψεων και την ορθολογική οργάνωση των διαδικασιών, όταν αυτό είναι εφικτό.

4.7. Όσον αφορά τις προθεσμίες για τη διαδικασία έρευνας, πιστεύουμε ότι ο χρόνος που απαιτείται για την υποβολή αποδεικτικών στοιχείων από τις επιχειρήσεις θα πρέπει να είναι μεγαλύτερος από 15 ημέρες στο προκαταρκτικό στάδιο της διαδικασίας και άλλες 15 ημέρες στο δεύτερο στάδιο της έρευνας. Επιπλέον, η περίοδος 30 ημερών που παρέχεται στις επιχειρήσεις για την ανάκληση προϊόντων που παραβιάζουν τον κανονισμό θα πρέπει να είναι μεγαλύτερη. Επιπροσθέτως, υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερη σαφήνεια όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα πραγματοποιείται στην πράξη η διαδικασία απόσυρσης, συμπεριλαμβανομένης της καταστροφής των προϊόντων, όπου αρμόζει.

4.8. Όπως αναφέρεται στη γνωμοδότηση INT/973 της ΕΟΚΕ με θέμα «Βιώσιμη εταιρική διακυβέρνηση»⁽³³⁾, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι εκπρόσωποι των εργαζομένων έχουν πλήρη επίγνωση των περιπτώσεων στις οποίες ενδέχεται να σημειωθούν ανάρμοστες συμπεριφορές. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της διασφάλισης της συμμετοχής των εκπροσώπων των εργαζομένων και των τοπικών συνδικαλιστικών οργανώσεων, όπως και της ITUC, στη δημιουργία (χαρτογράφηση κινδύνων) διαδικασιών δέουσας επιμέλειας, καθώς και στην παρακολούθησή τους (εφαρμογή) και στην αναφορά παραβιάσεων (μηχανισμοί προειδοποίησης). Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναφέρονται ρητά, στο άρθρο 26 στοιχείο α), οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι εκπρόσωποι των εργαζομένων στην ΕΕ και σε τρίτες χώρες.

4.9. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι θα πρέπει να ζητηθεί η γνώμη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών κατά την εκπόνηση των κατ' εξουσιοδότηση πράξεων που αναφέρονται στο άρθρο 27 του κανονισμού.

Βρυξέλλες, 25 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽³³⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εταιρική δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τη βιωσιμότητα και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937» [COM(2022) 71 final] (ΕΕ C 443 της 22.11.2022, σ. 81).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2017/745 και (ΕΕ) 2017/746 όσον αφορά τις μεταβατικές διατάξεις για ορισμένα ιατροτεχνολογικά προϊόντα και in vitro διαγνωστικά ιατροτεχνολογικά προϊόντα»

[COM(2023) 10 final — 2023/0005 (COD)]

(2023/C 140/14)

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 23.1.2023 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 26.1.2023
Νομική βάση	Άρθρα 114 και 168 παράγραφος 4 στοιχείο γ) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	190/0/2

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση της Επιτροπής είναι ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) αποφάσισε να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα τέλη και τις επιβαρύνσεις που καταβάλλονται στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/745 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 297/95 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 658/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου»

[COM(2022) 721 final — 2022/0417 (COD)]

(2023/C 140/15)

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 22.12.2022 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 15.12.2022
Νομική βάση	Άρθρο 114 και άρθρο 168 παράγραφος 4 στοιχεία β) και γ) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	195/0/1

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) αποφάσισε να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης
L-2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL